

TH. SCHVINDT JA U. T. SIRELIUS

SUOMEN YLIOPILASOSAKUNTAIN
KANSATIETEELLINEN MUSEO

vv. 1876—1893

Sisällysluettelo.

Esilause	
Yleiskatsaus	s. 1— 42
Viipurilaisten osuus	s. 43— 84
Savokarjalaisten ”	s. 85—102
Hämäläisten ”	s. 103—128
Uusmaalaisten ”	s. 129—146
Länsisuomalaisten ”	s. 147—166
Pohjalaisten ”	s. 167—182

Esilause.

Luovuttaessaan kokoelmansa valtiolle ylioppilasosakunnat 1893 toimikuntansa ehdotuksesta päättivät jättää edellisen vuoden kassasäästön Smk. 1,755 Muinaistieteelliselle toimikunnalle käytettäväksi ylioppilaiden museon historian toimittamiseen ja julkaisemiseen molemmilla kielillä. Ylioppilaiden museon entisellä intendentillä, tohtori Th. Schvindt'illä, jolle historian kirjoittaminen uskottiin, oli se työn alaisena, kun kuolema lokakuun 27 p. 1917 taittoi hänen elämänlankansa. Kynä raukesi kädestä, kun kirjoittaja oli päättämäisillään viipurilaisen osakunnan osuutta koskevaa lukua. Valmiiksi hän oli ehtinyt saada ne luvut, joissa hämäläisten, uusmaalaisten ja länsisuomalaisten osuutta käsiteltiin.

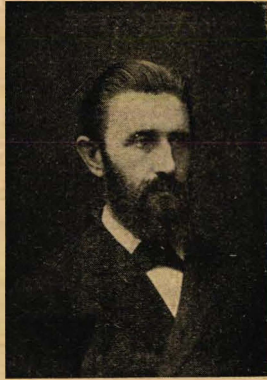
Vainajan lähimpänä työtoverina katsoi allekirjoittanut asiakseen saattaa hänen työnsä loppuun. Vainajan esitykseen en ole, muutamia kielellisiä korjauksia lukuunottamatta, tehnyt mitään muutoksia, ja minunkin esitykseni savokarjalaisen ja pohjalaisen osakunnan toiminnasta on Schvindtin esitystapaa noudattanut. Jotta kuitenkin eri lukuihin hajoitetut tärkeimmät tiedot tulisivat yhteen paikkaan ja sellaisetkin seikat, kuten esim. museon talouteen kuuluvat, joista eri osakuntia koskevissa luvuissa ei ole puhetta, esitettäisiin, olen varustanut kirjan yleiskatsauksella, josta museon kehitys pääpiirteissään käy selville.

Ylioppilasosakuntain museon historian ilmestymisen tänä aikana, jolloin edellämäinittu ylioppilaiden varaama vähäinen summa on tarkoitukseensa aivan riittämätön, on tuomari E d u a r d P o l ò n tehnyt mahdolliseksi auliisti tarjoutumalla suorittamaan siitä aiheutuvat menot siten kunnioittaakseen ystävänsä ja aate-toverinsa Theodor Schvindtin muistoa.

Helsingissä 4 p. helmikuuta 1922.

U. T. Sirelius.

YLEISKATSAUS

Otto Donner.

JOHDANTO.

Artur Hazelius, joka 1873 avasi ensimmäisen kansatieteellisen näyttelynsä Ruotsissa, saattoi tuskin aavistaa, että hänen työnsä oli siinä määrin löytävä vastakaikua entisessä tytärmaassa, että täällä jo kolmea vuotta myöhemmin tulisi laskettavaksi pohja koko maan käsittävälle kansatieteelliselle museolle.

Ylioppilasosakuntain kansatieteellisen museon synnyinsanat lausui viipurilaisen osakunnan kokouksessa 3 p. lokakuuta 1874 osakunnan silloinen kuraattori, tohtori Otto Donner. Puheen ollessa kansanvalistustyöstä Vanhan Suomen rahvaan keskuudessa hän huomautti alasta, jolla osakunta voisi paljon tehdä tietojen levittämiseksi kotiseudustansa. Viitaten Hazeliuksen työhön, johon hän edellisenä kesänä Tukholmassa käydessään oli tutustunut, hän kehotti osakuntaa ryhtymään museon aikaansaamiseen keräämällä esineitä omalta alueeltaan. Ehdotus sai yleisen ja innostuneen kannatuksen. Ensimmäiset kokoelmat saapuivat jo seuraavan joululoman jälkeen.

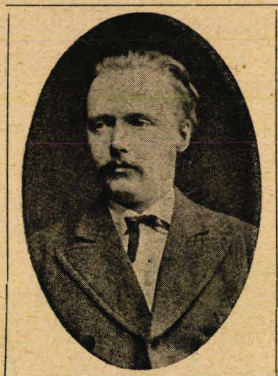
Maaperän muokkaamiseksi muissakin osakunnissa vaikutti edullisesti 85 ylioppilaan osanotto johtajiensa Otto Donnerin, August Ahlqvistin ja Leo Mechelinin kanssa seitsemänteen yleiseen pohjoismaiseen ylioppilaskokoukseen Upsalassa 1875. Käynneillä Ruotsin kansallismuseossa ja skandinaavisissa kansatieteellisissä

kokoelmissa, joissa valtionantikvario Hans Hildebrand ja tohtori Artur Hazelius olivat kumpikin omalla tahollaan oppaina, oli varmaan suuri herättävä merkitys. Ja erikoisesti on tässä yhteydessä mainittava myös Vanhan Upsalan kummuilla vietetty mieleenpainuva hetki ja professori Frithiof Holmgrenin tilaisuudessa pitämä puhe, jossa tulevaisuuden perustumista entisyyteen voimakkaasti teroitettiin. „Tässä, missä nyt seisomme“, sanoi puhuja, „iti kerran kansamme historian siemen. Tähän kätkeytyvät sen komean vapaudenpuun juuret, jonka mahtava latva vuosisatain aikana on verhonnut maatamme. Siksi on tämä paikka meille kallis, ja on se sellaisena pysyvä. Sillä se kansa ei ole kauan elävä maan päällä, joka unohtaa pitää huolta muistoistansa“.

Uutta virikettä sai museoharrastus, kun Suomen ensimmäisen yleisen taide- ja teollisuusnäyttelyn toimikunta tammikuussa 1876 pyysi viipurilaista osakuntaa panemaan näytteille kokoelmansa. Jotta koko maa kansatieteellisessä suhteessa tulisi siinä edustetuksi viipurilaiset kehottivat muitakin osakuntia ottamaan samantlaisilla kokoelmilla osaa näyttelyyn. Kehoituskirjelmä kuului:

„Kun viipurilainen osakunta on päättänyt yleisessä näyttelyssä Helsingissä tulevana kesänä esittää täydellisen kuvan karjalaisesta talonpoikaistuvasta kansanpukuihin puettuine ihmiskuvineen ja tätä varten on alkanut koota rahoja, mutta sitten on ehdotettu, että tämä näyttelyn osa laajennettaisiin niin, että kansatieteellisiä esineitä, pukuja y. m. myös maamme muilta paikkakunnilta asetettaisiin näytteille, tahtoo osakunta ystävällisesti kehottaa yliopistomme muitakin osakuntia kutakin esittämällä omasta maakunnastaan koottuja esineitä rupeamaan osallisiksi näyttelyyn. Vaikka tällaisia kokoelmia ei voitaisikaan saada täydellisinä näyttelyyn kootuiksi taikka eivät kokonaisuudessaan sinne mahtuisi, muodostaisivat kootut esineet kuitenkin erittäin arvokkaan kansatieteellisen kaluston, joka vastaisuudessa ehkä yliopiston kokoelmiin jätettynä suuresti kartuttaisi näitä. Jos arvoisa osakunta hyväksyy ehdotuksen, pyydetään sitä valitsemaan jäsen kaikkien osakuntain yhteiseen toimikuntaan, jonka tulisi ryhtyä lähempiin toimiin näyttelyä varten.“

Kehoitus herätti kaikissa osakunnissa innostunutta vastakaikua. Eräitä pani kyllä ajan täperyys arvelemaan, mutta kaikkialla päätettiin yrittää, ja yrityksistä tuli tosi.

Theodor Schwindt.

Ensimmäiset toimet ja v:n 1876 näyttely.

Viipurilaisten kehotuksesta valitsi kukin osakunta yhden jäsenen erityiseen näyttelyä varten asetettuun toimikuntaan. Tämän ensimmäiseksi tehtäväksi tuli yleisen mielipiteen valmistaminen niin hyvin rahavarojen kuin näyttelyä varten tarvittavien kokoelmainkin keräämiseksi. Toimitettiin kiertokirje, josta tähän sen historiallisen merkityksen vuoksi otamme johdannon:

„Kuten yleisö jo yksityisten ilmoitusten kautta sanomalehdistämme on saanut tietää, on useammalla taholla nostettu puhetta siitä, kuinka tärkeää olisi mitä pikemmin ruveta kokoamaan ja säilyttämään pukuja, huonekaluja ja yleensä kaikellaisia muitakin esineitä, jotka valaisevat kansamme elämää ja tapoja. Ylioppilassosakunnat ovat päättäneet kukin maakuntansa puolesta ottaa tämän toimen haltuunsa, aikoen jo tulevana kesänä tapahtuvassa näyttelyssä asettaa nähtäville ne arvokkaammat kokoelmat, joita siksi on voitu saada toimeen. Toivottava on, että aate Suomen kansan elämää kuvaavain kokoelmain tärkeydestä ja arvosta niiden kautta, jotka näyttelyssä käyvät, ehkä yleisesti leviäisi maaseudulle ja tulisi siten koko maassamme

paremmin kannatetuksi. Yrityksen menestystä määrää tietysti suurimmaksi osaksi se apu, jota yleisö siihen antaa, joko suoraan rahalahjain taikka esineitten koostamisen kautta perustettavaa yleistä kansallismuseota varten. Laveammin selittämättäkin ymmärtäne jokainen, että yrityksen toteuttaminen vaatii suuria kustannuksia, jonka tähden eri paikkakunnissa esille tuodut keräyslistat ansaitsevatkin kaikin puolin yleisön suosiota ja osanottoa.“

Kirjelmän olivat maaliskuun 13 p. allekirjoittaneet ensimmäisen yhteisen toimikunnan jäsenet: Reinh. Fabritius (savokarjalainen), Oskar Hynén (viipurilainen), Kostantin Kohlman, sittemmin Raitio (hämäläinen), E. G. Palmén (uusmaalainen), Arthur Rindell (länsisuomalainen) ja Zachris Schalin (pohjalainen).

Kunkin osakunnan piirissä käännyttiin nyt isänmaallisesta mielenlaadustaan tunnettujen henkilöiden puoleen, ja ennen pitkää oli jo satoja keräyslistoja liikkeellä maan kaikilla kulmilla. Osoittivatpa viranomaisetkin, kuten Kuopion ja Mikkelin läänien maaherra, auliuttaan kehottamalla alaisiaan virkamiehiä ja muitakin kansalaisia toimimaan asian hyväksi. Siellä täällä toimeenpantiin samassa tarkoituksessa myös huvitilaisuuksia.

Kun yrityksen rahallinen puoli myöhemmin keväällä osoit-tautuikin turvatuksi, lähetettiin retkikuntia kokoelmia keräämään. Ohjelma oli kaikilla osakunnilla samanlainen: näyttelyyn oli hankittava maakunnalle ominainen tuvansisusta ja tähän sijoitettava kansanpukuihin puettuja ihmiskuvia sekä sisustukseen kuuluvaa kalustoa. Aikoivatpa pohjalaiset hankkia kolmekin eri tupainterioriä, mutta ajan ja ehkä varojenkin niukkuuden takia oli sittemmin kuitenkin tyydyttävä vain yhteen.

Viipurilaiset, jotka olivat aloitteen tekijöitä, toimittivat laajoja alustavia tutkimuksia. Liikellepanevana voimana toimi jo tällöin ylioppilasosakuntain museon vastainen sielu ja johtaja Theodor Schvindt. Tehtiin kaksi eri retkeä, joista ensimmäisellä oli tarkoituksena tupainteriöriin hakeminen, toisella varsinaiseen keräystyöhön harjautuminen. Jälkimäiselle matkalle, joka tapahtui Karjalan muinaisilla rintamailla, Vuoksen alijuoksulla, pyydettiin ja saatiin opettajaksi tohtori J. R. Aspelin. Ne neuvot,

joita tämä sittemmin kuuluisaksi tullut muinaistutkija silloin antoi, kulkivat viipurilaisten keskuudessa perintönä vuodesta vuoteen, kerääjältä toiselle koko sinä aikana, kuin museo oli osakuntain hallussa. Th. Schvindt ja G. Heinricius ottivat osaa molempiin näihin retkiin. Pirtti, jonka mukaan interiööri näyttelyyn teetettiin, löydettiin Antrean pitäjän Korpilahden kylän Pampmaan talosta. Siihen sijoitettiin kolme ihmiskuvaa; nuori isäntä ja hänen vaimonsa jääskeläis-antrealaisessa kansanpuvussa ja äyräpääläiseen pukuun puettu tyttö kuvattuna mytty selässä morsiusapua pyytämässä. Nämä ihmiskuvat teki taiteilija Carl Lenngren.

Savokarjalaisten ensimmäiselle retkelle lähtivät maisteri F. I. Färling, lääketieteen kandidaatti R. Fabritius ja maisteri Yrjö Kiljander. Se suoritettiin Pohjois-Savossa, Maaningan, Iisalmen ja Pielaveden pitäjissä. Viimemainitulla seudulla kiintyi huomio paikkakunnan siroon venemalliin ja niin päätettiin syystä tai toisesta luopua tupainteriörin hommaamisesta ja asettaa näytteille savolainen venevalkama heinälle lähtevine soutajineen, joihin siten esiytyivät harmaisiin sarkavaatteisiin puettu nuori mies „Ville“ venettä vesille lykkäämässä ja maitolaskua ja airoa pitelevä nuori nainen „Miina“, jolla oli heränneiden tummansininen körttiläispuku yllään. Kuvat teki kuvanveistäjä K. A. Söderman Tukholmassa, minne venekin tarkoitusta varten lähetettiin.

Uusmaalainen osakunta lähetti useita retkikuntia. Niinpä toi R. A. Wrede Anjalasta, Kymistä ja Vehkalahdelta noin 80 numeroa, Theodor Holmberg ja Fredr. Rosberg Pernajasta ja Liljendalista 70 numeroa, A. A. Borenius Askulasta ja Pukkilasta 56 numeroa, G. G. Rosenqvist Lapträskistä paitsi kolmea pukua 40 muuta esinettä, G. E. Lindström ja Fr. Arnkil Helsingin pitäjistä 12 numeroa sekä Hugo Lindén ja Gustaf Hamberg Tenholasta ja Bromarvista muutamia esineitä. Näyttelyssä edusti Uuttamaata anjalainen tupa läksiäisvarustuksissa. Sulhanen oli saapunut morsianta noutamaan. Uunin ääressä seisoj morsiamen äiti kahvinkeittohommissa ja tuolilla hänen vieressään istui Kymin pitäjistä saapunut sukulaisvaimo sikäläisessä puvussa. Tuvan ulkopuolelle oli näyttelyyn asetettu kaksi muuta ryhmää, joista toinen esitti vanhaa pariskuntaa Askulasta kirkkomatkalla, toinen tenholaista nuorta miestä ja tyttöä samanlaisella retkellä toisiaan tervehtimässä. Askulan ja Tenholan ryhmät olivat ku-

vanveistäjä Södermanin, Anjalan ja Lapträskin kuvanveistäjä Wille Wallgrenin työtä. Myöhemmin kustansi uusmaalainen osakunta huoneinteriörin ruotsinkieliseltäkin alueeltaan, Lapträskin pitäjältä. Siinä nähtiin uusmaalainen rakuuna 1808 v:n sodan puhjetessa jättämässä jäähyväisiä vanhemmilleen.

Hämäläinen osakunta lähetti yhden retkikunnan, johon tulivat jäseniksi K. Kohlman, O. Bökman ja B. Lagus. Esineitä kerättiin Hauholla, Lammilla, Luopioisissa, Tuuloksessa, Kuhmalahdella, Sahalahdella, Kangasalla, Sääksmäellä ja Janakkalassa. Matkan tuloksia edusti näyttelyssä hämäläinen joulupirtti, jossa nähtiin vanha ukko, „eläkevaari Mikko“ raamattua lukemassa. Kuvan valmisti kuvanveistäjä C. Lenngren. Myöhemmin täydensivät hämäläiset v:n 1881 Moskovan näyttelyä varten tupansa naisella, talonemännällä „Liisalla“, joka istutettiin keskipermanolle rukkia polkemaan. Samalla uudistettiin pirttikin.

Länsisuomalainen osakunta lähetti useita retkikuntia. Ensimmäisinä 13 p. maaliskuuta lähtivät liikkeelle tohtori H. A. Reinholm, maisteri F. J. Färling, taiteilija T. Waenerberg ja valokuvaaja Reinberg suorittaen keräyksiä etupäässä Säkylässä ja tämän naapuripitäjissä. Samaan aikaan työskenteli maisteri R. von Hausen Houtskarissa ja Korpoossa. Heinäkuussa ja elokuussa matkustelivat tohtori Reinholm ja maisteri Färling Ikaalisissa, Parkanossa, Ruovedellä, Virroilla, Kurussa ja Teiskossa. Ikaalisissa ja Parkanossa jatkoi myöhemmin keräystyötä ylioppilas A. H. S. Grönlund. Noormarkussa, Merikarviolla ja Siikaisissa matkustelivat ylioppilaat G. E. Springert ja H. Vidbom. Punkalaitumelta lähetti esineitä kanttori I. Torell, Vampulasta kauppias J. F. Pauner ja Pihlajavedeltä pastori B. V. Ebeling; Ruovedeltäkin saapui joitakin esineitä.

Valokuvien mukaan laadittiin näyttelyä varten säkyläinen tupainterööri, joka esitti hartaushetkeä sunnuntaiaamuna. Talon vanha isäntä istui pöydän takana raamattua lukien; pöydän päässä istui naimaikäinen tytär, hänen rinnallaan nuori isäntä ja tuollilla takkalaattian puolella nuori emäntä pidellen vieressään poikastaan, jonka ajatukset olivat enemmän kiintyneet kädessä olevaan pukinsarveen kuin vaarin lukuun. Tämän ehyen ryhmän kuvat olivat kuvanveistäjä Södermanin käsialaa.

Pohjalaisen osakunnan retkikuntaan tulivat jäseniksi kandi-

daatti Zachris Schalin, ylioppilas W. Wegelius ja taiteilija R. V. Åkerblom; osalla matkaa oli mukana valokuvaaja Julia Vidgren. Retki aloitettiin Alavuudella, josta sitä sitten jatkettiin varsin monien kuntien kautta aina Ylikiiminkiin asti. Täällä käännyttiin jälleen etelää kohti, kuljettiin etupäässä rannikkopitäjissä, mutta pysähdyttiin myös Härmässä, jossa tehtiin suunnitelma näyttelyyn asetettavaa tupainteriöriä varten. Pohjalaisetkin ottivat aiheekseen sunnuntaiaamun. Pirtissä nähtiin vanha mummo pukemassa tytärtään kasteenvahvistukselle. Myöhemmin sai pirttilisän asutukseensa. Keskipermannolle sijoitettiin talon vanha vaari, joka pantiin liekuttamaan talon nuorinta vesaa, ja jakkuralle astiahyllyn eteen pikku sisar, joka suurin silmin tarkasteli pukemishommia. Ryhmän ensimmäiset kuvat muovaeli kuvanveistäjä Söderman.

Tänä kesänä saivat eri osakunnat kokoon seuraavan määrän esineitä kustannusten ollessa:

Viipurilaiset	262 esinettä	749: 30 Smk:lla
Savokarjalaiset	200 "	2,978: 88 "
Hämäläiset	150 "	450: 45 "
Uusmaalaiset	310 "	1,746: 70 "
Länsisuomalaiset	732 "	2,168: 57 "
Pohjalaiset	497 "	2,200: — "

Yhteensä 2,151 esinettä 10,293: 90 Smk:lla

Näyttelyssä, joka avattiin Kaivopuistossa heinäkuun 1 p:nä ja jota kesti syyskuun puoliväliin, olivat tupainteriörit ja muut niiden yhteyteen kuuluvat esineet sijoitettuina arkkitehti C. Th. Höijerin piirtämän päärakennuksen toiseen siipeen. Sen aikaisista sanomalehtien selostuksista päättäen ne herättivät suurta mielenkiintoa. Niinpä kirjoitti esim. Hufvudstadsbladetin kertoja: „Pitkän välihallin nurkassa nähdään joukottain katselijoita tarkastamassa jotakin, joka nähtävästi suuresti heitä huvittaa ja ihmetyttää. Lähemmäksi tullessamme huomaamme, että mielenkiinnon esineinä ovat ylioppilasosakuntain näytteille asettamat tuvat. Länsisuomalaisen osakunnan tupa, jossa on viisi ihmiskuvaa nähtävänä, antanee parhaan käsityksen siitä erinomaisesta vaikutuksesta, joka tällaisella kansatieteellisellä näytteillepanolla voidaan saavuttaa. Yleensä todistaa kaikkien kuvain tekotapa

ihmeteltävää uskottavuutta, vaikka kuitenkin minun mielestäni miesten kuvat ehkä ovat suhteellisesti vieläkin lähempänä elävää todellisuutta kuin naisten.“

Heinäkuun puolivälissä kävi näyttelyssä m. m. keisari-suuri-ruhtinas Aleksanteri II seurueineen, joka sekin erikoisella mielenkiinnolla tarkasteli suomalaisia tupia ja niiden asukkaita. Perintöruhtinaan puoliso, Maria Feodorowna, kiintyi erikoisesti pienen vöyriäläiseen kirjakaappiin, jonka hän halusi ostaa, mutta jonka pohjalainen osakunta sensijaan pyysi saada lahjoittaa hänelle.

Näyttelyssä edusti osakuntia länsisuomalaisten kuraattori Artur Rindell.

Reinhold Fabritius.

Ylioppilasosakuntain kansatieteellisen museon perustaminen.

Kun osakunnat 1876 ryhtyivät toimiin saattaakseen Suomen maakunnat maamme ensimmäisessä yleisessä taide- ja teollisuusnäyttelyssä kansatieteellisessäkin suhteessa edustetuiksi, oli nähtävästi monien toimihenkilöidenkin ajatus se, että kokoelmat myöhemmin liitettäisiin yliopiston historiallis-kansatieteelliseen museoon. Ja tosiaan pohjalainen osakunta 1877 tekikin tällaisen aloitteen. Niin ei kuitenkaan käynyt.

Se innostus, joka kokoilemistyön aikana valtasi nuoret miehet, ei sammunut tähän ensi yritykseen, vaan herätti päinvastoin ajatuksen oman museon aikaansaamisesta, koska sellaisen perustamisen katsottiin nimenomaan velvoittavan työn jatkamiseen. Voidaksensa sijoittaa näyttelystä vapautuneet kokoelmat jonnekin, osakuntain yhteinen toimikunta vuokrasi niitä varten huoneuston Aleksanterin kadun 15:ssä. Täten syntyi nyt ylioppilasosakuntain ensimmäinen museo, joka helmikuussa seuraavana vuonna avattiin yleisölle.

Tähän mennessä oli osakunnilla ainoana järjestönään ollut yhteinen toimikunta. Varsinaisen museon aikaansaaminen vaati sen kehittämistä, mistä syystä osakuntain omassa piirissä toimineet komiteat nyt asetettiin vakinaisemmalle kannalle. Useissa osakunnissa annettiin niille nimenomaan ohjesääntö, minkä mukaan niiden tuli:

1) tehdä ehdotuksia yhteisen toimikunnan varsinaisen ja varajäsenen toimen täyttämiseksi,

2) ehdottaa toimenpiteitä rahavarojen hankkimiseksi ja panna toimeen tätä koskevat osakunnan päätökset,

3) ehdottaa suunnitelmia tutkimusretkien toimeenpanoa varten ja jäseniä niiden osanottajiksi,

4) toimittaa luettelo kootuista esineistä,

5) valvoa kokoelmiin käytettyjen varojen hoitoa sekä

6) olla avullisina kokoelmien järjestämisessä ja hoitamisessa.

Ajanpitkään ei museo myöskään voinut tulla toimeen vain yhteisen toimikunnan ja sen puheenjohtajan varassa. Oli välttämätöntä, että huolenpito kokoelmista uskottaisiin yhdelle henkilölle, joka lähinnä olisi vastuussa niiden säilymisestä. Esineiden luetteleminen kuului tosin ohjesäännön mukaan osakuntain omalle toimikunnalle, mutta kokemus osoitti, ettei tämä tärkeä työ asianmukaisella tavalla tullut suoritetuksi, mikä sekä kehotti erityisen museonhoitajan asettamiseen. Etupäässä juuri tämän tähden asia syksyllä 1879 eri osakunnissa päätettiin myönteiseen suuntaan. Virkaa haki kaksi nuorta miestä Th. Schvindt ja A. O. Heikel, jotka kumpainenkin enemmän kuin muut olivat harrastaneet kansatieteellistä kokoilemis- ja keräystyötä, ja siihen sai enimmäkseen äänet Th. Schvindt eli se heistä, joka oli alusta asti ollut museohankkeen todellisenä johtavana henkilönä. Toimi täytettiin aluksi viideksi vuodeksi, ja kun virka-aikaa ei tarkemmin määrätty, päätettiin aluksi, kunnes valtioapua saataisiin, maksaa palkkaa tuntilaskun perusteella — 2 mk. tunnilta, mikä summa oli enemmän kehotukseksi kuin todelliseksi työn palkkioksi katsottava. Mutta tähän aikaan ja myöhemminkin vielä nuoriso yleisen ajatussuunnan mukaan eli aatteille.

K. Raitio.

Keräilytön jatkaminen ja näyttelyt ulkomailla.

Perustamalla oman museon osakunnat velvoittivat itsensä samalla keräilytön jatkamiseen, sillä 1876 aikaansaadut kokoelmat olivat vielä monessa suhteessa varsin vaillinaiset. Innostus museoasiaan oli kuitenkin eri osakunnissa hyvinkin erilainen, mikä kuvastui selvästi keräilytöissäkin.

Millä tarmolla ja menestyksellä sitä eri osakunnissa harjoitettiin, käy selville alla olevasta taulukosta:

Vuosi	Osakunta	Kerääjät	Käyty seutu	Esineiden luku	Yht. esin.	Kustannuks. Smk.
1877	Viipuril.	Th. Schvindt, Hj. Corander	Sakkola, Räisälä, Pyhäjärvi, Kaukola, Hiitola	n. 700		690:—
	Savokarj.	Yrjö Kiljander, E. Krook	Kaavi, Polvijärvi, Eno, Pielisjärvi, Ilomantsi, Juuka, Nurmes	75		500:—
	Savokarj.	R. Jack	Pielavesi	n. 30	n. 805	
1878	Viipuril.	Th. Schvindt, Edv. v. Weymarn	Käkisalmen p., Kaukola, Hiitola	n. 250	n. 250	378:—
				Siirto	n. 1055	1568:—

Vuosi	Osakunta	Kerääjät	Käyty seutu	Esineiden luku	Yht. esin.	Kustannuks. Smk.	
1879	Viipuril.	Th. Schvindt, V. Söderhjelm, Hj. Corander	Rautu, Valkjärvi	n. 234	n. 1055	1568:— 210:—	
			Kurkijoen ja Sortavalan kihlakunta	n. 30			
	Länsisuom.	J. Söhlberg, G. E. Springert, A. O. Heikel, A. Björk	Kemiö, Ahlainen, Noor-	25	289	400:—	
			markku, Pomarkku, Merikarvia, Pirkkala, Perniö, Halikko, Kiikala, Kuusjoki				
1880	Viiipuril.	V. Söderhjelm, I. Olsoni	Muolaa, Heinjoki	n. 60	480	82:—	
	Savokarj.	K. A. Rönnholm, K. F. Strömmer, A. M. Johnsson	Pälkjärvi, Tohmajärvi, Kitee	n. 80			
	Hämäl.	Hj. Gylling, O. Nyström, A. Lilius, N. Geitel, A. L. Nyman, H. J. Gyllenbögel, K. Jaakkola	Teisko, Ruovesi, Kuru, Virrat, Pihlajavesi, Orihvesi, Petäjavesi, Keuruu, Multia, Uurainen, Saarijärvi, Pylkönmäki, Karstula, Pihtiputaa, Laukaa, Leivonmäki, Joutsa, Hartola, Heinola, Iitti, Nastola, Asikkala, Eräjärvi, Längelmäki, Jämsä, Korpilahti	n. 316			750:—
	Länsisuom.	A. O. Heikel, A. Björck, A. Sunell, G. E. Springert	Tyrvään ja Piikkiön kihlakunnat, Eurajoki, Raumaa, Lappi, Pyhämaa, Laitila, Uusikirkko	n. 20			500:—
	Pohjal.	E. Aspelin	Vöyri	4	480		
				Siirto	n. 1824	3530:—	

Vuosi	Osakunta	Kerääjät	Käyty seutu	Esineiden luku	Yht. esin.	Kustannuks. Smk.
1881	Viipuril.	Th. Schvindt, Eros Olsoni, Ernst Moberg	Kivennapa		n. 1824	3530:—
	Savokarj.	J. E. Rahm, A. M. Johnsson, E. G. Åkesson, P. J.	Mikkelin lääni, Pohjois-Karjala	173		250:—
	Hämäl.	Akseli Lilius, Os- kar Stenij	Päljänteen ja Satakun- nan vesistön eteläisen haaran välinen seutu ja Näsijärven itäpuo- linen rannikko	111		920:—
	Länsisuom.	Gustaf Törnvall	Kemiö, Dragsfjärd	152?		500:—
1882	Viipuril.	Ernst Moberg, Eros Olsoni	Uusikirkko, Kuolema- järvi	22	n. 458	500:—
	Savokarj.	J. P. Hartikainen, K. H. Hornborg, J. M. Pelkonen, R. Salmela, Teo- fil Wärén, Julius Paasonen	Kuopion p., Tuusniemi, Keitele, Pielavesi, Juva, Korpiselät, Ristiina, Suonenjoki, Rautalam- pi, Mikkelin p.	95		
	Hämäl.	K. Jaakkola	Längelmäki, Orihvesi,	?		500:—
1883	Viipuril.	Th. Schvindt, John Grönlund	Koivisto, Seiskari	180		448:—
		Paroni G. Wrede,	Korpiselät	n. 5		
		Th. Schvindt	Räisälä	?		14:—
	Savokarj.	A. Räihä, J. P. Hartikainen, V. Dahlström	Nilsinä, Lapinlahti, Kaavi, Pielisjärvi			
	Hämäl.	V. E. Meurman, S. Saarinen, T. Leh- tinen, A. Leino, A. Lilius	Orivesi y. m.	45 7	237	300:— 600:—
Siirto				105	n. 2614	7602:—

Vuosi	Osakunta	Kerääjät	Käyty seutu	Esineiden luku	Yht. esin.	Kustannuks. Smk.
			Siirto	105	n. 2614	7602:—
1884	Viipuril.	Th. Schvindt	Käkisalmen kihlakunta	n. 100		140:—
	"	G. Hyrén, J. Lallukka	Savitaipale, Räisälä	5		
1884	Savokarj.	Ville Molander, L. Itkonen, K. H. Hornborg	Mäntyharju, Karttula, Pohjois-Savo	20	125	150:—
1886	Viipuril.	Emil Cederström	Viipurin ja Johanneksen pitäjät	30	30	200:—
1887	Viipuril.	Emil Cederström, J. Laine	Joutseno, Ruokolahti	n. 255		274:—
	Savokarj.	K. Ruhanen	Hirvensalmi	2	257	
1888	"	Kaarle Krohn	Pohjois-Karjala, Savo, Pohjois-Häme	19		
	"	Nti A. L. Bökman	Sysmä	1		
	"	Rva A. Forsström	Ilomantsi	1		
	"	E. Reijonen	Pohjois- ja Vienan Karjala	16	37	100:—
1889	Viipuril.	Emil Cederström, Anton Heinonen, Viktor Zilliacus	Jääski, Antrea, Säkkijärvi	275		200:—
	"	Th. Schvindt	Käkisalmen kihlakunta	125		126: 40
	"	O. Saari	Kuolemajärvi	1	401	
1890	Viipuril.	Emil Cederström, J. Hurmalainen, K. O. Hynén, G. K. Nord	Jääski, Kirvu, Rautjärvi			
	"	A. A. Branders	Raja-Karjala	442		
	"	Th. Schvindt	Sakkola, Rautu, Räisälä, Muolaa	25 85		
	Hämäl.	F. H. B. Lagus, Hj. Meurman	Tammelan kihlakunta	155	707	300:—
1891	Viipuril.	Emil Cederström, G. K. Nord, J. P. Tirkkonen, A. Bergh	Kurkijoki, Jaakkima	199		350:—
			Siirto	199	n. 4171	9442:40

Vuosi	Osakunta	Kerääjät	Käyty seutu	Esineiden luku	Yht. esin.	Kustannuks. Smk.
1891			Siirto	199	n. 4171	9442:40
		?	Sakkola, Muolaa	10		
	Savol.	Neiti Nordqvistin perilliset, C. J. Nykopp, taloll. Hänninen	Mikkeli, Rantasalmi, Lappeenranta, Juva		10	
	Hämäl.	Taloll. Iso-Moksi	Korpilahti		3	
	Uusmaal.	F. Wilander, K. Granit	Helsinki, Porvoon saaristo		3	
	Länsisuom.	M. K. Knaapinen, K. V. Puuska K. V. Hollmén, E. N. Setälä, neiti Lina Nyberg, Otto Enqvist	Halikko, Kiikala, Finby, Perniö Halikko, Kuru, Turku, Föglö		114	400:—
	Pohjal.	A. V. Komulainen	Kajaanin tienoot	4	349	
1892	Viipuril.	A. Heinonen, U. T. Sirelius	Parikkala, Lappeen pit.	164		350:—
	Hämäl.	A. F. Peltonen, J. V. Vallin	Sysmä, Hartola, Joutsa, Luhanko	97		300:—
	Länsisuom.	K. J. Karlsson	Hiittinen, Vestanfjärd	17		
	Viipuril.	Taloll. Eero Väkiparta	Käkisalmen, Jääskén, Äyräpään kihlakunnat	35		
	Savol.	Neiti Gertrud Hällström	Liperi	1		
	Pohjal.	Nti Hanna Weilin	Tervola	1	315	
1893	Viipuril.	E. Grönroos, W. A. Lavonius	Savitaipale, Suomen- niemi	347		
	"	?	Vehkalahti, Räisälä	28		
	Länsisuom.	K. E. Böhling	Halikko, Sauvo, Karuna, Uskela	72		250:—
	"	H. Bergroth	Ahvenanmaa	3		
	Hämäl.	S.O.L.Schöneman Hj. Pakarainen	Jyväskylän pitäjä Lammi	2 2		
	Pohjal.	A. Odenwall	Nivala	1	455	
Summa					n. 5290	10742:40

Esittämämme tilaston kokoelmain kartuttamisesta on eräissä tapauksissa täytynyt jäädä epätäsmälliseksi syystä, ettei kirjaanpanoa alkuvuosina suoritettu tarpeellisella tarkkuudella. Yhtäkaikki se antaa selvän kuvan siitä harrastuksesta, millä eri osakuntain piirissä asiaan suhtauduttiin. Näemme, että viipurilainen osakunta, josta aloite lähti, viimeiseen asti pysyi uskollisena asialleen, ja että hämäläiset ja länsisuomalaiset olivat saavutustensa puolesta sitä lähinnä. Että pohjalaiset jäivät joukon heikommiksi, ei suinkaan johtunut siitä, että heidän kotiseutunsa olisi ollut mielenkiintoa vailla, vaan siitä kielteisestä kannasta, jolle tämän osakunnan johtavat miehet, kuten myöhemmin saamme nähdä, kohta 1876 vuoden näyttelyn päätyttyä asettuivat ylioppilaiden museohommaan nähden. Uusmaalaisien laimeaan toimintaan vaikuttivat ristiriitaiset virtaukset osakunnan piirissä. Pelättiin eritoten sitä, että museosta tulisi n. s. „suomalais-ugrilainen“. Ehdoittipa kerran eräs osakuntalainen, J. Hagelstam, viitaten siihen, että uusmaalaisien kokoelma tulisi näyttämään irtonaiselta osalta suomalais-ugrilaisessa museossa, että se tarjottaisiin tohtori A. Hazeliukselle Tukholmaan. Ehdotus ei kuitenkaan saanut kannatusta.

Paitsi varsinaisen keräystyön karttuivat kokoelmat myös lahjoitusten kautta. Kun ne v:n 1894 alussa luovutettiin valtiolle, oli eri osakuntain osuus museon suomalaisiin esineihin seuraava:

Viipurilaisilla	4,081	numeroa
Hämäläisillä	1,161	„
Länsisuomalaisilla	973	„
Savolaisilla	868	„
Pohjalaisilla	782	„
Uusmaalaisilla	529	„
<hr/>		
Summa		8,394 numeroa

Mutta museoon kokoontui aikojen kuluessa esineitä myöskin heimokansojen alueilta. Että näin tapahtui, oli luonnollista, sillä sekä kansallinen kieli- että muinaistiedekin olivat jo ehtineet laajeta suomalais-ugrilaiseksi, ja monet niistä, jotka museokysymystä harrastivat, kuuluivat juuri näiden tutkijain piiriin.

Tunnettu kansanrunouden tutkija A. A. Borenius ensimmäisenä rupesi kokoamaan kansatieteellisiä esineitä Suomen sukulaiskan-

sainkin keskuudesta tuoden 1877 keräysmatkaltaan Länsi-Inkeristä kaksi vanhanaikaista naisenpukua. Th. Schvindt, joka kesällä 1882 suoritti kansa- ja kielitieteellisiä tutkimuksia Tverin Karjalassa, otti sieltä talteen joukon ompelukirjaisia vaatekappaleita. Seuraavana vuonna tutki Axel O. Heikel mordvalaisten keskuudessa samalla hankkien museolle heidän upeita pukujaan ja kirjailumallejaan. Edellä jo näimme, että savokarjalaisten stipendiaatti kerran pistäytyi Aunuksenkin puolella ja keräilipä Vihtori Forsberg (Alava) kesällä 1892 kauniin kokoelman inkeriläisiä naisten pukukappaleita ja täydellisiä pukujakin.

Niinpä oli museon siirtyessä valtiolle sen kokoelmissa:

lappalaisia	esineitä	69	numeroa
inkeriläisiä ja virolaisia	”	116	”
tverinkarjalaisia	”	86	”
mordvalaisia	”	246	”
kaukokarjalaisia	”	12	”
Yhteensä esineitä		529	numeroa

Mutta Suomen ruotsalaisenkin asutuksen heimoalueilta saapui museoon eräitä pikku kokoelmia. Niinpä se sai vastaanottaa H. Vendell’iltä hänen 1879 Gammal Svenskbystä tuomansa riimusauvan sekä Artur Hazeliukselta 1880 34 ruotsalaista ja norjalaista esinettä. Nämä jälkimäiset olivat vaihtotavaraa suomalaisia esineitä vastaan, joita lähetettiin Nordiska museumiin.

Valtiolle luovutettaessa käsitti museo kokonaisuudessaan seuraavat osastot ja esinemäärät:

kotimaiset	kokoelmat	8,394	numeroa
suomensukuiset	”	529	”
ruotsalais-norjalaiset	”	35	”
Yhteensä		8,958	numeroa

Paitsi esineiden kokoamista kuului retkikuntalaisten ohjelmaan myös erilaisen kansatieteellisen aineksen muistiin merkitseminen, päättipä savokarjalainen osakunta 1886, että jälkimäinen olikin oleva stipendiaattien pääasiana. Mutta vaikka retkikuntien tulokset tosiasiaassa parhaastaan olivatkin esineitä, kertyi siinä ohella myöskin kirjallista ainesta. Niinpä 1876:n viipurilainen retkikunta keräili kansanrunoutta ja asutustarinoita ja 1879:n retki-

kunta kansantaruja merkiten kartalle myös pajarinkartanojen paikkoja. Samana kesänä Schvindt Laatokan rantamilla jatkoi tätä työtä, ja tuloksena ilmestyi v. 1880 „Kansantaruja Laatokan luoteisrannikolta“. V. 1883 keräilivät viipurilaisten stipendiaatit Koivistolla ja Seiskarissa tietoja rakennuksista, kalastuksesta, hylkeenpyynnistä ja taijoista, ja tällaisia muistiinpanoja he tekivät myöhemminkin, eritoten v. 1887. Pohjalaiset antoivat 1891 stipendin K. Peräntielle Tornionjoen kalastuslaitteiden ja toisen M. V. Komulaiselle tervanpolton tutkimista varten Kajaanin tienoilla. Länsisuomalaisen stipendiaatti Kaarle Böhling keräili 1893 tietoja vanhanaikaisesta pihajärjestelmästä, rakennuksista, maanviljelystavoista ja kalastuksesta.

Jo toukokuussa 1877 lähetti A. A. Borenius viipurilaiselle ja savokarjalaiselle osakunnalle kiertokirjeen, jossa hän kehotti kansansävelmien keräämiseen. Kehotus herätti vastakaikua kummassakin osakunnassa, joista jälkimäinen samana kevänä antoi nimenomaan musiikkistipendin E. Krookille, joka sitten yhdessä Yrjö Kiljanderin kanssa kierteli Pohjois-Karjalaa. V. 1886 työskenteli Ilmari Krohn saman osakunnan musiikkistipendiaattina Etelä-Savossa. Samana vuonna olivat V. Juutilainen ja E. Huhtinen saaneet stipendin satujen ja kansanrunouden keräilemistä varten Savon lounaisosissa. Antoipa savokarjalainen osakunta 1888 R. Roineelle stipendin kansankielen ja kansantapojen tutkimista varten Pohjois-Karjalassa.

Kansatieteellisen tutkimuksen tärkeäksi puoleksi huomattiin jo kohta alussa myös esineiden ja tilanteiden kuvina tallettaminen. Siksipä eräät osakunnat jo ensimmäistä retkikuntaansa muodostaessaan 1876 ottivat valokuvaus- tai piirustustaitoisia henkilöitä mukaan. Semminkin länsisuomalaiset ja pohjalaiset keräsivät jo tällöin huomattavan määrän erilaista kuva-ainesta. Edellisten stipendiaattina toimitti A. O. Heikel Pirkkalan kihlakunnasta 1879 joukon piirroksia ja v. 1880—1881 toi E. Nordström itäiselle Uudellemaalle tekemältään matkalta mukaansa piirros- ja akvarellikokoelman, joka käsitti 116 numeroa. Viipurilaisten toimesta saatiin 1890 A. Aarniolta Käkisalimesta useita sikäläistä kansanelämää valaisevia kuvia, ja 1892 toi V. Forsberg (Alava) Inkeristä runsaan kokoelman samanlaisia kuvia. V. 1891 hankki viipurilainen osakunta retkikuntiaan varten valokuvauskoneen,

jolla ei kuitenkaan enää ennen museon valtiolle luovuttamista ehditty sanottavia aikaansaada. V. 1880 päätettiin, että eri osakunnille kuuluvat kuvat luovutettaisiin museolle, joka saisi oikeuden myydä kopioita kassansa hyväksi.

Osakuntien museo joutui jo aikaisin kosketuksiin eräiden ulkomaisten kansatieteellisten museoiden kanssa. Hazelius oli aloitteentekijä tässäkin tapauksessa. Schvindtin ollessa Tukholmassa 1880 hän ehdotti esineiden vaihtoa, koska hän vertailevien tutkimuksien varalta piti naapurimaiden edustusta museossaan tärkeänä. Niin sai Schvindt jo kohta mukaansa 35 esinettä, joita vastaan museon toimikunta vielä samana vuonna lähetti kokoelman suomalaisia esineitä. V. 1889 luovutti viipurilainen osakunta kokoelmistaan Béla Vikárin pyynnöstä Unkarin kansallismuseolle maksua vastaan lähes satamäärän „duplettejaan“. Seuraavana vuonna lähetettiin museon intendentin toimesta ensimmäinen keräelmä, 44 esinettä, suomalaisen osaston aluksi „Museum für Völkerkunde“en“ Leipzigissä. V. 1893 aikaansaatiiin Yhdysvaltain kenraalikonsulin J. Crawfordin, professori O. Donnerin ja museon intendentin toimesta suomalainen kokoelma Chicagon näyttelyyn. Tänä vuonna lähetti intendentti lisiä myös jo aikaisemmin perustettuihin kokoelmiin, nimittäin kolmattasataa numeroa Unkarin kansallismuseoon ja toista sataa esinettä Nordiska museumiin.

Etupäässä lahjojen kautta syntyi museoon myös vähäinen kirjasto. Vuodesta 1884 lähtien se sai vastaanottaa Nordiska museumin julkaisut, myöhemmin saapui sille myös muita kansatieteellisen kirjallisuuden merkkiteoksia, m. m. Otto Hermanin unkarilaisen kalastuksen tutkimus. Sitäpaitsi ostettiin kotimaisen ja ulkomaisen kansatieteen alaan kuuluvaa kirjallisuutta.

Ylioppilasosakuntain museon synnytti ajatus säilyttää jälkipolvillekin muisto Suomen kansan entisistä elämänmuodoista. Kun liikkeellepanevana voimana aikoinaan oli Suomen yleinen teollisuusnäyttely 1876, ymmärrämme hyvin, että samoja ylioppilaspilareja, jotka silloin aikaansivat näyttelyn, myöhemminkin innostutti ajatus näyttelyn kautta tehdä maata ja kansaa tunnetuksi. Tämän ajatuksen toteuttamiseen tarjoutui pian tilaisuus, kun Suomekin sai oikeuden ottaa osaa Pariisiin maailmannäyttelyyn 1878.

Näyttelyn toimikunnan kehoitus, että museo tulisi Suomen osastossa edustetuksi, sai kaikissa osakunnissa yksimielisen kannatuksen. Kun yliopiston kansleri oli sallinut, että yliopiston tullivaroista saataisiin käyttää näyttelyä varten 3,500 markkaa, mistä 2,000 kokoelmien korjaamiseen ja täydentämiseen sekä 1,500 markkaa m. m. näyttelykustannusten peittämiseksi, oli yritykselle laskettu taloudellinen pohja. Myöhemmin osoittautui kuitenkin, että varat oli ylitetty ja että osakuntien täytyi käyttää tarkoitukseen omiakin varojaan.

Näyttely, jonka muodosti osa osakuntain ryhmäkuvista, sai osakseen melkoista huomiota ja tuli palkituksi suurella kultamitalilla, ainoalla, minkä tämä näyttely maahamme tuotti. Tosiasiassa sai museo vastaanottaa Parisista vain kunniakirjeen.

Kun sitten 1880 meilläkin asetettiin toimikunta seuraavana vuonna Moskovassa toimeenpantavaa taide- ja teollisuusnäyttelyä varten, pyydettiin osakuntia taaskin mukaan, jotta maa tulisi „arvokkaasti edustetuksi“. Tälläkin kertaa suostuttiin ehdotukseen, jonka toteuttamista varten hallitukselta anottiin ja saatiin Smk. 2,000. Tällä kertaa lähetettiin näyttelyyn karjalainen ja hämäläinen tupainterööri, Savon, Askolan ja Tenholan ryhmät, kansanomaisen kutomataidon tuotteita (kuten ryijyjä ja esiliinoja), soitimia y. m. Tämä kokoelma tuli palkituksi hopeamitalia vastaavalla kunniakirjeellä, jota — samoinkuin Parisistakin saatua — Kansallismuseossa säilytetään muistona ylioppilaiden harrastuksista tehdä maataamme ulkomailla tunnetuksi.

Saipa museo kutsun ottamaan osaa myöskin 1889 vuoden Pariisin näyttelyyn. Tällä kertaa aiheuttivat edellisten näyttelyjen aikana saavutetut kokemukset esineiden osittaisesta pilautumisesta ja häviämisestäkin kieltävän vastauksen. Kuitenkin suostuttiin Matkailijayhdistyksen pyyntöön saada omaan näyttelyynsä asettaa esille museon lappalaisia esineitä.

Ernst Nordström.

Museon talous.

Voi sanomattakin arvata, että alkutaipaleelle pääsy rahavarojen puolesta oli koko lailla vaikeaa. Paitsi niitä ajankohtaan katsoen verrattain runsaita varoja, kolmattakymmentätuhatta markkaa, jotka ylioppilaat yleisöön vetoamalla ja huvitilaisuuksia toimeenpanemalla saivat kootuiksi ja jotka mieltei kokonaan kului-
vat v:n 1876 näyttelyyn, oli osakunnilla vuosina 1876—78 mu-
seotansa varten käytettävänä vain seuraavat summat:

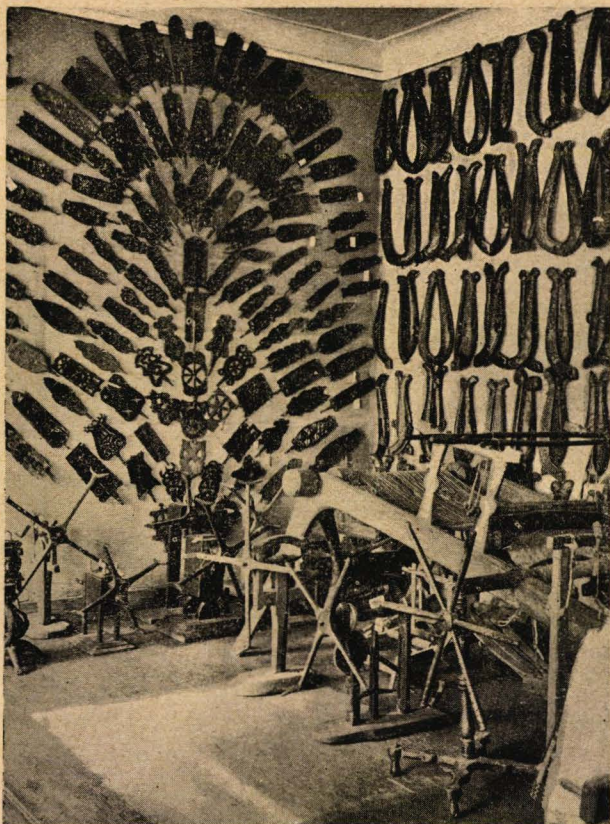
Osakuntain avustus á 217:87	1,307: 22
Sisäänpääsymaksut ja lahjat	1,472: 50
Tulot eräästä juhlasta	20: 90
	<hr/>
	2,800: 62

Kun jo etukäteen voitiin arvata, että yksistään yleisöön ve-
toaminen ei ajanoloon ollut tuottava tarpeellisia tuloksia, herä-
tettiin jo 1877 kysymys valtioavun pyytamisestä. Kirjelmässä,
joka 16 p. toukokuuta 1877 jätettiin senaatille, anoi museon toimi-
kunta yleisistä varoista 6,500 markan vuotuista avustusta „osa-
kunnille kuuluvien ja lukuisain Suomen kansalaisten avulla ai-
kaansaatu-
jen maan kaikkia osia edustavain kokoelmain hyväksi.“

Ennen asian esittämistä senaatille pyysi valtiovarain toimitus-
kunta yliopiston konsistoria lausumaan mielipiteensä niin hyvin

kokoelmain arvosta kuin siitäkin, miten määrärahan käytön valvonta olisi järjestettävä: tahtoipa toimituskunta sitä paitsi vastattavaksi kysymykseen, oliko ehkä syytä jättää kokoelmat yliopistolle joko yhdistettäväksi sen samanlaisiin kokoelmiin tai hoidettavaksi erityisenä osastona niiden yhteydessä yliopiston museon viranomaisten valvonnan alaisina. Konsistorin vastaus muodostui täysin sen mielipiteen mukaiseksi, mikä ylioppilasnuorison asiaa harrastavan osan keskuudessa vallitsi. Siinä sanottiin: „Vaikka tosin, katsoen siihen, että yliopiston historiallis-kansatieteellisellä museolla paitsi arkeologista osastoa on myöskin melkoinen suomalainen kansatieteellinen kokoelma, ensi silmäyksellä näyttäisikin yhtä luonnolliselta kuin toivottavaltakin, että ylioppilasosakuntain puheenaolevat kokoelmat ilman muuta yhdistettäisiin museoon, on tämä ajatus kuitenkin monissa suhteissa arveluttava.“ Kun lausunnossa ensin oli viitattu tilanpuutteeseen sekä siihen, että museolla on vain yksi amanuessi käytettävänä, esitettiin siinä itse pääasia: „Mutta vaikka nämä vaikeudet voitaisiinkin voittaa, olisi konsistorin mielestä huonosti harkittua siirtää kokoelmat ylioppilasosakunnilta, jotka kiitettävällä harrastuksella ovat antautuneet toteuttamaan ajatusta pysyväisen kotimaisen kansatieteellisen näyttelyn aikaansaamiseksi sekä tämän tarkoituksensa hyväksi onnistuneet herättämään suuressa yleisössä mielenkiintoa ja avunantoa. Tämänlaatuinen kokoelma menestyy ja kehittyy konsistorin mielestä paremmin ylioppilasosakuntain hoidossa kuin siirrettynä yliopiston viranomaisten huostaan.“ Kuitenkin katsoi konsistori olevan „sekä toivottavaa että tarkoituksenmukaista, että puheenaolevat kokoelmat, vaikka osakuntain hoitoon jätettyinä, saisivat huoneuston museon yhteydessä. Mutta kun tämä tarpeellisen tilan puutteessa nykyään ei voi tapahtua, puoltaa konsistori alamaisimmasti, että ylioppilasosakuntain hakema vuotuinen määräraha yleisistä varoista vuotuista tilitystä vastaan armossa myönnettäisiin siihen asti, kunnes yliopisto voisi johonkin taloonsa nämä kokoelmat sijoittaa, sekä samoin alamaisuudessa esittää, että kokoelmat asetettaisiin historiallis-kansatieteellisen museon johtajan valvonnan alaisiksi, jonka johtajan tulisi konsistorille tehdä tiliä määrärahan käyttämisestä.“

Kun asia sitten tuli senaatin ratkaistavaksi, lausuttiin siitä eriäviä mielipiteitä, hylkääviäkin. Voitolle pääsi kuitenkin kanta,

Kansatieteellisen museon sisustusta talossa Unionink. 20.

joka antoi täyden tunnustuksen ylioppilaiden harrastukselle, ja Hänen Majesteettinsa ratkaisusta alistettiin riippuvaksi, olisiko tarkoitusta varten myönnettävä 4,000 markan määräraha kolmeksi vuodeksi, luettuna 1 p:stä kesäkuuta 1877. Korkeimmassa paikassa ratkaistiin asia myönteiseen suuntaan 20 p. helmik. 1878. Yliopiston konsistori sai toimekseen valvoa määrärahan käyttämistä.

Näin tuli siis kysymys ylioppilaiden kokoelmain suhteesta yliopiston museoon virallisestikin ratkaistuksi ja samalla niiden asema taloudellisessakin suhteessa turvatuksi. Mutta vain toistaiseksi. Sillä kun kolmivuotiskausi alkoi kulua loppuun, tuli kysymys koko laajuudessaan uudelleen esille.

Ylioppilasosakuntain museon toimikunta anoi kirjelmässään 1 p:ltä joulukuuta 1879, paitsi että se edelleen saisi viiden vuoden aikana nostaa entiset 4,000 markkaa, uutta 1,500 markan määrärahaa intendentin palkkaamiseksi sekä että sille kertakaikkiaan myönnettäisiin 2,000 markkaa kokoelmien luettelon laatimista ja painattamista varten. Perusteluissa viittasi toimikunta niihin herätteisiin, joita museo oli lyhyellä olemassaoloajallaan aikaansaanut, sen toiminnan seurauksena kun oli pidettävä „Suomen käsityönystävät“ nimisen yhdistyksen syntymistä ja „Fennia illustrata“ nimisen teoksen ilmestymistä. Sitäpaitsi oli museo kokoelmillaan Pariisin maailmannäyttelyssä 1876 tutustuttanut ulkomaita Suomen kansaan ja hankkinut maahan ainoan suomalaisten näytteillepanijain osaksi tulleen suuren kultamitalin.

Kun yliopiston konsistori vaaditussa lausunnossa oli ilmoittanut, ettei se tilanpuutteen takia nytkään voinut ottaa ylioppilasosakuntain kokoelmia vastaan ja vielä vähemmän yhdistää niitä omaan museoonsa, päätti senaatti äänestyksen jälkeen senaattori Norrménin mielipiteen mukaisesti yhdeksi vuodeksi käyttövaroitetaan myöntää Smk. 4,000 huoneuston vuokraamista varten kokoelmille. Muut pyydyt määrarahat kokonaan evättiin. Mainittu senaattori olisi evännyt vuokrasahankin, koska hän piti sopimattomana, että opiskeleva nuoriso, joka uusiutui joka neljäs tai viides vuosi, yliopiston museon rinnalla ylläpiti erikoista kansatieteellistä kokoelmaa. Mutta jotta kokoelmain toimikunnalla kuitenkin olisi aikaa ja tilaisuutta järjestää niiden hoito toiselle kannalle, hän ehdotti yhden vuoden määrärahan myöntämistä.

Näin oli toimikunta taas, koska kokoelmain sijoitus yliopistoon konsistorin selvästi lausuman mielipiteen mukaan oli mahdoton, pakotettu vuoden perästä anomaan uutta määrärahaa. Hakemuksessa, joka jätettiin senaattiin 11 p. joulukuuta 1880, huomautettiin aluksi siitä menestyksestä, mikä keräystyöllä oli ollut, ja siitä havainnollisesta järjestelystä, millä esineet oli uuteen 12 huonetta käsittävään huoneustoon tällä välin sijoitettu. Tulolähteet sitävastoin olivat ehtyneet. Toimeenpannut huvitilaisuudet eivät tuottaneet sanottavasti mitään; miltei ainoana tulona olivat vähäpätöiset sisäänpääsymaksut. Luettelon toimittamiseen ja painattamiseen ei näin ollen oltu voitu ryhtyä. Nämä seikat esittäen toimikunta uudisti jo ennen tekemänsä anomuksen, että se paitsi

vuokratrahoja (Smk. 4,000) saisi viideksi vuodeksi edelleen myöskin 1,500 markan määrärahan intendentin ja vahtimestarin palkkaukseen sekä juokseviin menoihin ja tämän lisäksi kertakaikkiaan 2,000 markkaa luettelon toimittamiseen ja painattamiseen.

Tällä kertaa oli toimikunnalla parempi menestys. Äänestyksen jälkeen päätti senaatti Hänen Majesteettinsa ratkaistavaksi alistaa, että kolmeksi vuodeksi, lukien 1 p:stä kesäk. 1881, ylioppilasosakuntain museolle myönnettäisiin 3,000 markan määräraha huoneuston vuokraan ja 800 markan määräraha intendentin ja vahtimestarin palkkaukseen sekä 1,200 markkaa kertakaikkiaan luettelon painattamiseen.

Uudistaessaan valtioavun pyynnön lokakuun 23 p:nä 1883 museon toimikunta huomautti edellisen vuoden menojen kaikkiaan nousseen 8,600 markkaan. Kun ylioppilaista, joiden varoja kuului myös keräystyöhön, näytti mahdottomalta saada museon juokseviin tarpeisiin kootuksi enempää kuin 2,000 markkaa, pyysivät anojat nyt 6,000 markan vuotuista valtioapua, nimittäin 4,000 markkaa vuokraan ja 2,000 markkaa palkkauksiin, halkoihin ja luettelon painatukseen. Senaatille osoitetulla armollisella käskykirjeellä 27 p:ltä helmik. 1884 määräsi Keisar. Majesteetti pyydetyn valtioavun viiden vuoden aikana, lukien 1 p:stä kesäk. 1884, museon toimikunnalle maksettavaksi. Rahojen käyttöä oli yliopiston konsistorin valvottava.

Saman suuruista valtioapua anoi museon toimikunta vielä kerran 30 p. lokak. 1888, ja myönnettiin se edelleen kolmeksi vuodeksi armollisella käskykirjeellä 9 p:ltä lokak. 1889. Tämän ajan kuluessa joutui museo vihdoinkin kokonaan valtion huostaan.

Mutta kuten edellä näimme, ei valtioapu lähimainkaan riittänyt edes kaikkiin museon juokseviin menoihin. Loput oli ylioppilaiden itsensä hankittava; heidän oli myöskin omilla varoillaan kustannettava kokoelmain kartunta.

Yleisön mielenkiinto niihin ei alkuaikoina ollut läheskään niin suuri kuin olisi odottanut, ja siksi eivät sisäänpääsymaksutkaan sanottavia tuottaneet. Mutta apuna ne kuitenkin olivat vaihdellen eri vuosina 300 markasta 900 markkaan keskimäärän tavoitellessa 500 markkaa. Sittenkun luettelot alettiin myydä, saatiin niistä vuosittain noin 50 markan lisätulo.

Tavallisin varojen hankintatapa oli huvitilaisuuksien toimeen-

pano. Niinpä lankesivat 1880 luvun alulla ylioppilaskunnan päätöksen mukaisesti tulot useimmista ylioppilashuveista museon rahaston hyväksi. Niistä olikin museolle tähän aikaan merkittävää hyötyä. Niinpä esim. ylioppilashuvien nettotulot museon hyväksi kevätlukukaudella 1881 tekivät Smk. 2,000 ja lukuvuonna 1882—1883 Smk. 2,070. Näitä huveja varten oli olemassa erityinen toimikunta, jonka puheenjohtajana tähän aikaan oli museon intendentti Th. Schvindt.¹⁾ Tapahtui myös, että asiaaharrastava taiteilija muisti museota. Niinpä lahjoitti rouva Ida Basilier-Magelsen tulonsa (Smk. 688: 40) laulajaisistaan marraskuussa 1883.

¹⁾ Muina toimikunnan jäseninä tähän aikaan olivat Artur Lindström, Atte Lang, E. G. Åkesson, G. F. af Hällström, Alb. Pfahler, Karl Tigerstedt, A. Fr. Svanljung, Alex Hohenthal, Uno Lojander.

F. I. Färling.

Kokoelmain hoito, hallinto ja huoneustot.

Edellä jo huomasiimme, että museon hoito aluksi oli yhteisen toimikunnan varassa, kunnes kokemus osoitti, että lähin valvonta ja huolto oli keskitettävä vastuunalaiselle virkamiehelle, jollainen intendentin nimellä loppuvuodella 1879 asetettiin. Tämän ensimmäiseksi ja tärkeimmäksi tehtäväksi tuli järjestelmällisen luettelon aikaansaaminen, sillä kokoelmista oli toistaiseksi vain hankintaluetteloja. Mutta kun hoitokunta katsoi tarpeelliseksi luettelon julkaisemisen, jotta siitä muka olisi hyötyä yleisöllekin, jäi homma riippuvaksi valtioavusta. Kun tämä 1,200 markan suuruisena v. 1881 sitten saatiin, voitiin vihdoinkin ryhtyä tositoimiin, ja niinpä luettelon ensimmäinen vihko, joka sisälsi Viipurilaisen osakunnan pukukokoelmat, ilmestyi 1883. Vihkon johdannossa heitettiin lyhyt silmäys museon alkuvaiheisiin.

Turvatummalle kannalle tuli luettelon toimittaminen ja julkaiseminen, kun museo sitä varten sai 800 markan vuotuisen valtioavun viideksi vuodeksi luettuna 1 p:stä kesäkuuta 1884. Seurauksena oli, että luettelon toinen vihko, joka sisälsi jatkon pukukokoelmiin ja kaikki sisustuksen alaan kuuluvat esineet, saattoi ilmestyä 1885. Kolmas vihko, joka teki selkoa museon kaikista muista m.m. suomensukuisilta kansoilta sekä Ruotsista ja Norjasta saaduista esineistä, tuli valmiiksi 1889. Sitäpaitsi toimitet-

tiin myöhemmin kertyneistä esineistä kaksi lisävihkoa, joista edellinen ilmestyi 1893 ja jälkimäinen vasta museon jouduttua valtiolle v. 1901. Paitsi U. T. Sireliuksen toimittamaa toista lisävihkoa oli luettelo Th. Schvindtin työtä. Jakautuneena moniin eri vihkoihin ja numerosarjoihin on sitä sekä yleisön että tutkijan kannalta pidettävä epäkäytännöllisenä.

Järjestelytöiden oleellisimpana osana tuli v:sta 1881 päiväjäestykseen ohjesäännön laatiminen museolle. Erittäin vilkasta keskustelua herätti kysymys, miten laajaksi museon ohjelma oli suunniteltava. Edellisestä on jo käynyt selville aloitteen tekijän aikoinaan ajatelleen siinä vain oman maan edustusta, ja tälle kannalle asettui myös osakuntainvälinen toimikunta ottaessaan sääntöehdotuksensa ensimmäiseen pykälään määritelmän, jonka mukaan museon tarkoituksena oli kuvata Suomen kansan elämää eri aikoina ja tieteelliselle tutkimukselle säilyttää sitä valaisevia esineitä. Yhdeksännessä pykälässä määrättiin kuitenkin, että museon yleisiä varoja saatiin käyttää Suomen Lapista tai sellaisilta Suomen ulkopuolella asuvilta kansoilta hankittaviin esineihin, jotka olivat kansatieteellisessä suhteessa Suomen kansaan vaikuttaneet. Katsottiin nimittäin tärkeäksi, että museoon olisi muilta kansoilta hankittava sellaisia esineitä, jotka suoranaisesti saattoivat valaista suomalaisten muotojen kehitystä.

Tämä Schvindtin ajama suunnitelma herätti eritoten arkeologian tutkijain piirissä voimakasta vastustusta. Arveltiin sen vievän siihen, että esineitä ostettaisiin kuten Appelgren vastalauseessaan huomautti, „slaavilaisilta heimoilta Venäjältä, Lätinmaalta, Saksasta, Tanskasta, Ruotsista, Norjasta y.m. maista“, joiden väestön kanssa kansamme historiallisilla ajoilla oli ollut kosketuksissa. Seurauksena olisi, että museo saisi vähitellen vertailevan pohjoismaisen kansatieteellisen museon luonteen saavuttamatta kuitenkaan yhdelläkään mainitulla alalla erikoismuseon merkitystä. Tämän ajatussuunnan kannattajain mielestä oli päähuomio pantava siihen että kotimaiset muodot mitä tarkimmin tulisivat kootuiksi ja tämän ohella sellaisia kokoelmia myös heimokansoilta hankituksi, jotka tekisivät mahdolliseksi yhtäjaksoisen kuvan luomisen siitä sivistyskannasta, jolla suomalaiset ja heidän heimolaisensa muinoin olivat ja miltä ne sitten jouduttuaan kosketuksiin muiden kansain kanssa, kohosivat korkeammalle kulttuuritasolle.

Tällainen päämäärä oli sitä suuremmalla syyllä asetettava, koska tällaisen museon luomiseen arvatenkaan ei missään muualla maailmassa pyritty.

Schvindt piti kuitenkin lujasti kiinni omasta kannastaan. Hänen mielestään kansatieteellisellä aineksella oli mahdotonta antaa yhtäjaksoista kuvaa Suomen kansan muinaisuudesta, koska tämä aines käsitti vain muinaisuuden myöhimmän ajanjakson. Yhtäjaksoisen kuvan saattoi tarjota vain esihistoriallinen museo yhdistettynä kansatieteelliseen. Oli mahdotonta yhdellä kertaa tutkia näiden erillään elävien sukulaiskansain kansatiedettä, koska lähtökohtana oli niiden erilainen nykyaika, josta vähitellen oli pyrittävä tunkeutumaan taaksepäin muinaisuuteen. Sitävastoin oli perin luonnollista, että naapurit toisiinsa vaikuttivat ja että samoissa maissa elävillä kansallisuuksilla oli samat tarpeet ja siis jotenkin samanlaiset esineet. Moni muoto osoittautui tutkittaessa naapurilta saaduksi lainaksi. Tällaisia kulttuurikosketuksia oli valaistava hankkimalla kokoelmia naapurikansoiltaakin, minkä ajatustavan Hazelius oli jo museossaan toteuttanut. Erinomaisen viehättävänä piti Schvindtkin ajatusta voida museossa kuvata koko suuren Suomen suvun kehitystä. Mutta hän piti todellista toimintaa edeltäpäin haaveksimista parempana. Ensin oli saatava varoja ja voimia oman maan edustusta varten, sitten vasta voitiin muodostaa sääntöjä suurempia tarkoituksia varten. Huomioon otettava näkökohta oli sekin, että osakuntain museo oli melkein ainoa pyrintö, jossa kaikki Suomen ylioppilaat olivat olleet yksimielisiä ja oli tämä pyrintö puhtaimmin osoittanut ylioppilaiden isänmaanrakkautta. Jos museosta tehtäisiin suomalais-ugrilainen, jos toista kansallisuutta siinä ei otettaisi lukuun, pitäisivät tämän kannattajat oikeuksiansa loukattuina ja olisi tämäkin yhdysside Suomen ylioppilaiden välillä rikki revitty.

Osakuntain välisessä yhteensovittelukomiteassa saavuttivat Schvindtin edustamat näkökohdat enemmistön. Lopullisesti hyväksytyjen sääntöjen ensimmäisessä pykälässä säädettiin niiden mukaiseksi, että museon tarkoituksena oli oleva kuvata Suomen kansan elämää eri aikoina ja tieteelliselle tutkimukselle säilyttää sitä valaisevia esineitä. Ja 10 §:ään otetun määräyksen mukaan saatiin museon yleisillä varoilla ostaa esineitä „Suomen Lapista ja Suomen kansatiedettä valaisevia ulkomailta.“

Osakuntien tehtäväksi jäi edelleen hallita, tarkastaa, hoitaa ja täydentää omia kokoelmiaan. Yhteiseen toimikuntaan, jonka tuli ratkaista museon ylläpitoa, hoitoa ja laajentamista koskevat asiat sekä määrätä varoja maksettavaksi yleisestä rahastosta, valitsi kukin osakunta vuodeksi yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen. Intendentti, jonka velvollisuutena oli museon ja sen kassan lähin hoito ja esineiden luetteloiminen sekä vuosikertomuksen laatiminen, valittiin kolmeksi vuodeksi.

Intendentti, jonka työ aluksi korvattiin tuntimäärän mukaan, nautti vuodesta 1880 lähtien 1,500 markan vuosipalkkaa. Toimikunnan jäsenet sitävastoin olivat palkattomia. Sen puheenjohtajina olivat vv. 1884—85 Hj. Appelgren ja vv. 1886—93 E. S. Nordström.

Ensimmäinen intendentin vaali suoritettiin syksyllä 1879, jolloin kahdesta hakijasta, kuten edellä jo on huomautettu, Th. Schvindt sai enimmäkseen äännet A. O. Heikelin jäädessä vähemmistöön. V. 1884 uudistetussa vaalissa esiytyivät hakijoina samat henkilöt samalla tuloksella. Seuraavissa vaaleissa 1887 ja 1891 oli ainoana hakijana museon monivuotinen johtaja Th. Schvindt, joka edelleenkin tuli virkaan nimitetyksi.

Museon ensimmäisenä vahtimestarina toimi vuoteen 1890 K. Björn, minkä jälkeen toimeen otettiin K. Kuittinen. Vahtimestarin pääasiallisimpana tulona oli vapaa asunto. Rahapalkka, joka alussa oli vallan vähäinen, kohosi v. 1892 100 markkaan vuodessa.

Museo jos mikä kuuluu niihin laitoksiin, joilla rauhassa kehittyäkseen tulee olla oma vakituinen koti. Tämä etu monien muiden ohella puuttui osakuntien museolta, sillä lyhyenä olemassaoloaikanaan se sai muuttaa kolme kertaa. Ensimmäisen huoneustonsa Aleksanterinkadun 15:ssä, missä sillä oli yhdeksän huonetta, keittiö ja vinnihuone viidentuhannen markan vuokra vastaan, oli sen jätettävä 1 p. kesäk. 1879 muuttaakseen Unioninkadun 27:ään, missä kokoelmille saatiin kaksi eri huoneustoa, joista toinen käsitti kolmentuhannen markan vuokra vastaan kuusi huonetta, eteisen ja keittiön, toinen 600 markan vuokra vastaan huoneen ja keittiön. Vuoden perästä oli jälkimäiseen huoneustoon hankittava yksi huone lisäksi. Jo kolmen vuoden perästä oli museo taas pantava kasaan ja kokoelmat siirrettävä uuteen

kotiin, suomalaisen alkeisopiston taloon Rantakadulle, jossa ne nyt saivat olla liikuttamatta v:teen 1887, jolloin niitä varten kolmentuhannenkuudensadan markan vuosivuokralla saatiin Unioninkadun 20:ssa huoneusto, joka käsitti kaksitoista huonetta, keittiön ja eteisen. Tässä sai museo nyt rauhassa elää ja kehittyä aina vuoteen 1910, jolloin se valtion omaisuutena siirrettiin Kansallismuseon omaan taloon Töölön kaupunginosassa.

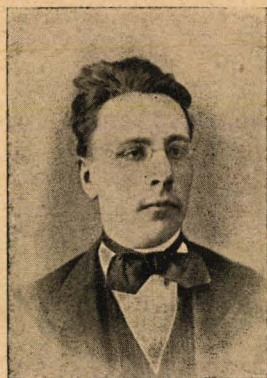
Voi arvata, että tiheät muutot semminkin alkuaikoina suuressi hankaloittivat museon järjestelyä ja sen avoimnapittoa yleisölle ja että ne sitäpaitsi tulivat kovin kalliiksi. Arveluttavaa oli myöskin säilyttää arvokkaita kokoelmia tulenvaaralle alttiissa vuokrataloissa. Nämä seikat vaikuttivat sen, että museon intendentti, joka muutoissa sai kestää kovimman helteen, 1883 lähetti kaikille osakunnille kirjelmän, missä hän viitaten myöskin ylioppilaskirjaston tilanpuutteeseen, ehdotti, että kirjastolle ja museolle rakennettaisiin oma yhteinen huoneusto, jonka aikaansaamiseksi olisi otettava 300,000 markan kuoletuslaina. Ehdotuksen tekijän mielestä oli sopivinta tarkoitusta varten ostaa toinen tai toinen ylioppilastalon viereisistä taloista ja rakentaa puheenaoleva huoneusto sen puutarhaan. Suunnitelman mukaan oli velka maksettava kolmessakymmenessä vuodessa.

Asia herätti vilkasta mielipiteiden vaihtoa useimmissa osakunnissa, mutta jäi vaille ratkaisua. Savokarjalaiset olivat periaatteessa ehdotukseen suostuvaisia, länsisuomalaiset epäivät eritoten museon epävakaisen ohjelman ja epävarman tulevaisuuden takia, uusmaalaisessa osakunnassa sai keskustelu olla vastauksena kysymykseen ja viipurilaisessa jäätiin odottamaan uutta muutettua ehdotusta. Vielä 1885 tehtiin eräässä pääkaupungin lehdessä ehdotus, että ryhdyttäisiin varoja keräämään museotalon rakentamista varten. Mutta tälläkin kertaa asia raukesi.

Pääsymaksut, 50 penniä hengeltä ja 2 markkaa koululaisilta ryhmänä, pysytettiin koko ajan samanlaisina. Vuosipilettejäkin, aluksi 4, sitten 3 ja vihdoin à 2 mk. kappale, oli, mutta myytiin niitä vain muutamia. Vuoteen 1888 oli museo yleisölle avoinna neljä kertaa viikossa, mutta siitä lähtien vain kolmasti, nimittäin sunnuntaisin k:lo 12—3 sekä keskiviikkoisin ja perjantaisin k:lo 1—3, paitsi vuoden pimeimpänä aikana, jolloin museoon pääsi k:lo 12—2. Jotta yleisöllä olisi museossa käynnistään enemmän hyö-

tyä, olivat vapaaehtoiset ylioppilasamanuenssit sille oppaina. Tällaisten amanuenssien ilmoittautumista varten pantiin osakunnissa lukukausien alussa merkitsemislistoja kiertämään. Tämäkin vapaaehtoinen asevelvollisuus hyvän asian puolesta on merkittävä kauniiksi ilmaukseksi sen ajan ylioppilaiden harrastuksista.

V. 1880 päätettiin kokoelmat tulipalon varalta vakuuttaa 32,000 markasta. Myöhemmin korotettiin vakuutussummaa 36,000, sitten 41,000 markkaan, kunnes se vuodesta 1892 kohosi 50,000 markkaan.

Emil Springert.

Ylioppilasosakuntain museo, „Muurahaiset“ ja „Käsityön ystävät“.

Museon kokoelmiin kertyneitä esineitä lueteltaessa huomattiin pian, että niiden ja niiden osien nimityksissä oli kansallamme melkein pohjattomalta tuntuva ja kansan käsitystapoja kuvastava sanavarasto, joka oli talteen saatava samalla kuin muutkin tiedot kansan elämästä. Kysymys tällaisen sanavaraston kokoamisesta oli esillä toimikunnan kokouksessa, ja uutta virikettä antoi sille Aug. Ahlqvist kehottaessaan toimikuntaa suunnittelemaan nimistöä niin laajaksi ja täydelliseksi kuin mahdollista ja arvellessaan Tiedeseuran vastaisuudessa saattavan työn tulokset julkisuuteen. Päätettiin, että museon ja Suomalaisen kirjallisuuden seuran hallussa olevat kansatieteelliset kertomukset oli läpikäytävä. Kun tällainen työ kuitenkin vaati erikoista siihen suuntautuvaa harrastusta, perustivat eräät nuoret miehet Th. Schvindtin esimiehyydellä 1886 erikoisen „Muurahaiset“ nimisen seuran, joka sittemmin Suom. kirjallisuuden seuran palvelukseen asettautumalla vv. 1887--1900 laati 10 eri ohjelmaa kansatieteellisten sanastojen ja kertomusten laatijain ohjeeksi.

Aina v:sta 1876 lähtien, jolloin ensimmäinen kokoelma karjalaisia ompelukoristeita tuli museoon, oli Schvindt harrastanut niiden tunnetuksi tekemistä. Käytännöllistä tarvetta varten oli Jac.

Ahrenberg jo v. 1878—82 G. W. Edlundin kustannuksella julkaissut 8 vihkoa Kaakkois-Karjalan ompelukoristeita. Mutta asian käytännöllistä toteuttamista varten katsottiin lisäksi tarvittavan erityinen toimisto, jollaiseksi „Suomen käsityönystävät“ niminen seura 1879 perustettiin. Museon harrastuspiiristä lähteneenä se aluksi asettui mitä läheisimpään suhteeseen niin museon kuin ylioppilaskunnan kanssa. Niinpä toimeenpani jälkimäisen huvitoimikunta marraskuun 19 p. 1879 ylioppilastalolla iltahuvit, joista kertyneet tulot 688 Smk. oli maaherralle jätetyn anomuksen mukaan jätettävä eräälle suomalaisten kuosien levittämistä harrastavalle seuralle, jolla oli tarkoituksena rahankeräys samaa tarkoittavan yhdistyksen aikaansaamiseksi. Kun tämä yhdistys sittemmin perustettiin, pyysi se 1880 itselleen asunto-oikeutta museossa. Koska se kirjelmä, jolla sitä anottiin, on omiaan valaisemaan museon ja yhdistyksen senaikaista keskinäistä suhdetta, otamme sen kokonaisuudessaan tähän:

„Suomen käsityönystävät, jotka ensi sijassa ovat saaneet virikkeen toimintaansa ylioppilaskunnan museon kokoelmista ja jotka tuntevat tarvetta edelleen taideteollisuuden alalla mahdollisesti syntyvän suomalaisen tyyllilajin takia olla läheisessä suhteessa näihin alkuperäisiin töihin, pyytävät täten toimikuntaa varaamaan itselleen huoneen museon huoneustossa 1 p:stä kesäkuuta tätä vuotta samaan päivään v. 1881. Samalla kun Suomen käsityönystävät sitoutuvat siisteissä kehyksissä panemaan näytteille kuosikokoelmansa, he uskaltavat lausua toivomuksenaan, että tällainen yhteistoiminta ylioppilaskunnan kansatieteellisen museon ja Suomen käsityönystävain välillä on yleisössä lisääntyvän mielenkiinnon takia edistävä museota. Helsingissä 14 p. helmik. 1880. Suomen käsityönystävain hallinnon puolesta

Fredrika Ehrström.
Puheenjohtaja.

Jac. Ahrenberg.
Sihteeri.

Käsityönystävillä oli sittemmin huone museon yhteydessä v:een 1882. Mutta tämänkin jälkeen säilyi kauan läheinen suhde museon johdon ja „ystävien“ välillä.

Z. Schalin.

Museon luovutus valtiolle.

Eräillä tahoilla ja semminkin sillä, joka oli yliopiston historiallista museota lähellä, suunniteltiin jo 1876:n näyttelyä hommatessa ylioppilasosakuntain kokoelmain yliopiston museoon yhdistämistä. Tämän ajatussuunnan pesäpaikkana oli pohjalainen osakunta.

Sen johdosta, että kokoelmain siirto ja järjestäminen vasta vuokrattuun museuhuoneustoon oli tälle osakunnalle aiheuttanut 140 markan menon, heräsi kysymys, eikö vastaisten menojen välttämiseksi ollut syytä luovuttaa kokelmat yliopistolle. Päätökseksi tuli, että kehoitettaisiin osakuntia valitsemaan edustaja yhteiseen valiokuntaan, jonka tuli harkita asiaa koko laajuudessaan: sen oli asetettava yhteyteen yliopiston viranomaisten kanssa sekä tehtävä jonkinlainen taloussuunnitelma. Koska osakunnilla kuitenkin oli jo yhteinen museotoimikunta, eikä monissa osakunnissa näin hankkeen vasta alkutaipaleella ollessa ollut erityistä halua kokoelmain luovuttamiseen, raukesi aloite.

Ettei uutta aloitetta kohta tehty, johtui lähinnä niin siitä, että museo v. 1878 sai valtioavun, kuin siitäkin, että yliopiston konsistori antaessaan lausunnon osakuntain valtioavun anomuksesta, oli ilmoittanut, ettei sillä ollut huoneustoissaan tilaa ylioppilaiden museolle. Mutta 1885 virisi pohjalaisessa osakunnassa

jälleen keskustelu tästä asiasta. Hj. Appelgren, museon toimikunnan puheenjohtajana, esitti ajatuksenaan, ettei museo silloisella pohjallaan menestynyt. Hän epäili voisivatko ylioppilaat hoitaa sitä niin, että se tulisi tieteen kannalta hyödyttäväksi, eritoten koska hän oli saanut sen vaikutuksen, että museo oli ylioppilaista alkanut tuntui jonkinlaiselta rasitukselta. Kun sitäpaitsi nyt oli maahan perustettu erityinen muinaistieteellinen toimikunta, pidettiin ajankohtaa sopivana tarjota museo valtiolle. Varsinaista päätöstä ei osakunnassa tähän suuntaan tällä kertaa kuitenkaan vielä tehty.

Mutta samoihin aikoihin heräsi kysymys tästä asiasta myös länsisuomalaisessa osakunnassa. Lausuttiin se ajatus, ettei museon hoito- ja hallinto ollut asianmukainen ja päätettiin kehoittaa muitakin osakuntia museon tarjoamiseen valtiolle. Pohjalainen, uusmaalainen ja savokarjalainen osakunta tekivätkin, koska niiden jäsenillä ei enää ollut museoasiaan tarpeellista harrastusta, myönteisen päätöksen, mutta hämäläisistä oli ajankohta siihen sopimaton, koska valtioapu oli turvattu vielä kolmeksi vuodeksi eteenpäin, ja viipurilaiset tahtoivat vielä jatkaa keskeneräistä keräilytyötänsä. Niin raukesi aloite taas tälläkin kerralla.

Mutta jo seuraavana vuonna otettiin asia uudelleen puheeksi pohjalaisessa osakunnassa. Hj. Appelgren katsoi, että kokoelmain ylläpito, lisääminen ja hoito oli Suomen kansan velvollisuus. Ainoastaan valtio voi tarjota niille sitä huolenpitoa, jota ne tarvitsivat. Ehdotus sai taaskin kannatusta sitä jo aikaisemmin kannattaneissa osakunnissa, mutta raukesi tälläkin kertaa hämäläisten ja viipurilaisten vastustukseen. Hämäläisessä osakunnassa huomautettiin, että koska enemmän kuin toinen puoli museota kuului sille ja viipurilaisille, olisi muiden osakuntien syytä odottaa luovutusta koskevan aloitteen tekemistä näiden osakuntien taholta.

Mutta ajatus kokoelmain luovuttamisesta valtiolle sai yhä suurempaa jalansijaa, mikä tuli näkyviin jo saman vuoden vuosikertomuksessakin, josta otamme tähän kysymystä koskevan kohdan.

„Museon kehityksessä sen perustamisesta vuonna 1876 alkaen on vuosi 1886 ollut kaikista vuosista vähävaiheisin. Tuntuu siltä kuin olisivat ylioppilaat noiden suurien ponnistuksien

Kansatieteellisen museon sisustusta talossa Unionink. 20.

jälkeen museota perustettaessa ja sittemmin sitä laajentaessa vähitellen väsyneet tässä kansan olojen kuvaamista tarkoittavassa työssään. Uudet ajat tuovat uusia rientoja, jotka vuorotellen ovat ylinnä ylioppilaiden toveriseuroissa; yksi riento, olkoon se kuinka jalo tahansa, ei voi kauan olla erityisen innostuksen esineenä seurassa, jossa on tuhat päätä, tuhat tunnetta erityisene mieluuntineen. Kun täten museon kehitys ylioppilaiden omana alkaa pysähtyä, on luonnollista, että se tarjotaan sille, joka sen tulevaisuuden paraiten voi turvata. Kulunut vuosi on tätä käsitystä kehittänyt, niin että se nyt on ylioppilaiden piirissä aivan yleinen“.

Niinpä saattoikin v:n 1887 kertomus jo alkaakin sanoilla: „Merkillisimpänä tapahtumana museon oloissa äsken kuluneena vuotena on mainittava se, että osakunnat museon toimikunnan ehdotuksesta päättivät tarjota kansatieteelliset kokoelmansa valtiolle“. Tarjouskirjelmä, joka allekirjoitettiin 10 p. toukok. 1887, oli näin kuuluva:

„Kansatieteellinen museo, jonka Keisarillisen Aleksanterin yliopiston ylioppilasosakunnat 1876 perustivat, on yhtenänsä kasvanut, joten se nyttemmin käsittää noin 6,700 esinenumeroa, 6 tupaa ja 9 ryhmää, joihin molempiin viimeainittuihin kuuluu yhteensä 28 ihmiskuvaa. Auliisti myönnettyt valtioavut ovat tehneet mahdolliseksi tarkoituksenmukaisen luetteloimisen ja hoidon.

Mutta museon välttämätön laajentaminen sitävastoin on ylioppilaille sekä heidän tähän tarkoitukseen käytettäville varoilleen käynyt ylivoimaiseksi. Vaihtuvat ylioppilaspolvet hajanaisine työvoimineen eivät voi käyttää aikaansa museon hyväksi siinä määrässä ja sillä suunnitelmallisella tavalla, jota museon suuri merkitys vaatii, ja kuitenkin on nopea ja järjestelmällinen menettelytapa kansatieteellisten esineiden, sekä kansan elämää ja tapoja koskevien tietojen keräämisessä lähimmässä tulevaisuudessa aivan välttämätön, jos tahdotaan tuleville polville säilyttää kuva Suomen omaperäisestä kansanelämästä, jonka jäljet nykyajan taasoittavissa pyrkimyksissä päivä päivältä menevät umpeen. Kun ylioppilaat sitäpaitsi katsovat, että heidän kansatieteellinen museonsa yhdistettynä yliopiston ja muinaismuistoyhdistyksen läheistä sukua oleviin kokoelmiin laajasuuntaisemmaksi museoksi paremmin on edistävä sitä isänmallista työtä, mikä ylioppilailta heidän museota perustaessaan on ollut silmämääränä, tarjoaa ylioppilasosakuntain kansatieteellisen museon toimikunta ylioppilasosakuntain puolesta ja niiden valtuuttamana kaikki kansatieteelliset kokoelmansa lahjana Suomen valtiolle siinä toivossa, että Teidän Keis. Majesteettinne suvaitsee armosta määrätä asiaankuuluvan viranomaisen ne vastaanottamaan“.

Keisar. Majesteetin armollisella kuulutuksella 17 p:ltä elokuuta 1893 määrättiin vihdoinkin, että valtiolaitoksen oli lopullisesti vastaanotettava yliopiston historiallis-kansatieteellinen museo, siihen yhdistetyt Suomen muinaismuistoyhdistyksen sekä ylioppilasosakuntain kansatieteelliset kokoelmat, mitkä kaikki oli asetettava muinaistieteellisen toimikunnan valvonnan ja valtionarkeologin hoidon alaisiksi. Samalla päätti Keis. Senaatti, että arm. kirjeillä 9 p:ltä lokakuuta 1889 ja 22 p:ltä syyskuuta 1892 ylioppilasosakuntain kansatieteellisille kokoelmille huoneuston vuokraamista, lämmittämistä y.m. varten myönnettyt määrärahat, yhteensä 4,500 mk., olivat otettavat Muinaistieteellisen toimikunnan menosääntöön.

Jo tätä ennen oli armollisella kirjeellä 22 p:ltä syyskuuta 1892 Muinaistieteelliseen toimikuntaan perustettu kaksi intendentinvirkaa.

Kun toisen intendentinviran haltia määrättiin hoitamaan kansatieteellisiä kokoelmia, peruutettiin armollisella kirjeellä 9 p:ltä

lokak. 1889 ylioppilasosakunnille intendentin palkkaukseen myönnetty 1,500 markan määräraha.

Museon luovuttaminen Muinaistieteelliselle toimikunnalle tapahtui 1 p. tammikuuta 1894. Kun edellisen vuoden tilikertomus näytti 1755 markan säästön museon kassassa, ehdotti museon toimikunta eri osakunnissa päätettäväksi, että tämä säästö tarjottaisiin Muinaistieteelliselle toimikunnalle sellaisella määräyksellä, että toimikunta antaisi osakuntien museon entiselle, nykyään toimikunnassa palvelevalle intendentille tehtäväksi toimittaa sekä kertomuksen museon synnystä ja vaiheista että luettelon niistä osakuntien museoon kuuluvista esineistä, joita ei ollut siihen asti ilmestyneihin luetteloihin otettu sekä että Muinaistieteellinen toimikunta painattaisi sekä kertomuksen että luettelon maan molemmilla kielillä. Tämän ehdotuksen hyväksyivät kaikki osakunnat, ja Muinaistieteellinen toimikunta sitoutui täyttämään tämän osakuntain viimeisen tahdon.

Täydennysluettelo ilmestyi U. T. Sireliuksen toimittamana 1901. Kertomus osakuntain päätöksestä museon historiaan nähdessä samalla lopettaa tämän toimitettavaksi määrätyn historian.

Loppusanat.

Ylioppilasosakuntain kansatieteellisellä museolla oli aikanaan suuri merkitys maamme kansanomaisen kulttuurin todistuskappaleiden pelastajana sekä esitaistelijana näiden todistuskappaleiden merkityksen ymmärtämiseen. Niinä vuosina, joina tämä museo toimi, otettiin talteen paljon sellaista, jota sittemmin ei enää olisi ollut saatavana. Arvaamatonta on, missä oltaisiin nyt, ellei meillä 1870-luvun lopulla olisi ollut niitä sytyttäviä voimia, jotka saivat ylioppilaat liikkeelle. Voimme syyllä kysyä olisiko meillä ilman näitä voimia 1893 ollut sellaisia kokoelmia, että valtion olisi ollut riennettävä avuksi, ja oltaisiko 1906 oltu jo niin pitkällä, että kansallismuseon perustuksen laskeminen olisi käynyt tarpeelliseksi.

Oli onnellinen ajatus saattaa juuri ylioppilaat liikkeelle kansan elämän häviäviä tai jo hävinneitä muotoja ja välikappaleita tutkimaan ja keräilemään. Puhumattakaan siitä, että tällainen työ maan nousevalle kulttuuripolvelle oli opettavaa, se vaati monia käsiä vireään ja laajan suunnitelman mukaiseen toimintaan. Sillä kansanomaiset esineet harvoin säilyvät sen jälkeen, kun ne ovat lakanneet käytännöllistä elämää hyödyttämästä, ja niitä on kodeista kautta koko maan etsimällä etsittävä. Siksi on kansatieteellisen museon luominen eritoten niille osakunnille, jotka asian käsittivät ja — heikoista voimistaan ja huonosta valmistuksestaan huolimatta — suunnitelmallisesti ryhtyivät työhön, katsottava ainaiseksi kunniaksi. Ja eritoten on tässä kiitos lausuttava niille osakuntain johtohenkilöille, jotka viimeisiin asti taistelivat tämän kauniin asian puolesta heidän keskuudessaan toimivia voimia vastaan, jotka aatteellisuudelle ja innostukselle vieraina pyrkivät jo heti alusta tekemään museosta virallisen laitoksen.

VIIPURILAISEN OSAKUNNAN OSUUS
YLIOPPILASOSAKUNTAIN MUSEOON

Antrean tupa viipurilaisen osakunnan kokoelmassa.

Viipurilaisen osakunnan toiminta.

Ylioppilaiden kansantieteellisen museon syntysanat lausuttiin viipurilaisen osakunnan kokouksessa 3 p. lokakuuta 1874. Käsitäten asian laajan kantavuuden osakunnan silloinen pöytäkirjuri, maisteri (sittemmin suomalaisen normaalilyseon yliopettaja ja rehtori, professori) Adolf V. Streng laati mainitun kokouksen pöytäkirjan 4 §:n paljon laajemmaksi, kuin ylioppilasosakuntien pöytäkirjojen pykälät tavan mukaan ovat laaditut. Kun pöytäkirja näin kuvaa niitä aatteita ja pyrintöjä, jotka aikanaan olivat vaikuttamassa museon syntyyn, suomennan tähän mainitun pykälän kokonaisuudessaan:

Kuraattori (tohtori Otto Donner) tahtoi sen johdosta, että Kaukomielen¹⁾ edellisessä numerossa oli esitetty muistelmia äsken perustetun kansanvalistusseuran toiminnasta, ja osakunnan jäseniä oli kehotettu olemaan mukana valistusta levittämässä Vanhassa Suomessa, keskusteltavaksi esittää, miten osakunta tehokkaimmin saattaisi levittää tietoja omasta maakunnastaan alalla, jota

¹⁾ Osakunnan sanomalehti.

meidän päivinämme suurella innolla ja menestyksellä viljellään, nim. kansatieteellisellä. Tukholmassa viime syyskesällä käydessään oli kuraattori nähnyt, mitä tällä alalla hyvällä tahdolla ja valveutuneella harrastuksella saatiin tehdyksi. Sen osoitti tri Hazeliuksen kansatieteellinen museo siellä. — Vaatimattomasta alusta oli kansanomaisien kulttuuriesineiden keräilemisellä Ruotsin eri maakunnista tämä kokoelma yleisössä herättämänsä harrastuksen ja kaikkialta saapuvien lukuisien lahjoitusten kautta vähitellen tullut niin monipuoliseksi ja täydelliseksi, että se erinomaisella tavalla järjestettynä oli ylen tärkeänä lähteenä Ruotsin kansan kansanomaisuuden tuntemukselle. Kun museolla oli käytettävänä useita huoneita, esitti se erittäin havainnollisen kuvan kansanelämästä Ruotsin kaikissa maakunnissa taiteellisesti valmistettujen tarkkaan kansanomaisien ihmiskuvien kautta, jotka olivat puetut asianmukaisiin kansallispukuihin, ja huonekalujen y. m. esineiden ympäröiminä, kuten todellisessa kansan elämässä. Kuraattorin mieltä oli erittäin kiinnittänyt se seikka, että tästä kokoelmasta eivät lappalaisetkaan puuttuneet, jotka meidän kokoelmillemme olivat melkein vieraita.

Tämän tapaisen aikaansaamiseksi meidän maassamme arveli kuraattori ylioppilasosakuntienkin voivan vaikuttaa ja etupäässä juuri viipurilaisten, jotka tämänlaatuiselle kokoelmalle kotiseudullaan varmaan löytäisivät runsainta ja mielenkiintoisinta aineistoa. Näin voitaisiin vähitellen saada syntymään kansatieteellinen museo, jolla saattaisi olla suuri historiallinen merkitys. Tiedettiin esim. usein nimityksiä, mutta ei tunnettu niillä tarkoitettuja esineitä. — Osoittaakseen, kuinka näennäisesti vähäpätöisetkin esineet voivat tällaisessa kokoelmassa tulla arvokkaiksi, mainitsi kuraattori, että joku oli museoon lahjoittanut pyykkikartun ja tuli tämä sen kautta, että se antoi toisille aiheen lahjoittaa toisentyyppejä karttuja toisilta paikkakunnilta, arvokkaaksi esineeksi kokoelmissa. Niin arveli kuraattori, että maassamme käytettyjen veneiden ja aurojen mallit saattaisivat olla hyvin mieltäkiinnittäviä. Kuraattori tahtoi esittää osakunnan harkittavaksi, eikö mainitussa tarkoituksessa paljon voitaisi tehdä siten, että osakunnan yksityiset jäsenet kukin omalla paikkakunnallaan kokoilisivat tälle ominaisia kulttuuriesineitä ja sitten yhdistetyin voimin hankkisivat luonnollisen kokoisia ihmiskuvia, jotka monesta syystä olivat

paremmat kuin meillä käytetyt nuket ja jotka sitten puettaisiin ja asetettaisiin asiaankuuluvaan ympäristöön.

Osakunta ilmoitti yksimielisesti ja mielihartaudella kannattavansa kuraattorin tekemää ehdotusta ja huomautti allekirjoittanut sen ohella, että on tarpeellista kohta ryhtyä toimeen, sillä monet muodot, joissa kansanomaisen kulttuuri luonteenomaisimmin kuvastuu, alkavat jo aikamme tasailevasta vaikutuksesta hävitä.

Inspektori (professori W. Lagus) tahtoi ulotuttaa tällaisen yrityksen merkitystä vielä laajemmalle ja erittäin painostaa kielellistä kantaa. Sanan ääntäminen ei aina ole kielentutkijalle riittävä tieto, hänen on usein tarvis tuntea vastaavan esineen muoto, sen koko aistiperäinen asu. Niin nähdään esim. kreikan kielen opetuksessa kuvien tulevan yhä enemmän käytäntöön. Nämä tuottavat opinnoille kaksinkerroin mielenkiintoa ja helpottavat monin kerroin muistamista. Esitys oli tärkeä ei ainoastaan muinaistieteelle, vaan yleensä kansan henkisen kulttuurin käsittämiseksi.

Tähän yhtyi kuraattori mainiten samalla, että puheena olevassa asiassa jo lappalaisiin nähden oli tehty enemmän kuin suomalaisiin. Eräs Tukholman lääkäri oli nimittäin julkaissut teoksen, joka käsitteli Lappalaisten koko elämää ja jossa myös jokaisesta mainitusta esineestä esitettiin kuva.¹⁾

Berndt Grotenfelt muistutti myös pitäjäärkistojen tutkimuksen tärkeydestä.

Inspektori piti parhaimpana alkaa ensin harrastuksen herättämiseksi koota varsinaisia esineitä (pukuja y. m.). Pääasia on: „kootkaa ja antakaa tietää että kokoatte“, oli vanhempi Hillebrand Ruotsissa kerran sanonut. Toinen johtaisi toiseen ja kerran voitaisiin nähdä koko historia kuvattuna.

Aineksia olisi kylläksi joka paikassa ja joka alalla, sanoi kuraattori, kunhan vain niihin huomiota kiinnitettäisiin. Kerran oli häneltä kysytty Lappi sanan syntyä, johon hän tiesi vastata vain, että se tavataan lukuisissa paikannimissä, mutta kenties saattaisi juuri järjestetty kokoelma näitä nimiä niihin liittyvine kansantarinoineen johtaa oikeille jäljille. — Prof. Virchov oli huomannut, että toisilla karjalaisilla oli vaaleat silmät, toisilla

¹⁾ v. *Düben*, Lapland och Lapparne. Stockholm 1873.

tummat, ja oli hän tämän johdosta kysynyt, olivatko luonnon-tutkijamme tehneet huomioita linnuista ja kaloista, muuttuiko näiden silmien väri leveysasteiden mukaan; tämä saattaisi nimitäin valaista hypoteessia, että ihmisten silmät ja kasvot yleiseen vaalenevat mitä kauemmaksi tullaan pohjoiseen.

Kun otettiin puheeksi syntyvän kokoelman säilytyspaikka, ehdotti kuraattori, että osakunta ensin keskuudessaan koettaisi muodostaa sen jotenkin täydelliseksi ja sitten lahjoittaisi sen yliopiston kansatieteelliselle museolle. Ei olisi vain mitään halveksittava, sillä vasta kun on jotakin koottu, huomataan, mitä puuttuu, eikä olisi unohdettava aina tarkkaan merkitä kunkin esineen nimi, tarkoitus ja käyttöpaikka. Tukholmassa oli kuraattori nähnyt pienellä lehdenmuotoisella rivalla varustetun kupin, jonka maaseutunimenä oli „koosa“. Tämän sanan tapasi hän ensi kerran ruotsinkielessä, mutta huomattiin se sitten indogermaanimilaiseksi sanaksi, jonka juuri on sanskritin kielessä, ja on se suomessakin sanoina „koussikka“ ja „kauha“; samaa esinettä käyttävät lappalaiset keitosta syödessään.

Arkistoista saataisiin varmaan tietoja hyvinkin mielenkiintoisista tavaroista, joihin huomiota ei vielä ole kiinnitetty. Inspehtori huomautti nimismiesten vaatimattomista arkistoista, joista usein voitaneen saada tärkeitäkin tietoja maaseudun elämästä.

B. Grotenfelt muistutti, että jo tuleva joululoma saattaisi tarjota hyvää tilaisuutta työn aloittamiseen puhumattakaan kesälomasta.

Allekirjoittanut huomautti, että keräilyjen kautta ylioppilaat tulisivat vilkkaampaan seurusteluun maalaiskansan kanssa, joka olisi molemmin puolin terveellistä.

Inspehtori ehdotti, että joku osoittaakseen osakunnan harastusta keskusteltavana ollutta asiaa kohtaan ottaisi esittääkseen hänen paikkakunnallaan olevia lähteitä tältä alalta.

Kun Konrad Zilliacus muistutti, kuinka mielenkiintoinen saattaisi olla kokoelma naisten Vanhassa Suomessa käyttämiä paidansolkia monine muotoineen ja koristerikkauksineen, lisäsi inspehtori, että kultasepät voisivat heidän haltuunsa usein joutuvien kalleuksien kautta valaista monta kulttuurihistoriallista asiaa.

G. Heinricius näytti tunnettuun Kurkijoen löytöön kuuluvaa vanhaa rahaa ja lupasi koettaa mainitulta paikkakunnalta hankkia useita samallaisia.

Kun vielä muutamia löytöjä oli mainittu, lausui inspektori, että keskustelun alaisena ollut yritys vaati monien voimien yhteistoimintaa ja kehotti hän sentähden osakunnan jäseniä kutakin paikkakunnallaan toimimaan asian hyväksi, ja tähän päättyi keskustelu.

Tämän kirjoittaja muistaa, miten vakava, juhlallinen tunnelma oli vallannut osakunnan jäsenien mielet, kun he iltamyöhään läksivät tästä pitkästä kokouksesta; tuntui kuin olisi itse kukin saanut tärkeän tehtävän ja tätä seuraavan edesvastuun yrityksen menestymisestä. Jonkun aikaa käveltyämme raittiissa ulkoilmassa keskustellen illan asiasta saavuimme (osakunnan pöytäkirjuri ja tämän kirjoittaja) yhteiseen asuntoomme, toimitimme yöllä asiasta kirjoituksen Räisälän rouvasväen yhdistykselle ja veimme kirjeen samassa touhussa postiin. Olkoon tämäkin osoituksena, miten tärkeänä ja kiireisenä asiaa pidettiin.

1875.

Kun osakunnan jäsenet joulupyhien jälkeen palasivat Helsinkiin, toivat monet mukanaan esineitä kotiseudultaan. Niin toi esim. Mathias Aleksander Castrén Corander vaimonpuvun Antreasta, maisteri Aleksis Hougberg naisenpuvun Rautjärveltä ja räisäläiset ylioppilaat kotiseutunsa vaimon puvun, jonka sikäläinen rouvasväen yhdistys oli hankkinut.

Helmikuun 6 p. esitti Berndt Grotenfelt, että ne esineet, jotka osakunnan jäsenet tulevaa museota varten kuluneella joululomalla olivat koonneet, säilytettäisiin yhdessä. Näin ajatteli osakuntakin, joka toivoi saavansa nähdä kootut esineet jossakin viikkokokouksessa. Kuraattorin kysymyksen johdosta ilmoitettiin, ettei kukaan viime lomalla ollut nähnyt kanteletta. Monet arvelivat, että ne Viipurin läänissä jo olivat hyvin harvinaisia ja läänin eteläosassa melkein olemattomia. Kuraattori huomautti, että kanteleita pitäisi olla Sortavalan tienoilla. Virosta se jo muka oli hävinnyt. Olisi erittäin mielenkiintoista saada kootuksi niitä eri muotoisia; olihan tsheremisseillakin kantele, joka oli suuresti meidän kanteleemme näköinen. O. Hynén huomautti, että niitä kyllä Savossa vielä tavattiin. Hän oli äsken pastori Neiglickillä Kristiinassa nähnyt kaksi kanteletta ja luuli Hynén, että omistaja olisi taipuvainen luovuttamaan osakunnalle toisen, jota hän lu-

pasi kysellä. B. Grotenfeltkin luuli voivansa kotiseudultaan hankkia kanteleen. Tässä muistutti kuraattori, miten tärkeätä olisi saada niitä eri seuduilta, jolloin päästäisiin näkemään eri muotoja ja tapahtuneita muutoksia. Uudet soittokoneet tunkivat yhtämittaa edestään vanhoja. Niin oli kuraattori joku aika sitten tahtonut Lapissa kuulla noitarumpua, mutta ei voinut Suomessa, Ruotsissa eikä Norjassa sellaista löytää. Sellaista ei ollut meidän kansatieteellisessä museossakaan, vaikka Tukholman ja Kristianian museoissa niitä oli runsaasti. Sitten siirtyi keskustelu Itä-Suomen eri paikkakunnilla käytännössä oleviin tapoihin, jonka johdosta kuraattori lausui, että jos osakunnan jäsenet kukin paikkakunnallaan tekisivät muistiinpanoja näistä ja osakunta sitten julkaisisi ne, saattaisi näin syntyä huomattava tulos osakunnan toiminnasta.

Joulukuun 11 p. valittiin B. Grotenfelt osakunnan kansatieteellisen kokoelman hoitajaksi.

1876.

Tammikuun 22 p. ilmoitti kuraattori, että yleisen suomalaisen teollisuusnäyttelyn toimikunta oli ehdottanut, että osakunta asettaisi näytteille kansanpukuja ja muita itäsuomalaisia kansatieteellisiä esineitä, joita varten olisi pyydettävä joku määrätty ala näyttelyssä. Kun asia ei ollut kiireellinen, lykättiin se seuraavaan kokoukseen, jossa kuraattori ehdotti, että osakunta antaakseen tajuttavan kuvan kansan elämästä koettaisi hankkia savolaisen tai karjalaisen tuvan, kalustaa sen kansan tavan mukaan ja asettaa siihen kauneimpiin kansanpukuihin puettuja ihmiskuvia luonnollisessa koossa. Kuraattori oli kuulustellut taiteellisesti valmistettujen ihmiskuvien hintoja, ja kun sellainen täällä tulisi maksamaan lähes 300 markkaa, arveli hän edullisemmaksi tilata niitä Tukholmasta. Kaikessa tapauksessa saattoi osakunta olla varma saavansa asialle kannatusta piirinsä ulkopuoleltakin. — Osakunta hyväksyi ehdotuksen ja asetti asiaa valmistamaan komitean, johon valittiin O. Hynén, A. V. Streng ja E. v. Weymarn.

Helmikuun 5 p. esitti Hynén kustannuslaskelman, jonka mukaan tupa, minkä osakunta kansanpukuineen ja muine kansatieteellisine esineineen aikoi asettaa näytteille teollisuusnäyttelyyn

kesällä, uunineen, ovineen, ikkunoineen ja koristemaalauksineen tulisi maksamaan lähes 600 markkaa. Tässä yhteydessä pohdittiin päivän „Kaukomielessä“ ollutta ehdotusta, että varustettaisiin kansatieteellinen retkikunta lähtemään Itä-Suomeen. Ehdotettiin, että listoja, joissa olisi laskelmia sekä suuremman että pienemmän retkikunnan kustannuksista, asetettaisiin esille Helsingissä ja Viipurissa asiaa harrastavia henkilöitä varten, ja toivottiin merkittävien avustuksien ja osakunnan Viipurissa toimitettavan iltaman kautta karttuvan niin paljon varoja, että voitaisiin sekä varustaa retkikunta että toimittaa kansatieteellinen näyttely.

Sen johdosta, että oli ehdotettu ensikesäisen näyttelyn kansatieteellisen osaston laajentamista, ehdotti kuraattori helmikuun 12 p. muille osakunnille lähetettäväksi seuraavan kehoituksen: „Kun viipurilainen osakunta oli päättänyt yleisessä näyttelyssä Helsingissä tulevana kesänä esittää täydellisen kuvan karjalaisesta talonpoikaistuvasta kansanpukuihin puettuine ihmiskuvineen ja tätä varten oli alkanut koota rahoja, mutta sitten oli ehdotettu, että tämä näyttelyn osa laajennettaisiin niin, että kansatieteellisiä esineitä, pukuja y. m. myös maamme muilta paikkakunnilta asetettaisiin näytteille, tahtoo osakunta ystävällisesti kehottaa yliopistomme muitakin osakuntia kutakin esittämällä omasta maakunnastaan koottuja esineitä rupeamaan osallisiksi näyttelyyn. Vaikka tällaisia kokoelmia ei voitaisikaan saada täydellisinä näyttelyyn kootuiksi taikka eivät kokonaisuudessaan sinne mahtuisi, muodostaisivat kootut esineet kuitenkin erittäin arvokkaan kansatieteellisen kaluston, joka vastaisuudessa ehkä yliopiston kokoelmiin jätettynä suuresti kartuttaisi näitä. — Jos arvoisa osakunta hyväksyy ehdotuksen, pyydetään sitä valitsemaan jäsen kaikkien osakuntien yhteiseen toimikuntaan, jonka tulisi ryhtyä lähempiin toimiin näyttelyä varten.“

Osakunta hyväksyi ehdotuksen ja valitsi jäsenekseen yhteiseen toimikuntaan O. Hynénin.

Hankkimaan tietoja ja kuvia karjalaisista tuvista sekä kansan ulkomuotoa esittäviä piirustuksia asetettiin samassa kokouksessa komitea ja valittiin tähän jäseniksi O. Hynén, A. V. Streng, Th. Schvindt, B. Grotenfelt ja G. Heinricius.

Vielä päätti osakunta samassa kokouksessa ostaa Helsingin käesityönäyttelyssä edellisenä kesänä näytteillä olleet Jääsken ja

Muolaan kansanpuvut, ja jätettiin asian toimittaminen osakunnan kansatieteellisten kokoelmien hoitajan asiaksi.

Maaliskuun 11 p. ilmoitti O. E. Tudeer kuraattorin puolesta, että prof. Z. Cleve oli esittänyt pyynnön saada lainata osakunnan kansanpukuja käytettäväksi kuvaelmassa kansanvalistusseuran hyväksi toimitettavassa iltamassa. Osakunta suostui pyyntöön.

Maaliskuun 18 p. päätti osakunta B. Grotenfeltin esityksestä määrätä säännöksi, että yleiseen kansanpukuja ja muita kansatieteellisiä esineitä ei jätettäisi käytettäväksi juhlallisuuksiin.

Huhtikuun 1 p. ilmoitettiin, että osakunnalle oli tullut 1,000 markan ja 90 markan vekseli, jotka sisälsivät Viipurissa ensikesäistä kansatieteellistä näyttelyä varten koottuja varoja.

Huhtikuun 29 p. ilmoitti kuraattori Viipurista juuri mainittua tarkoitusta varten tulleen vielä 600 markkaa ja lausui osakunta kiitollisuutensa niille henkilöille, jotka olivat pitäneet huolta keräyksestä. Samalla ilmoitettiin, että R. Selin ja G. Heinricius samaa asiaa harrastavilta Helsingissä olivat saaneet 210 markkaa sekä että 40 markkaa oli tullut Hiitolasta.

Toukokuun 6 p. ilmoitettiin, että A. V. Streng usein mainittua tarkoitusta varten oli saanut Räisälästä 52 markkaa sekä B. Grotenfelt ja Hj. Frey helsinkiläisiltä 112 markkaa, joista avustuksista osakunta lausui kiitoksensa.

Viimeksi mainittuna päivänä valittiin osakunnan kansatieteellisten kokoelmien v. t. hoitajaksi vakinaisen hoitajan paikkakunnalta poissa ollessa Th. Schvindt.

Toukokuun 12 p. päätti osakunta lähettää muinaistieteellisen kansatieteellisen retkikunnan Itä-Suomeen ja valitsi kansatieteellisen komiteansa ehdotuksesta jäseniksi tähän Th. Schvindtin ja G. Heinriciuksen. Tohtori J. R. Aspelin oli suostunut tulemaan mukaan, ja oli kandidaatti R. Hausenia pyydettyä seuraamaan retkikuntaa piirustajana ja valokuvaajana.

Samana päivänä valittiin osakunnan edustajaksi yhteiseen kansatieteelliseen komiteaan O. Hynénin sijaan, jonka kohta piti muuttaa pois paikkakunnalta, Th. Schvindt ja annettiin hänelle tehtäväksi ehdottaa komitealle, että se toimittaisi ja painattaisi sopivan kansatieteellisen kirjasen näyttelyssä kävijöitä varten. Ehdotus kyllä tehtiin, mutta tarkoitus jäi saavuttamatta, kun ne, joiden se lähinnä olisi ollut tehtävä, enimmäkseen olivat keräilymatkoilla.

Toukokuun 18 p. ilmoitti kuraattori, että hän oli laamanni v. Weissenbergiltä saanut Smk. 124, jotka oli Sortavalan kaupungissa koottu osakunnan kansatieteellistä näyttelyä varten.

Konttoristi Matti Pöyhiä Lauritsalasta lähetti osakunnalle lahjaksi toista sataa vanhaa esinettä syntymäkodistaan Joutsenosta.

Osakunnan kansatieteellinen retkikunta päätti tehdä kaksi retkeä Itä-Suomeen. Ensimmäisellä matkalla aijottiin hankkia kuvia savutuvista, niiden sisustuksesta ja kansantyypeistä sekä näyttelyyn välttämättömästi tarvittavia esineitä. Tämän ensimmäisen matkan toimittivat Th. Schvindt ja G. Heinrichus kahden kesäkuussa. Tämän kuun 5 p. lähdettiin liikkeelle Viipurista pitkin Saimaan kanavaa Lauritsalaan, jossa käytiin kiittämässä Matti Pöyhiää arvokkaasta lahjasta, poikettiin hänen syntymäkotiinsa Joutsenoon katsomaan ja kuvaamaan sen vanhoja rakennuksia. Matkaa jatkettiin Jääsken kautta Antreaan, jossa Korpilahden kylän Pampaan talossa kuvattiin vanhan savupirtin sisusta, jonka mukaan karjalainen savutupa sitten pääasiallisesti näyttelyyn järjestettiin. Käytiin edelleen Räisälässä, Käkisalmissa, Pyhäjärvellä ja Sakkolassa vastaisia työmaita valmistavasti katsomassa. Täällä koottiin jo tällä ensimmäisellä matkalla koko joukko Vuoksen laskuseuduilla niin runsaasti löytyviä kiviaseita („ukonnuolia“, „ukonkynsiä“). Matka päättyi noin juhannuksen aikana ja tuli maksamaan kaikkineen Smk. 272: 90.

Kesäkuun alkupuolella oli O. Hynén vielä ollut jonkun aikaa Helsingissä ja teettänyt piirustusten mukaan karjalaisen savutuvan ja ihmiskuvia siihen. Kansatieteellisen näyttelyn viipurilaisen osaston loppuvalmistuksia toimitti Th. Schvindt tutkimusmatkalta palattuaan kesäkuun lopulla ja heinäkuun alussa.

Hyvän tilaisuuden perehtymään Suomen taiteeseen ja teollisuuteen, vieläpä osaksi myös kansan elämään saivat ne, jotka heinäkuussa viettivät päivänsä näyttelyalalla Kaivopuistossa.

Keväällä oli pyydetty tohtori J. R. Aspeliniä tulemaan opettajaksi mukaan viipurilaisen osakunnan retkikunnan tutkimus- ja keräilymatkalle Itä-Suomeen ja oli hän siihen suostunut, milloin muut tehtävät sen sallisivat. Karjalaisten vanha rintamaa Vuoksen laskupaikoilla oli hänestä mielenkiintoista nähdä ja tutkia mikäli tilaisuutta ilmenisi.

Retkikunta, johon kuuluivat J. R. Aspelin, G. Heinricius ja Th. Schvindt, kokoontui elokuun alulla Kiviniemen kievariin Sakkolassa. Kiviniemen linnoitukseen, josta pohjapiirustus tehtiin, kohdistui sen ensimmäinen tutkimus. Illemmällä matkustettiin Lapinlahden kylään. Täällä olivat seppä ja vaskenvalaja ensimmäisiä, joiden romusäiliöitä tutkittiin. Näistä löytyikin m. m. pakanuudenaikainen soikea solki, muotoa, joka sittemmin on huomattu varsinaisesti karjalaiseksi tyyppiksi. Kun valaja sanoi tuollaisia „komun kuoria“ usein sulattaneensa muiden maasta löydettyjen vaskien kanssa ja muut kyläläisten kertomukset samaan suuntaan viittasivat, kiintyi Lapinlahden kylä mieleemme jo alussa, ja ovat tätä kylän mielenkiintoisuutta uudistuvat löydöt kylän mailla myöhemmin yhäti lisänneet. Lapinlahdella koottiin myöskin tämän matkan ensimmäiset kiviajan esineet, „ukonnuolet“ ja „ukonkynnet“, joita sinä ja seuraavina kesinä karttui sadottain, niitä kun oli Suvannon ja Vuoksen rannoilla joka kylässä moniin taikatemppeihin tarvittu ja käytetty — ja käytettiinpä joissakuissa taloissa vieläkin. Löytöpaikkojen tutkimiseen emme kuitenkaan Lapinlahdella siitäkään syystä voineet ryhtyä, että sattui olemaan pyhäpäivä; mutta saimme myöhemmin Riikassa, Koukunninemellä ja Hotakassa käytännössä viittauksia tämänkin tutkimuksen alalla.

Näin muinaistieteellisen retkeilyn tutkimustapaa opiskellessamme ja harjoittaessamme ei elossakaan olevan kansan valmistamia esineitä ja tapoja unohdettu. Kuinka mieltäkiinnittäväksi työ tuli meille jo muutamien päivien kuluttua voitaneen jossakin määrin arvata seuraavasta lyhyestä esityksestä käynnistämme Vaskelassa. Tuskin olimme olleet tuntiakaan tässä kreikanuskoisten karjalaisten kylässä, kun talo, jossa olimme, kihisi kuin muurahaispesä. Melkein kaikki kylän vaimot ja joukko lapsia olivat saapuneet taloon, kellä ol taittunut ukonnuoli, kellä kuvitettu pyyhinliina, kellä päähinei myötävänä, ken tarjoutui laulamaan itkuvirsiä, ken liivana Kojosenpojasta j. n. e. Vaikka meitä olisi ollut useampiakin olisi työtä ollut pitemmältäkin kuin siksi päiväksi. Kun noita ompelulla kuvitettuja vaimojen päähineitä, „harakkoja“, oli ostettu muutamia kymmeniä ja joku arveli tätä määrää riittäväksi, neuvoi Aspelin ostamaan kaikki, mitä tarjottiin, jos vain kuosit eivät olleet aivan samoja kuin ennen osteuissa. — Muutamien tuntien kuluttua lähtivät toiset naapuri-

kylään, Raajuun. Tämän kirjoittaja jatkoi kaupantekoa ja muistiinkirjoittamista kai penkiltä nousematta, kunnes toiset palasivat, ja kun olimme sitten panneet ostetut esineet kokoon, muistiinpanokirjat taskuun ja tulimme pihaan, kysyin, eikö olisi jo aika syödä päivällistä. Toiset purskahtivat nauruun ja osoittivat mailleen menevää kesäistä aurinkoa. Kelloa en ollut katsonut kymmeneen tuntiin, mutta olin jo tällä kertaa tutustunut moneen runonlaulajaan, muiden muassa sitten niin kuuluisaan Larin Paraskehen, josta tuli vastainen opastajani suomalaisen ompelunamenttiikan alalla. Vaskela oli hänen kotikylänsä, ja tarkka-muistoinen kuin oli, hän tunsi sekä vanhat runot että harakkojen kuvien nimet paremmin kuin kukaan muu.

Vaskelasta jatkettiin matkaa Metsäpirtin muihin kyliin Inkerin puolelle vievän tien ja Viisjoen varsilla, sitten Taipaleeseen, jonka lähellä oli jäännöksiä samantapaisesta linnoituksesta, kuin oli se, josta tehtiin Kiviniemellä pohjapiirustus. Taipaleella kerrottiin vielä vanhojen perinnäistietojen mukaan siellä keväällä 1818 tapahtuneesta rutosta luonnonmullistuksesta. Sitä ennen olivat Suvannon vedet pienen Kiviniemellä olleen ojan kautta virranneet Vuokseen. Sinä keväänä oli Suvannon vedenpinta kevättulvan vaikutuksesta noussut tavattoman korkealle ja eräänä myrskyisenä kevät yönä olivat Suvannon vedet äkisti murtautuneet Taipaleen kohdalle Laatokkaan vieden mukanaan maata, puita ja rakennuksia. Niin kerrotaan muutamien kalastajien seuraavana aamuna kuulleen kukon laulavan kaukana Laatokan ulapalla tuvassa, joka kukkoineen tuotiin maihin takaisin.

Taipaleelta kuljettiin Suvannon pohjoispuolitse Sakkolan kirkolle. Kaiken aikaa pidettiin silmällä etupäässä muinais- ja kansatieteellisiä seikkoja ja keräyksiä, mutta hyvän tilaisuuden sattuessa merkittiin muistiin runoja ja taikoja, asutus- ja muita tarinoita Suvannon rantamailta ja läheisyydestä. Sakkolassa ja Metsäpirtissä keräytyi retkikunnan haltuun m. m. toista sataa kivikalua. Sakkolan pappilassa koottiin tietoja vanhoista kirkonkirjoista, etenkin kirkkoherra Heinrich Linneliuksen 1735 alkamasta „*Protocollum casuum*“ nimisestä käsikirjoituksesta.

Näin olivat kuluneet viikon päivät, Aspelinin oli lähdeävä Helsingin kautta Budapestin muinaistieteelliseen kongressiin, ja me toiset jatkoimme aloitettua työtä Pyhäjärvellä, Käkisalmen

maalaiskunnassa ja Räisälässä jo hitauslainkin vaikutuksesta samalla vauhdilla ja innostuksella, jolla se oli alkuunpanttu.

Varmaa on, että ne seitsemän päivää, jotka Aspelin toimi viipurilaisen osakunnan retkikunnan jäsenenä, ovat monessa suhteessa painaneet leimansa osakunnan retkikuntien jatkuvaan työhön niiden 17 vuoden kuluessa, jolloin kansatieteellinen museo oli ylioppilasosakuntien omaisuutena. Vaikka onkin luultavaa, että viipurilainen osakunta kaikessa tapauksessa olisi sitkeästi jatkanut keräilytyötänsä lähettämällä melkein joka kesä retkikunnan kotiseudulleen siinä mielessä, että vähitellen pitäjä pitäjältä koko ala tulisi tutkituksi, niin oli kuitenkin näiden päivien työllä monessa suhteessa perustava merkitys työtapaan ja niihin tuloksiin nähden, joihin pyrittiin. Huomautan tässä muinaiskalujen keräilemisestä ja muistiinpanoista tällä alalla, jotka tuskin nimeksikään kuuluivat muiden osakuntien retkikuntien tehtäviin, ja kuvitettujen vaatekappaleiden perin tarkasta keräilemisestä, joka muutamissa vuosissa tuotti tuloksia, jotka synnyttivät aatteen „Suomen käsityön ystävien“ yhdistyksen perustamisesta sekä antoivat ainekset J. Ahrenbergin ja osaksi tämänkin kirjoittajan teoksiin suomalaisen tekstiiliornamentiikan alalla.

Sakkolan kirkolta matkustivat retkikunnan nuoremmat jäsenet Sakkolan ja Pyhäjärven pitäjien rajalla olevan metsäseudun läpi Pyhäjärven Saaprun kylään, josta koottiin koko joukko esineitä, kivilukuja, vaskisia, tinaisia, mutta enin hopeisia naisten rintasolkia erilaatuisine koristuksineen sekä puu- ja tuohiastioita. Eräällä pellolla oli pieni kummuke, josta ihmisten pääkalloja ja muita luita sanottiin kyntäessä ilmoille pöyhönneen. Tätä kaivoimme eri suuntiin ja saimme esille monta luurankoa, joiden ympärillä oli jäännöksiä puuarkuista, mutta ei yhtään vaski- tai rautakalua. Paikka oli nähtävästi ollut kylän hautausmaana kristinuskon jo maassa vallalla ollessa. Kummukkeen koillispuolella kerrottiin joskus löydetyin vaskinen portti. Millainen tämä portti muuten oli ollut, tiedettiin täällä yhtä vähän kertoa kuin muualakaan, missä vaski- tai rautaportit kansan mielikuvituksessa kummittelevat. Lähellä Saaprun oli eräällä suolla puolen virstan pituinen jäännös vanhasta sillasta, jonka Jaakko Puntuksen (nb. De la Gardie) sanotaan rakentaneen saadakseen tykistönsä kuljetetuksi Saaprunsa Taipaleeseen.

Saaprusta jatkettiin matkaa Pyhäjärven rannalla oleviin Korkkalan ja Enkkuan kyliin. Aivan elävästi muistan vielä Korkkalan kylässä saapuneeni illan suussa ison, mahdottoman suuresta hongasta rakennetun savupirtin edustalle, jonka pirtin seinät olivat paikoittain painuneet maan sisään. Pistäytyessäni pirtin sisään oli suuren kiukaan liedellä tuli ja riippui tulella haahloissa puuropata kiehua rupattamassa. Liedellä palavan tulen puutteellissa valaistuksessa näytti pirtti satumaisen isolta ja sen toisessa päässä ruokapöydän ääressä häärivät poikaset keijukaisilta (ton-tuilta). Myöhemmin kuulin, että pirtti oli rakennettu yhdestä ainoasta jättiläishongasta, josta oli saatu päivittäin kaksi tai kolme seitsensylistä hirttä ja rinnakkain ainakin paksummasta puolesta kolme rakennushirttä. Muistelllessani kirjallisuudessammekin silloin tällöin tehtyjä viittauksia, että meikäläiset savutuvat muka olivat vähäisiä köyhän kansan hökkeleitä, en malta tässä yhteydessä olla mainitsematta muutamia tähän kuuluvia seikkoja. Syntymäpäitajässäni, Räisälässä, oli lapsuuteni aikana Särkisalon Rantalaisen talossa iso ja korkea savutupa, jossa pitäjän ruutusotamiehiä talvisaikaan harjoitettiin. Täällä saattoi koko ruotu pistimet kivärien päähän kiinnitettyinä marssia edestakaisin, ilman että pistimien päät alhaisimpiinkaan orsiin kolahtelivat. Harvoin kuultiin suurissakaan häissä, ettei häärahvas kunnolleen olisi mahtunut liikkumaan ja oleskelemaan häätalon sisäänlämpiävissä perheentuvassa, jossa ateriat syötiin, morsianta itketettiin, laulut laulettiin ja nuoriso huvikseen pyöriskeli. Totta on, että ne savupirtit, joita vielä saadaan joskus nähdä Karjalassa, Savossa ja Hämeessä, ovat verraten pieniä köyhän kansan asuntoja tai ruokahuoneita, mutta tämä on erityisseikkojen tulos. Vanhat suuret savutuvat Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa, jotka olivat sen arvoisia, että niitä tahdottiin asuintoina säilyttää, aikanaan muodin mukaan muunnettiin uloslämpiviksi ja ainoastaan pienet savutuvat, jotka ovat jätetyt varastohuoneiksi tai mäkitupalaisen asunnoksi, on jätetty sisäänlämpiäviksi savutuviksi. Hämeessä taas on metsään muuttaneen uutistalokkaan ja uutistorpparin usein täytynyt uudella paikallaan aluksi tyytyä yhteen lämpimään rakennukseen, jonka silloin on täytynyt toimittaa asunnon, saunan ja riihen virkaa. Tämä on sitten saattanut jäädä muinaisajan kummituksena jälkimaailman ihmiteltäväksi pitkiksi ajoiksi sen-

kin jälkeen, kun taloon jo oli ehditty pystyttää eri rakennuksia asumista, kylpemistä ja viljan tappamista varten. Nämä ne vahvistavat harhakäsityksiä entisien savupirttien muka pienuudesta ja kurjuudesta.

Pyhjärven kaakkoisrannan kylistä siirryimme Yläjärven läntiselle rannalle, jossa Keljänkankaalla 300 vuotta ennen, ennen suurta (s.o. Jaakko Puntuksen) sotaa oli kirkko ja hautausmaa. Kellot oli sota-aikana järveen upotettu.

Yläjärveltä kuljimme Sortanlahden satamaan. Tänne saattoi nähdä viiden virstan päässä olevalle saarelle havupuumetsään rakennetun Konevitsan luostarin valkoiset seinät.

Luostarin muinaistaru kertoo, että Konevitsan saarella oli aikanaan asunut pahoja henkiä, joiden pesäpaikka oli suuren kiven alla, venäjäksi kutsuttu Końkamen (hevoskivi). Näille hengille sanotaan kansan vuosittain toimittaneen uhreja, kunnes Novgorodista oli tullut Arsenij-niminen pyhä mies ja vihkivedellä kastellut kiven, jolloin pahat henget olivat lentäneet pois salmen yli Sortanlahteen, jossa niiden sittemmin on kuultu sydänöinä vaikeoivan. Pyhä Arsenij rakensi saarelle luostarin, jolle Jumalan äidin kuva oli menestystä tuottanut. Lähemmäs 200 vuotta olivat manahkat (munkit) saaneet rauhassa täällä messujaan lukea. Mutta Jaakko Puntuksen sodan aikana hävittivät ruotsalaiset luostarin, käyttivätpä sen tiiliä Käkisalmen linnan rakennuksiin. Isonvihan jälkeen rakennettiin luostari entistään ehommaksi. Soudatimme itsemme salmen yli luostarin rantaan, katselimme sen muhkeita rakennuksia ja elämää sen yhteiskunnassa, kävimme illan suussa suuressa komeassa jumalanpalveluksessa, jossa luostarissa vierailevat matkustajat, hyvinvoivat kauppiat, kainalosauvoilla kulkevat sairaat, lihavat emännät ja solakkavartaloiset ylhäisnaiset Pietarista milloin rinnakkain milloin vuoroin kumarisivat tai polvistuivat lattialle. Eräässä sivukappelissa oli iso puuristi, josta suuria paloja oli irti leikattu. Sanottiin tästä lohkaistujen tikkujen parantavan hammassärkyä.

Sortanlahdesta matkustimme Riiskan, Salitsanrannan ja Lahnavalkaman kylien kautta Pyhjärven kirkolle. Tällä matkallamme olimme Pyhjärven kylistä koonneet muun muassa 16 kivikalua. Syynä siihen, että täältä saimme suhteellisesti vähemmän näitä kuin Suvannon rantamailta, oli kai osaksi se seikka, että Pyhä-

järveltä oli aikanaan koottu muinaiskaluja lehtori C. A. Gottlundille Helsinkiin, ja kun luvattua palkintoa niistä ei oltu saatu, ei esineitä enää tahdottu antaa. Toinen syy oli kai se, että täkäläinen lahjoitusmaatalonpoika, aikanaan pahemmin pideltynä kuin naapuripitäjäläiset, oli luonteeltaan perin epäluuloinen.

Pyhäjärven kirkolta kuljimme suoraan Käkisalmen kaupunkiin. Täällä kävimme katsomassa niiden linnoitusten jäännöksiä, jotka aikanaan olivat muodostaneet Suomen, luonnolliseen asemaansa nähden, lujimman sotavarustuksen. Ankarasti kuhuva koski, joka aikanaan oli ympäröinyt ja suojannut sekä varsinaista linnaa että Käkisalmen linnoitettua pesäkaupunkia, oli Vuoksen laskussa supistunut vähäisiksi virran haaroiksi, vanha virran pohja osaksi maatunut vesakkoa kasvavaksi. Kosken pohjaan aikanaan kiinnitetyille hirsilavoille rakennetut vallit halkeilivat jo epätasaisesti mätäneville perustuksilleen. Saatoimme kuitenkin vielä hyvin nousta portaita myöten ylös pyöreän tornin katolla olevalle tähystyslavalle ihaillaksemme Vuoksen selkiä lännessä, Laatokan ulappaa idässä ja suurta havumetsää etelässä. Tornin tähystyslavalle mennessämme tulimme kulkeneeksi tornin alempien kerroksien läpi, joista alimmassa oli linnanpihaan johtava varsinainen linnanportti viereisine hämärine komeroineen, toisessa taas kuusi huonetta lämmityslaitoksineen. Johonkin alakerroksen hämäärään komeroon sanotaan olleen teljettynä nimettömän nimellä kuulun vangin, jonka Aleksanteri I Käkisalmissa 1800-luvun alussa käydessään oli sallinut asettua asumaan kaupunkiin loppuijakseen. Toisessa kerroksessa taas olivat jonkun aikaa asuneet ne valtiolliset vangit, jotka oli Nikolai I:n valtaistuimelle noustessa tuotu Käkisalmeen sekoittuneina vallankumoukselliseen liikkeeseen Pietarissa. (Rakennuksien synnystä ja vaiheista voidaan saada tietoja tämän kirjoittajan julkaisemasta teoksesta „Käkisalmen pesälinnan ja linnoitetun kaupungin rakennushistorian aineksia“, *Analecta archeologica fennica* II, 2).

Tällä matkalla sai retkikunta kunniaporvari N. Artemjefiltä lahjaksi eräitä esineitä, jotka oli löydetty hänen Käkisalmen maa-laiskunnassa omistamansa Suotniemen fajanssitehtaan läheisyydestä. Nämä esineet olivat soikea kupurasolki, samaa laatua kuin Lapinlahdesta saatu, tikari, pari kannusta ja muutamia vanhoja rahoja, niistä yksi roomalainen. Tämä lahja oli ensimmäisenä

aiheena tämän kirjoittajan mielenkiintoisiin hautatutkimuksiin Suotniemellä 1880-luvulla.

Käkisalimesta jatkoi retkikunta matkaansa Räisälän pitäjän Mellitsänpellon (Myllypellon), Särkisalon ja Tiurin kyliin, joista tällä kertaa koottiin muun muassa 34 kivikalua. Särkisalosta saatiin myös pakannudenaikainen hevoskengänmuotoinen solki, jollaisia Särkisalon kylän mailta sittemmin (etenkin Hovisaaresta) on kansallismuseon kokoelmiin karttunut useita. Särkisalon Hovisaaren Käkisalmen puoleisella selällä on erään saaren jatkona toiseen pienempään saareen päin noin 5 metriä leveä ja puolta kilometriä pitkä sorariutta, jota paikkakunnan kansa nimittää Puntuksen sillaksi. Riutta lienee luonnon muodostama, vaikka taru tietää kertoa, että Jaakko Puntus olisi sen sota-aikana väkensä tieksi rakennuttanut.

Tiurissa tehtiin kartta Tiurin linnasaaresta. Tarun mukaan alkoivat karjalaiset aikanaan Tiurinkoskessa olevalle saarelle rakentaa linnaa. Mutta yöllä hajosi aina, mitä edellisenä päivänä oli saatu rakennetuksi. Vihdoin neuvottiin johtajaa unessa lakaamaan tuosta työstä ja lähtemään virtaa alaspäin, kunnes kuulisi käen kukkuvan kelojuussa rannalla. Siihen saareen oli linna rakennettava. Johtaja noudatti saamaansa neuvoa ja rakensi Käkisalmen linnan.

Tiurin linnasaarella vielä nähtävät vallinjäännösjonot osoittavat, että Tiurin linna ei silti jäänyt rakentamatta, ja tietävät venäläiset asiakirjat kertoo, että saarella 1300-luvulla ja 1400-luvun alulla oli ollut pieni kaupunki, jonka ruotsalaiset polttivat 1400-luvun alulla. Tiurin linnasaaren kartta ja tarkempi selitys nähdään Hj. Appelgrenin teoksessa „Suomen muinaislinnat.“

Räisälässä päättyivät viipurilaisen osakunnan retkikunnan senkesäiset keräilyt ja tutkimukset. Suuri osa Käkisalmen kihlakuntaa jäi vielä seuraavien retkikuntien tutkittavaksi, mutta paljon oli saatu kootuksi kesä- ja elokuussa, jolloin retkikunta oli ollut liikkeellä. Retkikunnan kulungit elokuussa tehdyistä matkoista ja ostoksista nousivat yhteensä 475: 40 Smk:aan.

Viipurilaisen osakunnan retkikunnan toimista elokuussa 1876 on J. R. Aspelin julkaissut „Från Wiborgska afdelningens expedition“ Morgonbladetissa N:rot 186—8 vuonna 1876, G. Heinrichius „Från en forskningsresa“ Viipurilaisen osakunnan albumissa

„Kaukomielessä“ I ja tämän kirjoittaja „J. R. Aspelin ja ylioppilaiden kotiseutututkimukset merkkivuonna 1876“ Suomen muinais-
muistoyhdistyksen aikakauskirjassa XXVI.

Syyskuun 30 p. päätti viipurilainen osakunta, että osakunnan albumi „Kaukomieli“ I myytäisiin sen kansatieteellisien kokoelmien hyväksi.

Lokakuun 14 p. ilmoitettiin, että piirilääkäri af Tengström oli kesällä jättänyt osakunnalle äsken mainittua tarkoitusta varten Käkisalmissa kootut Smk. 42. Samassa kokouksessa ilmoitettiin, että hatuntekijä Wecksell ja turkkuri Lundqvist olivat ilmaiseksi korjanneet joukon osakunnan omistamia näytteillä olleita vaatekappaleita.

1877.

Maaliskuun 3 p. esitti Th. Schvindt tilin osakunnan kansatieteellisiä kokoelmia varten kootuista rahoista. Tämä osoitti 150 markan vajauksen, joka oli täytetty siirrolla talousrahastosta.

Samana päivänä esitettiin pohjalaisen osakunnan kehoitus asettamaan komitea, jonka tulisi tehdä ehdotus, mihin toimiin olisi ryhdyttävä ylioppilaiden kansatieteellisiin kokoelmiin nähden. Osakunnan mielestä oli turhaa valita uutta komiteaa, kun ennen asetettu juuri oli ehtinyt kaikin puolin perehtyä kyseessä oleviin asioihin, mutta siltä varalta, että muut osakunnat tahtoisivat asettaa uuden komitean, ei osakunta tahtonut sitä vastustaa ja valtuutti edustajansa ylioppilaiden yhteisessä kansatieteellisessä komiteassa, Th. Schvindtin, edustamaan viipurilaista osakuntaa uudessakin komiteassa.

Maaliskuun 10 p. valittiin osakunnan yksityiseen kansatieteelliseen komiteaan O. Hynénin sijaan Edv. von Weymarn.

Mainitun komitean puolesta ehdotti kuraattori, tohtori O. E. Tudeer maaliskuun 24 p., että jos ei kahden viikon kuluttua yhteistä tiliä ylioppilaiden kansatieteellisiä kokoelmia varten kootujen varojen käytöstä julkaistaisi, olisi viipurilaisen osakunnan julkaistava erikoistili sen käytettäväksi annetuista varoista. Uusi rahojen keräys olisi toimitettava kokoelmien kartuttamista ja edellisenä kesänä aloitettujen tutkimuksien jatkamista varten. Sama oli osakunnan mielipide ja toivottiin, että sekä inspehtori, professori W. Lagus, että entinen kuraattori, professori O. Donner, ottaisi-

vat asian hyväksi pitääkseen esitelmiä. Toivottiin, että Viipurissa toimitettaisiin samaa tarkoitusta varten iltama joko kesä- tai syyskuussa. Komitean mielestä oli tärkeintä, että osakunta järjestelmällisesti jatkaisi aloitettuja muinais- ja kansatieteellisiä tutkimuksia. Sentähden oli ensi kesänä lähetettävä retkikunta tutkimaan sitä osaa Käkisalmen kihlakuntaa, jota ei vielä oltu ehditty tutkia. Lausuttiin toivomuksena, että retkikunta toimittaisi seikkaperäisen kertomuksen kihlakunnasta, kun se tulisi kokonaan tutkituksi.

Toukokuun 9 p. päätettiin kesällä Käkisalmen kihlakuntaan lähettää retkikunta, jonka jäseniksi valittiin Th. Schvindt ja Hj. Corander. Osakunnan yksityisen kansatieteellisen komitean toimiksi jätettiin hankkia osakunnan puolesta 500 markkaa retkikunnan käytettäväksi ja, jos sopivaksi nähtäisiin, pitää huolta siitä, että Viipurissa osakunnan kansatieteellisten pyrintöjen hyväksi kesä- tai syyskuussa toimitettaisiin iltama. Edelleen pyydettiin komiteaa Viipurin sanomalehdissä julkaisemaan jo ennen kyseessä ollut tili.

Vasta mainittuna päivänä suostui osakunta J. Ahrenbergin pyyntöön saada yksinoikeuden vuoden aikana jäljentää osakunnan kansatieteellisissä kokoelmissa olevia kuoseja.

Samassa kokouksessa luki Th. Schvindt maisteri A. Boreniuksen kirjoituksen, jossa hän ehdotti, että osakunta lähettäisi retkikunnan kokoomaan kansansävelmiä Viipurin lääniin. Tämän johdosta kehotti osakunta musiikkitaitoisia jäseniään merkittävään muistiin sävelmiä, joita he kotiseudullaan ollessaan kuulsivat. Erityisen retkikunnan lähettämiseen tätä varten ei osakunnalla mielestään ollut varoja.

Tämän kesäinen retkikunta, Th. Schvindt ja Hj. Corander, matkusti kesäkuun 8 p. Viipurista Perkjärven ja Kyyrölän kautta Valkjärven Uosukkalaan mennäkseen sieltä veneellä Sakkolan Noisniemeen. Sakkolasta oli nimittäin vielä tutkimatta sen läntisin osa eli n. k. „ruunun valta“, kylät Noisniemi, Räihäranta, Kuninkaankristi ja Vennäin Valkjärvi. „Herrain valta“ eli lahjoitusmaana ollut pitäjän osa oli edellisenä kesänä läpikäyty.

Uosukkalan kyläläiset, joiden pääelinkeinona jo vuosikymmeninä on ollut n. k. valkjärveläisien kärryjen teko, vaikka asuvatkin Vuoksen selän rannalla, eivät olleet tottuneet vesillä kul-

kemaan. Kun sattui kovasti tuulemaan lännestä pitkin selkää Kiviniemelle päin, emme onnistuneet saamaan ketään veneenomistajaa saattamaan itseämme Vuoksen yli Noisniemeen. Sannottiin ylikulkua sellaisessa myrskyssä hengenvaaralliseksi; tuuli kaataisi veneen ja veisi sen Kiviniemen koskeen, josta se joutuisi Suvantoon. Pitkien neuvottelujen jälkeen saimme vihdoinkin lainata pienen vuotavan veneen, jonka omistaja saisi, kun tuuli oli tyyntynyt, käydä noutamassa Noisniemen rannasta. Näin kahden kuljimme Vuoksen yli Noisniemeen Uosukkalan kyläläisten seistessä ryhmissä mäellä ihmetellessä kulkuamme myrskyssä.

Noisniemi, josta Vuoksen vanhempi, pohjoinen, etupäässä koilliseen virtaava laskuhaara eroaa eteläisestä Suvannon kautta virtaavasta laskuhaarasta, on niitä harvoja paikkoja, joissa Pähkinänsaarella v. 1323 sovittua Venäjän ja Ruotsin välistä valtakunnan rajaa ei ole johdettu kylien välisien erämaiden, vaan vanhastaan tiheään asuttujen kylien läpi. Vasta mainitussa rauhan-teossa oli Rajajokea ja Sääjokea (Sadajokea) myöten lännestä johdettu raja Saejoen suusta vedetty halki Vuoksen selän Päiväkiveen, joka on iso kivi Käkisalmen kihlakuntaan kuuluvan Sakkolan pitäjän Noisniemen ja Äyräpään kihlakuntaan kuuluvan Valkjärven pitäjän Päiväkiven kylän maiden välillä. Kun Noisniemen ja Päiväkiven kylien viljelykset ovat yhtä aukeaa, näyttää siltä, että tässä ennen Pähkinänsaaren rauhaa oli yksi yhtenäinen kylä, joka sitten jaettiin valtakuntien välillä. Noisniemen seudun vanhaa asutusta todistavat muun muassa ne lähes 40 kivilakua, jotka viipurilaisen osakunnan retkikunta 1877 sai talteen mainitusta kylästä ja sen naapurista Räihärannasta; samoin Päiväkivestä saatu kopurasolki sekä Noisniemen entinen kreikanuskoisten hautausmaa, josta oli löydetty muun muassa eräs meille tarjottu vaskinen oprosa eli pyhimyskuva. Myös myöhempien aikojen esineitä sai retkikunta Sakkolan ruunun vallasta (Noisniemi, Räihäranta ja Kuninkaanristi) kootuksi sangen mieltäkiinnittävän kokoelman (toista kymmentä harakkaa Noisniemestä, noin 40 kuvitettua paidanrekkoa, kostuleita eli liinaviittoja kuvitettuine kauluksineen ja sepaluksineen, esiliinoja, esiliinanyytinkejä, kuvitettuja nästykkejä, rekkopaitoja, hartiushameita, noitakaluja y. m.). Räihärannasta saatiin useasta talosta entisten eläinten, erittäin poppamiesten, taikakalustoja, joihin tavallisesti kuu-

lui ukonnuolia (kiviaseita), käärmeenkaräjäkiviä (mustia sileäpin-
taisia pyöreitä kiviä), päivännäkemättömiä (lehtipuunkuoren alla
kasvaneita visapahkuroita), kyykäärmeen päitä, kärmeennahkaa,
herhiläisen pesää, karhun kynsi ja hammas y.m. Näitä kokoel-
miaan säilyttivät noidat joko pusseissa tai vakkasissa.

Sakkolasta siirtyi retkikunta Räisälään, ensin Humalaisien ja
sitten Tiurin kylään. Humalaisissa nähtiin useita suuria savu-
tupia aarniohongista rakennettuja, jollaisia syrjäisissä metsäky-
lissä tähän aikaan vielä oli melkein joka paikassa maassamme.
Eräs näistä, Humalaisien kievarirakennuksen vanhempi puolisko,
oli vielä kymmeniäkin vuosia myöhemmin, vaikka alushirret osaksi
maahan painuneina, matkustajien nähtävänä karjalaisen rakennus-
tavan todistajana ja kuvaajana. Humalaisista saatiin paitsi lisää
kiviasekokoelmaamme koko joukko nyytinki- ja röppynästyökkejä,
röppypäisiä vöitä eli nauhoja monta laatua ja tekotapaa, viron-
vöitä (kokkaniekkvoja ja pääskysen- tai lohenpyrstöjä, säärsiteitä,
silmävöitä, pokramoita ja hunnunpalmikkoja).

Räisälän kirkolla toimitimme pienen näyttelyn siihen asti
kokoomistamme esineistä ja läksimme Pyhäjärven Konnitsaan.
Säästääksemme matkaravoja lainasimme Konnitsasta veneen, jolla
soutelimme pitkin Kiimajärven rantoja sen ympäri, poiketen ran-
nalla oleviin kyliin ja osaksi myös kaukaisempiin. Näin kävimme
Konnitsan Äijänniemellä ja Kunniänniemellä, Musakanlahdella,
Tiituassa, Porsaanmäellä ja Noitermassa sekä täältä käsin Mii-
suassa, Haitermassa (Sakkolaa), Kivipaarinassa, Jaamassa ja Tolster-
niemessä, sitten Kiimajärven kylässä, Pikonmyllyllä, Montruassa
ja Kalamajassa.

Kesäkuun 17 p. palasimme viidettä päivää kestäneeltä mat-
kaltamme Konnitsaan vene puolillaan tavaroita. — Tällä mat-
kalla saatiin vanhan hurstuthameen puoliskoja (hurstut ja aanua),
joita oli myöhemmin käytetty lapsen hurstin katteina, kostuli
murteekkaista vaatetta, puoliruojuisia ja ruojukenkiä, esiliinan-
teriä ja nyytinkejä (pyhäjärveläisiä mustia), tinasolkia, kostulin-
solkia (hopeisia herttasolkia), säärsiteen sirkka, villaisia värpaik-
koja, kalan ja ravun pyydyksiä, lappavyön solki ja lappoja. Hai-
termassa Suvannon rannalla käydessämme olimme saaneet lisiä
myös rekkokokoelmaamme Sakkolasta. Konnitsasta saimme vielä
joukon kiviaseita. Näin oli Pyhäjärven kunta läpikäyty ja siir-

ryimme päämajaamme Räisälään, jossa juhannuksen edellisinä päivinä kuljimme Lammasmaen, Kökkölän ja Makkolan kylät.

Juhannuksen jälkeisenä päivänä läksimme kolmin miehin (realikoululainen Jarno Cajander kolmantena) taas veneellä tällä kertaa kiertämään Vuoksen haarojen välistä suurta saarta ylös Tuulaankoskesta, alas Ahvenitsankoskesta suurelle Vuoksen selälle, jonka rannoilla poikettiin Särkisalon, Sakkalin, Sutkinlahden, Humalapellon, Muonolan, Patakselan, Kiisanlahden, Läheniemen, Tekemälähdän, Piiskonmäen ja Köninginmäen kylissä. Vedettyämme veneemme ylös Unnunkoskesta, kävimme Hytinlahdella, Tiitalassa, Härskensaarella, Kivipellolla, Timoskalassa, Lohikalliolla, Neitsytkalliolla ja Ivaskanmäellä. Tällä matkalla saimme etenkin Unnunkoskella, Tiitalassa, Timoskalassa ja Lohikalliolla koko joukon Räisälän kreikanuskoisien vaimojen ompelemalla kuvitettuja eli kirjattuja päähineitä, sorokkoja, jotka olivat pienempiä kuin Sakkolan „harakat“, mutta kuosiltaan yhtä vaihtelevaiset kuin ne. Samoilta paikkakunnilta saatiin myös päistä kirjattuja pyyhinliinoja. Kiviaseitakin saatiin koko paljon, niin myös erilaatuisia vöitä, lappavöitä vyöllisineen, väliuiekkahuntuja, tyttöjen säppäleitä ja pinteitä. Ivaskanmäeltä saimme Simo Haikosen talon läheltä, mäestä ja pellostä löydettyjä myöhemmän rautakauden enimmäkseen pronssista valettuja pukuun kuuluvia koristuksia ja aseita. Kesäkuun lopussa päättyi alkukesäinen työemme ja heinäkuun alussa palasi Corander Viipuriin ja tämän kirjoittaja Helsinkiin.

Elokuun 11 p. saapui retkikunta taas Räisälään jatkamaan Käkisalmen kihlakunnan tutkimista. Käytiin ensin Hytinlahdella katsomassa entistä kirkon paikkaa. Siellä sanottiin olleen vaskiportti, joka oli kauas kajahtanut sitä kiinnipantaessa. Sota aikana se oli tarun mukaan upotettu viereiseen lampeen, joka nyt oli jo melkein kokonaan maatunut. Kuljettiin sitten Hytinlahden Selkojärven ja Ahvenisenjärven rantoja Hytinlahden, Rautakopran, Virtelän ja Karkolan kylissä, sekä Oravankylän tien varrella olevissa Tiurin taloissa ynnä Kolkkan ja Ritalahden torpissa, jonka jälkeen siirryttiin Kaukolaan. Täällä käytiin ensin Kaukolan, Miinajoen ja Tervolan kylissä, käännyttiin Ilmetjoen vartta pohjoiseen Kortteensalmen metsäkylään, jossa asetuimme yöksi eräseen sata vuotta vanhaan savutupaan, jossa meillä oli huone-

tovereina 70 vuotta vanha talon isäntä, vanha poika, ja hänen vielä vanhemmat naimattomat sisarensa. Mitään yörauhaa tosin emme saaneet, kaikenlaisia pikkueläimiä, syöpäläisiä kun kihisi lattialle levitetystä vuoteestamme, ajaen meidät yön selkään ulos tuvasta sateeseen, mutta arvokkaita esineitä ja kertomuksia kansan elämästä siihen aikaan, kun Viipurin lääni muuhun Suomeen yhdistettiin, karttui meille sitä runsaammin seuraavana aamuna, jolloin tavarataakat hartioillamme oikaisimme kauniin erämaan halki Hiitolan kirkolle ja Sahakoskelle, jossa valtiopäivämies Heikki Jaatinen oli retkikunnan ystävällisenä ja vieraanvaraisena isäntänä. Hiitolassa käytiin sekä mantereen puolella Kuoksjärvellä että Laatokan rannalla Asilassa ja Kilpolansaarella, josta purjehdittiin venheellä Käkisalmeen. Tähän loppuivat 1877 vuoden retkeilyt elokuun 24 p.

Kun retkikunnan kokoomat esineet syyskuun 22 p. olivat osakuntalaisten nähtävinä kokouksessa, oli niitä 700 kansatieteen alalle kuuluvaa ja pari sataa muinaiskalua, enimmäkseen kiviaseita. Tämä oli kai suurin määrä esineitä, minkä mikään ylioppilaiden lähettämä retkikunta sitä ennen tai sen jälkeen on osakuntien moseoon tuonut.

Samassa kokouksessa kertoi Th. Schvindt, että retkikunta oli retkellään käyttänyt paitsi ne 500 markkaa, jotka osakunta oli sen käytettäväksi määrännyt, muinaismuistoyhdistyksen Th. Schvindtille muinaistutkimuksia varten myöntämän 150 markan stipendin ja 40 markkaa, jotka Th. Schvindt oli omista varoistaan lisännyt kattaakseen tavaroiden kuljetuksen kautta syntyneen vajauksen. Tämän johdosta syntyi pitkä keskustelu siitä, mistä osakunta voisi saada tarpeellisia varoja sekä vajauksen täyttämiseksi että tulevia menoja varten. Professorit W. Lagus ja O. Donner lupasivat pitää esitelmiä, joista tulot käytettäisiin asian hyväksi. Viipurin läänin kaupunkeihin oli asiasta kirjoitettava, listoilla rahoja koottava ja Viipurissa, jos mahdollista, iltama toimitettava.

Marraskuun 3 p. valittiin siihen osakuntien yleiseen komiteaan, joka 1876 keväällä asetettiin pitämään huolta koottavien kansatieteellisten esineiden yleiseen näyttelyyn järjestämisestä ja joka myöhemmin oli järjestänyt museon sekä hoitanut sitä, osakunnan entinen edustaja uudelleen.

Maisteri A. Borenius, joka edellisenä kesänä oli käynyt läntisellä Inkerinmaalla, oli sieltä saanut kaksi arvokasta naispukua ja tarjosi ne Viipurilaisen osakunnan lunastettaviksi 40 markasta, johon osakunta mielihyvällä suostui.

1878.

Tammikuun 4 p. toimitettiin ylioppilas K. Weissenbergin johdolla Viipurissa iltama, joka tuotti osakunnan kansatieteelliseen rahastoon 300 markkaa.

Maaliskuun 20 p:n tienoissa toimitti osakunta Helsingissä iltaman, jossa sen inspehtori, professori W. Lagus, piti esitelmän, ja tuotti se edellämainittuun rahastoon toista sataa markkaa.

Huhtikuun 6 p. päätti osakunta kansatieteellisen toimikuntansa ehdotuksen mukaisesti, että seuraavana kesänä lähetettäisiin retkikunta päättämään edellisten kesien retkikuntien keräily- ja tutkimustyötä Käkisalmen kihlakunnassa. Jäseniksi retkikuntaan valittiin Th. Schvindt, Edv. v. Weymarn ja Hj. Corander, joka viimeksi mainittu hankki tarpeellisen lainan, mutta ei tullut mukaan retkelle.

Kesäkuussa toimittivat ensiksi mainitut keräyksiä ja kansatieteellisiä muistiinpanoja Käkisalmen pitäjän pohjoisosassa, Kaukolan itäisessä ja eteläisessä osassa sekä Hiitolan pitäjässä. Kaikkiaan koottiin lähes 300 esinettä, tietoja monista maalöydöistä, kansantaruja ja vanhoja maalaiskansan ajatustapaa kuvaavia lauluja. Mielenkiintoisimmat olivat viimeksi mainitut. Koottujen esineidenkin joukossa oli runsaasti arvokkaita. Retki tuli maksamaan 378 markkaa. —

Tämän retkikunnan toimista on vielä mainittava, että vanhoista kalmistoista Kaukolassa (Koverila, Kaarlahti) ja Hiitolassa (Kopsala) koottiin pääkalloja yliopiston anatoomisiin kokoelmiin. Nämä pääkalloet mitattiin ja tutkittiin sitten professori K. Hällsténin johdolla, ja on ne lueteltu hänen pääkallojulkaisusarjansa ensimmäisessä vihkossa.

Tähän päättyi Viipurilaisen osakunnan retkikuntien työ Käkisalmen kihlakunnassa. Kerätty oli näin tältä alueelta joukko toista tuhatta kansan myöhempää elämää valaisevaa esinettä ja viidettä sataa maasta löydettyä muinaiskalua. Siitä asti on Käkisalmen kihlakunta Helsingin museoissa ollut parhaimmin edus-

tettuja osia maatumme sekä kansa- että muinaistieteen alalla, eikä tämä kihlakunnan suhteellinen asema ole myöhemminkään paljon muuttunut, kun sieltä on sekä kivi- että rauta-ajan esineitä sen jälkeen ajoittain saapunut suuret määrät kansallismuseoon. Onpa sieltä saatuja kansatieteellisiäkin kokoelmia vähän väliä uusilla lähetyksillä täydennetty, etenkin 1880- ja 1890-luvuilla.

Kun osakunta syyskuussa oli pyytänyt kansatieteellistä komiteansa ehdottamaan keinoja, miten saataisiin retkikuntien tähden syntyneitä velkoja suoritetuksi, esitti Th. Schvindt komitealle, jotta se ehdottaisi, että osakunta tarjoaisi yliopistolle lunastettaviksi retkikunnan kokoomat muinaiskalut, joita oli, kuten edellä on mainittu, viidettä sataa, enimmäkseen kiviaseita. Kokoelmasta olisi pyydettävä 800 markkaa. Komitea ja osakuntakin hyväksyi esityksen, koska muinaiskalukokoelmalle ei voitu saada kunnolla tilaa osakuntien museossa, ja se sopi parhaiten yhdistettäväksi yliopiston vastaaviin kokoelmiin. Yliopiston hallitus lunastikin tarjotun kokoelman mainittuun hintaan, ja näin pääsi osakunnan kansatieteellinen rahasto tällä kertaa veloistaan.

1879.

Helmikuun 15 p. oli osakunnan kokouksessa pohdittavana, mihin seutuihin nyt, kun Käkisalmen kihlakunta oli tutkittu, keräilytyö seuraavasta kesästä alkaen oli siirrettävä. Ajateltiin etupäässä Äyräpään ja Kurkijoen kihlakuntia, edellistä sentähden, että sieltä oli varmaan runsaasti saatavana kansatieteen alaan kuuluvia esineitä, joita luultavasti pian ruvettaisiin kokoelemaan Venäjänkin museoihin, jälkimäistä sentähden, että sieltä niin muinaiskalujen kuin myös kansanlaulujen ja tarinoiden saalis oli muodostuva melkoiseksi. Päätöksen teko lykättiin tuonnemmaksi.

Maaliskuun kokouksissa pohdittiin sekä kirjallisesti että suullisesti iltaman toimittamista Viipurissa pääsiäisen aikana osakunnan kansatieteellisten pyrintöjen hyväksi. — Huhtikuun 4 p. päätettiin yksissä ajoin mainitun iltaman kanssa Viipurissa panna näytteille edustava osa osakunnan kansatieteellisistä kokoelmista.

Mainittu kansatieteellinen näyttely, joka järjestettiin Viipurin lyseon juhlasaliin, oli yleisölle nähtävänä pääsiäissunnuntaina ja -maanantaina iltapäivällä sekä tiistaina huhtikuun 15 p. aamupuolella. Näyttelyaikana piti Th. Schvindt sunnuntaina suomen-

kielisen esitelmän Käkisalmen kihlakunnan kansanomaisesta kalustosta ja maanantaina ruotsinkielisen esitelmän saman seudun muinaistieteellisestä kalustosta, jota paitsi hän mainittuina kolmena päivänä yleisölle selitteli näyttelyn eri osia ja esineitä. Molemmat esitelmät painettiin sitten paikkakunnan sanomalehtiin.

Huhtikuun 15 p. toimitettiin Viipurin raatihuoneen salissa iltama, jossa osakunnan kuraattori, tohtori O. E. Tudeer, piti esitelmän verraten Homeroksen runoja ja Kalevalaa toisiinsa. — Näyttely ja iltama tuottivat osakunnan kansatieteelliselle rahastolle puhdasta tuloa Smk. 450.

Kokouksessa huhtikuun 26 p. pohdittiin osakunnan kansatieteellisen komitean ehdotusta keräilytoimen jatkamisesta. Päätettiin ryhtyä Äyräpään kihlakunnan tutkimiseen. Ensi kesänä oli aloitettava Raudun pitäjistä, joka oli vanhaan aikaan kuulunut Käkisalmen kihlakuntaan, joten se kansatieteellisessä suhteessa oli yhdysside molempien kihlakuntien välillä. Raudusta oli sitten siirryttävä Valkjärven pitäjään. Retkikunnan jäsenille oli mieleen teroitettava, että he ennen lähtöään tarkkaan perehtyisivät osakunnan kokoelmiin, niiden varastoihin ja puutteisiin. Erittäin huomautettiin harakka-, rekko- ja kostulikuosien keräämisen tärkeydestä. Luonnollisesti oli muinaiskaluja, taruja y.m. myöskin koottava. Retkikunnan jäseniksi ehdotettiin hrat Hj. Corander ja W. Söderhjelm, joita paitsi Th. Schvindtin tuli alussa joku viikko olla mukana. Osakunta hyväksyi ehdotuksen lisäten, että paikannimiäkin oli professori O. Donnerin aikaisemmin esittämän suunnitelman mukaan koottava.

Kokouksessa huhtikuun 26 p. kysyi Th. Schvindt „Suomen käsityön ystävien“ puolesta, saisivatko he museosta kuittia vastaan lainata osakunnan omistamia „harakkoja“ ompelemalla kopioitaviksi. Osakunta suostui pyyntöön.

Samassa kokouksessa ilmoitettiin, että osakuntien yhteinen museokomitea oli tarkastanut komiteasta luopuneiden maisteri A. Rindellin ja lääk. kand. L. W. Fagerlundin tekemät museon yleisen kassan tilit, joiden tarkastaminen osakunnan mielestä oli osakunnille pidätettävä. — Tässä yhteydessä päätti osakunta pöytäkirjaan merkittäväksi kiitollisuutensa maisteri A. Rindellille hänen toiminnassaan museon hyväksi osoittamastaan lämpimästä harrastuksesta.

Osakunnan kansatieteellinen retkikunta alkoi toimintansa kesäkuun 3 p. siten, että Th. Schvindt ja W. Söderhjelm saapuivat Rautuun, jossa saivat pääkortteerikseen Raudun pappilan. Täältä käsin tehtiin keräilymatkoja etupäässä pitäjän eteläosaan Venäjän rajalle asti. Koottiin koko joukko „harakkoja“ ja muita ompelemalla kuvitettuja vaatekappaleita, merkittiin muistiin kansantaruja muinaisista tapahtumista ja kansan elämästä sekä määriteltiin kahdeksan venäläisessä maakirjassa v. 1500 mainitun pajarinkartanon paikka nykyajan kartoilla. Viikon kuluttua läksi Th. Schvindt keräilemään kansantaruja Laatokan luoteisrannikolla ja saaristossa, minkä työn tuloksena eri kirjanen painettiin karttoineen¹⁾, ja Hj. Corander saapui hänen sijaansa. W. Söderhjelm ja Hj. Corander jatkoivat työtä Raudussa ja siirtyivät sitten Valkjärven pitäjään. Kiviaseita sai retkikunta kootuksi neljäntäkymmentä, kuvikkaita vaatekappaleita paljon enemmän. Työ päättyi vähän ennen juhannusta, ja kului retkikunnan kustannuksiin kaikkiaan vain 210 markkaa.

Lokakuun 4 p. päätti osakunta jättää yliopistolle retkikuntien kokoomat vanhat rahat, joita oli kertynyt alun neljäntäkymmentä.

Lokakuun 11 p. esitettiin osakunnan kokouksessa sen kansatieteellisen komitean ehdotukset:

1:o että komiteasta eronneiden maisterien A. V. Strengin ja B. Grotenfeltin sijaan valittaisiin ylioppilaat Hjalmar Corander ja Werner Söderhjelm.

2:o että Viipurissa keväällä näyttelyn ja iltaman kautta saaduista varoista vielä säästyneet 200 markkaa käytettäisiin siten, että maksettaisiin asessori Vikbergille hänen vanha saatavansa puvuista alun toista sataa markkaa ja hankittaisiin kehyksiä osakunnan omistamille kuvitetuille vaateenosille.

3:o että kun Th. Schvindt, joka kesällä oli Kurkijoen ja Sortavalan kihlakunnista koonnut noin 30 kuvitettua päähinettä y.m., oli suostuvainen vaihtamaan niitä osakunnan hallussa oleviin dupletteihin, hänelle vaihdossa annettaisiin 40 duplettia.

4:o että otettaisiin uusia valokuvia osakunnan tuvasta ihmisryhmineen ja muine sisustuksineen.

¹⁾ *Schvindt, Th.*, Kansantaruja Laatokan luoteisrannikolta. Helsingissä 1883.

5:o että kehoitettaisiin osakunnan nuorempia jäseniä museon auki ollessa vartioimaan ja yleisölle selittämään esineitä museossa.

6:o kun Th. Schvindt oli ilmoittanut aikovansa hakea äsken perustettavaksi päätettyä kansatieteellisen museon intendentintointia, olisi jo tästä johtuvaa vaalia varten ylioppilasosakuntien yleiseen kansatieteelliseen toimikuntaan valittava osakunnan edustajalle varamies, joka, jos Th. Schvindt tulisi mainittuun intendentintointimeen valituksi, tulisi yleisen toimikunnan varsinaiseksi jäseneksi ja osakunnan yksityisen kansatieteellisen komitean puheenjohtajaksi. Herrat G. Heinricius ja Edv. v. Weymarn olivat siltä varalta, että osakuntalaiset tuossa vaalissa aikoisivat heitä äänestää, ilmoittaneet, että heidän aikansa ei sallinut heidän ottaa tuota tointa tehtäväkseen.

Nämä ehdotukset osakunta hyväksyi, mutta piti sopivimpana, että varamiehen vaali osakuntien yleiseen kansatieteelliseen toimikuntaan lykättäisiin ensi kokoukseen. Näin tapahtuikin ja varamieheksi valittiin Hj. Corander.

Niitä varten, jotka tahtoivat ruveta vartijoiksi ja oppaiksi museoon, asetettiin merkitsemislista.

Marraskuun 8 p. valitsi osakunta puolestaan museon intendentiksi huutoäänestyksellä Th. Schvindtin.

Kun osakunnan varsinainen edustaja ylioppilasosakuntien yleisessä kansatieteellisessä toimikunnassa oli valittu museon intendentiksi ja varamies Hj. Corander siten oli tullut varsinaiseksi jäseneksi mainittuun toimikuntaan, valittiin hänelle marraskuun 22 p. varamieheksi Werner Söderhjelm.

Samassa kokouksessa luki W. Söderhjelm kirjoittamansa mielenkiintoisen kertomuksen viime kesäisen kansatieteellisen retkikunnan matkasta ja toiminnasta.

1880.

Tammikuun 11 p. toimeenpanivat muutamat ylioppilaat Viipurissa iltaman osakunnan kansatieteellisten keräyksen hyväksi. Iltamassa, joka pidettiin tilaisuutta varten koristetussa raatihuoneensalissa ja jossa kävi noin 220 henkeä, piti W. Söderhjelm esitelmän kauneuden merkityksestä jokapäiväiselle elämällemme. Laulua esitti lauluseura „Konsonanterna“; ohjelmaan kuului myös

tanssia. Suurien kulunkien tähden jäi puhtaaksi tuloksi vain noin 120 markkaa. — Näistä seikoista kertoi W. Söderhjelm osakunnalle. Iltaman toimeenpanijoille ja avustajille lausui kuraattori osakunnan puolesta sen kiitokset.

Huhtikuun 24 p. ilmoitettiin, että osakunnan kunniajäsen professori Otto Donner oli jättänyt osakunnalle 40 markkaa kansatieteellisiin tarkoituksiin käytettäväksi.

Samassa kokouksessa esitettiin osakunnan kansatieteellisen komitean ehdotus, että ensi kesänä lähetettäisiin retkikunta Kivennavan ja Muolaan pitäjiin esineitä keräilemään ja että retkikunnan jäseniksi valittaisiin W. Söderhjelm, A. Hahl ja I. Olsoni. Osakunta hyväksyi ehdotuksen. Kuitenkin ilmoitettiin toukokuun 8 p., että A. Hahl oli kieltäytynyt retkikunnasta, johon siis tuli kuulumaan vain Söderhjelm ja Olsoni.

Syyskuun 25 p. kertoi W. Söderhjelm retkikunnan toimista edellisenä kesänä. Kun varoja oli ollut vähän käytettävissä, oli retkikunta supistanut keräilyalueensa Muolaan pitäjään ja Heinjoen kappeliin, joten Kivennapa oli jäänyt tutkimatta. Esineitä oli karttunut noin 90, joista noin 30 kiviaseita.

Kun lokakuun 9 p. ilmoitettiin, että Hj. Corander oli pyytänyt vapautusta jäsenyydestään ylioppilasosakuntien kansatieteellisen museon toimikunnasta, lausui osakunta hänelle kiitokset hänen osoittamastaan suuresta harrastuksesta ja hänen uut-terasta toiminnastaan osakunnan kansatieteellisten pyrintöjen hyväksi. Vakinaiseksi jäseneksi osakuntien yhteiseen toimikuntaan valittiin W. Söderhjelm ja varamieheksi Ilion Olsoni.

Joulukuun 28 p. toimitettiin osakunnan kansatieteellisen toimikunnan aloitteesta osakunnan kansatieteellisten keräilyjen hyväksi Käkisalmen kaupungissa iltama.

1881.

Maaliskuun 26 p. luki Th. Schvindt ylioppilasosakuntien kansatieteellisen museon toimikunnan ehdotuksen mainitun museon säännöiksi ynnä niihin liitetyt kaksi vastalauseetta sekä ilmoitti seuraavassa kokouksessa jättävänsä oman vastalauseensa. Osakunta pyysi omalta kansatieteelliseltä komitealtaan lausuntoa sääntöehdotuksesta. — Seuraavaan kokoukseen jätti komitea pyydetyn lausunnon, jonka mukaan sääntöehdotus olisi hyväksyttävä paitsi

9 §, joka olisi vähän muutettava Th. Schvindt'in ehdotuksen mukaisesti. Osakunta yhtyi komiteansa lausuntoon.

Kun osakunnan edustaja ylioppilaiden kansatieteellisessä toimikunnassa sekä osa osakunnan yksityisen komitean jäsenistä oli poissa kaupungista, valittiin huhtikuun 23 p. ylioppilas Uno Hirn varamieheksi kumpaankin.

Huhtikuun 30 p. esitettiin osakunnan kansatieteellisen komitean ehdotus, että kesällä lähetettäisiin retkikunta päättämään keräilyt Äyräpään kihlakunnassa Kivennavan pitäjässä ja alkamaan Rannan kihlakunnan tutkimista Uudenkirjon pitäjässä. Rahoja oli tätä varten käytettävissä noin 250 markkaa. Komitea ehdotti jäseniksi retkikuntaan osakuntalaiset Ilion Olsonin, Arvi Hahlin ja Gottlieb Dahlgrenin. Kun viimeksi mainitut kaksi eivät olleet milloinkaan ennen olleet kansatieteellisellä retkellä ja Ilion Olsoni vain kerran ennen lyhyen ajan, pidettiin toivottavana, että Th. Schvindt olisi retken alkupäivinä mukana. Osakunta hyväksyi tämän ehdotuksen.

Kun toukokuun 7 p. ilmoitettiin, että hrat A. Hahl ja G. Dahlgren eivät voineetkaan lähteä retkelle, valittiin Ernst Moberg heidän sijaansa. Siltä varalta, ettei hänkään ottaisi tointa tehtäväkseen, jätettiin Th. Schvindtille valta hankkia itselleen seuralaisia.

Lokakuun 5 p. oli asetettu osakunnan nähtäväksi edellisen kesän retkikunnan Kivennavan pitäjältä keräämät esineet. Retkellä olivat olleet paitsi Th. Schvindt'iä, joka oli vain alussa mukana, Ernst Moberg ja Eros Olsoni.

Lokakuun 19 p. jätti osakunta kansatieteellisen komiteansa tehtäväksi päättää osakunnan omistamien muinaiskalujen myynnistä yliopistolle ja toimittaa se.

1882.

Helmikuun 1 p. ilmoitettiin, että Ernst Moberg oli osakunnan kansatieteelliseen rahastoon jättänyt Smk. 41: 15 tulona Viipurilaisen osakunnan jäsenien Käkisalmissa toimittamasta iltamasta.

Sama henkilö oli myös jättänyt Smk. 15: 50 siihen rahastoon, jonka osakunta oli perustanut Käkisalmen linnan suojelemista

varten. Mainittu summa oli jäännös niistä rahoista, jotka olivat kootut Käkisalmissa ja käytetyt linnan myrskyn ruhjoman tornin kattamiseen.

Toukokuun 3 p. keskusteltiin kansatieteellisen keräilytyön jatkamisesta. Kun Äyräpään kihlakunta oli käyty, oli Rannan kihlakunta otettava tutkittavaksi. Osakunta päätti, että retkikunnalle olisi jätettävä lisävaroja talousrahastosta tarpeen mukaan 150 markkaan asti. Osakunnan kansatieteelliselle komitealle jätettiin toimeksi hankkia kaksi osakuntalaista jäseniksi retkikuntaan.

Lokakuun 25 p. oli osakunnan kokouksen yhteyteen toimitettu edellisenä kesänä koottujen esineiden näyttely, ja luki Eros Olsoni kokouksessa marraskuun 8 p. kertomuksen Ernst Mobergin kanssa toimittamistaan tutkimuksista ja keräilyistä Uudenkirkon ja Kuolemajärven pitäjissä.

Syyskuun 20 p. oli osakunnan edustajaksi kansatieteellisen museon toimikuntaan valittu Hjalmar Corander ja varamieheksi Uno Hirn.

Marraskuun 1 p. kertoi Hj. Corander, että Th. Schvindt oli museolle tarjonnut lunastettavaksi hänen edellisenä kesänä Tverin läänissä asuvien karjalaisten keskuudesta kokoomansa 90 kansatieteellistä esinettä 120 markasta. Museon toimikunta ei katsonut voivansa lunastaa kokoelmaa, koska ylioppilaiden keskuudessa oli eri mieliä, miltä alueilta esineitä olisi museoon ostettava, mutta ehdotti, että osakunnat yhteisesti lunastaisivat kokoelman. Osakunta suostui puolestaan tähän ehdotukseen.

Marraskuun 15 p. luki Eros Olsoni viimekesäisen retkikunnan jäsenien muistiinpanoja häätavoista Uudenkirkon ja Kuolemajärven pitäjissä.

Uusmaalainen ja hämäläinen osakunta olivat ehdottaneet, että museon sääntöjen tarkastuskomitealle lisättynä kahdella jäsenellä Viipurilaisesta osakunnasta, joka ei ollut tarkastuskomiteassa edustettuna, jätettäisiin toimeksi sovittaa yhteen eri osakunnissa asiasta tehtyjä päätöksiä. Osakunta suostui ehdotukseen edellyttäen, että ehdotetulla komitealla ei ollut valtaa lopullisesti päättää asiaa, vaan ainoastaan tehdä ehdotus osakunnille esitettäväksi. Osakunta valitsi edustajikseen komiteaan Th. Schvindtin ja Hj. Coranderin.

1883.

Kokouksessa maaliskuun 28 p. Eros Olsoni ilmoitti, että Viipurissa joululoman aikana osakunnan kansatieteellisien kokoelmien hyväksi toimitettu iltama oli tuottanut puhdasta voittoa Smk. 216:60, ja lausui inspehtori osakunnan kiitollisuuden mainitun iltaman toimeenpanijoille.

Samassa kokouksessa kysyi inspehtori, tiesikö jokin osakuntalainen, mille kannalle täkäläisiin kokoelmiin nähden Sortavalaan perustettavaksi aiottua museota oli aiottu järjestää. Tähän vastasi Th. Schvindt, että hänelle oli sanottu, että täkäläiseen museoon tarpeellisia esineitä voitaisiin saada sieltä tänne luovutetuiksi.

Samassa kokouksessa ilmoitti Th. Schvindt, että metsäkonduktööri, parooni G. Wrede oli osakunnan kokoelmiin lahjoittanut suksimiehen ahkion ja muita esineitä Korpiselkien erämailta.

Huhtikuun 4 p. ilmoitettiin, että seuraavia tutkimusmatkoja varten oli käytettävänä tulot Viipurin iltamasta Smk. 216:60, tulot Käkisalmen iltamasta Smk. 50:— sekä viime kesäisen retkikunnan säästövarat Smk. 50:—. Osakunnan kansatieteellinen komitea ehdotti, että Th. Schvindt ja John Grönlund ensi kesänä toimittaisivat tutkimusmatkan Koiviston pitäjään ja jos aika myöntäisi myös Johannekseen. Osakunta hyväksyi ehdotuksen.

Aiottu tutkimus- ja keräilymatka toimitettiin noin kahdessa viikossa kesäkuun 7—21 p.

Koivisto oli sangen kiitollinen alue sekä keräilylle että tutkimukselle yleiseen. Retken suorittajat saivat sen käsityksen, että merellä oli säilyttävä vaikutus myös tapoihin ja kotikalustoon nähden, erittäin kaluston nimityksiin nähden. Sangen paljon saatiin pukuihin kuuluvia esineitä, täydellisiä pukujakin, jotka olivat äyrämöis-kuosisia, naisten paidat ompelulla runsaasti kuvitettuja. Jotenkin paljon tehtiin muistiinpanoja kalastuksesta ja rakennuksista, vieläpä kansanomaisista ruoista. Maanviljelyksen alalla merkittiin vanhat tavat ja esineet. Taikoja saatiin etenkin karjanhoitoon kuuluvia. Koivistolta käväistiin Seiskarin saarella. Kun se oli kaukana Suomenlahdessa, antoi Koiviston kruununimismies Marttelin retkeilijäin käytettäväksi ison purjevereen ja neuvoi heille tottuneen porsimiehen saattajaksi. Kun sää keskellä päivää enimmäkseen oli tyyntä mennen tullen, saivat he

ponnistella voimiansa raskasta venettä soutaessa, mutta sangen mielenkiintoinen oli työ perillä. Seiskarissa tehtiin muistiinpanoja hylkeenpyynnistä, kalastuksesta, kivien kokoilemisesta ja purjehduksesta. Seiskaristakin saatiin täydellinen miehen- ja naisenpuku. Puvunosain nimet huomattiin osaksi lainatun vironkielestä.

Esineitä karttui osakunnan kokoelmiin Koivistolta noin 130 ja Seiskarista lähes 50 kappaletta. Retkikunnan käytettäväksi oli osakunta keväällä määrännyt Smk. 316:50, mutta kun sekä esineet että matkat y.m. olivat edellisiin retkikuntiin verraten suhteellisesti kalliit, oli retkikunnan menoihin kulunut yli tämän summan Smk. 132, jonka retkikunnan jäsenet pyysivät osakunnan heille korvaamaan.

Kun kootut esineet olivat olleet osakuntalaisten nähtävänä, päätti osakunta lokakuun 10 p. kansatieteellisen komiteansa lausunnon mukaisesti suorittaa retkikunnan jäsenille heidän etukäteen maksamansa 132 markkaa. Samassa kokouksessa päätettiin lunastaa Th. Schvindtin Räisälästä kokoomat ja lunastettavaksi tarjoomat esineet 14 markalla.

Kokouksissa syyskuun 26 p., lokakuun 3 ja 10 p. sekä marraskuun 28 p. keskusteltiin Th. Schvindtin ehdotuksesta, että rakennutettaisiin yhteinen talo ylioppilaskirjastolle ja ylioppilaiden kansatieteelliselle museolle, mutta mitään lausuntoa siitä ei vielä annettu, kun Th. Schvindt oli luvannut uudestaan muodostaa ehdotuksensa.

Valokuvaaja D. Nyblin oli kansatieteellisen museon toimikunnalta pyytänyt saada käyttää museossa säilytettyjä pukuja y.m. valokuvatessansa kansantyyppejä ja oli luvannut 30 % kuvien myynnistä saadusta voitosta. Lokakuun 17 p. suostui osakunta mielellään antamaan esineitään tarkoitukseen käytettäväksi.

Edellisenä syksynä oli osakunta jäseniksi museon sääntöjen yhteensovittamiskomiteaan valinnut Th. Schvindtin ja Hj. Coranderin. Tämä komitea ei ollut vielä kokoontunut, mutta yksityistä tietä oli kysytty, tahtooko osakunta pysyä mainitussa vaalissa vai toimittaa uuden vaalin. Lokakuun 24 p. päätti osakunta pysyä ennen toimittamassaan vaalissa.

1884.

Tammikuun 30 p. jätti osakunta kansatieteelliselle komitealleen toimeksi ehdottaa sopivinta tapaa hankkia varoja ensi kesäksi kansatieteelliselle retkikunnalle. Tämän johdosta ehdotti komitea, että jotakin Viipurissa oleskelevaa osakuntalaista pyydetäisiin asettamaan kaupungin kirjakauppoihin listoja vapaaehtoisia lahjoja varten sekä kehottamaan paikkakunnan sanomalehtiä yleisölle huomauttamaan näistä listoista. Edelleen olisi jonakin sopivana päivänä, esim. huhtikuun 1 p., osakunnan keskuudessa toimitettava arpajaiset sitä varten asetettavan toimikunnan ohjelman mukaisesti. Myös olisi koetettava saada toimeen iltama Viipurissa pääsiäisaikana.

Huhtikuun 16 p. tarkastettiin yhteensovittamiskomitean ehdotus kansatieteellisen museon säännöiksi, ja hyväksyi osakunta ehdotuksen kokonaan, mutta jätti komitealle oikeuden tehdä kielellisiä korjauksia.

Kokoukseen huhtikuun 30 p. jätti osakunnan kansatieteellinen komitea seuraavan esityksen: Ensi kesälomalla on keräilyjä toimitettava Viipurin ja Johanneksen pitäjissä ja on niitä varten määrättävä 400 markkaa, joiden varojen kokoomiseen vapaaehtoisien antimien kautta jo on ryhdytty. Retkikunnan johtajaksi ehdotetaan kand. Hj. Corander, tai jos hän ei voi toimeen ryhtyä, kand. Ernst Moberg ja hänen apulaisikseen kehotetaan liittymään joku tai mieluummin kaksi osakuntalaisista K. Jäppinen, K. Esselström ja Efr. Penttinen.

Syyskuun 24 p. valittiin jäseneksi museon johtokuntaan kand. Ernst Moberg, kun siihen ennen valittu kand. Hj. Corander ei ollut kaupungissa.

Samassa kokouksessa ilmoitti Th. Schvindt, että hän tutkimusmatkoillansa viime kesänä oli kokoillut noin sata kansatieteellistä esinettä, joista suurin osa oli osakunnan kokoelmille uusia, ja tarjosi ne osakunnan lunastettaviksi.

Lokakuun 1 p. ilmoitti osakuntalainen Penttinen, että sattuneet esteet olivat tehneet osakunnan päättämän keräilyretken tyhjäksi, joten retkikunnalle myönnetty rahamäärä oli käyttämättömänä Esselströmillä. Samaan kokoukseen oli Th. Schvindt asettanut näytteelle varatuomari G. Hynénin osakunnalle lahjoittamia naisten päähineitä y.m. Savitaipaleelta ja kauppias J. Lal-

lukan lahjoittaman miehen hatun Räisälästä sekä omat kokoomansa noin sata esinettä enimmäkseen Käkisalmen kihlakunnasta, jolle kokoelmalleen hän oli asettanut hinnaksi 140 markkaa. Lahjoituksista lausui osakunta kiitoksensa ja päätti seuraavassa kokouksessa lunastaa Th. Schvindt'in kokoelman sitä suuremmalla mielihyvällä, kun osakunnan varustamasta tutkimusretkestä ei ollut mitään tullut.

1885.

Maaliskuun 18 p. huomautti Th. Schvindt osakuntalaisia kahdesta äskettäin sanomalehdissä ilmestyneestä kirjoituksesta ylioppilaiden kansatieteellisestä museosta, joista toisessa kehoitettiin ryhtymään varojen keräämiseen talon rakentamista varten näille kokoelmille, toisessa taas väitettiin ylioppilaiden niin vähän harrastavan museoasiana, että valtion olisi viivyttelättä museo huostaansa otettava. Puhuja esitti lyhyen katsauksen museon perustamiseen ja kartuttamiseen aina näihin aikoihin asti sekä näytti sen ohessa toteen, ettei museon ylläpitäminen millään tavalla ollut yksityisille osakunnille rasittava; mutta jos todellakin laita oli niin, etteivät ylioppilaat enää huolineet näistä kokoelmistansa, silloinhan oli luonnotonta, arveli puhuja, että he vielä pitäisivät niitä ominaan. Siinä tapauksessa oli heidän tarjottava museonsa valtiolle.

Huhtikuun 22 p. ilmoitettiin osakunnan kansatieteellisen komitean puolesta, että se kerätäkseen varoja tutkimusmatkoja varten oli kuulustellut Viipurin kirjakauppiailta, ottaisivatko he pitääksensä esillä keräyslistoja, sekä tähän saanut myöntävän vastauksen, jonka tähden kehoitus yleisölle päätettiin mitä pikemmin lähettää Viipuriin siellä ilmestyvissä sanomalehdissä julaistavaksi. Jäseniksi retkikuntaan, jota joku tottuneempi osakuntalainen tulisi johtamaan, olivat komitean kehoituksesta lupautuneet Emil Cederström sekä mahdollisesti osakuntalainen J. V. Ronimus.

Syyskuun 23 p. ilmoitettiin, että keväällä toimeenpantu rahankeräys ei ollut onnistunut, josta syystä myöskään mitään tutkimusretkeä osakunnan puolelta tänä kesänä ei ollut toimitettu.

Marraskuun 25 p. ja joulukuun 2 p. pohdittiin uusmaalaiselta, länsisuomalaiselta, pohjalaiselta ja hämäläiseltä osakunnalta tulleissa pöytäkirjanotteissa tehtyä ehdotusta kansatieteellis-

ten kokoelmien luovuttamisesta valtiolle, „ja oli osakunta yksimielinen siitä, ettei silloin vielä, varsinkin koska asioita edelleen osakunnassa harrastettiin sekä tutkimattomia aloja vielä oli, ollut mitään syytä kokoelmain luovuttamiseen. Tästä päätöksestä oli sekä museon toimikunnalle että muille osakunnille tieto annettava.“

1886.

Maaliskuun 24 ja 31 p. pohdittiin pohjalaisen osakunnan uudistamaa ehdotusta ylioppilaiden kansatieteellisten kokoelmain tarjoamisesta valtiolle. Osakunta piti aikaa tarjoamiseen sopimattomana, niin kauan kuin museo vielä nautti valtionapua, ja kun mitään pätevää syytä ei ollut ilmestynyt, joka hiljan ratkaistuun asiaan olisi vaikuttanut, päätti osakunta pysyä entisessä päätöksessään.

Huhtikuun 7 ja 14 p. pohdittiin uuden retkikunnan lähettämistä kotiseudulle ja rahojen hankkimista sitä varten ja päätti osakunta, toivoen ensi jouluna Viipurissa toimeenpantavilla iltahuveilla saavansa varojaan takaisin, talousskastastaan antaa etumaksuna 200 markkaa kansatieteellistä tutkimusmatkaa varten.

Toukokuun 7 p. ilmoitti kuraattori, että J. V. Ronimusta ja Emil Cederströmiä oli kehotettu ensi kesänä toimittamaan kansatieteellisiä keräilyjä, mutta että Cederström ehkä tulisi olemaan siitä estetty. Tältä varalta pyydettiin Arvid Liliusta rupeamaan hänen sijaisekseen.

Syyskuun 22 p. ilmoitettiin, että Emil Cederstöm oli osakunnan keväällä etumaksuna antamalla varoilla tehnyt kansatieteellisen tutkimusmatkan Viipurin ja Johanneksen pitäjiin. Matkalla kootut esineet olivat osakunnan nähtäväksi asetetut viereiseen huoneeseen, ja lokakuun 6 p. luettiin Cederströmin kertomus matkastaan. (Siitä on tietoja hänen „Kaukomielen“ toiseen osaan kirjoittamassaan: „Muistoja kansatieteellisiltä matkoiltani Karjalassa.“)

Viimeksimainittuna päivänä muistutti kuraattori, että osakunnan vuosia sitten toimittama albumi, josta tulot oli päätetty käyttää kansatieteellisiin tarkoituksiin, myötiin osakuntalaisille à Smk. 1: 75 kappale.

Joulukuun 1 p. ilmoitettiin, että oltiin aikeessa joululomalla kansatieteellisten toimien hyväksi toimittaa tanssiaiset Viipurissa.

1887.

Kun vastamainitut tanssiaiset Viipurissa pidettiinkin toista tarkoitusta varten, kuin oli luultu, pohdittiin tammikuun 26 p. ja helmikuun 2 p. keinoja, miten saataisiin osakunnan talouskassaan ennen mainittu etumaksu korvatuksi ja päätettiin tätä varten listalla kerätä vapaaehtoisia antimia osakunnan keskuudessa.

Helmikuun 9 p. kuulusteli Th. Schvindt museon toimikunnan puolesta osakunnan mieltä ylioppilaiden kansatieteellisten kokoelmien valtiolle tarjoamisesta, ja päätti osakunta seuraavassa kokouksessa pitemmittä keskusteluitta yksimielisesti, että mainittu tarjous oli tehtävä. -- Maaliskuun 30 p. valtuutti osakunta puolestaan museon toimikunnan mainittua tarjousta tekemään.

Viimeksi mainitussa kokouksessa „ehdotti Th. Schvindt, että osakunta täydentääkseen monessa kohdin vaillinaisia kokoelmiin, joista erittäin puuttui malleja kotiseudullamme käytetyistä maanviljelyskaluista, koettaisi panna toimeen kansatieteellisen keräysretken ensi kesänä. Osakunta antoi toimikunnalle, johon valittiin Th. Schvindt, E. Moberg, O. Sylvén, Alfr. Bärlund ja sihteeri, tehtäväksi koettaa hommata varoja matkaan sekä pääsiäisen jälkeen esittää ehdotuksensa osakunnalle.“

Huhtikuun 27 p. ehdotti toimikunta, kun luotettavat henkilöt eri osista Viipurin lääniä olivat menneet takaukseen siitä, että tämän vuoden kuluessa saataisiin heidän paikkakunniltaan 300 markkaa osakunnan kansatieteellisiin keräyksiin kootuksi, että osakunta etumaksuna antaisi tämän summan kansatieteellistä keräysmatkaa varten Ruokolahden ja Joutsenon pitäjiin. Matkaan lähtisivät Emil Cederström ja Alfr. Kymén. Ehdotukseen suostui osakunta yksimielisesti. Myöhemmin luopui Kymén toimesta ja sijaan lupautui Johannes Laine.

Retkikunta, Emil Cederström ja J. Laine, alkoi työnsä Nuijamaalla, siirtyen sitten Joutsenoon ja Ruokolahdelle. Heidän muistiinpanokirjoissaan on tästä matkasta osaksi piirustuksilla varustettuja kertomuksia rakennuksista, puvuista, ruoista, palttinateosta, karjanhoidosta, kalastuksesta, maanviljelyksestä, viinanpoltosta, miilunpoltosta, pajakaluista ja työkaluista yleiseen. Osakunnan sanomalehdessä julkaistiin 19. X. 87 Laineen kirjoitus „Vähän lisää Joutsenosta ja Ruokolahdelta.“ Esineitä karttui Ruokolahdelta 111 ja Joutsenosta 60, johon tuli lisäksi tilattuja kalastus-

maanviljelys-, y.m. kalujen malleja. Retkikunnalta kului Smk. 254, ja tulivat sitä paitsi Jääskestä y.m. tilatut mallit maksamaan noin 20 markkaa.

1888.

Tammikuun 25 p:n kokouksessa olivat juuri mainitut mallit osakunnan nähtävinä.

Jotta osakunnan kansatieteellisen rahaston hoito saatettaisiin paremmalle kannalle, asetettiin kuraattorin kehotuksesta asiaa harkitsemaan komitea, johon paitsi kuraattoria valittiin Th. Schvindt, E. Moberg ja Emil Cederström. Helmikuun 8 p:n kokouksessa hyväksyttiin tämän komitean ehdotus, että joka kevätlukukausi asetettaisiin komitea, johon paitsi itseoikeutettuja yleisen kansatieteellisen toimikunnan vakinaista ja varajäsentä kuuluisi vielä osakunnan valitsema kolmas henkilö. Tämän komitean asiana olisi ehdottaa keinoja rahojen hankkimiseen, hoitaa ja tilittää näitä, suunnitella keräysmatkoja ja ostoja sekä suorittaa näin hankittujen esineiden numeroiminen. Yhteiseen toimikuntaan valittiin varsinaiseksi jäseneksi E. Moberg ja varajäseneksi Emil Cederström; samat jäsenet valittiin myös osakunnan omaan komiteaan, johon kolmanneksi jäseneksi tuli J. Laine

Kokouksessaan 18 p. huhtikuuta päätti osakunta Th. Schvindtin ehdotuksesta, että Käkisalmen linnan korjauttamista varten kootut varat, joita ehdotuksen tekijän toimesta oli kertynyt 80 mk. ja E. Mobergin aloitteesta Käkisalmissa 15 mk., lähetettäisiin Käkisalmeen pohjarahastoksi sinne perustettavaa ja mahdollisesti itse linnaan sijoitettavaa paikallista kansatieteellistä museota varten.

1889.

Osakuntain yhteiseen toimikuntaan valittiin varsinaiseksi jäseneksi Emil Cederström, varajäseneksi J. Laine ja osakunnan omaan komiteaan näiden lisäksi R. Blomqvist. Arkistosta hyljättyjen kirjojen huutokaupasta oli kertynyt 31:75 mk., jotka päätettiin sijoittaa osakunnan kansatieteelliseen rahastoon. Jotta tähän saataisiin varoja niin paljon, että retkikunnan lähettäminen seuraavana kesänä kävisi mahdolliseksi, kehoitettiin osakuntalaisia ensi klubissa toimeenpantavia arpajaisia varten tuomaan voittoja. Kun tämä klubi-iltama arpajaisineen tuotti entiseen vähäiseen

rahastoon 124: 10 mk., joihin vielä päätettiin lisätä inspehtorin lahjoittamat 200 mk., katsottiin uuden retkikunnan lähettäminen taatuksi. Retkikuntaan, joka sitten valitsi tutkimusalueekseen Jääsken ja Antrean pitäjät, tulivat jäseniksi E. Cederström, A. Heinonen ja V. Zilliacus. Kuraattorin 16 p. lokakuuta lukemasta E. Cederströmin matkakertomuksesta kävi selville, että retki oli tullut sekä tulosrikkaaksi että huokeaksi. Kootut esineet olivat lokakuun 23 p:n kokouksessa osakunnan nähtävinä. Samassa kokouksessa valittiin osakuntain yhteiseen toimikuntaan paikkakunnalta poismuuttaneen E. Cederströmin sijalle J. Laine, tämän sijalle varajäseneksi R. Blomqvist sekä kolmanneksi osakunnan omaan komiteaan A. Heinonen.

Rahojen hankkimiseksi kansatieteelliseen rahastoon päätettiin „Viipurin pamauksen“ päivänä, 30 p. marraskuuta, toimeenpanna klubi-ilta arpajaisineen. Tämä iltama, joka sitten vietettiin Kaisaniemessä, tuotti kaikkiaan Smk. 137.

Kuraattorilta, Th. Schvindtilta, päätettiin ostaa hänen keräämäänsä kansatieteellisiä esineitä 126: 40 markalla. Osakunnan kansatieteellinen komitea valtuutettiin Béla Vilkärin ehdotuksesta Unkarin kansallismuseolle myymään „duplettejaan“. Samalla kuraattori kehotti osakuntalaisia samaa museota varten kokoamaan kuoseja.

1890.

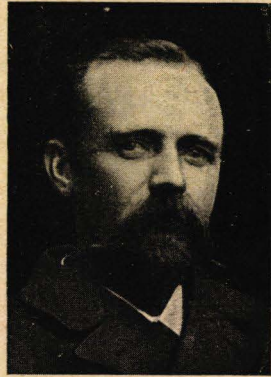
Osakunnan omaan kansatieteelliseen toimikuntaan valittiin paikkakunnalta poissa olleen A. Heinosen tilalle J. Grönlund. Koska tämän toimikunnan kertomuksesta kävi selville, että osakunnan kansatieteellisessä rahastossa oli säästöä 469: 35 mk., päätettiin huhtikuun 16 p:n kokouksessa lähettää 3-miehininen retkikunta Kirvuun, Rautjärvelle ja tutkimatta jääneeseen osaan Antrean pitäjää. Sen tuli ulkomaille myömistä silmällä pitäen ostaa myös dupletteja, varsinkin pukuja ja korutöitä, mitä varten osakunnan talousrahastosta myönnettiin 100 mk. Retkikunnan muodostivat E. Cederström, J. Hurmalainen, O. Hynén ja G. K. Nord. Lokakuun 15 p:nä luetusta E. Cederströmin laati-
masta matkakertomuksesta kävi selville, että retki onnistui hyvin ja että se esineiden lukumäärän puolesta oli tulosrikkaimpia, mitä koskaan oli tehty. Samassa kokouksessa olivat esineet osakuntalaisten nähtävinä.

Tohtori A. O. Heikelin pyyntöön saada ostaa jääskeläisen ja äyrämöisen naispuvun suostui osakunta. Lokakuun 22 p:n kokouksessa ilmoitettiin tohtori Anders Adrian Brandersin lahjoittaneen osakunnalle kolmattakymmentä osittain hyvin arvokastakin esinettä, jotka hän v.t. piirilääkärinä oli koonnut Viipurin läänin koilliskulmalta.

Myödyistä osakunnan albumeista saadut rahat päätettiin käyttää kansatieteellisiin tutkimuksiin. Osakuntain yhteiseen komiteaan valittiin varsinaiseksi jäseneksi J. Laine, varalle R. Blomqvist sekä näiden lisäksi osakunnan omaan komiteaan osakunnan sihteeri.

1891.

Huhtikuun 22 p:n kokouksessa päätettiin Th. Schvindtiltä 186: 50 markalla ostaa kansatieteellisiä esineitä. Samalla päätettiin seuraavana kesänä Kurkijoen ja Jaakkiman pitäjiin lähettää kansatieteellinen retkikunta, johon sitten jäseninä liittyivät E.Cederström, G. K. Nord, J. A. Tirkkonen ja A. Bergh. Marraskuun 4 p:n kokouksessa luettiin ensiksi mainitun kirjoittama matkakertomus, josta kävi selville, että oli saatu kaikkiaan 158 esinettä, joukossa m.m. useita arvokkaita muinaiskarjalaisia solkia. Matkakulut olivat nousseet noin 350 markkaan. Kokoelma oli samassa kokouksessa osakuntalaisten nähtävänä. Rahojen hankkimiseksi kansatieteelliseen rahastoon päätettiin „Viipurin pamauksen“ juhlaa viettää arpajaisten kanssa.

Emil Cederström.

1892.

Huhtikuun 13 p:n kokouksessa ilmoitettiin osakunnan kansatieteellisessä rahastossa olevan varoja noin 250 markkaa. Jotta retkikunta seuraavanakin kesänä saataisiin toimeen, päätettiin talousrahastosta „dupletteja“ varten antaa lisäksi 100 markkaa. Samassa kokouksessa ehdotti J. P. Tirkkonen, että kansatieteellisten esineiden ja tilanteiden valokuvausta varten retkikuntain käytettäväksi ostettaisiin valokuväuskone, joka sitten päätettiin hankkia. Samalla kehoitettiin niitä osakuntalaisia, joilla oli kone,

käyttämään sitä mainitulla tavalla kansatieteen palvelukseen. Retkikunnan muodostivat A. Heinonen ja U. T. Sirelius. Kerätyt esineet, lukumäärältään 164, olivat seuraavan vuoden helmikuussa osakuntalaisten nähtävinä museossa. Matkakustannukset nousivat noin 350 markkaan. Retkellä oli otettu myös muutamia valokuvia.

1893.

Maaliskuun 1 p:n kokouksessa luettiin U. T. Sireliuksen edellisen kesän retkellä kirjoittama kertomus: „Lapveden pitäjän entisistä naima- ja häätavoista“.

Kun kansatieteellisiä keräilyjä Lapveden kihlakunnassa päätettiin jatkaa, muodostivat E. Grönroos ja V. A. Lavonius retkikunnan. Kustannuksiin luovutettiin talousrahastosta 100 markkaa, ja kuraattori valtuutettiin tarvittaessa antamaan lisää etumaksulla. Sitäpaitsi valtuutettiin retkikuntalaiset Viipurin museotoimikunnan kanssa sopimaan esineiden kokoamisesta myöskin Viipurin museoon.

Marraskuun 6 p:n kokouksessa luki V. A. Lavonius matkakertomuksen ja tilit, joista kävi selville, että retkikunta oli työskennellyt Savitaipaleen ja Suomenniemen pitäjissä ja saanut esineitä noin 700, joista puolet oli lähetetty Viipuriin.

1896.

Museon joutuessa tammikuun 1 p:stä 1894 valtion huostaan, oli koko pohjoinen ja läntinen osa viipurilaisten aluetta kansatieteellisessä suhteessa vielä läpikäymätöntä. Siksi heräsi osakunnassa 1896 vielä kerran ajatus työn jatkamisesta. Sen suorittajaksi tarjoutui Antti Kaasalainen, jonka osakunta lähetti Taipalsaaren ja Lemmin pitäjiin. Matkan tuloksena oli 353 esinettä kustannusten noustessa 253:25 markkaan, joista muinaistieteellinen toimikunta suoritti Smk. 150:—. Tähän päättyivät viipurilaisten retket. Heidän alueestaan jäivät kokonaan tutkimatta Kymmin, Sortavalan ja Salmin tuomiokunnat.

SAVOKARJALAISEN OSAKUNNAN
OSUUS YLIOPPILASOSAKUNTAIN
MUSEOON.

Savokarjalaisen osakunnan veneryhmä ylioppilasosakuntain kansatieteellisessä museossa.

Savokarjalaisen osakunnan toiminta.

1876.

Helmikuun 18 p:n kokoukseen tuli viipurilaisen osakunnan lähetystö, joka kehotti osakuntaa hankkimaan ja kesällä Helsingissä toimeenpantavaan teollisuusnäyttelyyn näytteille panemaan Savon ja Karjalan kansan elämää ja tapoja valaisevia esineitä. Osakunta suostui ehdotukseen ja päätti puolestansa, vaikka aika olikin jo pitkälle kulunut, koettaa saada näytteille savolaisen tuvan sisustan sekä lähän kansanpukuja, muotokuvia ynnä taloudessa käytettäviä tarvekaluja. Toimikuntaan tätä asiaa varten valittiin osakuntalaiset maisterit Malmberg (Mela), R. Fabritius sekä yliopp. M. Pelkonen.

Saadaksensa tehtävänsä varten tarpeelliset rahavarat toimikunta pyysi Kuopion läänin maaherraa Carl von Kraemeriä ja Mikkelin läänin maaherraa Hj. Nordenstrensiä panemaan arvovallallaan keräyksen alulle. Maaherrain allekirjoittamat ja levittämät listat tuottivatkin hyvän tuloksen: Kuopion läänistä Smk. 3,383 ja Mikkelin läänistä Smk. 733, mitkä summat toimikunnalle saapuivat kesän kuluessa.

Helmikuun 19 p:n kokouksessa päätettiin viipurilaisten kehotuksesta suostua osakuntain yhteisen toimikunnan asettamiseen ja tähän jäseneksi valita maisteri R. Fabritius.

Huhtikuun 6 p:n kokouksessa päätettiin lähettää retkikunta keräilemään esineitä aijottuun näyttelyyn. Tähän retkikuntaan, jonka varsinaiseksi toimialaksi määrättiin Savo, mutta jonka piti jos varat riittäisivät, käydä Karjalassakin, päätettiin jäseniksi pyytää taidemaalari, akateemikko Adolf von Becker, maisteri F. J. Färling sekä valokuvaaja Roos. Heille avuksi oli asetettava yksi tai kaksi Savoa ja sen kansaa tuntevaa osakuntalaista.

Kokouksessa 17 p. toukokuuta ilmoitettiin neiti Augusta Soldanin osakunnan kansatieteellisen keräystyön hyväksi lahjoittaneen erään taulun, jonka rahaksi muuttaminen uskottiin kandidaatti G. V. Vallelle. Samoin ilmoitettiin neiti Aleksandra Soldanin samaa tarkoitusta varten antaneen Smk. 40.

Seuraavassa kokouksessa päätettiin kokoilemistryön alulle saattamista varten ottaa 600 markan laina. Maisteri Fabritiuksen poissa ollessa tuli kandidaatti Matti Europaeuksen ottaa retkikunnan lähettämät kokoelmat vastaan.

Edellä mainituista henkilöistä lähti matkalle ainoastaan maisteri Färling, jonka mukana seurasivat lääketieteen kandidaatti R. Fabritius ja maisteri Yrjö Kiljander. Matkatoverit tapasivat toisensa Kuopiossa, josta pitäin käytiin Maaningan, Pielaveden ja Iisalmen pitäjissä. Maisteri Kiljander teki erikoisen retken Nilsiään. Esineitä karttui noin 200 ja kustannukset nousivat yhteensä 2,978 markkaan 88 penniin. Retki kesti kesäkuun alusta juhannukseen.

Joulukuun 17 p:n kokouksessa luettiin Fabritiuksen ja Melan tilit kertyneistä varoista ja niiden käyttämisestä sekä osakuntalaisten A. W. Beckerin ja V. Bernerin tilikertomus. Kuraattorille annettiin toimeksi sanomalehtien kautta yleisölle ilmoittaa tulok-

sista sekä lähettää kiitoskirje Kuopion ja Mikkelin maaherroille sekä molemmille neideille Soldan. R. Fabritiusta pyydettiin ottamaan huolekseen kokoelmien järjestäminen ja määrättiin hänelle apulaisiksi osakuntalaiset H. Melander, A. W. Becker ja K. E. Sonck.

1877.

Maaliskuun 10 p:n kokouksessa jätti H. Melander osakunnalle tilin Smk:sta 157: 90, jotka olivat kuluneet osakunnan koelmain järjestämiseen. Tämän johdosta puheenjohtaja lausui osakunnan kiitokset H. Melanderille ja K. E. Sonckille heidän työstänsä.

Sen johdosta, että pohjalainen osakunta oli kehottanut savolaisia yhtymään ehdotukseensa valiokunnan asettamiseksi harakitsemaan, olisiko osakuntain syytä luovuttaa kokoelmansa yliopistolle, päättivät savolaiset kuultuansa, että museon toimikunta oli aikeissa pyytää kokoelmien hoitoa varten valtioapua, 17 p. maaliskuuta pohjalaisille ilmoittaa, etteivät he puolestaan olleet suostuvaisia tehtyyn ehdotukseen.

Huhtikuun 7 p. antoi osakunta edustajalleen museon yhteisessä toimikunnassa valtakirjan anoa valtioapua koelmain ylläpitoa varten. Samassa kokouksessa lausuttiin myöskin toivomus, että nyt toimitettaisiin museon kokoelmista luettelo, joka olisi tärkeä kaikille museossa kävijöille ja eritoten niille, jotka halusivat ruveta oppaiksi.

Kokouksessa toukokuun 5 p:nä esitettiin A. A. Boreniuksen kirjelmä, joka sisältää aloitteen kansansävelmien keräämiseksi. Koska se muutenkin on arvokas kulttuurihistoriallinen todistuskappale, otamme sen tähän kokonaisuudessaan:

„Kunnioitettavalle Savokarjalaiselle osakunnalle.

Kuinka vähän meidän maassamme vielä on tehty kansansävelten kokoilemista varten, huomaa jos vertaa meidän vähäiset varamme siihen, mitä muilla kansoilla on koossa. Jos esimerkiksi silmäilee Berggreenin arvokasta kokoelmaa, „Folke-Sange og Melodier“ (Kjöbenh. 1860—71), niin näkee naapurikansojen ruotsalaisten, tanskalaisten ja norjalaisten laulujen täyttävän yhden nidoksen kunkin kansan erikseen sekä samalla tapaa vankat nidokset myös saksalaisten, slaavilaisten kansain j. n. e., jota vastaan meidän kansamme laulut saavat hyvästi tilaa yhdessä liettualaisten, unkarilaisten, kreikkalaisten ja turkkilaisten laulujen

kanssa. Ja kuitenkin kansamme ei kaipaa lauluja vaan laulujen kokoilijoita, sen saapi ilokseen kokea, jos vähänkin koettaa semmoisia koota.

Kunnia ensimmäisestä suuremmasta sellaisesta yrityksestä tulee suomalaiselle ylioppilaskunnalle. V. 1854 keväällä ylioppilastiedekunnassa koottiin rahoja yhteensä 123 ruplaa hop., jotka jätettiin Suomalaisen kirjallisuuden seuralle suomalaisten kansansävelten kokoilemiseen käytettäväksi. Summan täytettyään 150 ruplaksi seura sen jakoi kolmeksi matkarahaksi, jolloin maisteri Kaarle Collan sekä ylioppilaat Juh. Fil. v. Schantz ja Vilh. Kaapr. Poppius lähetettiin eri Itä-Suomen osiin. Hedelmänä näiden retkistä oli neljä vihkoa „Valituita suomalaisia kansanlauluja“, joita onneksi vielä näkee enimmissä sivistyneissä suomalaisissa perheissä (osa kuitenkin suureksi osaksi perustuva Lönnrotin ja Reinholmin aikaisempiin kokoelmiin.)

Siihen kuitenkin yritys taukosi siksi kertaa. Kuinka tärkeä sen jatkaminen on, ei tarvitse laveata esitystä. Koska siihen vähemmin kysytään kulunkia kuin asian harrastusta, niin ylioppilasosakunnat, jos mainittua etuoikeutta käyttäen lähettäisivät joka vuosi jonkun vaikka parikin kokoilijaa kunkin eri aloille, voisivat vähässä ajassa saada toimeen, että tulisimme oman kansamme säveleet tuntemaan monta vertaa paremmin kuin nyt. Eikä sitenkään työn ala aivan pian loppune, koska huolellisimmankin kokoilijan monenlaisten esteitten tähden on mahdotonta täydellisesti tyhjentää alansa varat, sekä uusia lauluja yhä syntyy lisää, vanhat joutuvat unohduksiin.

Jos savokarjalainen osakunta katsoo tätä ehdotusta huomiota ansaitsevaksi, niin uskallan anoa, että se kokoilija, joka osakunnan päätöksestä tulee semmoiseen matkaan lähtemään, ei kokonaan ylenkatsoisi niitä muinaisrunon säveleitä, mitkä erittäin paimen- ja lapsenlaulujen muodossa vielä tavataan kaikissa maamme osissa. Luonnollista myös on, että sanatkin olisivat huolellisesti kirjaan otettavat. Niissä kyllä samoin kuin sävelissä tulee paljo arvotonta ilmaantumaan, vaan ainoastaan kuin kaikki on yhteen koottuna, käypi niitä täydellisesti arvostella, jota vastaan usein saapi katua liian aikaista karsimista. Ennen tunnetutkin säveleet ja sanat voivat usein olla hyvinkin tärkeät edellisiin verrattuina sekä todistuksina laulujen levenemisestä.

Helsingissä v. 1877, toukokuun 5 p:nä.“

A. A. Borenius.

Tähän ehdotukseen perustaen Yrjö Kiljander kokouksessa toukokuun 26 p:nä esitti, että osakunta päättäisi jatkaa kokoelmien keräämistä ja tällöin samalla kiinnittää erikoista huomiota kansanlauluihin ja sävelmiin. Työ oli ehdotuksen tekijän mukaan käytännöllisimmän järjestettävä siten, että kaksi stipendiaattia kulkisi yhdessä, joista toinen keräisi esineitä, toinen lauluja ja sävelmiä. Rahoja oli kerättävä listoilla. Näitä oli siis painettava ja jaettava osakuntalaisten kesken, jotta he kukin kotiseudullaan kokoisivat avustuksia. Koska keräystyö edellisenä kesänä oli suoritettu Savossa, oli nyt työtä jatkettava Karjalassa.

Osakunta hyväksyi nämä näkökohdat ja jätti listojen painatustyön ja jakamisen Kiljanderille, jolle myöskin ainoana hakijana annettiin 500 markan stipendi. Rahankeräys tuotti sittemmin Smk. 227: 20.

Osakunnan Kansatieteelliseen toimikuntaan valittiin Y. Kiljander, H. Melander, B. Granit ja Reinh. Fabritius.

Heinäkuun lopulla ja elokuun alulla matkusti Y. Kiljander Kaavin, Polvijärven, Enon, Pielisjärven, Ilomantsin, Juuan ja Nurmeksen pitäjissä keräten kansatieteellisiä esineitä, joita karttui 75 kappaletta. Matkatoverina oli hänellä mukanaan ylioppilas E. Krook, joka keräsi sävelmiä.

Lokakuun 20 p:n kokouksessa ilmoitti Reinh. Fabritius nimetuomari R. Jackilta saapuneen kokoelman kansatieteellisiä esineitä (noin 30 esinettä Pielavedeltä), minkä vuoksi hän ehdotti, että kuraattori osakunnan puolesta yksityisessä kirjeessä kiittäisi häntä tästä lahjasta ja että lahjoituksia myöhemmin sanomalehdissä lueteltaessa tämänkin kokoelman tärkeimpiä esineitä mainittaisiin.

Samassa kokouksessa päätettiin periaatteessa suostua tehtyyn ehdotukseen, että osakunta yhdessä muiden osakuntain kanssa panisi esineitä kansatieteellisistä kokoelmistaan näytteille Pariisissa. Marraskuun 3 p:n kokouksessa sitoutui osakunta suorittamaan niiden lähettämisestä aiheutuvat kulut Smk. 150: —.

1878.

Osakuntalaisten H. Melanderin ja Yrjö Kiljanderin esteellisyden takia valittiin heidän sijaansa osakunnan kansatieteelliseen toimikuntaan A. E. Boxström, J. J. Cygnaenus ja O. J. Cantell,

viimeksi mainittu vain yhdeksi lukukaudeksi. Näistä valittiin seuraavassa kokouksessa kansatieteellisen rahaston hoitajaksi Cygnaeus, jolle annettiin toimeksi vaatia palautettaviksi ne keräyslistat, joihin tiedettiin avustuksia merkityn.

1879.

Pariisista palautettuja esineitä lääket. kand. Fabritiuksen puolesta paikoilleen asettelemaan valittiin rahastonhoitaja J. J. Cygnaeus, joka sittemmin sai myöskin tehtäväksensä edustaa osakuntaa museon toimikunnassa.

Huhtikuun 26 p:n kokouksessa ilmoitti Cygnaeus museon toimikunnan ehdottaneen, että maisteri Arthur Rindellille, joka oli erinomaisella huolella hoitanut museon varoja, lästä lausutaisiin osakunnan puolesta kiitokset. Tähän ehdotukseen osakunta suostui.

Toukokuun 3 p:n kokouksessa osakunta valitsi omaan kansatieteelliseen toimikuntaansa J. J. Cygnaeuksen, O. J. Cantellin, O. A. E. Boxströmin, O. Andersinin ja R. A. Hällströmin. Osakunnan kokoelmain muutto uuteen huoneustoon jätettiin heidän tehtäväkseen, mutta oli heillä oikeus pyytää avukseen muita kaupungissa olevia osakuntalaisia.

Lokakuun 8 p:n kokouksessa osakunta hyväksyi museon toimikunnan ehdotuksen, että kokoelmista oli tehtävä luettelo ja kokoelmat pantava järjestykseen. Seuraavassa kokouksessa valittiin J. J. Cygnaeuksen sijaan osakunnan edustajaksi museon toimikuntaan G. E. Åkesson.

Marraskuun 5 p:n kokouksessa suoritettiin museon hoitajan vaali, jolloin osakunta yksimielisesti antoi äänensä ylioppilas Th. Schvindtille. Saman kuun 19 p:nä pidettiin kansatieteellisten kokoelmain hyväksi iltahuvit, joihin osakunta salin koristukseksi luovutti kokoelmiensa esineitä ja lippunsa.

1880.

Kesäkuussa kulkivat ylioppilaat K. A. Rönholm, K. F. Strömer ja A. M. Johnsson Pälkjärven, Tohmajärven ja Kiteen pitäjissä, joissa he noin viikon päivät käyttivät kansatieteellisten esineiden keräämiseen. Matkansa he tekivät yksityisillä varoilla, vaan esineet, joita saatiin noin 80 numeroa, ostettiin osakunnan

kustannuksella ja käytettiin niihin noin 82 Smk. Otettiin myös selkoa entisestä kansanpukuparresta ja siinä aikain kuluessa tapahtuneista muutoksista.

Lokakuun 6 p. valittiin museon toimikuntaan K. A. Hallström, A. E. Wahlberg, G. E. Åkesson, J. Rahm ja A. M. Johnsson.

Joulukuun 3 p:n kokouksessa ehdotti osakunnan toimikunta, että seuraavana kesänä lähetettäisiin yksi tai kaksi retkikuntaa ja että tarkoitusta varten koottaisiin 800 Smk. Osakunta, joka kannatti ehdotusta, kehotti jäseniään kutakin kotiseudullaan joko huveja toimeenpanemalla tai muulla tavalla kokoamaan varoja ehdotuksen toteuttamiseksi.

1881.

Helmikuun 9 p:n kokouksessa ilmoitettiin Kuopiosta osakunnalle kansatieteellisiä tutkimuksia varten lähetetyn 373:64 Smk. Sitäpaitsi oli eräiltä yksityisiltä saapunut muutamia kymmeniä markkoja.

Tämän johdosta päätti osakunta maaliskuun 9 p:n kokouksessa kansatieteellisten tutkimusten toimeenpanemiseksi omista varoistaan käyttää 300 Smk. Stipendit oli annettava 400 markan suuruisina kernaimmin kahdelle yhteisesti. Tämän lisäksi oli jaettava eräitä pienempiä stipendejä esineiden ostoa varten. Savo-karjalaisten hakijain tuli olla etuoikeutettuja stipendejä jaettaessa.

Huhtikuun 27 p:n kokouksessa päätti osakunta kansatieteellisen toimikuntansa ehdotuksesta antaa toisen 400 markan stipendin yhteisesti J. E. Rahmille ja A. M. Johnssonille tutkimuksia varten Mikkelin läänissä ja toisen yhtä suuren stipendin yhteisesti E. G. Åkessonille ja P. J. Hannikaiselle tutkimuksia varten Pohjois-Karjalassa, etenkin Pielisjärven kihlakunnassa. Pienemmistä stipendeistä á 60 Smk. annettiin toinen V. Luukkoselle esineiden ostoa varten Mikkelin tai Mäntyharjun kihlakunnasta ja toinen Matti Waroselle samaa tarkoitusta varten Ilomantsin kihlakunnassa.

Syyskuun 28 p:n kokouksessa valittiin jäseniksi osakunnan kansatieteelliseen toimikuntaan A. M. Johnsson, J. E. Rahm, Matti Waronen, K. H. Hornborg ja Kustavi Grotenfelt. Samalla annettiin eräille osakuntalaisille toimeksi vastaanottaa edellisen kesän stipendiaattien kokoamat esineet.

Marraskuun 23 p:n kokouksessa ehdottivat osakuntalaiset P. J. Hannikainen ja K. A. Hällström, että osakunta ryhtyisi julkaisemaan keräämiänsä kansanlauluja, joita sillä oli arkistossaan jo noin parisen sataa. Ellei se itse ryhtyisi tähän työhön, saataisi tapahtua, arvelivat ehdotuksen tekijät, että yksityiset sen suorittaisivat, kuten eräässä tapauksessa olikin jo käynyt. Oli valittava toimikunta tarkastamaan kokoelmia ja valitsemaan niistä ne laulut, jotka tarvittaisiin ensimmäistä vihkoa varten. Myöskin sanojen sommittelu oli uskottava siihen pystyvälle henkilölle, koskei alkuperäisistä runotuotteista lähtenyt paljonkaan aineksia. Sommittelijan oli otettava esikuvakseen Ilmarinen, joka sai taakseen sammon

„Joutsenen kynän terästä,
Kesäuuhun untuvasta.“

Kahden painoarkin kokoisien vihon painamisen oli laskettu tulevan 1,000 kappaleelta maksamaan noin 350 Smk.

Osakunta hyväksyi ehdotuksen ja valitsi toimikuntaan ehdotuksen tekijäin lisäksi Y. Kiljanderin.

Kun lokakuun 12 p:n kokoukseen oli saatu asiasta myöskin Richard Faltinin lausunto ja lopullinen, 610 markkaan päättyvä kustannuslaskelma, päätti osakunta ryhtyä ehdotettua lauluvihkoa julkaisemaan. Tällainen valmistuikin painosta nimellä: „Uusi kannel Karjalasta, soitto sointuva Savosta.“

Marraskuun 9 p:n kokouksessa herätti A. M. Johnsson osakunnan kansatieteellisen toimikunnan jäsenenä kysymyksen keräysmatkain jatkamisesta seuraavana vuonna. Toimikunnan mielestä oli tällä kertaa ryhdyttävä kokoamaan paitsi esineitä myös tietoja rakennuksista, vaateparresta y. m., mitä varten oli aluksi varattava kymmenkunta stipendiä kymmeneen eri pitäjään. Kumminkin piti voida antaa kaksikin stipendiä samalle hakijalle. Varojen hankkimiseksi oli osakunnan nimessä lähetettävä keräyslistoja Savoan ja Karjalaan. Ehdotus sai osakunnan kannatuksen ja toimikunnalle annettiin valtuus sopivaksi näkemällään tavalla koota rahoja.

Marraskuun 24 p:n kokouksessa esitti osakunnan kansatieteellinen toimikunta, johon tällä kertaa kuuluivat K. A. Hällström, J. E. Rahm, E. G. Åkesson, A. E. Wahlberg ja A. M. Johnsson, ohjelman luonnoksen. Lähtien siitä katsomuksesta,

että kansatiede oli „äärettömän tärkeä jokaiselle kansalle, joka piti huolta entisyydestään ja historiastaan ja sen pohjalle tahtoi rakentaa tulevaisuutensa“, katsoi toimikunta osakunnan toistaiseksi varsin vähän tehneen tällä alalla, sillä Savon ja Karjalan avarat alueet olivat jotensakin köyhästi edustetut kokoelmissa. Kansatieteelliset harrastukset tarjosivat osakunnalle ohjelman, joka sekä yhdisti osakuntalaisia toisiinsa että kotiseutuun. Se asetti osakunnan toiminnalle motoksi: „Sitä kuusta kuuleminen, jonka juurella asunto.“ Toimikunta ehdotti siksi, „että Savokarjalainen osakunta vähitellen ja tilaisuuden mukaan kääntäisi huomionsa ja työskentelynsä omien maakuntiansa tutkimiseen sekä turistisessa, luonnontieteellisessä että laulannollisessa ja soitannollisessa, kieli- ja kansatieteellisessä suhteessa.“ Näistä aloista oli kansatieteellinen ensimmäiseksi ja heti käsille otettava, koska näin oli tehtävä, jos siihen yleensä milloinkaan oli aikomus ryhtyä. Toimikunnan mielestä oli työ nyt vihdoin pantava alulle Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa. Oli lähetettävä tilaisuuden mukaan yksi tai kaksi retkikuntaa, joiden oli viipurilaisen osakunnan esimerkin mukaan kiinnitettävä huomiota myös muinaistieteellisten esineiden keräämiseen. Nämä voitaisiin siten tarjota yliopistolle ja siten saataisiin tilaisuus matkakulujen lyhentämiseen. Yritykseen oli koottava vähintäinkin Smk. 800. Menettelytapoja esitettiin useampiakin. Yksi tapa, johon ehkä enin luotettiin, oli kehottaa seuroja tai yksityisiä naisia kaupungeissa rahankeräykseen.

Marraskuun 30 p:n kokouksessa osakunta hyväksyi toimikunnan laatiman kehotuskirjelmän ja valtuutti kuraattorinsa osakunnan nimessä kirjoittamaan sen alle. Kuvaavana ajan ylioppilaiden riennolle otamme tämän kirjelmän, jonka v.t. kuraattori Matti Äyräpää 17 p. joulukuuta allekirjoitti, miltei kokonaisuudessaan tähän:

„Arvoisa kansalainen!

Jokainen tuntee sen mahtavan herätyksen, jonka kansallisuuden aate on vaikuttanut koko valtiollisessa ja yhteiskunnallisessa elämässämme. Osanotto yhteisiin asioihin leviää yhä laajempiin piireihin, tunkeutuu yhä syvemmälle kansan riveihin. Ruvetaan vapautumaan tuosta umpinaiselämästä, jossa itsekukin eli ainoastaan itselleen ja omaksi eduksensa, ruvetaan elämään myös-

kin kansalle ja isänmaalle, ruvetaan tarkoittamaan myöskin kaikkein yhteistä parasta. Samalla syntyy vireys ja toimeliaisuus kaikilla aloilla; ei tyydytä liikkumaan vanhoissa, kuluneissa kaa-voissa, uusia aatteita edustetaan, uusia tuumia ehdotellaan, uusia yrityksiä pannaan toimeen ja kannatetaan. Ja koko tämän vilkkaan elämän vaikuttaa *yksi* johtava aate. Isänmaan rakkaus on sen syynä, isänmaan onni sen tarkoituksena.

Niihin yrityksiin, jotka isänmaallisuus suoranaisimmasti on synnyttänyt ja joille se on hankkinut kannatusta laajoilta piireiltä, kuuluvat epäilemättä kansatieteelliset. Näistä voipi sanoa, että ne välittömämmästä kuin moni muu, ovat kansallisuuden aatteen synnyttämiä. Sillä kun kansa on tullut käsittämään, että se on kansa, kääntyy sen huomio likimästi kysymykseen, *minkälainen* kansa se on. Ja tähän kysymykseen tahtoo kansatiede antaa vastausta. Tutkimalla niitä asioita, joiden perustukselle kansallisuuden aate on rakennettu, s.o, kansan kieltä ja sen tapoja, tahtoo se opettaa tätä tuntemaan itsensä. Kuinka hyvästi meillä on ymmärretty näitä toimia arvostella, siitä todistaa riemastus, jolla Kalevala ja muut varsinaisen kansankirjallisuuden aarteet ovat vastaanotetut. Siitä todistaa myös se into, jolla Suomen kieltä on tutkittu ja jolla kansatieteellinen museo on pantu toimeen. Rohkenemme väittää tätä viimeksi mainitustakin yrityksestä, sillä onhan kansatieteellinen museo perustettu edistämään kansan tapojen tuntemista. Rungas lähde kansallisen olemisemme perustuksien tutustumiseen on tätä nykyä melkein yksinomaan jätetty sen huostaan. Tälläkin on siis äärettömän tärkeä tehtävä, joka käypi vielä tärkeämmäksi niiden olosuhteiden kautta, jotka sen työtä määräävät.

Sillä jos meidän on mieli hankkia todellakin suomalainen, Suomen kansalle omituinen kuva kansamme elämästä, on se tapahtuva ennen kuin tuo yhtämittäinen, kaikille kansoille yhteinen sivistysvirta, joka yhä enemmän herää meilläkin, on hävittänyt kaikki jäljet entisestä, omaperäisestä elämästä. Ja epäilemättä on jo tähän nähden yhdestoista hetki lyönyt. Ei kukaan, joka on liikkunut kansan keskuudessa, ole voinut olla huomaamatta, että sen syvimmätkin rivit viime aikoina ovat temmatut kokonaan uusille oloille, uudelle kehitymisradalle. Vanhat ovat kadonneet ja kaikki uudeksi tulleet, voipi tästäkin syyllä sanoa.

Kantele ja laulu, runot, sadut ja arvoitukset, kansallispuvut ja kansallisleikit, joita esi-isät pitivät ilonansa ja kunnianansa, elävät ainoastaan himmeänä muistona nykyisessä polvessa ja tulevaisuus, aivan likeinen tulevaisuus ei niistä ole tietävä enemmän kuin vennon vieraat.“

Tämä kehoitus, jolla vedottiin Savo-Karjalan kansan valistuneistoon, tuotti Smk. 958:81. Osakunnalla oli siis tilaisuus keräystyön jatkamiseen, ja tätä tilaisuutta myös käytettiin.

1882.

Huhtikuun 12 p:n kokouksessa päätti osakunta toimikuntansa ehdotuksesta antaa kymmenen 50 markan suuruista etipendiä, joita yksi hakija voi saada kaksikin ehdolla, että hän otti työskennelläksensä kahdessa pitäjässä. Toukokuun 4 p:n kokouksessa tapahtui sitten stipendien jako toimikunnan ehdotuksesta seuraavalla tavalla:

Kaksi stipendiä osakuntalaiselle J. P. Hartikaiselle tutkimuksia varten Kuopion ja Tuusniemen pitäjissä.

Kaksi stipendiä osakuntalaiselle K. H. Hornborgille tutkimuksia varten Keiteleen ja Pielaveden pitäjissä.

Yksi stipendi kahdelle nimeänsä ilmoittamattomalle neidille tutkimuksia varten Juvan pitäjässä.

Yksi stipendi osakuntalaiselle J. M. Pelkoselle tutkimuksia varten Korpiselällä.

Yksi stipendi osakuntalaiselle R. Salmelalle tutkimuksia varten Ristiinan pitäjässä.

Kaksi stipendiä osakuntalaiselle Teofil Warénille tutkimuksia varten Suonenjoen ja Rautalammin pitäjissä.

Yksi stipendi osakuntalaiselle Julius Paasoselle tutkimuksia varten Mikkelin pitäjässä.

Syyskuun 28 p:n kokouksessa valittiin osakunnan kansatieteelliseen toimikuntaan Heikki Hornborg, Kustavi Grotenfelt, Jussi Rahm, Matti Varonen ja I. P. Hartikainen.

Marraskuun 15 p:n kokouksessa ilmoitettiin stipendiaatti Julius Paasoselta saapuneen kirjoitus „Hirvensalmen pitäjään kalastusseikoista“, mikä kertomus päätettiin jättää osakunnan kansatieteelliselle toimikunnalle.

Syyskauden kokouksissa keskusteltiin muutoin ahkerasti kansatieteellisen museon sääntöehdotuksesta.

1883.

Tammikuun 31 p:n kokouksessa valittiin osakunnan edustajiksi museon toimikuntaan A. M. Johnsson ja K. Krohn.

Maaliskuun 31 p:n kokouksessa hyväksyi osakunta A. M. Johnssonin ehdotuksen, että osakunta lunastaisi yhden viidenneksen Th. Schvindtin Tverin karjalaisalueelta keräämistä noin 100 kansatieteellisestä esineestä, joiden yhteiseksi hinnaksi oli ilmoitettu Smk. 120. Päätöksen myönteiseen suuntaan olivat tehneet kaikki muut osakunnat paitsi uusmaalainen, joka hylkäsi tarjouksen.

Huhtikuun 10 p:n kokouksessa ilmoitti K. H. Hornborg edellisen vuoden stipendiaateista ainoastaan R. Salmelan ja T. Wärénin jättäneen kertomuksen matkastaan, mutta muiden, nyttemmin pyytäneen pidennystä syksyyn. Samalla hän ehdotti, että osakunta ensi kesäisiä keräystöitä varten jakaisi neljä 75 markan stipendiä. Näihin ehdotuksiin osakunta suostui.

Toukokuun kokouksessa olivat sitten stipendiasiat esillä, ja tällöin päätettiin myöntää A. Räihälle kaksi stipendiä tutkimuksia varten Nilsiässä ja Lapinlahdella, J. P. Hartikaiselle tutkimuksia varten Kaavilla ja V. Dahlströmille tutkimuksia varten Pielisjärvellä. Sitävastoin ei osakunta katsonut voitavansa antaa, kun kaikki stipendit oli haettu Savo-Karjalan aluetta varten, mitään stipendiä Matti Kurikalle hänen aikomiaan tutkimuksia varten Inkerissä.

Lokakuun 13 p:n kokouksessa otettiin keskustelun alaiseksi museon hoitajan Th. Schvindtin herättämä kysymys tontin ostamisesta ja talon rakentamisesta ylioppilaskunnan kirjastoa ja kansatieteellistä museota varten. Maisteri E. Sonckin ehdotuksesta päätti osakunta mielipiteenään lausua kannattavansa Schvindtin ehdotusta, mutta jättävänsä päättämättä, olisiko toimiin uuden talon rakentamiseksi ostettavalle tontille ryhdyttävä jo heti vai vasta tuonempana.

Osakunta suostui valokuvaaja Daniel Nyblinin osakunnille tekemään ehdotukseen, että hän saisi valokuvata museossa olevia esineitä ehdolla, että hän antaisi 30 % myytyjen kuvain tuottamasta voitosta museon hyväksi.

Samassa kokouksessa valittiin osakunnan omaan kansatieteelliseen toimikuntaan K. H. Hornborg, J. Rahm, Kustavi Grotenfelt, K. Krohn, Matti Varonen ja J. P. Hartikainen.

Lokakuun 20 p:n kokouksessa päätti osakunta Kustavi Grotenfeltin ehdotuksesta suostua hämäläis-osakunnan esitykseen, että kustakin osakunnasta valittaisiin kaksi jäsentä komiteaan, joka saisi tehtäväkseen sovittaa yhteen eri osakuntain museon sääntöehdotukseen tekemiä eri suuntiin käyviä muutosehdotuksia. Jäseniksi tähän komiteaan valittiin A. M. Johnsson ja Kustavi Grotenfelt.

1884.

Huhtikuun 26 p:n kokouksessa osakunta puolestaan vihdoin hyväksyi sovituskomitean ehdotuksen ylioppilasosakuntain kansatieteellisen museon säännöiksi ja lokakuun 11 p. se valtuutti museon toimikunnan hakemaan vahvistusta näille säännöille.

Toukokuussa herätettiin taas kysymys kansatieteellisistä stipendeistä, joita päätettiin julistaa haettaviksi neljä kappaletta 50 markan suuruisina. Hakijoita ilmaantui sittemmin kolme, nimittäin Ville Molander tutkimuksia varten Mäntyharjussa, L. Itkonen tutkimuksia varten Leppävirroilla, Maaningalla, Kuopion ja Karttulan pitäjissä sekä K. H. Hornborg vaateparren tutkimusta varten Pohjois-Savossa. Osakunta antoi stipendit näille hakijoille rajoittaen kuitenkin Itkosen tutkimusaluetta niin, että sinä tuli etupäässä olemaan Karttulan pitäjä. Samassa kokouksessa ilmoitettiin, etteivät kaikki edellisen kesän stipendiaatit vielä olleet jättäneet kertomusta matkastaan. Sen johdosta, että ruotsinkielisten osakuntain edustajat olivat museon toimikunnassa vaatineet pöytäkirjan pitämistä myöskin ruotsiksi, joka olisi tuottanut osakunnille lisämenon, päätettiin, että toimikunnan pöytäkirjat oli vastedes kuten tähänkin asti pidettävä yksistään suomeksi.

Sen johdosta, että museon intendentin vaalia varten, joka kolmevuotiskauden päätyttyä taas oli toimitettava, museon toimikunta oli antanut puoltolauseen ylioppilas Th. Schvindtille, mutta toinenkin hakija filos. kand. A. O. Heikel oli osoittautunut päteväksi, päätti osakunta katsoen siihen, että museo oli jo siinä määrin laajentunut, että yhden miehen oli yksinään sitä vaikea hoitaa, omasta puolestaan asettaa intendentille apulaisen 1,000 markan palkalla sekä kehottaa muita osakuntia tähän päätökseen yhtymään. Toimitetussa intendentin koevaalissa sai

Heikel suuren äänten enemmistön. Mutta kun seuraavassa kokouksessa suoritettiin varsinainen vaali, lankesivat äänet niin, että Schvindt sai 27 ja Heikel 12 ääntä. Museon toimikuntaan valittiin seuraavaksi lukuvuodeksi K. H. Hornborg varsinaiseksi ja Kustavi Grøtenfelt varajäseneksi.

1885.

Museon toimikuntaan valittiin K. Krohnin tilalle L. Ekberg. Kun toukokuussa kansatieteellisten retkien toimeenpanosta taas tuli puhe, ilmoitti Kustavi Grøtenfelt osakunnan toimikunnan tulleen siihen käsitykseen, että osakunnalla oli ollut varsin vähän hyötyä stipendien antamisesta, koska useat stipendiaatit eivät olleet jättäneet kertomusta matkoistaan eivätkä tuoneet museoon mitään esineitä. Toimikunta ehdotti siis, ettei tänä vuonna jaettaisi stipendejä sekä että ne osakuntalaiset, jotka olivat näitä stipendejä saaneet, velvoitettaisiin viimeistään tulevan lukukauden alussa jättämään kokoamansa esineet museoon tai, elleivät sitä tekisi, maksamaan rahat takaisin. Osakunta suostui tähän toimikuntansa esitykseen sekä määräsi, etteivät ne, jotka eivät tätä päätöstä noudattaisi, pääsisi osallisiksi osakunnan lainarahastosta. Tehdäkseen kuitenkin mahdolliseksi kokoelmainsa karttumisen, osakunta päätti syksyllä lunastaa Savosta ja Karjalasta koottuja esineitä sekä palkita kansatieteellisiä, osakunnalle mahdollisesti tarjottavia kertomuksia.

Lokakuun 17 p:n kokouksessa Kustavi Grøtenfelt osakunnan kansatieteellisen toimikunnan puolesta ilmoitti, ettei kolmelta stipendiaatilta vieläkkään ollut tullut matkakertomusta ja esineitä, minkä johdosta toimikunta ehdotti, että näitä stipendiaatteja olisi kehoitettava ensi tilassa täyttämään velvollisuutensa. Tämän ehdotuksen osakunta hyväksyi.

Marraskuun 28 p:n kokouksessa osakunta suostui länsisuomalaisessa osakunnassa tehtyyn ehdotukseen museon tarjoamisesta valtiolle.

1886.

Huhtikuun 6 p:n kokouksessa luettiin osakuntalaisten W. Juutilaisen, E. Huhtisen ja I. Krohnin hakemukset matkarahain saamiseksi heidän aikomiaan kansatieteellisiä tutkimuksia varten

Savossa. Tämän johdosta esitti Kustavi Grotenfelt osakunnan toimikunnan lausuntona, ettei ollut syytä antaa mitään määrättyjä stipendejä, koska edellisinä vuosina oli tultu siihen kokeemukseen, ettei niistä ollut sanottavaa hyötyä. Toimikunta ei katsonut myöskään olevan syytä antaa matkarahoja erikoisesti esineiden kokoamiseksi, niinkuin ennen oli ollut tapana, vaan pikemminkin kansatieteellisten kertomusten laatimista varten. Niitä, jotka kesäksi halusivat lähteä tutkimusmatkalle, oli kehoitettava jättämään hakemuksensa kuraattorille ja siinä esittämään, mitä he etupäässä aikoivat matkoillaan toimittaa ja kuinka paljon rahaa he katsoivat sitä varten tarvitsevansa. V. Johnsson tahtoi pöytäkirjaan merkittäväksi, että stipendiaatteja oli kehoitettava myös tekemään sellaisia muistiinpanoja Savosta ja Karjalasta, joiden pohjalla vastaisuudessa voitaisiin laatia matkaopas matkustavaisia varten. Osakunnan toimikuntaan valittiin pois-matkustaneiden tilalle Onni Hannikainen ja Lauri Ekberg.

Stipendien hakijoita ei ilmaantunut useampia kuin ne kolme, jotka edellä mainittiin. Näistä halusivat V. Juutilainen ja E. Huhtinen koota satuja ja kansanrunoutta Puumalan, Ristiinan, Mikkelin, Kangasniemen, Pieksämäen ja Leppävirtain pitäjissä ja I. Krohn kansanlauluja ja sävelmiä Etelä-Savossa. Osakunta hyväksyi nämä anomukset antaen kullekin hakijalle 60 markan stipendin.

1887.

Huhtikuun 2 p:n kokouksessa esitettiin museon toimikunnan ehdotus, että ylioppilasosakuntain museo tarjottaisiin valtiolle. Osakunta, joka useampia kertoja jo oli samanlaiseen kehotukseen suostunut, päätti nytkin sen hyväksyä ja valtuutti museon toimikunnan tekemään tarjousta.

1888.

Maaliskuun 13 p:n kokouksessa valittiin tohtori Kustavi Grotenfeltin sijaan, joka erosi museon toimikunnasta, osakuntaa siinä edustamaan ylioppilas G. J. Winter.

Huhtikuulla annettiin kaksi 100 markan suuruista matkastipendiiä, toinen R. Roineelle kansan kielen ja tapojen tutkimista varten Pohjois-Karjalassa, toinen Erkki Reijoselle kansatieteellisten esi-

neiden keräämistä varten Raja-Karjalassa, m.m. Venäjän puolella Repolassa.

Lokakuun 6 p:n kokouksessa luki Erkki Reijonen kertomuksen juuri mainitulta matkaltansa.

1889.

Marraskuun 16 p:n kokouksessa valittiin museon toimikuntaan varsinaiseksi jäseneksi edelleen filos. kand. G. J. Winter ja hänen varajäsenekseen ylioppilas Tauno Hannikainen.

1891.

Maaliskuun 14 p:n kokouksessa ilmoitti lääket. kand. Winter Suomen matkailijayhdistyksen suorittaneen osakunnalle korvauksen (Smk. 12) niistä esineistä, jotka Pariisin maailmannäytelyn aikana olivat sen kokoelmista kadonneet.

Huhtikuun 4 p:n kokouksessa toimeenpannussa museon intendentin vaalissa antoi osakunta yksimielisesti äänensä ainoalle hakijalle maisteri Th. Schvindtille.

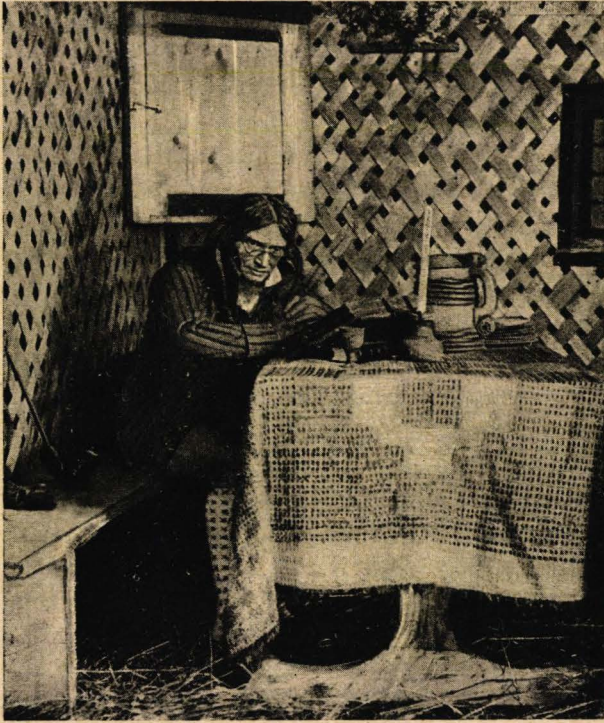
1892.

Huhtikuun 30 p:n kokouksessa valittiin osakunnan edustajaksi museon toimikuntaan eroavan lääket. kand. G. J. Winterin tilalle osakuntalainen Tauno Hannikainen.

1893.

Joulukuun 11 p:n kokouksessa päätti osakunta suostua museon toimikunnan ehdotukseen, että museon rahastossa oleva säästö Smk. 1793:52 jätettäisiin Muinaistieteelliselle toimikunnalle käytettäväksi museon luettelon täydennysosan ja museon historiikin julkaisemiseen.

HÄMÄLÄISEN OSAKUNNAN OSUUS
YLIOPPILASOSAKUNTAIN MUSEOON

Hämäläisen osakunnan pirtti ylioppilasosakuntain kansatieteellisessä museossa.

Hämäläisen osakunnan toiminta.

1876.

Kokouksessa helmikuun 14 p. luettiin Viipurilaisen osakunnan kehoitus muille osakunnille, että kukin niistä kokoilisi kotiseudultaan kansanomaisia esineitä, jotka pantaisiin nähtäviksi Suomen yleiseen näyttelyyn Helsingissä, ja valitsisi jäsenen osakuntien näyttelystä huolta pitävään yhteiseen komiteaan.

Osakunta katsoi yllämainitun ehdotuksen varsin sopivaksi ja toivottavaksi, vaan kun aika jo oli niin pitkälle kulunut, ettei ehdotettuja esineitä enää ollut mahdollista saada kootuksi näyttelyyn ilman suuritta kustannuksitta ja varoja ei ollut, ei osakunta sitoutunut suurempiin kustannuksiin, mutta valitsi kuitenkin

kin komiteaan jäseneksi osakuntalaisen K. Kählman'in (sittemmin Raito).

Maaliskuun 1 p:nä päätti osakunta Uudessa Suomettaressa, Hämmäläisessä, Keski-Suomessa ja Tampereen Sanomissa kehottaa Hämeen yleisöä lahjoittamaan kansatieteellisiä esineitä, niinkuin esim. jokapäiväisiä ja juhlavaatepukuja, työkaluja j. m. s. sekä rahaa tämän näyttelyn edistämiseksi.

Samalla pyydettiin mainittujen lehtien toimituksia vastaanottamaan lahjoituksia. Myös ilmoitettiin, että jos kylliksi rahoja tulisi kootuksi, oli aikomus näyttelyyn teettää yksi eli useampia ihmiskuvia luonnollista kokoa.

Asiata toimittamaan asetettiin komitea, johon jäseniksi valittiin paitsi osakuntalaista Kählmania osakuntalaiset A. V. Hoffrén, S. Lagus, K. Jaakkola ja O. J. Bökman, jotka komitean jäsenet saivat tehtäväkseen m. m. kehottaa tuttaviansa kokoomaan esineitä ja rahavaroja.

Maaliskuun 13 p. luki K. Kählman osakunnan tarkastettavaksi kirjoituksen, jonka kansatieteellisen näyttelyn aikaansaamista varten valittu komitea oli tehnyt sanomalehtiin painettavaksi. Osakunta hyväksyi sen julkaistavaksi.

Maaliskuun 20 p. ilmoitti O. Bökman komitean ehdottavan, että jokainen osakuntalainen ottaisi kirjeellisesti kehottaakseen asiaa harrastavia henkilöitä voimiensa mukaan yritystä maaseuduilla edistämään. Sitä varten asetettiin esille lista, johon halukas sai kirjoittaa nimensä ja seudun, mihin hän aikoi kirjoittaa.

Huhtikuun 24 p. ilmoitettiin osakunnan kansatieteellisen komitean saaneen aikaan iltahuvien toimeenpanon seuraavana sunnuntaina Hämeenlinnassa ja lausuttiin toivomuksena, että osakuntalaisia tulisi sinne niin monilukuisesti kuin mahdollista.

Samassa kokouksessa esitti K. Kählman, että osakunnasta lähetettäisiin retkikuntia Hämeeseen kokoomaan näyttelyä varten sopivia esineitä, kuten useammat muutkin osakunnat olivat tehneet. O. Bökman ehdotti lähetettäväksi kolme retkikuntaa, yhden Tampereen seudulle, toisen Hämeenlinnan eteläpuolelle ja kolmannen sen itäpuolelle. Varoja oli jo koottu sen verran, että yritykseen voitiin ryhtyä, ja toivottiin vielä saatavan varoja lisää.

Kun keskustelua seuraavassa ylimääräisessä kokouksessa huhtikuun 28 p. jatkettiin, ilmoitti K. Kählman kansatieteellisen komi-

tean esityksen, että ainoastaan yksi retkikunta lähetettäisiin Hämeeseen. Samalla luki hän matkasuunnitelman, jonka komitea oli tehnyt, nim. että retkikunta matkustaisi Riihimäeltä Turengille, siitä Lammille, siitä Evoisille ja seuraaviin paikkoihin: Padasjoelle, Luopioisille, Kuhmoisille, Sahalahdelle, Kangasalle, Tampereelle ja, jos varoja riittäisi, käytäisiin Pirkkalassa poiketen tullessa Lempäälään ja Kalvolaan.

H. Zidbäck muistutti, että Pälkäneellä olisi tärkeä käydä, sillä siellä hän sanoi vielä löytyvän omituisia, vanhanaikuisia pukuja; sitä paitsi arveli osakunta hyödylliseksi käydä litin seurakunnassa. Komitea ilmoitti, että valokuvaaja Snellman oli luvannut neljänä päivänä seurata retkikuntaa.

Osakunta päätti lähettää yhden kolmimiehenisen retkikunnan kulkemaan ehdotettua matkaa. Jäseniksi siihen valittiin K. Kählman ja O. Bökman sekä myöhemmin F. H. B. Lagus. Retkikunta, joka sai vallan poiketa suunnitelmasta, milloin näkisi siihen syytä olevan, suoritti sitten työnsä Hauholla, Lammilla, Luopioisissa, Padasjoella, Eräjärvellä, Kuhmalahdella, Sahalahdella ja Kangasalla. Retki tuli maksamaan valokuvaajan kuluja lukuunottamatta Smk. 285: 95.

Seuraavissa kokouksissa toukokuun 2 ja 8 p. ilmoitettiin, että Hämeenlinnassa pidetyissä iltahuveissa oli saatu puhdasta tuloa Smk. 224: 24. Sitäpaitsi oli listoilla saatu Tampereella 81: —, Helsingissä 167: — ja Hämeenlinnassa Smk. 340: —. Jyväskylästä oli maisteri Gummeruksen kautta tullut 661 markkaa.

Osakunnan komitealle annettiin toimeksi pyytää maisteri Gummerusta Keski-Suomessa osakunnan puolesta kiittämään jyväskyläläisiä lahjoitetuista varoista jota paitsi kiitossähkösanoma oli lähetettävä Jyväskylän naisille.

Viimeksi mainitussa kokouksessa valittiin kansatieteelliseen komiteaan keräilymatkalle lähteneiden sijaan J. A. Zidbäck ja A. A. Granfelt, sekä päätettiin pyytää jäseneksi osakunnasta eronnut maisteri K. Suomalainen.

Toukokuun 18 p. ilmoitti O. Bökman neiti Lilly v. Heideman'in Asikkalassa hommanneen kansatieteellisten esineiden hankkimiseksi ja lähettäneen osakunnalle useampia kansanpukuja, sekä ehdotti, että osakunta sentähden neiti v. Heidemania kiittäisi

hänen toimistansa. Osakunta päätti, että komitea osakunnan nimessä kirjeellisesti hänelle lausuisi kiitoksensa.

Samassa kokouksessa ilmoitettiin osakunnalle, että eräs rouva Jyväskylästä, joka tahtoi olla nimeänsä ilmoittamatta, oli pyytänyt saada lähettää kansatieteelliseen näyttelyyn miniatyrikuvan hämäläisestä asuintuvasta. Osakunta otti mielihyvällä tarjouksen vastaan ja päätti sanomalehdissä kiittää tuntematonta lähettäjä näyttelyajan loputtua.

Vielä ilmoitettiin samassa kokouksessa, että kansatieteellistä museota varten oli Tampereella koottu 216 markkaa ja Vesilahdella 34 markkaa.

Kesäkuun 10 p. valittiin Granfeltin ja Laguksen sijaan, jotka ilmoittivat kohta lähtevänsä pois kaupungista, komiteaan U. v. Schrowe.

Lokakuun 2 p. ilmoitti K. Raitio (entinen Kählman) muutamia pääkohtia kansatieteellisiä asioita varten valitun komitean toimista. Tuloja oli kaikkiansa ollut 1,826 mk. 50 p., menoja 1,916:15. Retkikunnan matka Hämeeseen oli maksanut 265 mk. 10 p. ja siellä ostetut kansatieteelliset tavarat 185 mk. 45 p. Näyttelyssä edusti osakunnan aluetta kulisseista kokoonpantu hämäläinen joulupirtti lattiaoalkineen, pärekudoksineen ja himmeleineen. Päre kudokset ynnä muuta sisustukseen kuuluvaa oli laittanut eräs janakkalainen mies. Pöydän ääreen oli sijoitettu raamattua lukemaan ukko, jonka erästä Helsingin vaivaistalolla tavattua lammilaista äijää mallina pitäen oli muovaellut veistotaiteilija Stenberg. Interiörin aikaansaaminen oli uskottu Kählmanille. Pirtti maksoi kaikkine tarpeineen 315:15 ja ukonkuva 458:40 Smk.

Lokakuun 9 p. valittiin maisteri A. Granfelt jäseneksi osakuntain yhteiseen kansatieteelliseen komiteaan. Osakunnan erityiseen komiteaan valittiin siinä olleet entiset neljä jäsentä Granfelt, Schrowe, S. Lagus ja K. Jaakkola.

Kun sitten lopulliset tilit 1876:n vuoden tuloista ja menoista oli tehty, selvisi, että oli saatu Jyväskylästä ja sen lähiseudulta Smk. 661:—, Hämeenlinnasta 371:40, Tampereelta 345:—, Helsingistä 191:—, Pälkäneeltä 50:— ja Vesilahdella 34:— sekä iltahuvien kautta Hämeenlinnasta 63:54. Menoja taas oli ollut: Noin 2 viikkoa kestänyt keräilymatka keväällä Smk. 510:95 (josta

valokuvaus 225: —), hämäläisen tuvan rakennus ja tarpeet 315: 15, ukon kuva tuvassa 458: 40, tavaroiden osto 229: 85 ja näitä paitsi monenlaisia menoja näyttelyä varten ja sen jälkeen.

1877.

Kuten muissa osakunnissa oli hämäläisessäkin kevätlukukaudella 1877 käsiteltävänä pohjalaisen osakunnan ehdotus, että asetettaisiin erityinen komitea pohtimaan kansatieteellisen museon asiaa koko laajuudessaan, johon vastattiin kielteisesti. Museon toimikunnan ehdotus, että pyydetäisiin museolle valtioapua, hyväksyttiin.

Lokakuun 15 p. tehtiin ehdotus, että museosta lähetettäisiin esineitä Pariisissa seuraavana vuonna pidettävään yleiseen maailmannäyttelyyn, johon ehdotukseen suostuttiin. Samassa kokouksessa päätti osakunta A. Granfeltin ehdotuksesta ottaa 1,000 markan lainan hämäläisten osaston ylläpitämiseksi ja laajentamiseksi ylioppilaitten museossa.

1878.

Rahakeräysten johdosta, joita Tampereella ja Hämeenlinnassa oli tehty hämäläis-osakunnan kansatieteellisten kokoelmien hyväksi, päätti osakunta 28 p. tammikuuta 1878 lausua kiitoksensa niille osakuntalaisille, jotka näitä keräyksiä olivat tehneet.

Nämä osakuntalaiset olivat Gust. Rudolf Idman, Oskar Forsström, And. Johan Runstén ja Ernst Filemon Grönlund Tampereella; Hj. Schulman, Kaarlo Hj. Gylling ja Karl Alexander Novoschiloff Hämeenlinnassa. Osakunta päätti myös julkaista keräyslistat Tampereella ja Hämeenlinnassa ilmestyvissä sanomalehdissä.

Seuraavassa kokouksessa helmikuun 4 p. jätettiin osakunnan haltuun kansatieteellisiä kokoelmia varten kerätyt rahat: Tampereelta Smk. 357: 50, Hämeenlinnasta 113: — ja Saarijärveltä 35: —, jotka viimeksimainitut olivat osakuntalaisen A. Liliuksen keräämät.

Ylioppilaitten yhteiseen kansatieteelliseen toimikuntaan kuuluneen edustajan K. Raition kehoituksesta päätti osakunta valita viisijäsenisen valiokunnan, jonka toimenä oli oleva osakunnan kansatieteellisen kokoelman hoito ja joka valtuutettiin keskuudetaan valitsemaan edustajan mainittuun yleiseen valiokuntaan. Osa-

kunta valitsi tähän valiokuntaan osakuntalaiset K. Lindroosin, K. K. Jaakkolan, A. J. Runsténin, O. Hj. Pesoniuksen ja O. A. Forsströmin. Nämä valitsivat keskuudestaan K. Jaakkolan museon yleiseen toimikuntaan.

Kunakin vuosineljänneksenä säännöllisesti syntyvä vajuus museon yleisessä rahastossa, joka osakuntaa kohti teki Smk. 26:67, katettiin 1878:n vuoden loppupuolella rahankeräyksellä osakuntalaisten kesken.

1879.

Maaliskuun 17 p. otettiin puheeksi iltahuvien pitäminen pääsiäisen aikana Hämeenlinnassa ja Tampereella osakunnan kansatieteellisten kokoelmain hyväksi. Asiata harkitsemaan sekä osakunnalle lähempää ehdotusta tekemään valittiin N. Idman, K. Salenius ja N. Gejtel. Syyskuussa tehdyissä tileissä mainitaan hämäläisten iltahuveista saaduksi Smk. 47: 40.

Huhtikuun 21 p. päätettiin museon toimikunnan ehdotuksen mukaan, että hämäläisosakunnan kokoelmat vakuutettaisiin 2,000 markasta.

Museon toimikuntaan kuuluvan osakunnan edustajan K. Jaakkolan syyskuun 22 p. esittämän kertomuksen ja tilin mukaan oli museon hämäläisissä kokoelmissa 150 numeroa.

Vastamainittuna päivänä valittiin luopuvan K. Jaakkolan sijaan osakunnan puolesta jäseneksi museon toimikuntaan ylioppilas B. Lagus.

Lokakuun 6 p. pohdittiin museon toimikunnan kirjallista ehdotusta, että palkattu museon hoitaja kohta asetettaisiin, jonka ensi työnä olisi oleva yhteisen luettelon valmistaminen ja joka samalla ottaisi järjestääksensä ja hoitaaksensa kaikkien osakuntien kokoelmat. Asiasta syntyi osakunnassa pitkä ja vilkas keskustelu, jonka päätyttyä osakunta suostui puolestansa ottamaan osaa niihin kulunkeihin, joita kirjoituksessa ehdotetun luettelon valmistaminen aiheuttaisi, mutta varsinaisen museonhoitajan viran asettamista koskevan asian jätti osakunta päättämättä siksi, kunnes yksityisseikkoja tarkemmin selittävä ehdotus tulisi museon toimikunnalta.

Samana päivänä pöytäkirjan mukaan teki K. D. Dahlström osakunnalle ehdotuksen, että sen johdosta säästyneet varat, ettei

osakunnan ilmoittamia kirjallisia palkinnoita ollut jaettu, käytettäisiin vastedes kansatieteellisen museon hämäläisen osaston laajentamiseksi. Dahlström ehdotti seuraavissa kokouksissa keskusteltavaksi, miten parhaiten tämä laajentaminen saattaisi tapahtua, lähetettäisiinkö retkikuntia kokoamaan museolle tärkeitä esineitä, jotka ajan kuluessa yhä olivat katoamassa, vai jätettäisiinkö tämä tehtävä maaseuduilla asuvain asiamiesten tehtäväksi. Läsnaolevat osakuntalaiset arvelivat, ettei retkikuntaa vielä olisi muodostettava; ainakaan ei ennen joulunaikaa, jolloin se tulisi helpommaksi. Sitä ennen olisi keskusteltava, mitkä seudut varsinkin ansaitsisivat tutkimista. Ja huomattiin Pohjois-Häme, Jyväskylän ja Pohjanmaan väliset seudut sekä Kuorehveden ja Längelmäen tienoot tärkeiksi siinä suhteessa. Osak. Schrowe huomautti myöskin, että pellavan hoito ja valmistus sekä siinä käytettävät työaseet, jotka Hämeelle erittäinkin olivat ominaisia, tarvitsisivat museossa tulla näytteelle asetetuiksi. Kaikista näistä asioista päätettiin vastedes tarkemmin keskustella.

Lokakuun 20 p. merkitsi 11 osakuntalaista itsensä amanuensseina palvelemaan museossa käyvää yleisöä.

Lokakuun 27 p. mainitsi osak. Schrowe, että museon toimikunnan museon hyväksi piakkoin toimeenpantavissa iltahuveissa olisi esitettävä m.m. Hämeessä tavallista talonpoikien purppuriantssia kansallispuvuissa. Osakunta piti tätä suotavana; mutta se jäi sitten toimittamatta.

Marraskuun 3 p. ehdotettiin toimikunnan valitsemista, joka ryhtyisi tehokkaampiin keinoihin museon hämäläisen osaston laajentamiseksi. Tähän ehdotettuun toimikuntaan valitsi osakunta A. O. Forströmin, N. Gejtelin, B. L. Groundstroemin, E. W. Hällforsin ja O. K. Nyströmin.

Marraskuun 17 p. esitettiin tämän toimikunnan kirjallinen lausunto, jossa ehdotettiin, että kesällä oli lähetettävä retkikuntia Hämeeseen kansatieteellisiä esineitä kokoamaan. Joulun aikana oli kehotettava kotiseuduilleen matkustavia osakuntalaisia sekä yhteisesti että erityisesti hankkimaan esineitä museoon, jotka esineet maksettaisiin sitä varten määrättyistä varoista. Toimikunta katsoi myöskin silloisen hämäläisen tuvan antavan vaillinaisen ja liian vähäisen kuvan hämäläisestä asunnosta, ja ehdotti sen vuoksi, että tupa seuraavana kesänä laajennettaisiin ja

sisustettaisiin paremmin. Tuvasta puuttui nimittäin kokonaan uuni, orret, leipävartaat ynnä monet muut huoneen sisustukseen välttämättömät esineet. Muitakin esineitä, joita hämäläisestä osastosta ja osittain koko museostakin puuttui, ehdotti toimikunta hankittavaksi. Laadittu ohjelma käsitti:

Maanviljelyskalat ja kulkuneuvot: aurat, karhit, reet, kelkat, rattaat, lapiot, kuokat, perunalapiot, ojasapelit, harakuokat, taidokot, sirpit, viikatteet, haravat, heinähangot, kassarat ynnä hevosen valjaat.

Riihikalut: varstat, pohtimet, seulat, silppupetkelet y.m.

Nikkarin ja timmermannin kaluja: piiluja, kirveitä, saumakirveitä, karakirveitä, huppureja eli talttoja, nävereitä, sahoja y.m.

Karjanhoitoon kuuluvia: maitoastioita kaikenlaisia, kirnuamis- ja juustonvalmistusastioita.

Kalastusneuvoja: verkkoja, rysiä, mertoja, pohjahaaveja eli liippoja, kalankoukkuja, etenkin puisia ja luisia n.k. mateenkoukkuja, venheiden ja ruuhien malleja sekä airojen, peräsinten, melojen, tarpomien y.m. malleja.

Köysyä kaikista aineista valmistettuja, niinkuin vitsa-, tuohi-, niini-, hamppu- ja karvaköysyä.

Pyydyksiä: ketun- ja linnunrautoja, karhunkeihäitä ja jousia, permia eli ansoja, hiirennakkia, loukkujen eli luttosien ynnä muiden pyydyksien malleja.

Suksia: huomautettiin, ettei niitä museossa ollut lainkaan.

Hämeessä yleisistä liinan- ja pellavan puhdistus- ja valmistustyökaluista olisi museoon saatava malleja loukuista, lihdoista, liinaharjoista y. m. esineistä. — Huonekalujen ja työkalujen alalta, joita ei käynyt kaikkia nimittelemisen, tahtoi toimikunta mainita leipävaikkanat ja -vartaat, kirveshaukat, kirstut, reikärahit, jäätuurat, monihaaraiset joulukynttilät sekä kirjallisuuden alalta arkkiviisut.

Sitä paitsi ansaitsi pukujen keräileminen huomiota, että puvut saataisiin täydellisemmiksi. Hämeessä tavallisista pukuosista esim. ei ollut museossa tallukkaita eikä mekkoa.

Toimikunta ehdotti myöskin, että piirustettaisiin sellaisia esineitä, joita ei voitaisi museoon kokonaisuudessaan tuoda, ja että niiden nimet ja eri osien nimet kirjoitettaisiin muistiin.

Vaikkei kaikkien esineiden hankkimiseen osakunnan varat

riittäneekään, toimikunta kuitenkin toivoi osakuntalaisten seuraavan viipurilaisosakunnan kiitettävää esimerkkiä varojen mukaan uhraamalla rahoja tämän ylioppilaskunnalle kunniaa tuottavan laitoksen edistämiseksi, ja oli vakuutettu siitä, ettei näin käytetyt varat olleet hukkaan menneet, vaan tuottivat kunnioitusta kansallemme ja etupäässä sen sivistyneelle nuorisolle.

Esitystä kannatettiin yleisesti. Osakunta määräsi varoistaan 400 markkaa kansatieteellisen museon hämäläisosaston laajentamiseksi ja jätti tarkemmat määräykset näiden rahojen käyttämisestä kansatieteellisen toimikunnan tehtäväksi.

Kokouksessa joulukuun 8 p. huomautettiin, että esineitä koostessa oli kerättävä myöskin niiden nimiä, sellaistenkin, joita museoon ei voitu tuoda.

1880.

Helmikuun 2 p. ilmoitti kuraattori osakunnalle Hämeenlinnan normaalikoulun ylimmän luokan oppilaiden esittäneen seurannäytelmän kansatieteellisen museon hämäläisen osaston hyväksi ja siten saaneen kokoon 225 markkaa, jotka oli osakunnalle lähetetty. Osakunta lausui tästä mielihyvänsä ja pyysi kuraattoria osakunnan puolesta kiittämään lahjoittajia.

Samassa kokouksessa ehdotti N. Gejtel, että osakunta samoin kuin viime lukukaudella pitäisi iltahuvit kansatieteellisen museon hämäläisen osaston hyväksi. Osakunta piti asiaa suotavana ja asetti iltahuvien toimeenpanoa varten toimikunnan, johon jäseniksi valittiin N. Gejtel, L. Nyman ja R. Lindberg. Hj. Gylling otti pitääkseen esitelmän iltahuveissa.

Maaliskuun 31 p. ilmoitettiin oltavan hankkeissa pitää yleiset ylioppilasiltahuvit museon hyväksi ja kehoitettiin niitä osakuntalaisia, jotka osasivat purpuritanssia, tulemaan tilaisuuteen. Samalla tiedusteltiin, salliko osakunta, että sen omistamia pukuja saataisiin lainata museosta tätä varten, mihin osakunta antoi myöntävän vastauksen, samalla ilmoittaen, että milloin näitä pukuja toiste tahdottiin lainata, oli siihen lupa pyydettävä osakunnalta.

Huhtikuun 5 p. mainittiin osakunnan kansatieteellisten koelmain hyväksi tulleen Jousasta ja Hartolasta Smk. 144: —, ja saman kuun 12 p. maaseuduilta yhteensä Smk. 396:40.

Huhtikuun 19 p. luki B. Lagus osakunnan yksityisen kansatieteellisen komitean puolesta sen tekemän kirjallisen ehdotuksen niiden varojen käyttämisestä, joita oli karttunut museon hämäläistä osastoa varten tehtyjen keräyksiä kautta. Kirjoitus oli johdantoa lukuun ottamatta seuraava:

„Osakunnan käytettävänä on nyt puhdasta rahaa 1,200 mk. Mutta keräyslistojen kautta odotetaan vielä tulevaksi ainakin 300 mk., joten käytettäväksi tulevat varat nousisivat 1,500 markkaan. Niistä ehdottaa komitea päältäpäin otettavaksi 400 mk. toisen manekin tilaamiseksi.

Hämäläisen tuvan laajentamiseen ja saattamiseen kunnollisempaan tilaan käytetään sata markkaa.

Kassan pohjarahaksi, josta satunnaisia menoja, niinkuin muuttokustannukset keväällä, mahdollisesti tarpeelliset korjaukset y. m. maksettaisiin, määrätään 300 mk., jotka tallennettakoon esim. Helsingin kaupungin säästöpankissa.

Jäljellä olevat rahat jaetaan stipendeiksi matkustuksia varten Hämeessä tulevan kesän ajalla. Näitä stipendejä saisi jokainen osakuntalainen viikon kuluessa tulevasta kokouksesta eli ennen tämän kuun 26 p:ää hakea kuraattorin tykönä ja jokaisen hakijan tulisi antaa osakunnalle takaus siitä, että hän oikein käyttää hänelle uskotut varat, sekä jättää niistä osakunnalle tarkka tili.

Stipendejä ehdottelee komitea määrättäväksi ainakin kaksi tahi, jos varat riittävät, annettakoon niitä kolme, noin 250 tahi korkeintaan 300 mk:n suuruisia. Jos erityiset suhteet osoittaisivat yksityisille mahdolliseksi vähemmillä kustannuksilla tehdä keräyksiä, annettakoon sitte useampia pienempiä stipendejä. Tämän seikan selville saamista varten katsoo komitea tarpeelliseksi, että kukin stipendinhakija hakemukseensa liittää summittaisen kulunkiarvion, kuinka suuren rahasumman hän luulee määrätyllä ajalla tarvitsevansa ja millä seudulla hän parhaiten olisi halukas keräyksiä tekemään.

Määräajalla tulevista hakemuksista tarjoutuu komitea antamaan puoltolauseensa niille, jotka se pitää soveliaimpina.

Helsingissä huhtikuun 16 p. 1880.

Hämäläis-osakunnan kansatieteellinen toimikunta.“

Asiasta keskusteltuansa hyväksyi osakunta pääasiallisesti kaikki komitean tekemät ehdotukset, mutta jätti vastaiseksi, kun ensin olisi saatu tieto montako hakijaa ilmestyisi ja kuinka paljon rahaa maaseuduilta vielä saataisiin entisten lisäksi, päätettäväksi, kuinka monta ja kuinka suurta matkarahaa oli annettava.

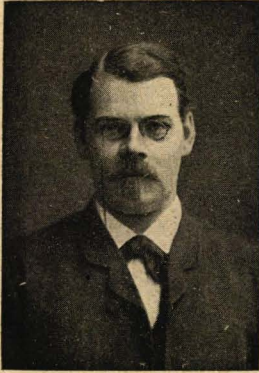
Huhtikuun 26 p. luettiin 7 hakemuskirjaa, jotka osakuntalaiset K. Jaakkola, Hj. Gylling, H. I. Gyllenbögel, N. Gejteli, O. Nyström, A. L. Nyman ja A. Lilius olivat jättäneet määrätyn hakuajan kuluessa saadaksensa osakunnan haettaviksi ilmoitettuja matkarafoja kansatieteellisiä keräyksiä varten. Osakunta pyysi kansatieteelliseltä komitealtansa lausuntoa näistä.

Samassa kokouksessa hyväksyttiin museon toimikunnan puoltama ehdotus, että museo panisi näytteille esineitään Moskovan yleisessä näyttelyssä, joka sitten lykättiin vuoteen 1882.

Samassa kokouksessa päätettiin myös tilata kansatieteellisen museon hämäläisosastoon uusi manekini, nuorta naista kuvaava, kotimaiselta taiteilijalta.

Toukokuun 10 p. luettiin osakunnan kansatieteellisen toimikunnan lausunto kansatieteellisten matkarafojen hakemuksista. Toimikunta ehdotti, että Hj. Gyllingille annettaisiin 100 mk., jota hän oli pyytänyt tehdäksensä keräyksiä vastaisen Vaasan rautatien linjalla ja sen likeisemmässä lähistössä, O. Nyströmille 100 mk. keräyksiä varten Näsijärven vesijakson itärannoilla olevissa seuduissa kuten Teiskossa, Ruovedellä, osassa Kurua, Orihvedellä ja Virtailla, A. Liliukselle, N. Gejtelille ja A. L. Nymanille kullekin 100 mk. kehoituksella, että he keskenään jakaisivat Laukaan ja Jyväskylän kihlakunnat eli sen piirin, johon kuuluvat Laukaa, Jyväskylä, Petäjävesi, Keuruu, Uurainen, Saarijärvi, Pylkönmäki Karstula, Pihtipudas, Viitasaari ja Sumiaisten kappeli, H. I. Gyllenbögeliille pyytämänsä 75 mk. keräyksiä varten Päijänteen itäpuolella etenkin Hartolassa, Jousassa ja Leivonmäellä, K. Jaakkolalle pyytämänsä 150 mk. tutkimus- ja keräysmatkoihin varsinkin Eräjärvellä, Längelmäellä, Jämsässä ja Korpilahdella sekä hänen sittemmin seuratakseen ylioppilas A. O. Heikeliä tämän tutkimusmatkoilla pohjoisimmista osista Hämettä niin pitkälle kuin varat sitä sallivat.

Osakunta hyväksyi lausunnon ehdotuksineen kokonansa.

Akseli Lilius.
(Listo)

Syyskuun 20 p. ilmoitti B. Lagus, että tohtori A. Hazelius Tukholmassa oli ehdottanut vaihtokauppaa oman museonsa ja osakuntain museon välillä ja sitä varten lähettänyt 35 eri esinettä kokoelmistaan, ja piti hyödyllisenä, että osakunnilla olisi naapurimaitensa oloja kuvaava osasto ja että suomalainen osasto olisi ulkomaisissakin museoissa. Asiaa pohdittiin tässä ja seuraavassa kokouksessa, jossa esitykseen suostuttiin.

Lokakuun 11 p. luettiin osakunnan kansatieteellisen stipendiaatin Akseli Liliuksen (sittemmin Listo) kirjoitus keräysmatkastaan ynnä luettelo keräämistään esineistä ja keräyskustannuksista. Osakunta pyysi asianomaiselta toimikunnaltaan lausuntoa näistä keräyksistä ja päätti, että L:n lisäkulungit olivat hänelle suoritettavat. Seuraavassa kokouksessa lausui B. Lagus mainitun toimikunnan puolesta, että se ynnä museon intendentti olivat katsoneet Akseli Liliuksen kansatieteellisten tutkimustensa ja keräyksiensä kautta ansainneen erittäin suurta kiitosta osakunnan puolelta, ja ehdotti hän, että kun Lilius yksit. kirjeessä hänelle oli ilmoittanut olevansa halukas jatkamaan kansatieteellisiä keräyksiään, jos osakunnan varoista joku summa tähän tarkoitukseen riittäisi, hänelle lähetettäisiin rahaa vielä edellisessä kokouksessa päätetyn summan lisäksi. Osakunta päätti, että Liliukselle oli lähetettävä 100 mk. ja osakunnan puolesta kiitoslause.

Lokakuun 18 p. antoi myös N Gejtel osakunnalle suullisen kertomuksen kansatieteellisistä matkoistansa, mainitsi ne paikat, joissa hän oli käynyt ja kehui Multian kappelin olevan hänen mielestään erittäin otollisen seudun kansatieteellisille tutkimuksille, sekä lupasi toiste tarkemmin selittää matkoistaan kirjallisesti. — Marraskuun 1 p. luki B. Lagus tilin, jonka N. Gejtel oli tehnyt annetuista rahoista keräyksiä varten, joka tili osoitti hänen kartuttaneen museon hämäläistä osastoa 126 esineellä ja käyttäneen tähän 24 mk. 15 p. yli sen 120 markan, joka hänelle tarkoitukseen oli annettu. Lagus ilmoitti Gejtelin uhranneen keräystyöhönsä pari kuukautta ja saaneen kootuksi hyvin vanhoja-

kin esineitä. Lagus oli myös osakunnan kansatieteellisestä rahastosta suorittanut Gejtelin lisäkulut 24 mk. 15 p. ja ehdotti hänelle annettavaksi osakunnan puolesta kiitoslauseen. Osakunta hyväksyi suorituksen ja viimeksi mainitun ehdotuksen.

Samassa kokouksessa luki L. Nyman kertomuksen tutkimusmatkoistaan Laukaan kihlakunnassa ja jätti tämän kertomuksensa Hälläpyörään. Edellisessä kokouksessa oli hän jättänyt museon hämäläiseen osastoon mainituilla matkoillaan saamansa 5 eri esinettä.

Samassa kokouksessa valittiin niiden osakunnan yksit. kansatieteellisen toimikunnan jäsenten sijaan, jotka eivät sillä lukukaudella olleet Helsingissä, S. Saarinen, E. Polón ja P. Toikka.

Lokakuun 25 ja Marraskuun 1 p. pohdittiin savokarjalaisesta osakunnasta tullutta ehdotusta, että museon harvinaisimmat esineet valokuvattaisiin ja niistä teetettäisiin kuvateos. Ehdotettu toimenpide tunnustettiin hyväksi varokeinoksi tulipaloa tai muuta hävitystä pelättäessä, mutta kun otaksuttiin sen tulevan perin kalliiksi ja rahoja tarvittavan esineiden keräilemiseen ja luettelemiseen, hylättiin ehdotus.

Marraskuun 1 p. päätettiin korottaa museon hämäläisen osaston palovakuutusta 6,000 markkaan, koska sen esineluku nyt oli noussut entisestään kolmenkertaiseksi.

Marraskuun 30 p. esitti B. Lagus piirustusluonnoksen uudeksi hämäläiseksi tuvaksi museoon. Kun tämä ehdotus ei kaikin puolin tyydyttänyt osakuntalaisten vaatimuksia, jätettiin osakunnan kansatieteellisen toimikunnan asiaksi uuden tuvan teettäminen museoon vanhan sijaan, josta oli valokuvia otettava.

1881.

Tammikuun 24 p. ilmoitettiin, että Akseli Lilius ja Hugo Gyllenbögel olivat kartuttaneet museon hämäläistä osastoa uusilla esineillä, ensinmainittu tuoden arvoisan keräelmän Saarijärven ja Karstulan seuduilta, jälkimäinen pääasiassa Hartolasta ja Jousasta. Molemmille lausuttiin tunnustus heidän toimistaan. Edellisen kulungit olivat olleet Smk. 114: 10, jälkimäisen 94: 90.

Helmikuussa ehdotti Akseli Lilius, että osakunta suostuisi jättämään palkintorahastoon kuraattorin kassasta vuosittain siirrettävät varat kansatieteellisiin tarkoituksiin. Osakunta pyysi ehdo-

tuksesta lainarahaston johtokunnan lausuntoa, joka annettiin osakunnalle helmikuun 28 p. kirjallisesti. Johtokunta esitti ensin palkintorahaston synnyn, kasvamisen ja silloisen tilan, siten osoittaen, että se kykeni täyttämään tehtävänsä vähennetyilläkin tuloilla. Kansatieteellisistä keräyksistä se antoi seuraavan lausunnon: „Nämä kansamme rauhallista, vanhemmista aina nykyisempiin aikoihin kehkeytynyttä, sisällistä, omituista elämää kuvaavat esineet, joita Hämeen ylioppilaiden juuri nyt, kun niitä vielä muutamissa paikoin siellä täällä on saatavina, tulee kadotuksesta, unhoituksesta ja uhkaavasta surkeasta kohtalosta pelastaa, ovat tulevaisuudessa olevat sinä rikkaana aarreaittana, josta tiedemiehemme saavat runsaalla mitalla ammennella ja jossa muokalaisten sopii katsella ja ihailia Suomalaisen yksinkertaista, vaan siistiä kotia muutaman miespolven takaperin.

Tämän kansatieteellisten esineiden hankkimistoimen olemme me katsoneet niin tärkeäksi ja välttämättömäksi, että mielestämme sitä osakunnan pitäisi *varsinkin tätä nykyä* varainsa mukaan parhimmalla tavalla auttaa, ja siihen katsoen yhtyisimme herra Liliuksen ehdoitukseen.“ Kuitenkin oli johtokunta sitä mieltä, että kansatieteelliseen rahastoon vastaiseksi siirrettäisiin vuosittain talouskassasta tasan 200 markkaa. — Lausunnon ovat allekirjoittaneet: A. Leonard Nyman, K. J. A. K. Salenius, Otto Meurman ja Santeri Saarinen.

Tämän johdosta syntyi pitkä ja vilkas keskustelu, jonka päätyttyä osakunta hyväksyi edellä mainitun ehdotuksen.

Maaliskuun 28 p. ja huhtikuun 4 p. oli käsiteltävänä museon toimikunnan ehdotus säännöiksi ylioppilasosakuntien kansatieteelliselle museolle ja valitsi osakunta jälkimäisessä kokouksessa puolestaan Akseli Liliuksen ja Kaarlo Jaakkolan komiteaan, jonka tuli tutkia sääntöehdotusta.

Huhtikuun 27 p. luettiin osakunnan stipendiaatin, Kaarle Jaakkolan, kirjoitus, jossa hän ensin mainitsee tehneensä suvella 1880 kansatieteellisen matkan, mutta ei vielä ehtineensä laatia mielensä mukaista kertomusta siitä, ja jatkaa: „Aikomukseni on nimittäin ollut tehdä kansatieteellinen kertomus matkalla saaduista tarkastetuista esineistä silmällä pitäen eri nimityksiä ja muodostuksia käymissäni eri paikoissa ja lukuunottamatta kansantapoja ja havainnoita niistä jokapäiväisessä elämässä koettaa

selvittää kansanolojamme kansatieteen tutkimisen jonkinmoiseksi avuksi.“ Matkasta tällä kertaa vain pääasiat: „Kand. A. O. Heikelin kanssa aloitimme kesäkuun lopussa 1880 kansatieteellisiä tutkimuksia ensin Pirkkalassa, josta esineiden vertaamisen vuoksi omin päin poikkesin vähän Hämeenkyrössä ja osaksi Ikaalisissa-kin, mutta kand. Heikelin jouduttua Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran matkarahalla Karjalaan, allekirjoittanut kulki yksistään osakunnan määräämillä seuduilla, nimittäin Eräjärvellä, Längelmäellä Längelmäveden itäpuolisessa osassa, Pitkävesi-nimisen järven päissä ja Längelmäveden pohjoispuolisissa paikoissa, Jämsässä, Jämsäjoen varrella Kalmavirrasta alkaen Kirkonkylän sekä Jämsän-niemen pohjoisosassa, Korpilahden, Kärkisten ja kirkonpuolella, Moksinsaassa ja Petäjaveden rajamailla. Näissä tienoin ostelin esineitä vanhempia ja nykyisempiä, josta kustakin otin muistoon esineen kotoperän, iän ja käytännön ja jotka toin Hämmäläis-osakunnan osastoon museoon. Ne ovat vähemmän vaatekappaleita, enimmäkseen työkaluja y. m.

Tiedustelin, kuinka esineitä tehdään ja käytetään sekä mukaani saatuja että niitäkin, joita en saanut mukaani, vaihtelevaisista muodoista ottamalla selvää, miten entiset muodot ovat vähitellen toisenlaiseksi kehittyneet. Myös teki allekirjoittanut muistelmia jokapäiväisistä elämäntoimista, niinkuin esim. millä lailla eri seuduilla tehdään, kuinka ja minkälaisia astioita tarvitaan, että jyvistä maahan kylvettynä saadaan leipää, kaljaa y. m., saippuan keittämisestä, tapettikankaan kutomisesta y. m., sen ohessa tarkaten kielen omituisuuksia eri paikoissa, joka asia, paitsi muuta, esineiden ja töiden nimittämisen ja selittämisen tähden on tällaisissa toimissa välttämättömän tarpeellinen. Tällaisia tutkimisia ja ostelemisia sopisi vieläkin tehdä Längelmäellä ja Korpilahdella, sillä niissä pitäjissä on ainetta paljoa enemmän kuin allekirjoittanut ehti matkallansa tarkata. Kovin suotava vaan olisi, että kun osakunta vast'edes antaa kansatieteellisiä stipendejä, se määräisi yhden stipendin saajaksi kaksi henkilöä, joista toinen olisi kansatieteellisten esineiden tutkija ja kokooja ja toinen niiden piirustaja. Paljon on nimittäin elämäntarpeissa välttämättömiä ja aineelle tärkeitä esineitä, joita ei saa mukaansa ja joista kuiva kertomus on kuin sisuksetoin kuori, piirrettyinä ne valaisisivat asiaa ja hyödyttäisivät tutkimista. Jos

yksinäinen stipendinsaaaja osaa piirustaa, on tietysti hyvä; mutta yhdeltä käy kahden työn tekeminen hitaammin, aikaa ja rahaa menee yhdessä paikassa enemmän ja sentähden ehtii vähemmän alaa tutkia. — Myös katsoo allekirjoittanut puolestansa, että kun osakunta jäseniensä kautta tahtoo harrastaa kansatieteellistä tutkimusta, se tällaisilla sipendimatkoilla, jos millään, tekee hyviä vaikutuksia jäseniinsä.“

Samassa kokouksessa ilmoitti B. Lagus haluavansa erota museon toimikunnasta oltuaan siinä kaksi vuotta ja tuli hänen sijaansa valituksi Akseli Lilius.

Huhtikuun 27 p. määrättiin myös 500 markkaa kansatieteelliseksi stipendeiksi ja pidettiin suotavana, että kaksi hakijaa yhtyi yhdessä tutkimuksia tekemään ja hakisi stipendin yhteisesti. — Tämän johdosta hakivat Akseli Lilius ja Oskar Stenij yhteisesti stipendiä ilmoittaen aikovansa myöskin kulkea yhdessä „tutkien niitä seutuja Hämeessä, jotka ovat Päijänteen ja Satakunnan vesistön eteläisen haaran välillä jatkaen sen jälkeen matkaansa pitkin Näsijärven itäpuolista rannikkoa niin pitkälle kuin rahat sallivat“. Toukokuun 9 p. päätti osakunta antaa hakijoille yhteisesti 500 markkaa mainittua tarkoitusta varten.

Lokakuun 31 p. mainitsi Akseli Lilius tiedustelleensa Padasjoen kansakoulunopettaja Lindgreniltä useimpien museon tarpeellisten mallien hintoja, jotka kuitenkin tuntuivat liian korkeilta. Osakunta valtuutti ennen mainittuja stipendiaattejaan tilaamaan muutamia malleja ja, jos ne näyttäytyisivät tarkoitustaan vastaaviksi, useampia.

Marraskuun 14 ja 28 p:nä sekä joulukuun 12 p. luki Akseli Lilius osakunnalle hauskaa ja „asiakohtaista“ kertomusta hänen ja Oskar Stenijn osakunnan stipendiaatteina edellisenä kesänä tekemästä kansatieteellisestä retkestä.

1882.

Helmikuun 20 p. pyysi K. Jaakkola vapautusta museon sääntöehdotusta tarkastavasta komiteasta ja valittiin hänen sijaansa kand. K. Kerppola.

Jo tammikuussa oli tiedusteltu sellaisia, jotka ottaisivat auttaakseen indendenttiä museon järjestämistöissä; tähän lupautui-

vat silloin livari Meurman ja Frans Dahlström, ja oli sittemmin työssä uutterasti myös Werner Meurman.

Maaliskuun 27 p., huhtikuun 3 ja 6 p., lokakuun 30 p. sekä marraskuun 6 p. pohdittiin hämäläisen osakunnan museoon hankkiman uuden pirtin asua (ensiksi pirtin sisustuksen muotoa, sitten siinä olevan ukon asennon muuttamista) ja asetettiin tällä ajalla peräkkäin kolmekin eri komiteaa asiata pohtimaan. Mitään muutoksia ei näiden komiteojen kautta kuitenkaan syntynyt, johon alussa vaikutti myös se seikka, että hämäläinen tupa oli lähetettävä Moskovan näyttelyyn.

Huhtikuun 24 p:n pöytäkirjaan merkittiin osakunnan lausuma kiitos edellisen kesän stipendiaateille (Akseli Lilius ja Oskar Stenij) heidän tarkasta ja huolellisesta työstänsä.

Samana päivänä ilmoitti A. Lilius, että osakunnan kansatieteellisessä rahastossa lukukauden lopulla tulisi olemaan „yli 900 markan ja ehdotti, että niistä 500 mk. jaettaisiin stipendioiksi tutkimus- ja keräysretkiä varten tulevana kesänä etupäässä Keski-Hämeessä, jotta sieltä ja sen etnografiasta saataisiin niin tarkka kuva kuin suinkin, mutta huomautti hän samalla, että sekä Länsi-että Pohjois-Hämeessäkin vielä löytyi paljon tutkimatonta alaa“. — Osakunta suostui ehdotukseen ja määräsi, että stipendihakemukset olivat viimeistään toukokuun 7 p. jätettävät osakunnan yksityiselle kansatieteelliselle toimikunnalle, johon valittiin jäseniksi A. Lilius, K. Jaakkola ja Oskar Stenij. — Toukokuun 8 p. A. Lilius ilmoitti, ettei osakunnan kansatieteellisiä stipendioita ollut kukaan määräjän kuluessa hakenut, mutta pyysi hän itse puolestansa saada 40 markkaa jatkaakseen tutkimuksiansa Keski-Hämeessä. Osakunta suostui antamaan tätä tarkoitusta varten 50 mk. — Seuraavassa kokouksessa K. Jaakkola pyysi 40 markkaa käydäksensä Längelmäellä niinkään tutkimuksiaan jatkamassa siellä, johon osakunta yksimielisesti suostui.

Jo huhtikuun 16 p. jaettiin osakuntalaisille museon toimikunnan sääntöehdotusta tarkastamaan valitun komitean antama painettu lausunto, ja oli se esillä kokouksissa huhtikuun 24 p. ja toukokuun 2 p., jolloin sen käsitteleminen lykättiin syksyyn. Asia oli taas esillä lokakuun 2, 9 ja 16 päivinä, mutta vasta saman kuun 23 p. ryhdyttiin varsinaisesti tarkastamaan museon toimikunnan ja tarkastuskomitean sääntö-ehtotuksia ja kesti tätä

vielä lokakuun 30 p. sekä marraskuun 6 ja 13 p. Näin pitkän ja perinpohjaisen tarkastuksen hedelmänä oli luonnollisesti, että suuri joukko muutosehdotuksia tehtiin, sekä asiallisia että muodollisia, joista muutamat tulivat sääntöjä lopullisesti muodosteltaessa huomioon otetuiksi.

1883.

Huhtikuun 16 p. määräsi osakunta varoistaan kansatieteellisiä kokoelmiaan varten ensi kesänä käytettäväksi yhteensä 600 mk. stipendioina, joiden suuruus määrättäisiin myöhemmin. — Huhtikuun 30 p. olivat näitä stipendioita hakeneet V. E. Meurman 100 mk. sekä S. Saarinen ja T. Lehtinen yhteensä 300 mk. Näihin hakemuksiin osakunta myöntyi lisäten sen toivomuksen, että S. Saarinen ja T. Lehtinen tutkimusretkillään kävisivät tarkastamassa myöskin niitä seutuja, joissa pohjalainen asutus koskee hämäläiseen. — Toukokuun 7 p. olivat stipendioita vielä hakeneet A. Leino ja Akseli Lilius, edellinen 125 mk., jälkimäinen ne 50 markkaa, jotka hänelle viime kesäksi myönnettiin entisten tutkimustensa täydentämiseksi, vaan joita hän ei joutunut käyttämään, sekä 30 mk. ostaakseen hämäläisten uuteen tupaan sinne tarvittavia esineitä. Osakunta suostui molempiin hakemuksiin.

Syyskuun 17 p. valittiin museon johtokuntaan osakunnan edustajan varamieheksi Taavi Lehtinen ja lokakuun 15 p. museon sääntökomiteaan K. Lindeqvist ja T. Lehtinen.

Lokakuun 15 p. ilmoitettiin, että osakunnan kansatieteelliselle toimikunnalle oli ehdotettu, että museoon lunastettaisiin Moskovassa oleskelevalta osakuntalaiselta M. Bergiltä jonkun itä-suomalaisen heimon kansallispukuja.

1884.

Huhtikuun 21 p. hyväksyi osakunta sovituskomitean ehdotuksen kansatieteellisen museon säännöiksi kokonaisuudessaan.

Huhtikuun 28 p. jätti Verner Meurman osakunnalle kertomuksen edellisenä kesänä tekemästään kansatieteellisestä keräilymatkastaan.

Toukokuun 5 p. jättivät niinikään S. Saarinen ja T. Lehtinen, jotka edellisenä kesänä osakunnan stipendiaatteina kulkivat Orivedellä, matkakertomuksensa ja pyysivät saada käyttämättä

jääneillä varoilla jatkaa tutkimuksiaan samoilla seuduilla, johon osakunta suostui.

Samassa kokouksessa ilmoitti Akseli Lilius, että osakunnan varat kansatieteellisiä tarkoituksia varten kyllä sallisivat seuraavanakin kesänä lähettää stipendiaatteja keräilymatkoille, mutta kun aika jo oli myöhäinen ja osakuntalaiset kohta hajaantuivat, päätti osakunta sillä kertaa olla stipendiaatteja lähettämättä.

Syyskuun 22 p. valittiin museon toimikuntaan Akseli Liliuksen sijaan, joka toimesta luopui, osakunnan edustajaksi T. Lehtinen, jonka sijaan taas varamieheksi lokakuun 21 p. valittiin F. O. Rapola.

Marraskuun 17 p. pohdittiin ehdotusta, että ylioppilastalon tontille rakennettaisiin lisärakennus ylioppilaskirjastoa ja kansatieteellistä museota varten, jota asiaa valmistamaan oli asetettu komitea ja tämä oli ehdottanut, että rakennukseen tulisi huoneita vain kirjastolle, ei museolle, syystä että museolle aiotut huoneet tulisivat tarpeettomiksi, kun museo vastedes joutuisi pois ylioppilaiden hallusta. Akseli Lilius puolusti ehdotusta, että rakennukseen varattaisiin sijaa myös museolle. „Puhujan mielestä ylioppilaskunnan ei millään muotoa vielä pitänyt jättää käsistään mainittua museota, koska se oli side, joka oli omansa pitämään elossa yhteyttä kansan kanssa ja rakkautta kansaan, avaamaan yliopiston nuorison silmiä kansan elämälle; työskenteleminen tämän laitoksen hyväksi ja huolenpito siitä oli puhujan mielestä suureksi opetuksiksi ja hyödyksi ylioppilaille. Itselleen ylioppilaat tekisivät suuren vahingon, jos siitä luopuisivat.“

Joulukuun 8 p. valittiin museon toimikuntaan entiset jäsenet.

1885.

Tammikuun 19 p. ilmoitettiin, että A. Leino, joka 1883 oli saanut stipendin kansatieteellistä tutkimusmatkaa varten, oli jättänyt matkakertomuksen.

Maaliskuun 16 p. lupautuivat amanuensseiksi kansatieteelliseen museoon V. Peltonen ja K. Töyry. — Lokakuun 19 p. pantiin lista esille samaa tarkoitusta varten.

Marraskuun 23 p. luettiin ote länsisuomalaisen osakunnan pöytäkirjasta, jossa ehdotetaan museon luovuttamista valtiolle. Tämän johdosta syntyneessä keskustelussa olivat kaikki puhujat

sitä mieltä, ettei silloin ollut olemassa mitään pätevää syytä, joka olisi pakottaanut osakuntia museota luovuttamaan, koska museon nauttima valtioapu kesti neljättä vuotta eikä niin muodoin ollut aivan sopivata ryhtyä luovutuspuuhiin ennen tämän ajan loputtua, ja näyttipä arveluttavalta, tokko valtio sitä enään suostuikaan vastaanottamaan

Osakunta päätti yksimielisesti ainakin tuonnemmaksi pysyttää museon osakuntien yhteisenä omaisuutena.

1886.

Maaliskuun 22 p. luettiin ote pohjalaisen osakunnan pöytäkirjasta, jossa taas ehdotettiin museon luovuttamista valtiolle. Kun asiaa seuraavassa kokouksessa pohdittiin, olivat puhujat sitä mieltä, että aika museon luovuttamiseen ei vielä ollut tullut. Huomautettiin myös, että enemmän kuin puoli museota oli viipurilaisten ja hämäläisten oma, jonka tähden sopi odottaa, kunnes nämä panisivat luovutustuumat alkuun. Osakunta pysyi yksimielisesti entisessä päätöksessään.

Tammikuussa museon toimikuntaan valittiin varajäseneksi O. Rapolan sijaan, joka ei ollut kaupungissa, M. Ahlman.

1887.

Huhtikuun 28 p. luettiin ote museon toimikunnan pöytäkirjasta, jossa ehdotettiin, että museo lahjoitettaisiin valtiolle sekä kehoitettiin osakuntia valtuuttamaan joko museon toimikuntaa tahi jotakin toista tekemään tätä tarjousta. Luovutusta tekemään osakunnan puolesta määrättiin M. Ahlman.

Lokakuun 17 p. valittiin museon hoitajistoon M. Ahlmanin sijaan O. Brummer.

1889.

Museon toimikuntaan valittiin lokakuun 14 p. hämäläistä osakuntaa edustamaan varsinaisena jäsenenä J. Sadenius ja varajäsenenä K. Järvinen. — Seuraavassa kokouksessa ilmoittautuivat ylimääräisiksi amanuensseiksi museoon E. Ahlman, A. H. Nyman, K. Jägerroos ja Hj. Meurman.

1890.

Helmikuun 24 p. ilmoittautuivat ylimääräisiksi amanuensseiksi museoon K. E. Lindgren, E. Ahlman, Hj. Meurman sekä J. V. Asp.

Samassa kokouksessa huomautti kuraattori, että osakunnan pitäisi ruveta panemaan toimeen kansatieteellisiä keräyksiä ahkerammin kuin ennen. Hänestä olivat Hämeen maat liian vähän tutkitut. — Maaliskuun 17 p. päättikin osakunta julistaa osakuntalaisten haettavaksi kaksi 150 markan suuruista stipendiaa ja valittiin F. H. B. Lagus, J. Sadenius ja Hj. Meurman valiokuntaan, jonka tuli tehdä asiassa tarkempi ehdotus. Tämä jätettiin seuraavaan kokoukseen ja käsitti pääasiassa seuraavat 7 kohtaa:

1) Stipendiaatilta vaaditaan ehdottomasti, että hän tarkoin tuntee museon hämäläisen osaston voidakseen keräysmatkalla sitä täydentää.

2) Stipendiaatti tekee tarkan tilin käytetyistä varoista, erikseen matkakuluista ja erikseen ostoista.

3) Stipendiaatin tulee tehdä mahdollisimman tarkkoja kansatieteellisiä muistiinpanoja kansan elämästä, tällä kertaa etenkin asuinrakennuksista, metsästyksestä ja kalastuksesta. Nämä muistiinpanot jääkööt stipendiaatin omaisuudeksi, mutta pidettäköön hänen velvollisuutenaan valmistaa niiden perustuksella tarkka kertomus ja jättää se Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle, joka hänelle työn palkitsee sen laadun mukaan.

4) Kovin suurista esineistä on hankittava pienoismalleja tahi piirustuksia.

5) Kun useaan ulkomaalaiseen museoon tahdotaan saada suomalaisia esineitä, voidaan koota duplettejakin, etenkin jos nämä ovat suomalaisen tapaan kuvitettuja.

6) Kun on toivottava, että kansatieteellisiä tutkimuksia jatketaan, kunnes koko Häme on tutkittu, olisivat vielä tutkittomat alat jaettava piireihin, jotka yksi eräältäään tutkittaisiin. Milloin voidaan kustantaa useamman kuin yhden stipendiaatin matka, on käytännöllisintä, että kaksi retkeilee yhdessä.

Lopuksi ehdotti valiokunta sillä kertaa tutkittavaksi Tamelan, Someron, Somerniemen, Jokioisen, Humppilan ja Perttulan (Ypäjän) seurakunnat.

Osakunta hyväksyi tämän ehdotuksen kokonaisuudessaan ja päätti huhtikuun 14 p. yksimielisesti antaa stipendit F. H. B. Lagukselle ja Hj. Meurmanille.

Syyskuun 29 p. valittiin museon toimikuntaan F. H. B. Lagus varsinaiseksi ja joulukuun 3 p. Hj. Meurman varajäseneksi.

Lokakuun 22 p. valittiin museon amanuensseiksi J. K. Topola, O. Hj. Pakarainen, K. H. V. Appelqvist ja K. H. Henriksen, jotka pysyivät tässä toimessa vielä seuraavalla kevätlukukaudella.

Viimemainitussa kokouksessa pohdittiin sitä ikävää seikkaa, että Pariisin mailmannäyttelyyn lähetetyistä ja Suomen matkailijayhdistyksen huostaan uskotuista museon esineistä useita, etenkin kuvitettuja tuohiesineitä, oli joutunut hukkaan. Näistä kadonneista esineistä, joista 8 oli hämäläisen osakunnan omaisuutta, oli matkailijayhdistys tarjoutunut suorittamaan korvausta arvion mukaan. Osakunta jätti asian edustajansa ja juuri valitsemiensa amanuenssien ratkaistavaksi.

1891.

Lokakuun 21 p. valittiin osakunnan varsinaiseksi edustajaksi museon toimikuntaan Hj. Meurman ja varajäseneksi E. Ekman.

1892.

Maaliskuun 9 p. huomautti L. Pohjola, että osakunnan sopisi taas seuraavana kesänä lähettää stipendiaatteja kansatieteelliselle keräysmatkalle Hämeeseen. Pyydettiin Hj. Meurmania alaan perehtyneenä antamaan asiasta lausunto. Kun kuraattori oli ilmoittanut, että 300 markkaa oli asiaa varten käytettävänä, päätti osakunta maaliskuun 23 p. julistaa haettavaksi 300 markan matkastipendin yhteisesti kahdelle hakijalle tai 200 mk. ainoastaan yhdelle. Keräysmatka, joka oli suoritettava samojen ohjeiden mukaan kuin kesällä 1890, tulisi tällä kertaa rajoittumaan Sysmän, Hartolan, Joutsan ja Luhangon pitäjiin. — Stipendia hakivat A. F. Peltonen ja J. W. Wallin yhteisesti sekä Yrjö Forsgren yksinänsä. Se annettiin yhteisesti edellisille.

Lokakuun 12 p. luettiin A. F. Peltosen ja J. W. Wallinin laatima kertomus matkastaan, joka pääasiassa oli seuraavaa sisältöä:

Kun Luhangossa ja Joutsassa oli jo ennen kulkenut keräilijöitä, myös hämäläis-osakunnan puolesta, supistuivat tulokset näissä pitäjissä aivan vähäisiksi. „Sitävastoin keräytyi Sysmän ja Hartolan laaja-alaisista pitäjistä esineitä mielestämme jotenkin runsaasti: Kaikkiaan saimme kokoon satakunta esinettä, joista yksinään Sysmän pitäjästä 58.“

„Yleisenä havaintonamme näistä Savoon rajoittuvista Itä-Hämeen pitäjistä voimme mainita, että savolaisuus kansan luonteessa ja tavoissa ja etenkin kielessä ilmaantuu silmiin pistävällä tavalla. Luonnollista on, että kansan rakennustapa ja työkalutkin ovat enemmän savolaista kuin hämäläistä mallia. Samaa voimme osaksi sanoa niistäkin esineistä, joita matkallamme olemme keränneet. Suurempia esineitä, niinkuin huone- ja peltokaluja y. m. emme luonnollisesti matkamme vähyyden tähden voineet ottaa mukaamme, mutta toiselta puolelta pidimmekin sen vähemmän arvoisena, koska kansatieteellisessä museossa sellaisia tai ainakin malleja niistä jo ennaltaan runsaasti on olemassa. Etupäässä koetimme tri Schvindtin neuvon mukaan keräillä sellaisia esineitä, joissa leikkauksia tai muita kansan taideaistia ilmaisevia koristuksia löytyi. Luonnollisesti keräsimme etupäässä myöskin sellaisia esineitä, jotka ovat paikkakunnalle ominaisia ja muuten vähemmän tavallisia. Keräyksemme sekä luettelon niistä olemme jättäneet kansatieteelliseen museoon.“

„Tähän liitämme seuraavan tilin matkarahoistamme:

Tavaroiden ostamiseen ja kuletukseen	Smk.	37: —
Ruokaan ja yösiijoihin, 60 mk. hengeltä	„	120: —
Kyytirahat tutkimuspaikalle ja takaisin	„	50: —
Matkustuksiin tutkimuspaikalla y. m.	„	93: —

Yhteensä Smk. 300: —“

UUSMAALAISEN OSAKUNNAN OSUUS
YLIOPPILASOSAKUNTAIN MUSEOON

*Anjalan häätupa uusmaalaisen osakunnan kokoelmissa ylioppilas-
osakuntain kansatieteellisessä museossa.*

Uusmaalaisen osakunnan toiminta.

1876.

Helmikuun 16 p. saapui kirjelmä viipurilaiselta osakunnalta, joka Helsingissä toimeenpantavaan yleiseen taide- ja teollisuusnäyttelyyn oli päättänyt sommitella karjalaisen talonpoikaistuvan kansanpukuisine ihmiskuvineen ja nyt kehotti muita osakuntia ottamaan osaa niiden kotiseutuja edustavilla esineillä tähän samaan näyttelyyn. Siinä tapauksessa, että uusmaalainen osakunta hyväksyisi ehdotuksen, kehoitettiin sitä valitsemaan jäsen kaikkien osakuntain yhteiseen toimikuntaan, jonka oli ryhdyttävä toimenpiteisiin näyttelyn aikaansaamiseksi.

E. G. Palmén piti tätä ehdotusta, josta R. Sievers edellisessä kokouksessa jo oli alustavasti maininnut, kaikin puolin kannatettavana ja ehdotti, että osakunta tähän tarkoitukseen myöntäisi vähintään 600 á 700 Smk. — Kun kuraattori, joka niinikään katsoi, että viipurilaisten ehdotukseen oli suostuttava, ilmoitti, että talousrahastosta tuskin liikenisi niin suurta summaa, tiedusteli Palmén, eikö mahdollisesti Kiseleffin lahjoitusrahastosta voitaisi saada avustusta.

Kun osakunta seuraavassa kokouksessa oli päässyt yksimielisyyteen varojen hankkimistavasta (mihin oli käytettävä Kiseleffin rahastoa, listoja, iltamia y. m.), valittiin maisteri Palmén huutoäänestyksellä jäseneksi ehdotettuun toimikuntaan. Palmén suostui toimeen ehdolla, että osakunta keskuudestaan asettaisi eri seutuja edustavista jäsenistään erityisen toimikunnan valmistamaan esiytyviä kysymyksiä; sen kokouksiin olisi kullakin asianharrastajalla oleva vapaa pääsy. Osakunta hyväksyi tämän ehdon ja jäseniksi toimikuntaan valittiin I. Othman, V. Porkka, R. Sievers, G. Lönnbeck ja Fr. Arnkil. — Maaliskuun 5 p. ilmoitti Palmén osakunnan toimikunnan tulleen siihen käsitykseen, että oli mahdollista saada Uudeltamaalta näyttely aikaan. Tätä varten oli kuitenkin mahdollisimman monen asianharrastajan yhteistoiminta tarpeen, ja kehotti Palmén siksi kaikkia asiasta innostuneita osakuntalaisia kokouksen jälkeen yhdessä neuvottelemaan kysymyksestä.

Maaliskuun 22 p. ilmoitettiin G. Lönnbeckin pyytäneen vapautusta osakunnan kansatieteellisestä toimikunnasta, mistä syystä hänen sijaansa valittiin G. Öhman. Syyskuun 27 päivänä pyysi R. Sievers vapautusta, ja hänen tilalleen tuli Torsten Calonius.

Uusmaalaisen osakunnan arkistossa säilytettävien luetteloiden mukaan kokosivat osakunnan jäsenet 1876 seuraavan määrän kansatieteellisiä esineitä: Theodor Holmberg ja Fredr. Rosberg Pernajasta ja Liljendalista 70 numeroa, Hugo Lindén ja Gustaf Hamberg Tenholasta ja Bromarvista pari numeroa, G. E. Lindström ja Fr. Arnkil Helsingin pitäjältä 12 numeroa, A. A. Borenius Askulasta ja Pukkilasta 56 numeroa, K. T. Broberg Sipoosta yhden puvun, R. A. Wrede Anjalasta, Kymistä ja Vehkalahdelta 70 á 80 esinettä, joista useimmat pantiin Anjalan häätupaan, I. Othman osittain uudesta tehdyn miehen puvun Porvoon pitä-

jästä, Heinbürger Pusulasta, G. G. Rosenqvist kolme (enimmäkseen uudesta tehtyä) pukua Lapträskista; näitä paitsi kuului uusmaalaisten kokoelmaan 40 muuta esinettä.

Viimeksi mainitussa kokouksessa ilmoitti Palmén kansatieteellisen toimikunnan raha-asiain olevan koyin huonot, ja seuraavassa kokouksessa päätettiin ryhtyä erinäisiin väliaikaisiin toimenpiteisiin niiden järjestämiseksi.

Marraskuun 15 p. ilmoitti S. Ekbom kansatieteellisten kokoelmain hyväksi toimeenpannun iltaman tuottaneen puhdasta tuloa Smk. 586:74, mikä summa oli jätetty osakunnan toimikunnalle.

1877.

Tammikuun 24 p. ehdotti G. Öhman, että osakunta, joka yleiseen näyttelyyn oli sommitellut anjalaisen häätuvan sisustan, ottaisi kartuttaakseen kokoelmiaan kustantamalla interiöriin myös joltakin Uudenmaan ruotsinkieliseltä seudulta. Hän katsoi pätevien seikkojen kehottavan tähän, eritoten koska osakunnalla oli useita pukuja Lapträskistä, ja G. G. Rosenqvist oli luvannut matkustaa tälle paikkakunnalle hankkimaan tarpeellista kalustoa. E. G. Palmén arveli, etteivät kustannukset nousisi yli 750 markan. Hetken keskusteltua päätti osakunta hyväksyä Öhmanin ehdotuksen.

Helmikuun 7 p. ilmoitti G. Öhman itsellään olleen ilon vastaanottaa säästön, Smk. 970:65, iltamasta, jonka Porvoon naiset olivat toimeenpanneet uusmaalaisten kansatieteellisten kokoelmain hyväksi. Öhmanin ehdotuksesta päätettiin lähettää kiitosadressi homman johdossa olleille naisille ja pyytää, että inspehtori osakunnan puolesta allekirjoittaisi sen.

Helmikuun 21 p. heräsi vilkas keskustelu kansatieteellisten kokoelmain ylläpidosta. Osakunnan edustaja osakuntain yhteisessä toimikunnassa, dosentti E. G. Palmén, tiedusteli osakunnalta, tahtoisiko se valtuuttaa edustajansa yhdessä muiden osakuntain edustajain kanssa uudistamaan sitä huoneustoa koskevan välipuheen, jossa kokoelmat olivat. Hän oletti välipuheen nyt tehtävän kolmeksi vuodeksi, koska huoneusto oli erittäin sopiva ja vuokraerä suhteellisen halpa. Sitäpaitsi olisi muutto sekä kallias että suuritöinen. Toimikunta oli olettanut, että vuokra pääasiallisesti tulisi peitettyksi sisäänpääsymaksuilla, mutta edellytti,

että osakunnat tasan jakaisivat keskenään muut menot. A. Lille, joka luuli tämän menon, sittenkun mielenkiinto näihin kokoelmiin olisi häipynyt, voivan käydä osakuntaa rasittavaksi, kysyi, eikö oltu ajateltu kokoelmain jättämistä yliopistolle. Palmén ilmoitti toimikunnassa suunnitellun sekä kokoelmain jättämistä yliopistolle että valtioavun hankkimista tai sellaisen yhtiön muodostamista, joka ottaisi kokoelmat huostaansa. Hän ei uskonut yliopistolla olevan varoja tai tilaakaan näiden kokoelmain varalle. Kuraattori (A. O. Frendenthal) katsoi, ettei tämä kysymys koskenut uusmaalaista osakuntaa kokonaisuudessaan, vaan ainoastaan niitä sen jäsenistä, jotka tätä asiaa harrastivat; osakunta ei sääntöjensä mukaan voinut jättää mitään varmuutta vuokrasta, koska se ei voinut tarpeen vaatiessa velvottaa jäseniänsä maksamaan mitään asian hyväksi. Jos osakunta nyt valtuuttaisi toimikunnan vuokraamaan huoneuston, oli tämä, kuraattorin ajatuksen mukaan, selitettävä niin, että ainoastaan ne sen jäsenistä, jotka harrastivat asiaa — ja kuraattori toivoi, että kaikki jäsenet harrastaisivat sitä — sitoutuisivat iltamia toimeenpanemalla ja muillakin tavoilla kokoamaan tähän tarvittavia varoja. Palmén oli sitä mieltä, että osakunnan, joka voi tukeutua kokonaiseen maakuntaan, oli verrattain helppoa koota kansatieteellisiä kokoelmia varten tarpeelliset varat, jota vastoin tämä yksityisille osakuntalaisille saattaisi käydä kovin vaikeaksi. Keskustelu johti siihen tulokseen, että osakunta päätti valtuuttaa edustajansa vuokraamaan puheenaolleen huoneuston yhdeksi tai — tarpeen vaatiessa — kolmeksikin vuodeksi. Kuraattori ilmoitti pöytäkirjaan poikkeavan mielipiteensä.

Maaliskuun 7 p. ilmoitti R. Sievers professori A. V. Bolinin suostuvan pitämään neljä luentoa Shakespeare'n näytelmistä ja antamaan puolet puhtaasta tulosta uusmaalaisten kansatieteellisten kokoelmain hyväksi ehdolla, että osakunta ottaisi huoltaakseen tästä aiheutuvat käytännölliset seikat. Näitä asioita hoitamaan valittiin R. Sievers, E. Juslin ja E. Schildt. — Kolmea viikkoa myöhemmin ilmoitettiin luentojen tuottaneen osakunnalle 565: 40 markan tulon.

Huhtikuun 25 p. valtuutettiin osakunnan edustaja osakuntain yhteisessä toimikunnassa allekirjoittamaan anomus valtioavun myöntämisestä osakuntain kansatieteellisille kokoelmille.

Lokakuun 17 p. esitti E. G. Palmén osakunnan kansatieteellisen toimikunnan ehdotuksen, että Pariisissa 1878 toimeenpantavaan näyttelyyn lähetettäisiin joitakin kokoelmiin kuuluvia ryhmiä, mihin toimenpiteeseen olisi sitäkin enemmän syytä, koska osakuntain ei tarvinnut kustantaa muuta kuin pakkaus. Osakunta suostui ehdotukseen ja päätti, että Tenholan ja Askulan ryhmät oli näyttelyyn lähetettävä.

Lokakuun 24 p. luki C. F. Wendell hänen ja S. Ekbomin laatiman kertomuksen E. G. Palménin tekemäin tilien tarkastuksesta. Nämä tilit osoittivat uusmaalaisten kansatieteellisten kokoelmain toimikunnalla olleen seuraavia tuloja ja menoja:

Tuloja:

Määräraha Kiseleffin rahastosta	400: —
Saatu Helsingissä listoilla	2,067: —
” ” kahdella iltamalla	1,263: 09
” ” prof. Bolinin luennoilla	565: 40
” Porvoossa kolmella iltamalla	1,221: 10
Merkitty Kotkassa	106: —
” Pernajassa	88: —
” Hangossa	76: —
” Mäntsälässä	41: —
	<hr/>
	Summa Smk. 5,827: 59

Menoja:

8 manekinia (4 Södermanin, 4 Vallgrenin)	2,579: 20
Etumaksu W. Vallgrenille 3 ihmiskuvasta Lapträskin ryhmään	400: —
Keräysmatkoihin	1,746: 77
Menoja näyttelyn johdosta	995: 03
Hyyry ajalta $15/9$ 76— $1/6$ 77	400: —
Sekalaista	358: 33
	<hr/>
	Summa Smk. 6,479: 33

Tarkastajat esittivät joukon muistutuksia tileistä ilmenevien muodollisten vajavaisuuksien johdosta. G. Öhman ilmoitti puolestaan torjuvan mielipiteensä esitetystä tilikertomuksesta. Dosentti Palmén oli hänen mielestään erikoisella harrastuksella ja

uhraamalla sekä aikaa että rahoja hoitanut työstä tehtävänsä olla osakunnan edustajana osakuntain kansatieteellisessä toimikunnassa. Tästä asianpuolesta eivät tarkastajat olleet riittävästi huomauttaneet. Selityspusteena tileissä esiintyviin vajavaisuuksiin oli se kuumeinen kiire, jolla työt oli ollut suoritettava, jos mieli saada kokoelmat käytettävänä olevassa lyhyessä ajassa näytelyä varten järjestykseen. Tällä perusteella ehdotti G. Öhman, että täydellinen vastuuvapaus kohta myönnettäisiin dosentti Palménille. Tarkastajien huomautettua, etteivät he mitenkään olleet tahtoneet väheksyä Palmén'in ansioita kokoelmiin nähden, että heidän huomautuksensa vain koskivat tilejä sekä että heidän tarkoituksensa oli ollut ehdottaa vastuuvapautta, päätti osakunta yksimielisesti antaa vastuuvapauden dosentti Palmén'ille. — Tarkastuskertomus aiheutti kuitenkin dosentti Palmén'in puolelta puerevan vastalauseen seuraavaan kokoukseen; samalla Palmén puuttuvan ajan takia pyysi vapautusta jäsenyydestään kansatieteellisessä toimikunnassa. Kun G. Öhman ja T. Calonius niinkään pyysivät vapautusta ja kun I. Othman ei ollut kaupungissa, valittiin G. E. Lindström, Fr. Rosberg, G. Rosenqvist ja R. A. Wrede jäseniksi toimikuntaan. Näiden samoin kuin Fr. Arnkilän ja V. Porkan, joiden toivottiin jäävän edelleen jäseniksi, tuli keskuudesta valita puheenjohtaja, jonka samalla tuli olla uusmaalaisen osakunnan edustaja osakuntain yhteisessä kansatieteellisessä toimikunnassa.

Marraskuun 7 p. ilmoitti R. A. Wrede, että hänet oli valittu puheenjohtajaksi osakunnan kansatieteelliseen toimikuntaan, mutta että hänen, koska hän matkustaisi pois kaupungista, oli kieltäydettävä tästä jäsenyydestä. Kun V. Porkkakin ilmoitti luopuvansa, valittiin heidän sijaansa S. Ekbom ja K. Langenskjöld. Seuraavassa kokouksessa ilmoitti S. Ekbom, että hänet oli valittu toimikunnan puheenjohtajaksi ja samalla siis myös osakuntain yhteiseen toimikuntaan.

Marraskuun 14 ja 21 p. pohdittiin kysymystä, kuinka varoja voitaisiin saada kansatieteellisten kokoelmien ylläpitämiseen. — Lukukauden lopulla toimeenpanivat eräät osakuntalaiset ylioppilastalolla iltaman osakunnan kansatieteellisten kokoelmien hyväksi.

1878.

Helmikuun 6 p. ilmoitti S. Ekbom osakunnan kansatieteellisen rahaston Tammisaaresta saaneen vastaanottaa 81 Smk., mikä oli puhdasta tuloa siellä toimeenpannuista iltahuveista.

Huhtikuun 3 p. päätti osakunta kansatieteellisen toimikuntansa esityksestä myöntää tälle Kiseleffin lahjoitusrahastosta 500 markan avustuksen lapträskilaisen tuvan aikaansaamiseksi. „Vanhimpain neuvosto“ ei kuitenkaan vahvistanut tätä päätöstä.

Joulukuussa valittiin osakunnan kansatieteelliseen toimikuntaan Fr. Arnkilin tilalle R. v. Willebrand.

1879.

Maaliskuun 5 p. luki S. Ekbom kirjelmän, jossa hän anoi, että Kiseleffin lahjoitusrahaston korkovaroista Smk. 500 jätettäisiin osakunnan kansatieteelliseen rahastoon. „Vanhimpain neuvosto“ oli tosin edellisenä vuonna hyljännyt osakunnan tätä koskevan päätöksen, koska se sen mielestä ei ollut rahaston ohjelman mukainen, mutta kirjoittajan mielestä oli tämä tulkinta väärä, sillä lahjoittajan määräys: „tarkoituksiin, jotka edistävät rakkautta työhön ja isänmaahan“, jätti osakunnalle mitä laajimman toimintavapauden. — — — „Riittää“, sanoo anoja, „kun huomautamme, kuinka useimmissa sivistysmaissa kansallismuseoihin kootaan ja niissä säilytetään kansan työtä, kotielämää ja tapoja valaisevia esineitä . . . ja kuinka kansanmuseot ovat olleet pysyväisiä numeroita maailmannäyttelyissä. Yliopiston antamalla avustuksella sai ylioppilasosakuntainkin museo tilaisuuden v:n 1878 Pariisin maailmannäyttelyssä esiintyä näytteillepanijana, mikä toimenpide lienee edistänyt tiedon levittämistä meidän tuntemattomasta maastamme, samalla kun se tuotti kunniapalkinnon eli suuren kultamitalin, ainoan, mikä tuli suomalaisten näytteillepanijain osaksi. Uusmaalainen osakunta on samoinkuin koko ylioppilaskunta osoittanut olevansa isänmaansa kiitollisuuden ansainnut laskemalla perustuksen tulevalle suomalaiselle kansallismuseolle. Osakunta on työskennellyt oman maakuntansa edustusta varten. Ne menot, joita osakunnalla tätä varten on ollut, nousevat noin 8,000 markkaan.“

Mutta kun osakunnan kansatieteellisellä rahastolla on, sen tulolähteiden ollessa ehtyneinä, noin 1,200 markan velka, saa-

tamme kysyä, kuinka osakunnan kansatieteellinen toimikunta voi selviytyä näistä vaikeista suhteista. „Saattaakohan tietoisuus siitä, että toimikunnan uhrautuvan työn hedelmät vähemmän edistävät „rakkautta työhön ja isänmaahan“ kuin esim. matojen ja ruohojen kerääminen Kaukaasiassa, mahtaakohan tietoisuus tästä voida pidättää kansatieteellistä toimikuntaa sen epäkiitollisella paikalla?“

„V. 1876 annettiin Kiseleffin lahjoitusrahastosta 400 mk. kansatieteelliselle toimikunnalle apurahoina sellaisten tutkimusmatkain toimeenpanemiseksi, joiden tarkoituksena oli kartuttaa tietoja kotiseudusta. Nyt pyydetty apuraha tarkoittaa aivan samaa asiaa, sillä kysymyksenä on sellaisten velkain maksaminen, jotka ovat aiheutuneet tuollaisista matkoista tai näillä matkoilla ostettujen esineiden sopivasta näytteillepanosta.“

Ehdotus jätettiin palkintolautakunnan arvosteltavaksi, ja kun tämä oli sitä puoltanut, hyväksyi sen osakuntakin. Tällä kertaa läpäisi se myös vanhimpain neuvostossa.

Huhtikuun 23 p. valtuutti osakunta kansatieteellisen toimikuntansa S. Ekbomin ehdotuksesta osakunnan nimessä esiintuomaan sen tunnustuksen ylioppilasosakuntain museon eroavalle taloudenhoitajalle, lehtori Arthur Rindellille, hänen ansiostaan kokoelmien suhteen.

Lokakuun 1 p luettiin ylioppilasosakuntain kansatieteelliseltä toimikunnalta tullut kirjelmä, jossa ehdotettiin asetettavaksi palkattu intendentti laatimaan luetteloa osakuntain kansatieteellisistä kokoelmista sekä samalla niitä hoitamaan. Osakunta hyväksyi ehdotuksen ja päätti 5 p. marraskuuta yksimielisesti uskoa viran Th. Schvindille.

Marraskuun 25 p. ilmoitti S. Ekbon toimikunnan suunnitelleen suomalaisen alkeisopiston talon toisen kerroksen vuokraamista kymmeneksi vuodeksi. Osakunta piti huoneuston asemaa sopimattomana ja katsoi, että toimikunnan ensi sijassa olisi koettava saada huoneusto keskikaupungilta. Muutoin ei toimikunnan pitäisi missään tapauksessa ehdottamaansa huoneustoa vuokrata pitemmäksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi.

1880.

Helmikuun 4 p. päätettiin, että H. Vendellin Gammal Svenskby'stä tuomat ja osakunnalle lahjoittamat riimusuavat ja jouhisoitin oli jätettävä osakunnan kansatieteeliisiin kokoelmiin, jolloin oli huomioonotettava, että mahdollisista dupleteista toinen oli lähetettävä tohtori Hazeliuksen museoon Tukholmaan. Seuraavassa kokouksessa tarkistettiin päätös sellaiseksi, että Vendell saisi itse valita ne esineet, jotka hän katsoi sopiviksi Hazeliuksen museoon.

Helmikuun 25 p. anoi S. Ekbon omasta ja K. Langenskiöldin, R. v. Willebrandin, G. Rosenqvistin ja G. E. Lindströmin puolesta vapautusta jäsenyydestä osakunnan kansatieteellisessä toimikunnassa. Osakunta suostui tähän ja valitsi erovien sijaan E. Nordströmin, Fr. Rosbergin, E. Lindströmin, I. Othmanin ja A. Berndtsonin, joista E. Nordström sittemmin valittiin puheenjohtajaksi ja siis samalla myös osakunnan edustajaksi museon toimikuntaan.

Huhtikuun 28 ja toukokuun 5 p. pohdittiin kysymystä kansatieteellisen museon osanotosta Moskovan näyttelyyn, ja suostui osakunta tähän ehdolla, ettei se tuottaisi osakunnalle tai museolle mitään kuluja sekä että esineet vakuutettaisiin.

Viimemainittuna päivänä pyysi E. Nordström osakunnan lausuntoa siitä, saisiko ja millä ehdolla esineitä lainata museosta. Koska osakunta piti museon aukioloaikaa riittävänä tutustumiseksi sen esineihin, päätti se omasta puolestaan olla sallimatta lainaamista muihin kuin tieteellisiin tarkoituksiin.

Lokakuun 14 p. valittiin E. Lindströmin kuoleman takia osakunnan kansatieteellisen toimikunnan jäseneksi K. A. Wasastjerna.

Lokakuun 27 ja marraskuun 4 p. pohdittiin savokarjalaisen osakunnan ehdotusta, että osakuntain olisi kustannettava valokuvia kansatieteellisten kokoelmainsa harvinaisemmista ja kallisarvoisemmista esineistä. Jälkimmäisessä kokouksessa suositteli osakunnan kansatieteellinen toimikunta ehdotusta, että jokainen osakunta vuosittain käyttäisi tarkoitukseen 100 Smk., kuitenkin sillä edellytyksellä, ettei eri osakuntain osuuksia yhdistettäisi, vaan käytettäisiin kunkin osakunnan omien esineiden kuvaamiseen. Osakunta päätti hyväksyä tämän komitean ehdotuksen. Mutta

kun eräät osakunnat hylkäsivät savokarjalaisten ehdotuksen, raukesi se kokonaisuudessaan.

Vv. 1880—1881 keräili E. Nordström itäiseltä Uudeltamaalta pitsejä sekä muitakin eritoten pukuun kuuluvia esineitä piirtäen samalla esineitä Pyhtäällä, Ruotsin Pyhtäällä, Pernajassa, Lapträskissa, Elimäellä, Iitissä y.m. pitäjissä. Piirrosten lukumäärä nousi sataan kuuteentoista.

1881.

Helmikuun 2 p. luettiin tarkastuskertomus uusmaalaisen osakunnan kansatieteellisen rahaston tilasta, jota rahastoa lokakuusta 1877 huhtikuuhun 1880 oli hoitanut Sigfrid Ekbon. Tarkastuskertomus sisälsi m.m. seuraavan yhteenvedon.

Tuloja:

Tuloja iltahuveista ja määräraha Kiseleffin lahjoitusrahastosta	1,483: 64
Vaillinki ensi tileihin, velka osakunnan rakennusrahastoon	1,000: —
	<hr/>
Summa Smk.	2,483: 64

Menoja:

Vaillinki:velka rakennusrahastoon	700: —
Maksettuja velkoja, jotka ovat siirtyneet edellisestä tilistä	414: 74
Menoja (Lapträskin tupa, vuokria y.m.)	1,231: 87
Rahaa kassassa	137: 03
	<hr/>
Summa Smk.	2,483: 64

Helmikuun 16 ja maaliskuun 30 p. tehtiin muistutuksia Lapträskin tuvan manekineja vastaan sekä harkittiin, kuinka ne olisivat parannettavat. Toukokuun 4 ja 11 p. oli asia uudelleen esillä ja päätettiin silloin varata tähän tarkoitukseen 200 Smk., mitkä oli lainattava talousrahastosta.

Viimeksi mainittuna päivänä päätti osakunta, että tulot sen alpumista oli siirrettävä kansatieteelliseen rahastoon, mikä päätös tuotti sille vuoden kuluessa 84 markan lisän. Samana päivänä ilmoitti A. Berndtson eroavansa osakunnan kansatieteellisestä toimikunnasta, ja hänen sijaansa valittiin P. Nordmann.

Lapträskin ryhmä uusmaalaisen osakunnan kokoelmissa ylioppilasosakuntain kansatieteellisessä museossa.

1882.

Samoin kuin muissa tarkastettiin syksyllä 1882 uusmaalaisessakin osakunnassa museon sääntöehdotuksia.

1883.

Tammikuun 31 ja helmikuun 7 p. pohdittiin osakunnan kansatieteellisen rahaston velkaa osakuntatalon rahastoon, ja päätti osakunta myöhemmässä kokouksessaan talousrahastonsa varoilla maksaa tämän lainan, ja oli suoritus tapahtuva 200 markalla lukukausittain, kunnes koko summa tulisi maksetuksi.

Syyskuun 26 p. luettiin Th. Schvindtin lähettämä kirjelmä, jossa tiedusteltiin osakunnan mielipidettä ehdotuksesta, että ylioppilastalon viereinen tontti ostettaisiin 150,000 markalla ja että tälle tontille rakennettaisiin 300,000 markalla yhteinen talo ylioppilaskirjastolle ja ylioppilasosakuntain museolle. Osakunta jätti kysymyksen valmistelun kansatieteelliselle toimikunnalle. Marraskuun 7 p. esitti E. Nordström toimikunnan lausunnon, jonka mukaan suunnitelmaa kokonaisuudessaan pidettiin liian

uskallettuna, mutta toiselta puolelta suotavana, että ylioppilastalon tontille rakennettaisiin lisärakennus kirjastoa varten, minkä kustannukset tuskin nousisivat yli 70,000 markan. Osakunta ei päättänyt esittää mitään mielipidettä asiasta, vaan oli keskustelun oltava vastauksena kysymykseen.

Jompanakumpana vuosista 1882, 1883 jätettiin osakunnan kansatieteelliseen rahastoon eräiden iltahuvien tuottama säästö, Smk. 356:71, mistä summasta 300 Smk. käytettiin rakennusrahosta saadun velan lyhentämiseksi.

1884.

Tammikuun 29 p. ehdotti J. Hagelstam keskusteltavaksi uusmaalaisen osakunnan kokoelman tulevaisuudesta. Nämä olivat muka vaatineet varsin huomattavia summia ja joutuivat ne muodostamaan yksinäisen osan siinä suomalais-ugrilaisessa museossa, jonka ylioppilaskunta aikoi pystyttää. Hagelstam katsoi näiden kokoelmien paljoa enemmän hyödyttävän tiedettä, jos ne asetettaisiin vastaavien ruotsalaisten kokoelmain yhteyteen. Hän ehdotti siksi, että osakunta tarjoaisi ne tohtori A. Hazeliukselle Tukholmaan. J. Tikkanen ehdotuksesta pantiin asia pöydälle, ja otettiin uudelleen keskustelun alaiseksi 19 p. helmikuuta, jolloin J. Hagelstam uudisti ehdotuksensa lisäten vielä, että uusmaalainen osakunta, jolla oli pienimmät kokoelmat, saisi maksaa suurimman summan aijotun palatsin rakentamiseksi. Harrastus kansatieteellisiin kokoelmiin oli muutoin niin vähäinen osakuntalaisten keskuudessa, ettei ollut syytä uurastaa niiden säilyttämistä, eritoten, koska ne tohtori Hazeliuksen museossa tulisivat oikeampaan historialliseen yhteyteen. — Ehdotusta vastustivat S. Ekbom, Hj. Neiglick, E. Nordström, J. Tikkanen ja E. Lagus.

S. Ekbom katsoi, ettei osakunnalla ollut oikeutta vieraaseen maahan lahjoittaa kokoelmia, jotka oli ostettu tulevan kansallismuseon rungoksi. Sitäpaitsi eivät uusmaalaisen osakunnan kokoelmat olleet pienimmät, ja maksoivat eri osakunnat yhtä paljon museon ylläpitämiseksi. — J. Tikkanen yhtyi Ekbomiin ja katsoi muuten, ettei uusmaalainen osakunta missään tapauksessa voinut kieltäytyä ottamasta osaa uuden museotalon kustannuksiin. — E. Nordström huomautti siitä suuresta merkityksestä, mikä kokoelmilla maamme ruotsalaisilta seuduilta on oleva tu-

levassa kansallismuseossamme. — Hj. Neiglick uskoi, että yhtä vähän ehdotus suomalais-ugrilaisen museon kuin museopalatsinkaan aikaansaamisesta oli saava enemmistöä ylioppilaskunnassa; oli sitäpaitsi otaksuttavaa, että valtio pian oli ottava museon huostaansa.

Kun Hagelstamin ehdotus ei saanut kannatusta, raukesi kysymys.

Helmikuun 22 p. valittiin komiteaan, jonka oli sovittava yhteen museon sääntöjä koskevat eri osakuntain tekemät erilaiset päätökset, kandidaatti Flodinin tilalle maisteri E. Nordström.

Lokakuun 4 p. hyväksyi uusmaalainen osakunta kansatieteellisen museon toimikunnan ehdotuksen, että sille jätettäisiin toimeksi hakea vahvistusta museon uusiin sääntöihin ja että säännöt katsottaisiin heti voimaanastuneiksi, joten museon intendentin toimi voitaisiin niiden määräysten mukaan julistaa haettavaksi. — Samassa kokouksessa valittiin varajäseneksi museon toimikuntaan P. Nordmann.

Osakunnan ryhtyessä marraskuun 25 p. valitsemaan intendenttiä museolle syntyi keskustelu, joka osaltaan kuvastaa niitä erilaisia ajatuksia, joita ylioppilailla oli museosta.

„E. Nordström esiintoi niitä suuria ansioita, joita Schvindtillä oli ollut kokoelmien aikaansaamisessa sekä sitä erinomasta tapaa, jolla hän oli hoitanut museota. Hän oli myös näyttäytynyt kohutuulliseksi kielikysymyksessä ja siten voimakkaasti esiytynyt ehdotusta vastaan, että ylioppilaiden kansatieteellisestä museosta olisi tehtävä suomalais-ugrilainen.“

S. Ekbon yhtyi edelliseen puhujaan ja erikoisesti huomautti siitä, että suureksi osaksi oli Schvindtin ansio, että suomalais-ugrilaiset suunnitelmat ajautuivat karille. Toinen hakijoista, A. O. Heikel, oli ollut tämän ajatuksen isä ja innokkaasti puoltanut sitä. Hänen kansatieteelliset tutkimuksensa olivat sitäpaitsi suureksi osaksi olleet suuntautuneet Venäjällä asuviin suomensukuisiin heimoihin, kun Schvindt sitävastoin pääasiallisesti oli toiminut keräilijänä Suomessa.

J. Hagelstam ilmoitti, että jo kolme osakuntaa, niiden joukossa länsisuomalainen ja pohjalainen, oli valinnut Heikelin. Tämä oli äsken julkisesti luopunut ehdotuksestaan suomalais-ugrilaisen museon luomisesta. Schvindt oli jo tulemaisillaan „yliop-

pilaskunnan patriarkaksi“, ja kun täysin pätevä kilpailija oli olemassa, äänesti puhuja häntä.

Rosenqvist puhui herra Schvindtin puolesta, koska tämä jo kauan menestyksellisesti oli hoitanut museota.

1885.

Helmikuun 24 p. ehdotti E. Nordström, että osakunnan oma kansatieteellinen komitea nyttemmin jo tarpeettomana hajoitettaisiin. Kysymys pantiin pöydälle, ja maaliskuun 3 p. se ratkaistiin myönteiseen suuntaan.

Lokakuun 27 p. keskusteltiin ylioppilasosakuntain kansatieteellisen museon toimikunnan ehdotuksesta, että osakunnat suorittaisivat ne menot, jotka olivat aiheutuneet luettelon toisen vihkon julkaisemisesta, sekä tämän yhteydessä kysymyksestä, joka koski museon lähintä tulevaisuutta. Kun C. v Knorring, kuraattori Lillen kannattamana, esitti ajatuksen, että osakunta tekisi viisaimmin luovuttamalla koko osuutensa kansatieteellisiin kokoelmiin, päätti osakunta ensin ratkaista tämän kysymyksen ja asetti tarkoitusta varten komitean, johon tulivat J. Hagelstam, E. Nordström ja K. Lindström. Sen tuli seuraavaan, erikoisesti koollekutsuttavaan kokoukseen jättää ehdotuksensa asiasta. — Kokouksessa 10 p. marraskuuta luki E. Nordström mainitun komitean puolesta seuraavan yhteenvedon:

„Uusmaalaisen osakunnan kansatieteellinen museo on tähän mennessä maksanut osakunnalle 8,670:94 Smk., mikä summa on koottu seuraavalla tavalla:

Suoranaisia lahjoja	2,930: —
Iltahuvit Helsingissä	1,660: 52
„ Porvoossa	1,376: 10
„ Tammisaarella	81: —
Arpajaiset osakunnan piirissä	138: 92
Professori Bolinin esitelmät	565: 40
Myydyt alpunit	119: —
Määrärahat Kiseleffin lahjoitusrahastosta . .	900: —
„ talousrahastosta	900: —
	<hr/>
	Summa Smk. 8,670: 94

Näistä varoista käytettiin museon ensimmäistä järjestelyä varten Smk. 8,311:23, kun talousrahaston v. 1882 suorittamat 700 Smk. luetaan osakunnan näytteillepanoa varten rakennusrahas-
tosta ottamaan 1,000 markan suuruiseen lainaan, josta kor-
koja on maksettu 320:05 Smk.

Vuodesta 1880 lähtien on museota ylläpidetty, vieläpä hii-
kan laajennettukin noin 200 markan suuruisella erällä.“

„E. Nordström ilmoitti tämän jälkeen komitean katsoneen parhaaksi, että osakunta, koska museon ylläpito oli sille mak-
sanut niin vähän, yhdessä muiden osakuntien kanssa suorittaisi
painatuskulut kansatieteellisen luettelon toisesta vihkosta. Mitä
taas tuli ehdotukseen, että osakunta tarjoaisi osuutensa kansa-
tieteellisiin kokoelmiin valtiolle, niin katsoi komitea olevan syytä
suostua siihen, koska osakuntalaiset eivät enää näyttäneet osoit-
tavan sanottavaa harrastusta museolleen ja kun tätä jo nyt suu-
rimmaksi osaksi ylläpidettiin valtionavulla. — Jonkun aikaa kes-
kusteltuaan päätti osakunta ensinnäkin yksimielisesti tarjota
kansatieteellisen museonsa valtiolle sekä toiseksi suostua kansa-
tieteellisen toimikunnan anomukseen.“

1887.

Museon toimikunnan maaliskuussa ehdotettua, että yliop-
pilasosakuntain kansatieteellinen museo tarjottaisiin valtiolle, oteti-
tiin kysymys lopullisen harkinnan alaiseksi 5 p. huhtikuuta, jol-
loin osakunta yksimielisesti päätti hyväksyä toimikunnan ehdo-
tuksen sekä valtuuttaa sen asianmukaisiin toimenpiteisiin.

1889.

E. Nordström ilmoitti 29 p. tammikuuta kuraattorin kautta,
ettei ylioppilaiden kansatieteellisessä museossa ketään uusmaa-
laista toiminut amanuenssina, kun sitävastoin kaikista muista osa-
kunnista oli amanuensseja, minkä johdosta osakunta päätti, että
merkitsemislista oli asetettava esille niitä osakuntalaisia varten,
jotka olivat halukkaita amanuensseina toimimaan uusmaalaisten
kokoelmissa.

1890.

Helmikuun 25 p. kehotti kuraattori osakunnan nuorempia jä-
seniä ilmoittautumaan amanuensseiksi museoon sekä kesällä ko-

koamaan kansatieteellisiä esineitä Uudeltamaalta, erittäinkin koska uusmaalaisen osasto kuuleman mukaan oli huonoimmin edustettu koko museossa. Tähän kuraattorin lausuntoon yhtyi maisteri E. Lagus, joka erikoisesti huomautti siitä, että palvelus museossa tuotti suurta hyötyä myös palvelevalle itselleen.

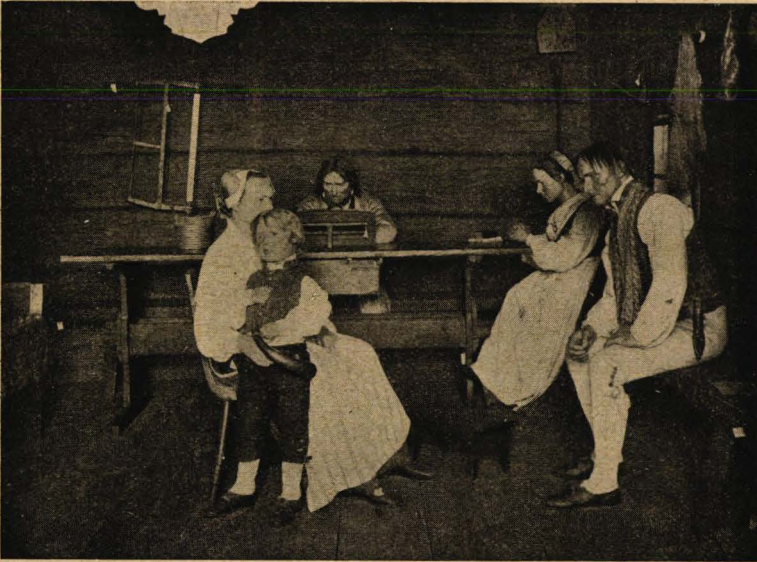
1891.

Helmikuun 24 p. ehdotti U. Stadius, että Kiseleffin lahjoitusrahaston korkovaroista määrättäisiin summa uusmaalaisen osakunnan kokoelman täydentämistä varten ylioppilasosakuntain kansatieteellisessä museossa. — Tämän johdosta syntyneessä keskustelussa, johon ottivat osaa E. Estlander, S. Sohlberg, A. von Christierson, U. Stadius, Hj. Modéen, G. Schauman ja K. Björkman, kannattivat kaikki puhujat ehdotuksen hyvää tarkoitusta; osakunnan kansatieteelliset kokoelmat olivat tosiaan kartuttamisen tarpeessa. Eri mieltä oltiin vain siitä muodosta, mikä osakunnan kehotuksen tulisi saada harrastuksen herättämiseksi kansatieteelliseen keräystyöhön. Lopulta päätti osakunta hyväksyä valmistusvaliokunnan huomioonotettavaksi A. von Cristiersonin ehdotuksen, minkä mukaan oli lausuttava toivomus, että Kiseleffiin lahjoitusrahaston korkovaroja jaettaessa olisi joku summa määrättävä stipendeiksi kansatieteellisten esineiden kokoamiseksi Uudellamaalla sekä jätettävä osakunnan edustajalle museon toimikunnassa tehtäväksi ennen hakuajan umpeenmenoa valmistusvaliokunnalle osakunnan puolesta jättää perusteltu ehdotus summan suuruudesta. Osakunnan puolesta anottiin sitten kansatieteellisiä tarkoituksia varten Smk. 600.

Valmistusvaliokunta ehdotti silmälläpitäen kansatieteellisten tarkoituserien toteuttamista, että arvaamattomiin menoihin käytettäväksi olisi määrättävä Smk. 454:08. Tämän ehdotuksen osakunta hyväksyi maaliskuun 17 p.

Annettiinko v. 1891 stipendejä esineiden keräämiseksi Uudeltamaalta, eivät käytettävänä olleet osakunnan pöytäkirjain osat mainitse eikä museon toimikunnan vuosikertomuksessakaan v:lta 1891 kerrota museoon tulleen muita esineitä kuin eräs kantele ja malmikello Helsingistä sekä puulukko Porvoon saaristosta, jotka oli saatu lahjaksi osakuntaan kuulumattomilta henkilöiltä.

LÄNSISUOMALAISEN OSAKUNNAN
OSUUS YLIOPPILASOSAKUNTAIN
MUSEOON

Säkylän pirtti länsisuomalaisten kokoelmissa ylioppilasosakuntain museossa.

Länsisuomalaisen osakunnan toiminta.

1876.

Länsisuomalaisen osakunnan kokoukseen tuli helmikuun 12 p. 1876 ylioppilas O. Hynénin johtama viipurilaisen osakunnan lähetystö, joka ilmoitti edustamansa osakunnan päättäneen järjestää Helsingissä seuraavana kesänä toimeenpantavaan yleiseen taide- ja teollisuusnäyttelyyn kotiseutunsa oloja kuvastavan kokoelman kansatieteellisiä esineitä. Kun sittemmin oli herätetty ajatus tämän kansatieteellisen näyttelyn laajentamisesta, oli viipurilainen osakunta päättänyt kehottaa muitakin osakuntia kansatieteellisiä esineitä kotiseudultaan keräämällä ottamaan osaa siihen. Siltä varalta, että muut osakunnat tähän suostuisivat, olivat viipurilaiset puolestaan yhteiseen näyttelytoimikuntaan jäseneksi valinneet ylioppilas Oskar Hynénin.

„Osakunta jätti kuraattori Arthur Rindellille sekä osakuntalaisille F. J. Färlingille, G. E. Springertille ja L. W. Fagerlun-

dille tehtäväksi mahdollisimman pian laatia ehdotuksen, mihin toimenpiteisiin osakunta voisi kysymyksen johdosta ryhtyä.“

Helmikuun 26 p:n kokouksessa ilmoitti kuraattori, että tehdyn ehdotuksen johdosta oli Turussa asetettu komitea toimittamaan täällä avattavaan yleiseen teollisuus- ja taidenäyttelyyn länsisuomalaisia kansatieteellisiä esineitä. Komitea oli laatinut raha-avun merkitsemistä varten listoja, ja oli yksityisesti ilmoitettu sen olevan halukkaan jättämään kertyneet varat länsisuomalaisen osakunnan käytettäväksi. Koska Turusta ilmoitettiin osakunnalta odotettavan virallista kirjoitusta, ehdotti kuraattori, että sellainen lähetettäisiin ja että osakunta siinä tarjoutuisi yhteistoimintaan turkulaisen komitean kanssa ja pyytäisi sitä johtamaan tätä yritystä, minkä toteuttamiseksi osakunnan laatiman suunnitelman mukaan ensi töiksi oli lähetettävä retkikunta Satakunnan keskiosiin. — Tämän johdosta osakunta päätti turkulaiselle komitealle lähettää ehdotetunlaisen kirjelmän, missä osakunta, joka sekin kykynsä mukaan sitoutui kokoamaan raha-apuja, pyysi ilmoitusta siitä, miten Turussa oli ajateltu yritystä toteutettavaksi.

Juuri mainittu turkulainen komitea, jonka puheenjohtajana toimi läänin maaherra, kreivi C. M. Creutz, sihteerinä maisteri E. Nervander ja rahastonhoitajana kauppaneuvos F. Rettig, lähetti länsisuomalaiselle yleisölle kehotuskirjelmän, jossa sitä pyydettiin raha-avulla ja muullakin tavalla edistämään asiaa. Kehotuksen ohella pantiin liikkeelle myös keräyslistoja, jotka joulukuun 31 p. 1877 tehdyn tilin mukaan tuottivat yhteensä Smk. 6,984: 81.

Maaliskuun 7 p:n kokouksessa valitsi länsisuomalainen osakunta kuraattori Rindellin edustajakseen osakuntain yhteiseen toimikuntaan. Kiertokirjelmällään „Yleisölle“ tämä sitten kehotti kaikkia maan kansalaisia kannattamaan ylioppilaiden puheena olevaa yritystä.

Maaliskuun 13 p. lähti liikkeelle länsisuomalaisen osakunnan ensimmäinen retkikunta, johon kuuluivat tohtori H. A. Reinholm, maisteri F. J. Färling, taiteilija T. Waenerberg ja valokuvaaja Reinberg. Matkan päämääränä olivat Säkylä, Pöytyä ja niitä ympäröivät pitäjät, joista yli 300 esinettä ostettiin. Sitäpaitsi otettiin valokuvia, ja taiteilija Waenerberg maalaili sisusta-

kuvia pirteistä. Retkikunta palasi saaliineen maaliskuun 25 p. Kustannukset nousivat noin 1,100 markkaan.

Säkylässä avustivat kirkkoherra C. M. Creutlein ja kappalainen C. Helenius retkikuntaa neuvoillaan ja hankkivat vielä myöhemminkin näyttelyyn eritoten Säkylän tupaa varten tarvittavia esineitä.

Samoihin aikoihin oli maisteri R. von Hausen muinais-tieteellisellä matkalla Ahvenanmaalla. Marianhaminasta (Gerd-mundö'stä) lähettämässään kirjeessä hän ilmoitti Färlingin kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti haluavansa hankkia maakun-nalle ominaisia pukuja ja muita esineitä. Eräässä kirjeessä hän myös selosti entisaikaista ahvenalaisten miesten ja naisten talvi-pukua. Esineitä saapuikin myöhemmin, ja kustannukset nousi-vat laskun mukaan Smk:aan 129: 05.

Jotta osakunta rahallisestikin voisi edistää tulevaa kansatie-teellistä näyttelyä, ehdotti kuraattori A. Rindell maaliskuun 28 p., että osakunta pääsiäisen aikana järjestäisi Turkuun iltahuveja, joiden ohjelmaan kuuluisi esitelmää ja laulua. Ehdotus sai in-nostunutta kannatusta osakunnassa, joka jätti kuraattorin tehtä-väksi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin. Toimeenpannut tilai-suudet tuottivat sittemmin noin 900 markan nettotulon. Iltama, jonka länsisuomalaiset ylioppilaat joulukuussa 1877 viettivät Tu-russa, tuotti osakunnan kansatieteelliselle rahastolle Smk. 328: 50.

Heinäkuussa ja elokuussa matkustelivat tohtori Reinholm ja maisteri Färling retkikuntaan liittyneiden paikallisten avustajain kanssa Ikaalisissa, Parkanossa, Ruovedellä, Virroilla, Kurussa, Teiskossa ja ehkä erällä toisillakin seuduilla. Päätäten epätäy-dellisistä muistiinpanoista ja muista seikoista oli saalis noin pa-risen sataa esinettä. Kustannukset nousivat laskujen mukaan 846: 85 markkaan.

Niihin, jotka joksikin ajaksi liittyivät retkikuntaan, kuului myös A. H. S. Grönlund. Hän otti toimeksensa myöhemmin koota Ikaalisissa ja Parkanossa, ja oli tämä sato noin 50 esi-nettä, joiden kustannukset kaikkiaan tekivät 92: 67 Smk.

Sadan viidenkymmenen markan apurahalla matkusteli G. E. Springert ylioppilas H. Vidbomin seuraamana Noormarkussa, Merikarvialla ja Siikaisissa. Viikon kestäneellä matkalla koottiin 36 esinettä ja tehtiin kansatieteellisiä muistiinpanoja.

Myöskin lääketieteen kandidaatti L. W. Fagerlundin laajat tutkimukset Korpossa, Houtskarissa ja osittain Nauvossa suoritettiin osakunnan äsken perustetun kansatieteellisen rahaston avustuksella. Fagerlundin 1878 Suomen tiedeseuran „Bidrag“-sarjan 28 osana ilmestynyt arvokas teos, „Anteckningar om Korpo och Hontskärs socknar“, on tosin pitäjän kertomus, jonka sisältö on maantieteellistä, historiallista, arkeologista, tilastollista, folkloristista, filologista ja luonnontieteellistä laatua, mutta samalla on sen kansatieteellinen aines huomattavaa niin esityksen kuin kuvienkin puolesta. Näillä matkoillaan Fagerlund kokosi noin 40 enimmäkseen pukuun kuuluvaa esinettä, jotka hän yhdessä eräiden kuvien kanssa lähetti länsisuomalaisen osakunnan kokoelmiin.

Punkalaitumelta lähetti kanttori I. Torell 19 esinettä v. 1876. Vampulasta lähetti taaskin kauppias J. F. Pauner, lämmin asiantarrastaja, vuosina 1876 ja 77 eräitä kymmeniä esineitä osakunnan kokoelmiin. Eräitä esineitä saapui myös Pihlajavedeltä (pastori R. V. Ebelingiltä) ja Ruovedeltä.

Usein mainitussa yleisessä teollisuus- ja taidenäyttelyssä, joka avattiin yleisölle heinäkuun alussa 1876, edusti Länsi-Suomea säkyläinen tupainteriöri, johon paitsi asianmukaista kalustoa kuului 5 kansanpukuihin puettua ihmiskuvaa. Pirtti kuvaili sunnuntaista hartaushetkeä. Isoisä istui penkillä pitkän ruokapöydän takana lukien telineelle asetettua isoa raamattua. Tyttö (hänen tyttärensä) ja mies (hänen poikansa) istuivat pöydänpääpenkillä ja kuuntelivat vanhuksen lukua; samoin vaimo (miniä), joka istui pöydän eteen asetetulla tuolilla ja piteli vieressään seisovaa poikasta, jolla oli torvi kädessä. Ihmiskuvat oli tehnyt tukholmalainen kuvanveistäjä K. A. Söderman, joka aikaisemmin oli valmistanut samanlaisia Pohjoismaiden museota varten Tukholmassa. Paitsi pirttiä oli osakunta pannut näytteille myös eräitä kansanpukuja, kuvia y.m. jotka muiden osakuntien vastaavien esineiden kanssa muodostivat oman ryhmänsä. Länsisuomalaisten osaston näytteillepano oli ollut pääasiallisesti Arthur Rindellin huolena.

Jo näyttelyn aikana katsoi osakuntain yhteinen toimikunta tarpeelliseksi hankkia yhdistetyille kokoelmille suojapaikan, ja oltiin yhtä mieltä siitä, että tämän paikan tulisi olla huoneusto,

jossa yleisö voisi tehdä tuttavuutta eri osakuntain kokoelmien kanssa, toisin sanoen: museo. Omalla vastuullaan toimikunta siitä syystä vuokrasi talosta Aleksanterink. 17 huoneuston, mihin kokoelmat vietiin, niin pian kuin yleinen näyttely syksyllä 1876 suljettiin. Näin luotiin pohja ja alku osakuntain kansatieteelliselle museolle.

1877, 1878.

Vuosina 1877—78 ei Länsi-Suomessa harjoitettu mainittavampaa keräilytoimintaa. Kuitenkin esiytyi osakunnan kokouksissa tuontuostakin museota koskevia kysymyksiä.

Helmikuun 13 p:n kokouksessa valittiin A. S. Grönlund ja Hammarén poissa olevien F. J. Färlingin ja G. E. Springertin tilalle osakunnan kansatieteelliseen komiteaan, jossa silloin muina jäseninä olivat L. W. Fagerlund ja Arthur Rindell.

Helmikuun 20 p:n kokouksessa heräsi, puheen ollessa kansatieteellisen museon vuokratrahdin uusimisesta ja valtioavun anomisesta, pitkä ja vilkas keskustelu, jolloin enemmistö oli sitä mieltä, ettei ylioppilaiden missään tapauksessa sopinut jättää yleisesti kannatettua ja suurella innostuksella alulle pantua yritystään tuuliajolle, ja tämän mukaisesti päätti osakunta vuokrasopimuksen uudistettavaksi edelleen kolmeksi vuodeksi sekä valtioapua anottavaksi.

Samassa kokouksessa esitettiin pohjalaisen osakunnan ehdotus, että asetettaisiin komitea kaikin puolin pohtimaan museokysymystä, m.m. tiedustelemaan, olisiko yliopisto halukas lunastamaan kokoelmat. Asiasta keskusteltaessa huomautettiin, että vaikka tutkimusta pidettäisiinkin tarpeellisena, ei kuitenkaan mitään uutta komiteaa tarvittaisi, koska osakunnilla jo oli yhteinen kansatieteellinen toimikuntansa, joka saattoi ehdotetun työn suorittaa, ja kun osakunnat juuri olivat hommissa hakea valtionapua, ei ollut sopivaa museota samalla kertaa tarjota yliopiston lunastettavaksi. Tämä tulikin osakunnan päätökseksi.

Kokouksissa lokakuun 18 ja 23 p. 1877 käsiteltiin kysymystä osakuntain osanotosta Pariisissa 1878 pidettävään maailmannäyttelyyn. Tähän oli ehdotettu lähetettäväksi myöskin äsken selostettu Säkylän tupa. Osakunta piti asiaa hyvin tähdellisenä, ja kun osakuntain kustannettaviksi oli ilmoitettu tulevan vain esi-

neiden pakkaus ja niiden näyttelyn jälkeen tapahtuva uudelleen esille asettaminen, päätti länsisuomalainen osakunta hyväksyä ehdotuksen ja ottaa suoritettavakseen sen osalle tulevat menot.

Helmikuun 26 p. valittiin osakunnan kansatieteelliseen komiteaan A. S. Grönlundin ja G. W. Hammarénin tilalle A. Juselius ja A. W. Westerlund.

Lokakuun 15 p:n kokouksessa ehdotti osakunnan kuraattori, maisteri Arthur Rindell, joka oli ollut osakuntansa edustajana alusta asti niin osakuntain yhteisessä toimikunnassa kuin sen omissa komiteassakin, että hänen sijalleen kohta tapahtuvan poismuuton takia valittaisiin toimikuntaan lääket. kandidaatti L. W. Fagerlund ja komiteaan maisteri A. O. Heikel. Ehdotus saavutti yksimielisen kannatuksen.

1879.

Keväällä 1879 erosivat osakunnan erityisestä kansatieteellisestä komiteasta L. W. Fagerlund, A. Juselius ja A. W. Westerlund, joiden sijalle astuivat U. O. Bremer, G. E. Springert ja A. Kallio. Jo syyskuussa erosi puolestaan Kallio, ja hänen tilalleen valittiin K. Vehanen.

Kevätlukukaudella erosi osakuntain yhteisestä toimikunnasta Fagerlund, jonka sijalle tuli Bremer. Kun tämäkin lukukauden lopulla erosi, astui hänen tilalleen ensin väliaikaisena ja sittemmin syyskuusta vakinaisena jäsenenä G. E. Springert.

Ylioppilas J. Sohlberg sai osakunnalta 50 markan avustuksen kerätäkseen kesällä 1879 esineitä Kemiöstä. Museoon saapuikin 12 esinettä. Sitäpaitsi oli luvattu pari muuta sekä muistiinpanoja, mutta tästä lupauksesta vapautti stipendiaatin surullinen kuolema.

Samalla kertaa oli 150 markan suuruinen stipendi G. E. Springertillä, joka matkusti Porin pohjoispuolisissa rannikkopitäjissä. Saalis oli parhaastaan muistiinpanoja; vain joku esine seurasi mukana.

Samoin oli ylioppilas A. O. Heikel saanut 100 markan stipendin kootakseen esineitä Pirkkalan tuomiokunnasta. Tuloksesta sanotaan: „Koska mitään luetteloa ei oltu laadittu, ei esineiden lukua voida määrätä. Tuloksena näyttää etupäässä olleen eräitä

kangas- ja kudosnäytteitä sekä asianomaisilla paikoilla tehtyjä esineiden piirroksia. Lisäksi eräitä muistiinpanoja, joita Heikel lienee m.m. erillisinä sanomalehtiartikkeleina mitä erilaisimmissa äänenkannattajissa julkaissut ja jakanut enimmäkseen asian ulkopuolella olevalle suurelle yleisölle.“

Samana kesänä oli kansakoulunopettajalla A. Björckillä 100 markan avustus Suomen muinaismuistoyhdistyksenkin kannattamia tutkimuksia varten Perniössä, Halikossa, Kiikalassa ja Kuusjoella. Osakunta onnellistutettiin yhdeksällä esineellä ja näitä seuraavalla luettelolla, josta kuvaavana esimerkkinä mainittakoon: „9) *Korvalakki*, lahjoitti Impolan Haal Kuusjoella.“

Syyskuun 30 p. näytti A. O. Heikel kansatieteellisiä piirroksiaan.

Lokakuun 14 p:n kokouksessa hyväksyi osakunta museon toimikunnan ehdotuksen intendentin palkkaamisesta museoon, ja kokouksessaan marraskuun 4 p. päätti osakunta toimitetussa vaalissa antaa äänensä ylioppilas A. O. Heikelille.

Marraskuun 18 p:n kokouksessa luki A. O. Heikel kertomuksen edellisenä kesänä Pirkkalan tuomiokunnassa suorittamistään kansatieteellisistä tutkimuksista.

1880.

Kokouksissa helmikuun 3 ja maaliskuun 23 p. pohdittiin museon toimikunnan ehdotusta, että ylioppilaiden toimeenpanemien iltahuvien (paitsi ylioppilastalon vihkimisen vuosipäivänä vietettävien) tuottama puhdas voitto jätettäisiin museolle. Koska useimmat osakunnat jo olivat ehdotuksen hyväksyneet ja kun ylioppilaskunnan valiokunta oli selittänyt, ettei myönteinen päätös aikaansaisi mitään häiriöitä menosäännössä, päätti länsisuomalainenkin osakunta sen kuluvan vuoden osalta hyväksyä.

Samassa kokouksessa ehdotti G. E. Springert, että osakunnan kansatieteelliselle komitealle, johon tulisi kuulua viisi jäsentä, olisi jätettävä toimeksi: a) ehdottaa jäsen ja varajäsen museon toimikuntaan, b) ehdottaa keinoja varojen hankkimiseksi osakunnan kansatieteelliseen rahastoon, c) laatia ohjelmaa ja ohjeita kansatieteellisille retkikunnille ja stipendiaateille, d) tehdä numerojärjestyksen mukaan luettelo osakunnan kokoelmista, e) auttaa museon hoidossa, muutossa ja muidenkin tarpeiden sat-

Tohtori H. A. Reinholm ja maisteri F. J. Färling kansatieteellisillä ostoksilla Säkylässä.

tuessa. Ehdotus hyväksyttiin pääpiirteissään seuraavassa kokouksessa, ja huhtikuun 20 p. valittiin jäseniksi komiteaan paitsi osakunnan edustajia museon toimikunnassa (herroja G. E. Springertiä ja K. Vehasta) ylioppilaat A. O. Heikel, H. Vidbom ja A. W. Versterlund. Toukokuun 4 p. valittiin K. Vehasen tilalle lääket. kandidaatti V. Timgren.

Toukokuun 4 ja 11 p. käsiteltiin G. E. Springertin ehdotusta, että kolme stipendiä, yhteensä 500 mrk., olisi annettava keräilytyötä varten seuraavana kesänä, mikä ehdotus hyväksyttiin. Tämän johdosta ylioppilas A. O. Heikel anoi 200 mrk. tutkimuksia varten Tyrvään kihlakunnassa, kansakoulunopettaja A. Björck 125 mrk. tutkimuksia varten Piikkiön tuomiokunnassa, ylioppilas A. Sunell samoin 125 mrk. kootakseen esineitä Eurajoelta, Rauman ja Lapin pitäjistä, Pyhämaalta, Laitilasta ja Uudelta kirkolta ja G. E. Springert 50 mrk. jatkaakseen 1876 ja 1879 alkamiaan muistiinpanoja.

1881.

Huhtikuun 5 p. pohdittiin kysymystä „ylioppilasosakuntain kansatieteellisen museon säännöistä“, ja päätti osakunta jättää

sääntöehdotuksen tarkastamisen osakuntien asettamalle valiokunnalle, johon länsisuomalainen osakunta omasta puolestaan asian tuntijoina valitsi G. E. Springertin, L. W. Fagerlundin ja A. O. Heikelin.

Huhtikuun 26 p:n kokoukseen oli G. E. Springert jättänyt pitkän kirjoitelman, missä hän suurella lämmöllä esitti ajatuksen, että ylioppilaiden oli aivan ensi tilassa ryhdyttävä tositoimiin kansatieteellisten kokoelmainsa kartuttamiseksi ja että näin oli semminkin meneteltävä länsisuomalaisen osakunnan, jonka alueella vanhanaikaisen kansanelämän jäljetkin jo olivat katoamaisillaan. Tällä työalalla ei länsisuomalaisen osakunnan ollut jättäydyttävä jäljelle toisista osakunnista eritoten, koska asian taloudellinen asema osoittautui sille verrattain edulliseksi. Tämän perusteella Springert ehdotti, että osakunta käytettävistä varoistaan määräisi 500 mrk. kansatieteellisen komitean harkinnan mukaan kuten edellisenäkin vuonna käytettäväksi stipendeinä. Seuraavassa kokouksessa osakunta hyväksyi ehdotuksen.

1882.

Maaliskuun 14 p. 1882 suostui osakunta museon toimikunnan pyyntöön saada lähettää Säskylän tupa Moskovan näyttelyyn.

Osakunnan lehdessä „Muurahaiset“ oli loka- ja marraskuulla sarja kirjoitelmia otsakkeella „Kertomus kansatieteellisistä tutkimuksista Uudenkirkon, Laitilan, Pyhämaan, Rauman, Eurajoen ja Lapin pitäjissä“, minkä sarjan kirjoittaja varmaankin oli A. Sunell.

Lokakuussa tarkastettiin kansatieteellisen museon sääntöehdotusta, ja eri osakuntain erilaisten päätösten yhteensovittaminen uskottiin tarkastuskomitealle, johon A. O. Heikelin sijasta valittiin A. Sunell.

1883.

Helmikuun 6 p. pohdittiin asiaa, joka oli jossakin määrin periaatteellista laatua. Professori J. R. Aspelinin kehotuksesta kysyi nimittäin G. E. Springert, tahtoiko osakunta kansatieteellisiin kokoelmiinsa lunastaa itselleen Salamon Wilskmanin Alastarossa ja Vampulassa ostaman puvun ja eräitä muita vaatekappaleita sekä tavalla tai toisella ottaa tämän miehen kokoilemaan esineitä kansatieteelliseen museoon. Osakunta päätti olla mai-

nittuja esineitä lunastamatta, koska sillä jo oli samantapaisia, sekä Wilskmania kokoilijaksi ottamatta, mutta että esineitä, joita pidettäisiin arvokkaina, häneltä kyllä vastaisuudessa ostettaisiin. — Huomautettakoon, että Salamon Wilskmanista sittemmin tuli kuuluisuus, sillä vuosikymmenien kuluessa hän kokoili valtion historialliseen museoon etupäässä Etelä-Pohjanmaalta ja Länsi-Suomesta muinaiskaluja enemmän kuin kukaan muu yksityinen keräilijä maassamme.

Lokakuussa käsiteltiin Th. Schvindtin ehdotusta, että jompi-kumpi ylioppilastalon naapuritaloista lunastettaisiin sellaisen rakennuksen aikaansaamista varten, johon voitaisiin sijoittaa niin hyvin ylioppilaskirjasto kuin ylioppilasosakuntain kansatieteellinen museokin. Vilkkaan keskustelun jälkeen tuli osakunnan päätökseksi, että ehdotusta ei ollut toteutettava. Tosin tunnustettiin, että molemmatkin laitokset tarvitsivat enemmän tilaa ja ylioppilaskirjasto mahdollisesti oman talonkin, mutta kansatieteellisen museon tulevaisuutta pidettiin epävarmana. Eräiden ylioppilaiden innostus asiaan ja yleisön kannatus olivat perustaneet museon ja sitä huomattavasti laajentaneetkin, mutta juuri jälkimäinen seikka oli lisännyt vaikeuksia sen hoitamisessa. Puuttui tarpeellista yhtenäisyyttä, eikä museon vastainen ohjelmakaan ollut täysin selvä. Jos museo, kuten oli ehdotettu, kehitettäisiin suomalais-ugrilaiseksi, ei jonkun ajan päästä sekään huoneusto, jota nyt oli ehdotettu, olisi riittävä. Näissä olosuhteissa pyrki itsestään esille kysymys, eikö tämä museo tulevan kansallismuseon huomattavana osana ollut luovutettava valtiolle.

1884.

Huhtikuun 22 p:n kokouksessa luettiin ennen mainitun yhteensovituskomitean pöytäkirja sääntöehdotuksineen ylioppilasosakuntain kansatieteellistä museota varten, mutta pantiin asia toistaiseksi pöydälle. Se hyväksyttiin myöhemmin.

Marraskuun 18 p. antoi länsisuomalainen osakunta intendentin vaalissa äänensä filos. kandidaatti A. O. Heikelille.

1885.

Helmikuun 4 p. pohdittiin savokarjalaisen osakunnan ehdotusta, että intendentille otettaisiin 1,000 markan vuosipalkalla

apulainen, koska museon kokoelmat olivat jo niin suuret, että yksi henkilö tuskin voisi niitä kaikkia hoitaa, ja ne yhä edelleen vuosi vuodelta kasvoivat. Ehdotukseen oli sitä enemmän syytä, kun molemmat intendentinviran hakijat olivat ansiokkaita miehiä. Osakunta päätti yksimielisesti jättää ehdotuksen huomioonottamatta siksi, kunnes päteviä syitä sen toteuttamiseksi esitettäisiin ja osoitettaisiin, mistä varat apulaisen palkkaukseen saataisiin.

Marraskuun 10 p. osakunta puolestaan yksimielisesti päätti, että kansatieteellinen museo oli tarjottava valtiolle. Perusteluna esitettiin pöytäkirjassa ne vaikeudet, joita oli huomattu museon ansianmukaisessa hoidossa ja hallinnossa.

1887.

Maaliskuun 29 p. luettiin ote kansatieteellisen museon toimikunnan pöytäkirjasta, että museo tarjottaisiin valtiolle. Osakunta valtuutti edustajansa mainitussa toimikunnassa puolestaan toimeenpanemaan luovutuksen.

1891.

Huhtikuun 14 ja 28 p. käsiteltiin kuraattorin aikaisemmin tekemää ehdotusta, että osa isomman lainarahaston viimevuotisista voittovaroista määrättäisiin matkastipendeiksi osakuntalaisille, jotka sitoutuisivat määrättyissä osissa Länsi-Suomea kokoamaan kansatieteellisiä esineitä. Ehdotus oli lykätty lausunnon saamista varten osakunnan kansatieteelliseen komiteaan. Tämä oli kaikinpuolin kannattanut ehdotusta ja katsonut tarpeelliseksi, että keräystyö oli aloitettava rannikolla lähinnä Uuttamaata, koska tältä seudulta kansatieteellisessä museossa oli vähemmän esineitä, ja ehdottanut, että mainittu „keräystyö, joka sittemmin olisi ulotettava mikäli mahdollista Länsi-Suomen kaikkiin osiin, oli seuraavana kesänä suoritettava Perniön, Uskelan ja Halikon pitäjissä sekä niihin kuuluvissa kappeleissa. Tarkoitusta varten oli määrättävä 400 markan matka-apuraha kahden tai useamman osakuntalaisen yhteisesti haettavaksi. Komitea oli sitäpaitsi ajatellut, että samanlaisia kansatieteellisiä matkoja oli seuraavana kesänä tehtävä myös etäisiin ahvenanmaalaisiin pitäjiin, jos nimittäin osakunta katsoisi itsellään olevan varoja käytettävänä matka-avuksi tähän tarkoitukseen.“ Osakunta päätti myöntää

400 Smk. stipendeiksi kansatieteellisiä tutkimuksia varten Turun läänin itäisissä osissa, ja komitea „sai tehtäväkseen lähemmin määrätä kaikista tähän kuuluvista kysymyksistä.“ Asian käsitte-lyä varten valittiin komitean lisäjäseniksi osakuntalaiset J. M. Granit ja N. Avellan.

Marraskuun 17 p. jätti M. A. Knaapinen kertomuksen matkastaan, jonka hän K. V. Puuskan kanssa mainitulla 400 markalla oli edellisenä kesänä kansatieteellisessä tarkoituksessa tehnyt Halikon kihlakunnassa. Kertomus, jonka molemmat nämä osakunnan stipendiaatit olivat allekirjoittaneet, oli pääasiassa näin kuuluva:

„Aloitimme matkamme kesäkuun 5 p:nä. Ensinnä kävimme Perniön pitäjässä. Tästä pitäjästä on vanhempia kansatieteellisiä esineitä vielä saatavissa, mutta niiden keräämiseen on kansa jo siksi paljon tottunut, ettei juuri minkäänmoista vanhaa romua-kaan voi maksutta saada. Sieltä on, näet, kerätty esineitä etenkin Turkuun ja maksettu niistä usein tarpeettomasti kallis hinta. Nykyjään ostaa siellä eräs henkilö kansatieteellisiä esineitä myöskin Ruotsin ja Saksan museoihin. Tämäkin ostaja maksaa kalliit hinnat. Näin ollen saivat allekirjoittaneet kylläkin kävellä siellä taällä pitäjässä, ennenkuin sainme jommoisenkin määrän esineitä kerätyksi. Paitsi emäpitäjää kävimme myöskin Finbyn kappelissa, josta ostimme useampia esineitä. Kaikkiansa kierte-limme Perniössä viikon päivät. Saalis oli tyydyttävä. Otimme huomioon myöskin rakennustapaa, kalastusta, metsästystä y. m. Ostetut esineet ovat eri aloilta: miesten ja naisten pukuja, naisten koristsita, miesten ja naisten työkaluja, kalastusneuvoja y.m.

Perniöstä menimme Salon kautta Halikkoon, jossa viivyimme kaksi vuorokautta ja tapasimme seitsemän miellyttävää esinettä. Halikossa on muutama vuosi sitten eräs henkilö ostanut kaikenmoisia kansatieteellisiä esineitä Turun historialliseen museoon. Sitäpaitsi Wiurilan nykyinen omistaja, kreivi A. Armfelt, ostaa alituisesti esineitä omaan runsaslukaiseen kokoelmaansa. Hali-kossa sentähden oli vaikea mitään saada

Toivossa, että löytäisimme muualla sekä runsaammin että halvempia esineitä, lähdimme Halikosta Uskelan ja Perttelin kautta Kiikalaan päin. Perttelissä kuitenkin erosimme. Knaapi-nen jatkoi yksin matkaa Kiikalaan ja Puuska Pertteliin.

Kiikalastakin täytyy sanoa, ettei sielläkään ole helppo saada kansatieteellisiä esineitä, vanhempia nimittäin. Kiikalan kansakoulunopettaja on ostanut ja ostaa yhä vieläkin niitä. Sitäpaitsi sai täällä kuten kaikkialla muuallakin usein kuulla sanottavan: „kun olisitte tulleet paria vuotta aikaisemmin, silloin sitä kyllä olisi meidänkin vinnillä jotakin ollut. Mutta nyt siellä ei enää ole mitään, sillä kun talonrakennusta korjailtiin ja tehtiin uusi katto, niin silloin ajettiin kaikki vanha pois vinniltä. Mikä siten poltettiin, mikä taas muulla tavalla sai loppunsa.“ Kiikalasta kumminkin tuli meidän osaksemme 17 esinettä. Siellä viipyi Knaapinen kaksi viikkoa työskennellen aina silloin tällöin tämän ajan kuluessa kansatieteellisissä tutkimuksissa ottamalla huomioon myös vanhemmat rakennukset y.m.

Knaapisen osaksi jäi käydä myös Kiskossa, jossa sielläkin oli Turun museolla ostajansa. Kiskosta kerääntyi meille pajankaluja.

Perttelin ja Uskelan pitäjät jäivät Puuskan käytäviksi. Ensin mainitusta pitäjästä tuli matkan tulokseksi pääasiassa ajo- ja peltokalujen malleja y.m. Myöskin rakennustapaa ja muutamia muita seikkoja otettiin huomioon.

Uskelasta taaskin oli melkein mahdoton saada mitään selaista, jota ei meillä jo ennestään olisi ollut, sillä melkein kaikkialla oli myöhemmin rakennettu ja siten vanhat, n.s. seisovat pesät hävinneet.

Perniössä Knaapinen vielä syksympänä keräsi kymmenkunnan esinettä tutustuen sen ohessa lähemmin rakennustapaan ynnä muutamiin muihinkin seikkoihin. — Yleensä voi sanoa, että kansatieteelliset esineet ovat samankarvaisia koko Halikon kihlakunnassa. Suurin eroavaisuus eri pitäjien kesken lienee vallinnut puvussa.

Matka tuotti osakunnan kokoelmiin vähän toista sataa uutta numeroa.“

1892.

Toukokuun 3 p. otettiin käsiteltäväksi J. M. Granitin edellisessä kokouksessa tekemä ehdotus stipendien jakamisesta kansatieteellisiä tutkimuksia varten Länsi-Suomen saaristossa. Osakunta päätti lykätä kysymyksen kansatieteelliseen komiteansa,

joka toukokuun 6 p. ehdotti päätettäväksi määräajasta, jolloin stipendihakemukset olivat komitealle jätettävät.

Stipendin sai K. J. Karlsson, joka seuraavalla syyslukukaudella osakunnalle jätti lyhennytyssä muodossa näin kuuluvan kirjelmän:

„Länsisuomalaiselle osakunnalle!

Tuntien sen tappion, minkä kansatieteelliselle tutkimukselle jokainen kulunut vuosi tuottaa, koska sellainen, mikä sitä voisi hyödyttää, katoaa pois, päätin viime talvena tehdä tutkimusmatkan Lounais-Suomen ruotsinkielisiin pitäjiin pelastaakseni, jos mahdollista, jotakin hävitykseltä. Tätä tarkoitusta varten antoi osakunta minulle auliisti 200 markan stipendin niistä varoista, jotka oli määrätty Länsi-Suomen tutkimista varten.

Vähän perehtyneenä kansatieteellisiin kysymyksiin käännyin ylioppilasosakuntain kansatieteellisten kokoelmain intendentin, tohtori Th. Schvindtin puoleen pyynnöllä, että saisin häneltä ohjeita. Hänen neuvonsa mukaan päätin ensi sijassa kiinnittää huomiotani kalastukseen ja siinä käytettyihin välineihin, kuten stipendihakemuksessani myöskin ilmoitin. Neuvon seuraaminen olisikin ollut suureksi huojennukseksi aikomissani tutkimuksissa, sillä varsin pian huomasin, ettei mitään merkittävämpää tässä suhteessa ollut havaittavana.

Kalastus nimittäin on meidän saaristossamme vielä samalla asteella kuin pitkät ajat sitten; tuskin millään muulla alalla on kehitys niin hitaasti ja niin huomaamattomasti edistynyt kuin kalastuksen. Pyydykset ovat samanlaiset kuin menneinä aikoina; vain liinavuutensa ja siulavuutensa puolesta ne ovat yleensä kasvaneet. — Mutta kun minun kuitenkin kansanvalistustyön tähden tuli olla ja matkustaa saaristossa, tein alituisen tiedusteluja ja tutkimuksia kaikkialla pitäen silmällä kansatieteellisiä esineitä yleensä.

Kesäkuun 10 p. alkoi retki Västanfjärdin kappeliseurakunnassa. Täälläkään ei, kuten jo huomautettiin, kukaan voinut muistaa, että kalastus olisi tapahtunut toisin tai toisilla välineillä kuin nykyään tavallisilla, s.o. nuotalla, verkoilla, rysällä, merralla, katiskalla ja monenlaisilla koukkuvehkeillä. Kuitenkin lienee harvinainen se kalastustapa, jota on käytetty Östanån ja Nevelaksin kyläin välillä virtaavassa pienessä joessa. Kohta jäiden läh-

dettyä keväällä nousee säynäs tätä vuolasta jokea kutemaan; tämän suoritettuaan se jälleen laskeutuu merta kohti, mitä odotetaan ja jokeen asetetaan suippuja (ruotsiksi „strytor“), eräänlaisia alkeellisia rysiä eli kernaamminkin pitkiä ja suippoja haaveja suu vastavirtaan. Tähän kokoutuu kala ja sotkeutuu pian ahtaaseen haaviin, jota koetaan aamuin illoin. Muutoin ei paikkakunnalla ole havaittavissa mitään erikoisempaa kalastustapaa. En voinut mitään huomattavaa panna merkille muissakaan alueeseeni kuuluvissa kunnissa, s.o. Hiitisissä, Dragsfjärdissä tai Paraisissa. Minne tahansa tulinkaan, sain kuulla, että se ja sekin heillä oli vielä jokunen aika sitten ollut, mutta että heillä muutama vuosi sitten oli ollut joku insinööri tai muu herrasmies, joka oli tuollaista vanhaa „rojua“ koonnut, ja sitäpaitsi oli osa hävitetty muulla tavalla. Näillä seuduilla ei siedetä mitään lojumassa nurkissa, vaan tulee kaikkialla olla siistiä ja puhdasta. Näin on asianlaita eritoten Hiitisissä, joka ennenkaikkea voitti suosioni. Siellä elää vielä terve-ytiminen ja suoraluontoinen sukukunta, joka palauttaa muistiin menneitä aikoja. — Ominaista näille saaristolaisille on heidän koristeluharrastuksensa; kaikkialla havaitaan erilaisia leikkauksilla koristeltuja puokappaleita, joita on kiinnitetty milloin tuvan oven ylle, milloin sen tai ranta-aitan seinään. Useimmin ovat nämä koristeet haaksirikkoutuneiden laivojen rantaan ajautuneita kappaleita, kuten nimilautoja y.m.s. Paitsi koristeluhalu kuuluu kansan luonteeseen tapa sopeutua kaikkeen, mikä tapahtuu, mikä ominaisuus yleensäkin lienee ulkosaaristolaiselle kuvaavaa“.

Matkan tuloksena saapui kansatieteelliseen museoon hyljeverkko, hyljekeihäs köysineen, puinen nuuskamyly, Hiitisissä tehty kello, hollantilainen, koristeltu tūpakkalaatikko, kaksi nuuskautusaa, puinen piipunpesä, tuohirasia, puinen partaveitsikotelo, pyökkinen lautanen, puinen oluttuoppi, eräänlainen vuolin, puupuntari ja lasipullo.

1893.

Keväällä 1893 anoi ylioppilas K. Böhling 250 markan matkastipendiä kieli- ja kansatieteellisiä tutkimuksia varten Sauvon tienoilla, ja syyskuun 26 p. hän luki osakunnan kokouksessa lyhennettynä näin kuuluvan kertomuksen:

„Länsisuomalaiselle osakunnalle.

Saatuani hakemani matkarahan osakunnan Länsi-Suomen tutkimista varten myöntämistä rahoista lähdin työalalleni Karunan kappeliin, joka yhdessä Sauvon ison läänin eli emäpitäjän kanssa muodostaa sekä kielellisessä että muissakin kansatieteellisissä suhteissa muista lähiseuduista tuntuvasti eriävän, ikäänkuin suljetun alueen.

Karunaan matkustin ensin täydentääkseni siellä niitä kielellisiä muistiinpanoja, joita edellisenä kesänä tein Sauvon isossa läänissä; mutta pian huomasin, että kielelliset ja muutkin olot olivat täällä vielä vanhemmalla kannalla kuin emäseurakunnassa, jonka tähden päätin ottaa tämän alan kaikkien kansatieteellisten tutkimusteni lähtökohdaksi, ja tein ainoastaan lyhemmän tutkimusmatkan Sauvoon vertailun vuoksi. Tämä kaksiviikkoinen matka varmistutti minua vielä enemmän Karunan olojen käsittämisessä.

Tekemieni havaintojen ja paikkakunnan vanhimmilta miehiltä saamieni tietojen perusteella syntyivät tämän matkan tuloksina seuraavat kansatieteelliset kertomukset: „Talon erityisten rakennusten asema ja järjestys“, „Talon asuinrakennuksista“, „Kartanon ympärillä olevat ulkokuoneet“, „Tarhaa ympäröivät ulkokuoneet“, „Aitta“, „Pirtti“, „Riihi“, „Harakkamyly“, „Tuulimyly“, „Jalkamyly“ ja „Vesimyly“ sekä „Niittyladot“ rakennusten alalta. — Kalastusta koskevia kertomuksia, joissa etenkin pidin silmällä pyydysten valmistamista, on minulla seuraavat kuusi: „Valkjalla oleminen“, Verkoilla pyynti“, „Rysillä kalastaminen“, „Katiskalla pyynti“, „Uistimen soutaminen“ ja „Koukustaminen“.

Maanviljelyksestä tein myöskin joukon muistiinpanoja eri seuduilla. Ne ovat kootut kertomuksiin: „Huhdan viljelys“, „Suonviljelys“, „Uutispellon raataminen“ ja „Tavallinen pellonviljelys“.

Esineitä kansatieteelliseen museoon kokoilin etupäässä kalastuksen alalta tohtori Th. Schvindtin viittausten mukaan. Kaikkiaan keräsin 51 eri numeroa, joista moni käsittävä useampia eri esineitä, mitkä toiminnassa läheisesti kuuluvat yhteen taikka ovat samaa lajia vaikka erinäköisiä“.

Joulukuun 12 p:n kokouksessa suostui osakunta kansatieteellisen museon toimikunnan ehdotukseen, että osakunnat jättäisivät museonsa kassasäästön Muinaistieteelliselle toimikunnalle ja pyytäisivät, että se uskoisi silloin jo Muinaistieteellisen toimi-

kunnan palvelukseen astuneen museonintendentin toimeksi laatia kertomuksen museon synnystä ja kohtaloista siltä ajalta, kun se kuului osakunnille, sekä luettelon niistä esineistä, joita ei vielä oltu luetellessa huomioonotettu, sekä julaista näin syntynyt uusi luettelon osa.

1894.

Sittenkun tarkastuskertomus kansatieteellisen museon tileistä v:lta 1893 eli viimeiseltä vuodelta, minkä museo oli kuulunut ylioppilaille, oli kokouksessa huhtikuun 24 p. luettu ja tilivapaus annettu museon toimikunnalle, päätettiin kuraattorin ehdotuksesta kirjallisesti esittää kiitollisuudentunteet herra G. Emil Springerille, joka enemmän kuin kaksi vuosikymmentä oli ollut osakunnan edustajana kansatieteellisen museon toimikunnassa.

POHJALAISEN OSAKUNNAN OSUUS
YLIOPPILASOSAKUNTAIN MUSEOON

Härman tupa pohjalaisten kokoelmissa ylioppilasosakuntain museossa.

Pohjalaisen osakunnan toiminta.

1876.

Kansatieteellisten asiain harrastus virisi pohjalaisessa osakunnassa alkuunsa 14 p. helmikuuta v. 1876, jolloin viipurilaiselta osakunnalta tuli kirjelmä, jossa pohjalaisia kehoitettiin kesällä toimeenpantavaan yleiseen teollisuusnäyttelyyn panemaan näytteille maakuntaansa edustavia kansatieteellisiä esineitä, kansanpukuja y. m. Osakunta päätti suostua tähän ehdotukseen ja valitsi osakuntain yhteiseen toimikuntaan jäseneksi fil. kandidaatti Sakari Schalinin.

Ylimääräisessä osakunnan kokouksessa, joka pidettiin helmikuun 19 p:nä, kehotti kandidaatti Schalin osakuntaa ryhtymään toimiin varojen hankkimiseksi näyttelyn kustannusten suorittamista varten. Ehdotus julkisten huvitilaisuuksien toimeenpanosta ei saanut kannatusta, koska usein oli nähty tulojen tällaisissa tapauksissa menevän kuluihin. Sitävastoin katsottiin tuottavimmaksi keinoksi lähettää maaseudulle keräyslistoja. Kandidaatti Schalinin avuksi päätettiin asettaa toimikunta, johon jäseniksi valittiin lääketiet. kandidaatti Paul Collander, fil. kandidaattit Juuso Hedberg ja G. L. Stenbäck sekä ylioppilaat Hj. Appelgren, K. Forsman, K. M. Blomstedt, K. O. Bonde, G. Petterson.

ja Efr. Snellman. Tälle toimikunnalle annettiin valta päättää kaikista asiaan kuuluvista kysymyksistä. Neuvonantajajäseneksi saatiin tohtori J. R. Aspelin, jonka asiantuntemus oli suureksi hyödyksi retkeilyä suunniteltaessa kotiseudulle. Asiamiehiksi lupautui joukko asiaaharrastavia henkilöitä, niinpä esim. Vaasassa tohtorit J. O. I. Rancken ja O. Toppelius.

Aluksi oli aikomus hankkia näyttelyyn kolme eri tupaa Pohjanmaalta, mutta tästä luovuttiin myöhemmin, kun tuli tiedoksi, ettei näyttelyssä ollut tilaa useammalle kuin yhdelle.

Maaliskuun 13 p:n kokouksessa kandidaatti Schalin teki selkoa osakunnan kansatieteellisen toimikunnan työstä. Eri kaupunkeihin Pohjanmaalle oli kirjoitettu kirjeitä, joissa oli kehoitettu rahan keräämiseen näyttelyä varten, ja Helsingissä oli osakuntaan kuuluvien keskuudessa pantu kiertämään keräyslista, joka oli siihen mennessä tuottanut 204 Smk. Toimikunnan ehdotukseen, että nyt jo määrättäisiin 500 Smk. retkikunnan lähettämiseksi Pohjanmaalle, ei osakunta suostunut, vaan päätti jättää kysymyksen ratkaisun siksi, kunnes nähtäisiin, minkälaisia tuloksia rahan keräys tuottaisi.

Sen johdosta, että oli pidetty kansatieteellisen museon perustamista käsittelevä kokous ja että osakuntain ajottua näyttelyä varten asettama komitea myöskin oli ottanut siihen osaa, kuraattori tiedusteli osakunnan edustajalta, mikä yhteys mainitulla komitealla oli tämän kokouksen kanssa ja oliko osakunnan edustaja tässä kokouksessa mahdollisesti mennyt valtuuksiensa yli. Lisäksi huomautti kuraattori, että jos osakunnalla olisi ollut aikomus ryhtyä perustamaan kansatieteellistä museota, se luultavasti olisi edustajaksensa valinnut jonkun taitavamman miehen, esim. entisen jäsenensä tohtori J. R. Aspelinin, joka epäilemättä oli maamme etevimpiä miehiä tällä tieteen alalla. Kandidaatti Schalin vastasi, että ylioppilaiden valitsema toimikunta ja mainittu kokous olivat yhtä, että edustajat olivat ottaneet osaa tähän kokoukseen, koska pidettiin luultavana, että mahdollisesti koottavat esineet näyttelyn jälkeen lahjoitettaisiin ajottuun museoon, etteivät he olleet käsittäneet itselleen annetun tehtäväksi perustaa kansatieteellistä museota, vaan ainoastaan ottaneet asian siltä kannalta, että ajottu näyttely maassamme herättäisi pyrkimyksen kansatieteellisen museon perustamiseen. Lisäksi kandi-

daatti Schalin ehdotti, että pohjalainen osakunta muitten osakuntien kanssa mainittuun toimikuntaan asettaisi neuvonantajaksi jonkun vanhemman taitavan miehen, esimerkiksi juuri kuraattorin mainitseman henkilön. Osakunta, joka katsoi tämän sopivaksi ja varsin tarpeelliseksi, päätti yksimielisesti kääntyä tohtori Aspelinin puoleen pyynnöllä, että hän hyväntahtoisesti neuvoillaan edistäisi osakunnan pyrinöitä kansatieteellisen näyttelyn järjestämiseksi. Sitävastoin ei osakunta tahtonut määrätä, että lähetettävässä retkikunnassa tulisi olla jonkun taidehistorioitsijan mukana, vaan saisi valittu komitea avukseen kutsua sen, jonka neuvoja se katsoi tarvitsevansa.

Maaliskuun 20 p:n kokouksessa kandidaatti Schalin ilmoitti, ettei hänen ollut onnistunut saada taidehistorian tuntijaa eikä liioin muitakaan osanottajia siihen retkikuntaan, jonka hän edellisessä kokouksessa oli ehdottanut lähetettäväksi Pohjanmaalle. Maisteri K. F. Slotte, joka osakuntalaisista oli sellaiseen toimeen sopivin, oli virkansa vuoksi estetty lähtemästä. Siksi ehdotti Schalin, että pyydettäisiin Slottea, joka hyvin tunsi pohjalaisen maakansan rakennustapoja, laatimaan piirustukset pohjalaisesta talonpoikaistuvasta, joiden piirustusten mukaan täällä oleskelevat pohjalaiset salvumiehet helposti voisivat valmistaa rakennuksen, johon sitten hankittaisiin huonekaluja ja muita sisusvärkkejä Pohjanmaalta. Tämän suunnitelman hyväksyi osakunta.

Maaliskuun 27 p:ään mennessä oli saapunut joukko tietoja keräystoiminnan tuloksista Pohjanmaalla. Niin oli Vaasassa siihen mennessä saatu kootuksi Smk. 600: —, Kokkolassa 150: —, Oulussa 1,006: — ja Lapuan Joensuussa 141: —. Näin ollen saattoi osakunta vihdoin päättää retkikunnan lähettämisestä. Kuvanveistäjä C. Lenngren oli luvannut näyttelyä varten valmistaa kipsikuvia.

Huhtikuun 3 p:n kokouksessa Schalin kertoi itse lupautuneensa Pohjanmaalle lähetettävän retkikunnan jäseneksi ja apulaiseksensa saaneensa taiteilija R. Åkerblomin, jonka tehtävänä oli oleva kansatieteellisten esineiden kuvaaminen. Samalla pyysi Schalin, että joku suomea täysin osaava osakuntalainen liittyisi matkueeseen. Aikomuksena oli ensin lähteä Lapuan Joensuulle, sieltä Ouluun ja kentiesi pohjoisemmaksikin; paluumatka suoritettaisiin maakunnan itäpuolitse. Vaasan ja Kristiinan kaupungeissa

asuvien asiamiestensä kautta toimikunta toivoi kyllin näyttelyesineitä niiltä tienoin, joten retkikunnan ei tarvitsisi ulotuttaa keräystensä sinne. Kandidaatti G. L. Stenbäck ehdotti toimikunnalle ohjeena annettavaksi, että Pohjanmaan sekä suomalaiset että ruotsalaiset paikkakunnat olisivat edustettavat näyttelyssä. Kandidaatti Schalinin sijalle, siltä varalta, ettei hän palaisi retkeltään Helsinkiin, yhteiseen osakuntain toimikuntaan valittiin maisteri Paul Collander.

Myöhemmin ilmoitettiin, että ylioppilas W. Wegelius oli suomen kieltä taitavana liittynyt jäseneksi retkikuntaan.

Huhtikuun 6 p. lähti retkikunta Helsingistä. Keräystyö alkoi Alavuudella, mistä matkaa jatkettiin Kuortaneelle, Lapualle, Kauhavalle, Härmään, Uuteenkaarlepyyhyn, Raaheen, Pattijoelle, Ouluun, Haukiputaalle, Ala- ja Ylikiiminkiin, takaisin Ouluun ja täältä vihdoin Liminkaan. Alavuudelta saatiin eräitä puvunosaia, samoin Kauhavalta. Täällä heräsi retkikunnan jäsenissä ajatus, että ehkä olikin syytä Etelä-Pohjanmaan suomalaisen väestön alueelta hankkia näyttelyyn „lutti“ sen sijaan, että oli määrä hankkia tupa-asumus, koska heidän mielestään suomalaistupa ei tarjonnut mitään erittäin ominaista, kun sitä vastoin lutti monesakin suhteessa oli kansantapoja kuvaava. Kun tätä kysymystä koskeva kirje osakunnassa esitettiin, se herätti vastaväitteitä. Lutti oli muka alkuaan ruotsalaisperäinen ja kuvasti sitäpaitsi ikäänkuin kansanelämän yö- ja varjopuolia eikä tarjonnut mitään kokonaiskuvaa. Osakuntalaisten mielestä suomalaistupa päinvastoin monissa suhteissa oli ominainen ja kansatieteelliseltä kannalta katsoen hyvinkin arvokas. Näinollen päätettiin kirjeellisesti retkikunnalle ilmoittaa, että eteläpohjalainen suomalaistupa oli välttämättä näyttelyyn hankittava sekä että retkikunnan oli yleensä noudatettava osakunnan alkuperäistä toimintaohjetta, jonka mukaan kolme eri tupaa oli Pohjanmaalta hankittava.

Pattijoella tutki ja piirsi retkikunta turpeista tehtyjä rakennuksia. Oulusta, jossa tehtailija Hemming Åströmistä oli paljon apua, otettiin mukaan valokuvaaja Joh. Björkman. Ylikiimingissä, jonne matka suoritettiin kevätkelirikon aikana, ostettiin tuvan sisustukseen kuuluvia huonekaluja.

Siellä tapasi retkikunta kolme sävupirttiä, joista Ala-Vesalan talon piirrettiin. Vaseinmassa ovinurkassa seisoi iso harmaakivi-

nen kiuas, jonka päällä, „uuninkukkuralla“ nukuttiin ja jonka suun edessä oli hiilloskuoppa. Sen alapuoli oli päällystetty mah-tavilla honkapalkeilla, joiden yläsyrjä toimi istuimena: oikealla „seinäpankkona“ ja vasemmalla „laattiapankkona“. Savu tuprusi huoneeseen, osaksi suoraan uunista, osaksi parista uunin ylä-osaan tehdystä aukosta, kokoontui taitteisen laen alle ja pois-tui „lakehisen“ eli „lakeistorven“ kautta, jona toimi 4 à 5 kyy-närää pitkä onteloitu honkapölkky. Osaksi tämä oli pirtin si-sässä, kappaleen matkaa uunista sen etupuolella, alapäästä varus-tettuna luukulla, joka pitkällä saranallisella tangolla voitiin avata ja sulkea. Koska pirttiä ei enää käytetty asuntona, vaan ainoas-taan säilytyshuoneena, ei siinä ollut huonekaluja. Poissa oli m.m. oven oikealta puolen vesitiinu, josta hevosia ennen oli juotettu.

Ruutin talossa valokuvattiin „uloslämpiävä“ tupa. Sen uu-nin ja peräseinän välistä tilaa, johon talonväki talvi-illoin ko-koontui työskentelemään palavien puiden tai päreiden valoon, sanottiin „karsi“- eli „karsinanloukoksi“, ja uunin viereisen ik-kunan nimi oli „karsinlasit“. Pöydän takainen nurkka oli „pöyän-pääloukko“ ja oviseinän nurkat „oviloukkoja“.

Kiiminkiläisten sanottiin olevan savolaisten ja lappalaisten sekarotua, ja näytti niissä retkeläisten mielestä olevan piirteitä kummastakin heimosta.

Maanviljelys oli heikolla pohjalla, pellot suureksi osaksi ojit-tamattomia, sitävastoin oli puuastiain valmistus tärkeänä tuloläh-teenä; silti ei kätevyys tällä alalla ollut erikoisen huomattava.

Limingassa retkikunta jakautui kahtia siten, että Schalin mat-kusti Tyrnävään, mutta Wegelius ja Åkerblom Temmekseen, missä koottiin puvunomia y.m. Kun retkikunta tämän jälkeen taas yh-tyi, jatkettiin matkaa Kokkolaan, Uuteenkaarlepyyhyn ja Vöyrille, missä taas erottiin. Wegeliuksen matkustaessa Härmään ja Kauha-valle työskentelivät Schalin ja Åkerblom Vöyrillä, missä heidän apunaan oli vaasalainen valokuvaaja Julia Widgren. Vöyrin isossa pappilassa tarjottiin vieraanvarainen vastaanotto kaikille kolmelle. Tulokset osoittautuivat kohta alusta tyydyttäväiksi. Tu-tustuttiin erilaisiin niin vanhan- kuin uudenmallisiinkin värikkäi-siin kansanpukuihin sekä aistikkaasti sisustettuihin tupiin. Kaikki oli siistiä ja maalattua, loistavat värit vallitsevia. Veistotaito osoit-

tautui olevan korkealla tasolla. Otettiin valokuvia tuvansisustoista, kansantyypeistä ja kansanpuvuista. Erikoisesti mainittakoon Pollari-nimisen pariskunnan valokuva, jossa Pollari-vaari itse esiytyy korkeassa huopahatussa, punaisessa villavästissä ja lyhyessä, pystykauluksella ja kiiltävillä napeilla varustetussa jakussa, Pollarin vaimo tykkimyssyssä yllä silkkinen esi- ja iso punainen kaulaliina. Valokuvattiinpa tämän kunnianarvoisan pariskunnan tytär Liisukin morsiameksi puettuna, kruunu päässä, tompeliutensa takia esimerkiksi kelpaava v.t. sulhanen vierellään. Morsiuspari kuvattiin myös häihinkutsumatkallakin istumassa kahdeksalla punaisella tyynyllä koreiksi maalatuissa vöyriäiskiesseissä.

Kallein kokoelmiin saatu esine oli nurkkakaappi („räskåp“), jonka kummassakin kerroksessa oli kolme osastoa, oikeanpuolinen osasto ylhäällä seinäkelloa varten. Tämä taidokkaasti veistelty ja maalattu kaappi herätti sitten näyttelyssä suurta huomiota.

Mutta silloinen kansan luonne ei retkikuntalaisiin tehnyt kaikissa suhteissa miellyttävää vaikutusta, sillä silmiinpistävässä siinä esiytyi kehuskeleva ja itsekylläinen sävy.

Vöyriältä matkustettiin, neiti Widgren mukana, Alahärmään, missä Ala-Viitalan taloa majapaikkana pitäen ostettiin työ- y.m. kalustoa tupaan, m.m. joukko kutomatuotteita.

Tästä keskuksesta toimeenpantiin ahkerasti vaelluksia eri suunnille eläen parhaastaan läskillä ja perunoilla ja tehden kauppoja aamusta iltaan. „Jo varhain aamulla, ennenkuin olimme ehtineet vuoteistamme“, kirjoittaa Schalin, „oli eteinen täynnä kansaa piirittäen oveamme. Niin pian kuin tämä avattiin, tunki rahvas sisään alkaen hauskan 'komerssin'. Nyyteistä ja koreista vedettiin nyt esille monien hyvien tavarain ohella myös mitä eriskummaisimpia esineitä: meille tyrkytettiin vanhoja kulu-neita hameenkappaleita, vanhoja yksinkertaisia voirasioita sekä muita vaatteita ja taloustarpeita, joilla ei enää ollut mitään arvoa, tuotiin vanhoja kirjoja, hopeamaljoja, suuria palttinapakkoja, kirjaviaa pumpulikangasta, vanhoja nenä- ja kaulaliinoja aina loppumattomiin; kun sanoimme, ettemme mitenkään voineet kaikkea tuotua ostaa, kävivät myyjät kovin myrtyneiksi, jotkut pullikoivat, toiset valittivat ja kerjäsivät — eritoten nähdessään ne kuparirahakasat, jotka satamarkkasen vaihdettuamme olimme latoneet

pöydälle. Seurauksena oli, että monasti omasta kukkarostamme lahjoitimme köyhimmille muutamia pennejä päästäksemme heistä erilleen sekä ollaksemme karkoittamatta pois toisia. Erityisesti muistan erään ijän ja köyhyyden käyristämän ämmän, joka kaukaisesta torpastaan oli kömpinyt meidän asuntoomme tarjotakseen meille vanhaa suomalaista virsikirjaansa, joka oli sekä rasvainen että ruskea, eräs toinen toi pienen hopeapikarin, joka arvattavasti oli viimeinen jäännös entisaikain varallisuutta. Liikutettuna siitä surusta, jonka kielteinen suhtautumisemme herätti akoissa, ostin omaan laskuuni sekä virsikirjan että pikarin. Yleensä pyydettiin korkeita hintoja, vaikkei yhtä kohtuuttomia kuin Vöyrillä, mutta me totuimme pian tinkimään, joten me monasti myyjäin ollessa lapsia tai toisten lähettämiä henkilöitä, kohta kuuluttamme hinnan, jonka isäntä tai emäntä oli määrännyt, kysyimme: „kuinka paljon hän oli pannut tinkimisen varaa“. Kun vastauksena tavallisesti oli varsin suora, vedimme me arkailematta tinkimisen varan pois.

„Paljon ei tingitty, mutta puolet tingittiin kohta.“

„Täten“, jatkaa Schalin, „sekä tiheillä käynneillämme kyllissä, jolloin Lapuanjoen yli monasti oli pyrittävä jollakin huonolla ruuhella tai yksityisen lautalla mela tai lauta airona, onnistui meidän koota 160 sellaista esinettä, joilla on kansatieteellistä arvoa, enimmäkseen taideteollisia tuotteita vanhemmalta ja uudemmalta ajalta. Sekä miesten että naisten käsiteollisuus on Härmässä korkealla tasolla. Esim. meidän sieltä tuomamme puunleikkauksnäytteet ovat muutamia poikkeuksia lukuunottamatta parhaita koko kansatieteellisessä museossa. Mutta meistä näytti kuin tämä taide valitettavasti olisi katoamassa, mikä ilmeisesti johtuu siitä, että taidokkaampaa kotiteollisuutta, jonka silmämääränä ennen oli vain talon tarve, harjoitettiin enemmän hovin kuin tuotannon vuoksi, mutta meidän amerikkalaisella aikakaudellamme (sit venia verbo!) pidetään turhaan heitettynä aikana ja vaivana tehdä hienoja leikkauksia eväs- ja vaaterasioihin, länkiin, pesukarttuihin sekä huone- ja talouskaluihin. Loistotavaroita saadaan mukavimmin lähimmältä kauppiaalta. Vain Korsholman vangeilla on enää tilaisuutta harjoittaa taidetta katsomatta ajan vähyyteen ja käytännöllisten tarpeiden kasvaviin vaatimuksiin. Voi kyllä nähdä, että pahamaineisella Härmällä on ollut läheisiä suhteita

Korsholmaan, sillä tapasimme täällä monessa talossa vankien tekemiä taiteellisia töitä; esim. yhdessä valokuvatussa tuvassa on pöydällä kaunis musta erikoisenmallinen tupakkarasia, jonka avatun kannen sisäpuolella nähdään Isontalon ja Rannanjärven, näiden kahden kuuluisan puukkojunkkarin ja miestappajan valokuva. Samantapainen „tupakkijassikka“, jonka kannessa kuitenkin oli vain peili, onnistui meidän ostaa tulevaa tupaa varten“.

Pohjalaisten retkikunta: Sakari Schalin, W. Wegelius ja Rudolf Åkerblom valokuvattuina Alaviitalan talon pihalla Alahärmässä.

Härmässäkin otettiin valokuvia: niin arkielämää esittäviä kuin muotokuviaakin. Ennen valokuvaajan poismatkustamista kuvauttivat retkeilijät itsensäkin istumassa asuntotalonsa pihalla kaupanteossa.

Pukukappaleita saatiin 25 numeroa lukuunottamatta myssyjä, hattuja, sukkia ja kenkiä sekä naisten koruhopeita. Varastosta voitiin panna kokoon useita vanhanmallisia pukuja. M. m. onnistui retkikunta saamaan erään „helussoljen“, ison hopeisen rintakoristeen, joka aikanaan oli kuulunut eräälle rikkaalle suvulle Haapajärven talossa.

Samoin kuin käsityöt antoivat tupien sisustatkin kauniin to-

distuksen asukasten järjestyksenrakkaudesta, mausta ja käytännöllisistä taipumuksista. „Kansanluonteessa“, kirjoittaa Schalin, „on sekä hyvää että pahaa. Hurjuutta, joka esiyytään eräissä yksilöissä, on vaikea kokonaan saada poisjuurretuksi, mutta sensijaan havaitaan monissa syvää tunnetta ja voimakashenkistä hurskautta. Taipumukset mietiskelevään ajatustoimintaan esiytyvät selväpiirteisesti.“

Härmästä lähti Wegelius kotiinsa, mutta Schalin ja Åkerblom jatkoivat matkaa Alavuudelle, ja täältä, otettuaan kansakoulunopettaja Mäkisen mukaan, Töysän kappeliin, missä he Tohnin talossa kokosivat erilaisia kapineita ja tarinoita. Vihdoin 25 p. toukokuuta retkikunta palasi Helsinkiin.

Kelirikon takia eivät retkeilijät voineet laajalti liikkua eri paikkakunnilla, vaan keskittivät työnsä määrättyihin paikkoihin, joihin kansaa kokoontui tuoden mukanaan tavaraa, mikä siitä näytti tarkoitukseen sopivalta. Eritoten olivat retkeilijät tervetulleita pappiloihin, joissa leipomiset ja paistamiset erään kertojan mukaan olivat niin tulisia, että rasva pannuissa vielä viikon jällestäpäin käräsi. „Ja jos museon intendentti“, jatkaa sama muistiinpanojen kirjoittaja, „oikein ymmärtää asiansa, niin antaa hän tämän paistinpannujen pärinän Pohjanmaan pappiloissa vielä kuulua vuosisatoja tämän jälkeen“.

Paitsi piirroksia, valokuvia ja 497 N:oa esineitä on matkan tuloksina mainittava Schalinin ja Wegeliuksen muistiinpanot sekä edellisen kirjoittama matkakertomus „En tur genom Österbotten i April och Maj 1876“. Myöhemmin on Schalin palannut asiaan „Finsk tidskriftissä“ 1915 julkaisemassaan artikkelissa „Hembygdsforskning i min ungdom“.

Syyskuun 25 p:n kokouksessa teki kandidaatti Schalin selkoa osakunnan osuudesta yleisessä näyttelyssä. Tupa, joka kuvasi sunnuntaiaamua Härmässä, oli tehty kulisseista ja siihen sijoitettu kalustoa pohjalaiseen tapaan. Tuvassa nähtiin vaimo pukemassa tytärtään kasteenvahvistukselle. Nämä naisten kuvat oli tilattu Tukholmasta kuvanveistäjä K. Söderman'ilta, joka niistä oli vaatinut 530 kruunua. — Käytännölliset toimenpiteet tuvan aikaansaamiseksi olivat olleet huolena Schalinilla, joka oli tähän työhön pelkästä asian harrastuksesta käyttänyt enemmän kuin puoli lukukautta.

Samalla ilmoitettiin, että kokoelman vastaiseksi säilytyspaikaksi oli vuokrattu huoneusto talosta Aleksanterinkatu 15, minkä toimenpiteen osakunta hyväksyi. Päätettiin, että kokoelmia oli pidettävä yleisön nähtävinä. Tohtori J. R. Aspelinia oli kehoitettava, mikäli hänen aikansa salli, olemaan neuvoillansa avullisena kokoelman järjestämisessä. Itse järjestämistyö uskottiin ylioppilas Werner Wegeliukselle.

Kun lokakuun 2 p:nä otettiin ratkaistavaksi kysymys rahan hankkimisesta velan suorittamista varten kuvanveistäjä Södermanille, esittivät maisteri W. Churberg sekä kandidaatit J. Castrén ja L. Kivekäs ajatuksenaan, että osakunnan tapaisen jäsentensä puolesta vaihtelevan korporatsioonin ei pitäisi ruveta ylläpitämään museota, mikä osakunnalle oli tuleva liika kalliiksi, vaan oli koelmat velkoineen kernaamminkin tarjottava yliopistolle. Ehdotusta vastusti kandidaatti Schalin, joka piti ylioppilaiden museohanketta kauniina ja heidän kansallistunteeseensa elähyttävästi vaikuttavana asiana. Seuraavassa kokouksessa päätettiin inspektorin ehdotuksesta järjestää puheena oleva raha-asia ottamalla 800 markan laina yliopiston konsistorin talousosastosta.

Marraskuun kokouksissa keskusteltiin, miten vastainen keräys- ja tutkimustyö pohjalaisen osakunnan alueella oli järjestettävä. Kysymyksen herätti viipurilaisen ja länsisuomalaisen osakunnan päätös historiallis-kansatieteellisessä suhteessa tutkia kaikki alueensa pitäjät. Kandidaatti Schalin ehdotti, että ylioppilaat kukin kotiseudullansa yhtyisivät semmoisiin tutkimuksiin. Nämä tutkimukset, jotka täten tulisivat huokeammiksi, oli suoritettava suunnitelman mukaan, jollainen jo oli Suomen muinaismuistoyhdistyksellä valmistettuna. Oli toivottavaa, että osakuntalaiset kirjoittaisivat pitäjänkertomuksia, joista parhaat sitten jätettäisiin muinaismuistoyhdistykselle tai historialliselle seuralle julkaistaviksi. Osakunta kannatti tätä ehdotusta. Pantiin esille lista, johon tällaisiin tutkimuksiin halullisilla oli tilaisuus merkitä nimensä.

1877.

Pohjalaisen osakunnan edustajaksi museon toimikuntaan valittiin maisteri J. Collander.

Sen johdosta, että kokoelman siirto ja järjestäminen silloiseen säilytyspaikkaan aiheutti osakunnalle 140 markan menon,

heräsi kysymys, olisiko osakunnan vastaisten menojen välttämiseksi luovutettava kokoelmansa yliopistolle. Päätökseksi tuli, että kehoitettaisiin osakuntia valitsemaan edustaja valiokuntaan, jonka tulisi kysymystä kaikin puolin harkita: ottaa huomioon hankkeen taloudellinen puoli, arvioida, mitä kulunkeja kokoelmain pitäminen osakunnille aiheuttaisi sekä tiedusteltava, olisiko ja millä ehdoilla yliopisto halukas ne omikseen lunastamaan. Edustajikseen tähän valiokuntaan määräsi osakunta maisteri Collanderin ja W. Sandmanin. Kun muut osakunnat eivät tähän kehotukseen suostuneet, raukesi aloite.

Myöhemmin keväällä valittiin osakunnan edustajaksi museon valiokuntaan ylioppilas W. Wegelius. Inspehtori kehotti osakuntalaisia pitämään maaseudulla iltahuveja, joiden tuloilla maksettaisiin se velka, minkä osakunta kansatieteellisiä keräelmiänsä varten oli yliopistosta saanut.

Lokakuun 15 p:n kokouksessa osakunta päätti suostua v. 1878 Pariisissa toimeenpantavan maailmannäyttelyn Suomen osaston asiamiehen kenraali Lindforsin ehdotukseen, että pohjalainen osakunta lähettäisi tupansa tähän näyttelyyn ja että se sitä varten teettäisi siihen lisäksi miehen ja lapsen kuvan. Kuvien aiheuttamien menojen peittämiseksi oli asiaaharrastavia Pohjanmaalla kehoitettava kokoamaan varoja. Saadaksensa kokoon 600 markkaa suorittaaksensa osuutensa museohuoneuston vuokrasta osakunta päätti maisteri Schalinin ehdotuksesta toimeenpanna keskuudessaan iltahuveja, joista varat käytettäisiin tähän tarkoitukseen. Samaa tarkoitusta varten oli kutakin läsnäolevista osakuntalaisista verotettava kahdella markalla. Mitä näillä tavoin ei saataisi kokoon, sen osakunta antaisi omista varoistaan. Marraskuun 27 p:nä pidettiin tämän päätöksen mukaisesti ensimmäiset osakunnan iltahuvit.

Museon kokoelmain lähettäminen Pariisiin näyttelyyn aiheutti, että yhteiseen toimikuntaan oli valittava uusi jäsen, joksi tuli ylioppilas Joh. Castrén ja hänen varalleen ylioppilas E. Biese.

1878.

Helmikuun kokouksissa ilmoitettiin kansatieteellisten kokoelmain hyväksi saadun Kokkolasta Smk. 64: —, Oulusta 254: — ja Vaasasta 1,237: —, mitkä varat jätettiin osakunnan edustajalle

museon toimikunnassa. Hylkeenpyynnissä käytettyjen välineiden hankkimiseksi kokoelmiin päätettiin käyttää Smk. 100: —.

Myöhemmin keväällä pohdittiin kysymystä virolaisen tuvan hankkimisesta kansatieteellisiin kokoelmiin.

1879.

Osakunnan edustajaksi museon toimikuntaan valittiin W. Sandman.

Lokakuun 6 p:n kokouksessa osakunta hyväksyi museon toimikunnan tekemän ehdotuksen, että palkattu museon hoitaja kohta asetettaisiin. Virkaa olisi haettava museon toimikunnalta, jonka tuli yhdelle hakijoista antaa puoltolause. Vaali oli toimitettava osakunnittain.

Ensimmäinen vaali toimitettiin marraskuun 10 p:nä. Hakijoita oli kaksi, nimittäin ylioppilaat A. O. Heikel ja Th. Schvindt, joka viimeksimainittu aklamatsioonilla valittiin.

Marraskuun 24 p:n kokouksessa suostui osakunta siihen, että museon kokoelmat siirrettäisiin suomalaiselle alkeisopistolle kuuluviin huoneisiin.

1880.

Kun museon toimikunnalla edelleen oli rahallisia vaikeuksia, kehotti Hj. Appelgren osakuntaa tekemään aloitteen, että varsinkin Pohjanmaan kaupunkilainen yleisö ryhtyisi toimiin varojen keräämiseksi. Saman puutteen poistamiseksi suostui pohjalainen osakunta yhdessä muiden osakuntien kanssa siihen, että yleisten ylioppilashuvien varat yhden vuoden aikana saataisiin käyttää museon hyväksi.

Toukokuun 3 p:n kokouksessa suostui osakunta puolestaan siihen, että museon esineitä saataisiin lähettää Moskovan näyttelyyn.

Lokakuussa hyväksyttiin ehdotus museon toimikunnan vaali-järjestelmäksi, jonka mukaan toimikuntaan oli valittava 6 jäsentä, yksi joka osakunnasta kahdeksi vuodeksi. Suostuttiin myös siihen, että museon „dupletteja“ saataisiin vaihtokappaleina lähettää Ruotsin ja Tanskan museoihin.

1881.

Tänä vuonna oli osakunnassa vain yksi museoasia esillä, nimittäin ehdotus rahan keräämisestä museon tarkoituksiin Pohjanmaalla, mihin ehdotukseen osakunta suostui.

1882.

Toukokuun 10 p:n kokouksessa päätti osakunta julistaa 350 markan suuruisen stipendin haettavaksi kansatieteellistä keräysmatkaa varten Pohjanmaan suomalaisiin kuntiin. Joulukuussa samana vuonna päätettiin käyttää 150 Smk. stipendin saajan, ylioppilas Isak Smedsin matkaltaan tuomien kuvien täydentämiseen.

1884.

Oli esillä kysymys kansatieteellisen museon intendentin palkasta, joka määrättiin 1,500 markaksi.

1885.

Maaliskuun 16 p:n kokouksessa herätti Hj. Appelgren kysymyksen, mille kannalle oli asetettava museon vastaiseen hoitoon katsoen. Hänen mielestään ei museo silloisella pohjalla menestynyt. Epäili voisivatko ylioppilaat hoitaa museota niin, että se tulisi tieteen kannalta hyödyttäväksi. Hän oli saanut sen vaikutuksen, että museo viime aikoina oli tuntunut ylioppilaista jonkinlaiselta kuormalta. Harrastusta siihen oli perin vähän.

Filos. kand. J. A. Lyly lausui ikävänsä sen johdosta, että museo, joka aikanaan oli suuresti kannattanut isänmaallista ja tieteellistä mieltä ylioppilaissa, nyt oli jätettävä. Jonkinlaisena lohdutuksena hän kuitenkin piti sitä, että museon oma hyöty kehotti siitä luopumaan.

Asiasta keskusteltaessa sai se mielipide kannatusta, että museo nyt oli jätettävä hallitukselle, koska juuri tuli asetettavaksi muinaistieteellinen toimikunta, jonka tarkastuksen alaiseksi kansatieteellinenkin museo luultavasti tulisi. Tällä kertaa sai kuitenkin keskustelu olla vastauksena kysymykseen.

Vuoden lopulla virisi kysymys länsisuomalaiselta ja uusmaalaiselta osakunnalta tulleiden pöytäkirjanotteiden johdosta uudelleen.

Asiassa käytti puheenvuoroa laajemmalti G. E. af Hällström, joka huomautti ylioppilaiden harrastuksen puutteesta museoon mistä syystä hän luuli, että museo luovutettuna valtiolle paremmin vastaisi tieteellistä arvoaan. Osakunnat voisivat silti toimia kansatieteen eduksi ja sen harrastuksen vireillä pitämiseksi. Osakunta, joka hyväksyi nämä näkökohdat, päätti luovuttaa oman

osuutensa museosta valtiolle. Asia raukesi kuitenkin viipurilaisen ja hämäläisen osakunnan vastustukseen.

1886.

Mutta jo seuraavassa maaliskuussa herätti filos. kandidaatti Hj. Appelgren tämän kysymyksen uudelleen ehdottaen, että osakunta kehottaisi muita osakuntia yhtymään pohjalaisten jo tekemään päätökseen museon tarjoamisesta Suomen valtion huostaan. Ehdotuksen tekijä huomautti, että osakunnat koko aikana olivat olleet kykenemättömiä aineellisesti kannattamaan tätä laitosta, ja mitä tieteelliseen kykyyn tulee, ei voitu vaatia, että ylioppilaskunta tyydyttävästi hoitaisi tätä suurta tieteellistä kokoelmaa. Suomen ylioppilaiden ikuisena kunniana oli oleva, että he tämän museon olivat perustaneet, ja tällä he olivat tässä kohden täyttäneet tehtävänsä. Kokoelmain ylläpito, lisääminen ja hoito oli Suomen kansan velvollisuus. Ainoastaan valtio voi tarjota niille sitä huolenpitoa, jota ne tarvitsivat. Museon tarjoaminen valtiolle oli myös ainoa keino, millä silloin laimentuneet kansatieteelliset harrastukset voivat saada laajemman elvytyksen.

Osakunta hyväksyi nytkin ehdotuksen, mutta tälläkin kertaa se raukesi viipurilaisen ja hämäläisen osakunnan vastustukseen.

1887.

Vasta sitten tuli museon luovutusasiasta tosi, kun museon toimikunta oli tämän kysymyksen keskuudessaan ratkaissut myönteiseen suuntaan. Tämä tapahtui alkuvuodesta 1887, ja maaliskuun 28 p:nä tuli asiasta kirjelmä pohjalaiseen osakuntaan, joka yksimielisesti päätti hyväksyä siinä tehdyn ehdotuksen.

1891.

Tämän jälkeen kului osakunnassa eräitä vuosia, joiden aikana ei ryhdytty mihinkään uusiin aloitteisiin. Viimeinen toimenpide, johon osakunta ryhtyi museonsa kehittämiseksi oli helmikuussa 1891 tehty päätös stipendiaattien lähettämisestä Pohjois-Pohjanmaalle kansatieteellisten esineiden kokoilemista varten. Toukokuussa annettiin sitten kaksi stipendia, toinen ylioppilas A. W. Komulaiselle tervanpolton tutkimista varten Kajaanin kihlakunnassa, toinen ylioppilas K. Peräntielle kalastuksen tutkimista varten Tornion seuduilla.